

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ENFORCING AUDIOVISUAL TECHNOLOGY FOR CRIMINAL INTERROGATION

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2018
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา
โดย	นายธีรรัช เทพรักษาใจ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พันตำรวจเอกธนดล แก้วอุบล)	

ธีรัช เทพรักษาใจ : การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา.
(ENFORCING AUDIOVISUAL TECHNOLOGY FOR CRIMINAL INTERROGATION)
อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร. ชัชพล ไชยพร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันการสอบสวนหรือการสอบปากคำในคดีอาญาของประเทศไทย ยังคงประสบปัญหาการบังคับ ใช้เช็ท หรือใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อให้ผู้ต้องหา พยาน หรือผู้เสียหายให้การรับสารภาพ หรือให้ถ้อยคำใด ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์กับตนเอง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนของประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมและขาดประสิทธิภาพในขั้นตอนการพิสูจน์ ตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอบสวนหรือการสอบปากคำ การบันทึกการสอบสวนไม่ปรากฏหลักฐานในลักษณะภาพและเสียงแต่ถูกจัดให้ดำเนินการในรูปแบบเอกสารเท่านั้น เมื่อได้พิจารณาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของต่างประเทศพบว่าได้มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ามาทำหน้าที่ในการบันทึกการสอบสวนหรือสอบปากคำไว้ตลอดกระบวนการ ทำให้ปรากฏหลักฐานทั้งภาพและเสียงอันแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทั้งทางกายและทางวาจาที่เกิดขึ้นทั้งหมด กรณีเกิดการโต้แย้งถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนจึงสามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงขอเสนอให้ประเทศไทยนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้ในการสอบสวนหรือสอบปากคำในคดีอาญา โดยนำแนวทางและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายต่างประเทศได้กำหนดไว้ มาปรับใช้อย่างเหมาะสมแก่บริบทของสังคมไทย เพื่อแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ลดน้อยลงอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5985981934 : MAJOR LAWS

KEYWORD: AUDIOVISUAL TECHNOLOGY, UNLAWFUL INTERROGATION,
INTERROGATION RECORDING

Theerach Tapraksajai : ENFORCING AUDIOVISUAL TECHNOLOGY FOR CRIMINAL
INTERROGATION. Advisor: Asst. Prof. CHACHAPON JAYAPHORN, Ph.D.

This thesis endeavours to analyze means of enforcing audiovisual technology for criminal interrogation in order to solve the problem of illegal interrogation. By focusing on foreign criteria and processes to seeks the legitimacy of the suitable measure for Thailand.

According to the study, Thailand is chronically facing wrongful conviction problem that regularly elicit false confessions from suspects, witnesses, or victims who are being subjected to threatening, coercion, and committing an offense. The legal metrology in Thailand is not able to assure that the rights of the person interrogated are protected owing to an ineffective procedure and examination of any actual incidents happened during the interrogation because there is no audiovisual recording of interrogation has been mandated, but only in term of documents. After considering a pragmatic and holistic solution to such problem from the foreign legislation, the audiovisual record therefrom can be used explicitly resolve disputes regarding certain unlawful actions and interactions made by either party.

The author; consequently, suggests that Thailand should push for mandatory audiovisual recording of criminal interrogation, by suitably applying foreign rules and regulations to the social context of Thailand for the express purpose of diminishing substantially in illegitimate interrogation.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเนื่องด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ความรู้และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งช่วยตรวจสอบข้อบกพร่องตลอดจนให้ความช่วยเหลือชี้แนะ แนวทางในการสืบค้นหาข้อมูลจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ซึ่งท่านอาจารย์ได้ทุ่มเทแรงกายและ แรงใจในการอบรมสั่งสอนและเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้เขียนเป็นอย่างดีตลอดมา ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่าน อาจารย์เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนตลอดการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่ได้กรุณารับเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม และพันตำรวจเอก ธนดล แก้ว อุบล ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทุกท่านได้ให้คำปรึกษาและคอยชี้แนะในประเด็น ปัญหาที่สำคัญอันเป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและตรวจสอบ ข้อบกพร่องจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวอิสริยา เจียมทรัพย์ และบรรดามิตรสหายของผู้เขียน ผู้ที่ช่วยเหลือ และคอยชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ หากปราศจากความช่วยเหลือของกัลยาณมิตรเหล่านี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้ ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวภัทรธินันท์ วิสุทธิ แพทย์ ที่ดูแลเอาใจใส่และเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียนตลอดการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณมิตร สหายทุกท่านที่ไม่อาจกล่าวชื่อนามได้ทั้งหมดในนี้ ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขและคอยช่วยเหลือกันตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ นายวิชัย เทพรักษาใจ และนางสรพรรณ อิงอร วิจิตร บิดาและมารดาอันเป็นที่รักของผู้เขียน ที่ให้ความสนับสนุนในการศึกษาของผู้เขียนตลอดมา และ ยังคอยให้กำลังใจช่วยเหลือผู้เขียนตลอดในทุกเรื่อง รวมถึงนายศุภล เทพรักษาใจ พี่ชายที่รับฟังและช่วย แก้ไขปัญหาของผู้เขียนตลอดจนการสอบวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษา หาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณประโยชน์ประการใด ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีให้แก่ทุกท่านที่กล่าวมานี้ แต่ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอกราบอภัย และขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

ธีรัช เทพรักษาใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง มาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา 9	
2.1 การสอบสวนหรือสอบปากคำในคดีอาญา	9
2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการสอบสวน.....	9
2.1.2 อำนาจการสอบสวน.....	11
2.1.3 การบันทึกการสอบสวน	15
2.1.3.1 รูปแบบและลักษณะของการบันทึกการสอบสวน.....	15
2.1.3.2 บทบาทสถานะของบันทึกการสอบสวนในการพิจารณาคดีของศาล	19
2.1.4 การตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวน.....	21
2.1.4.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบการสอบสวน	22

2.1.4.2	การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจสอบสวนโดยองค์กรภายใน.....	23
2.1.4.3	การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจสอบสวนโดยองค์กรภายนอก.....	24
2.2	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา.....	25
2.2.1	ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม Crime Control.....	25
2.2.2	ทฤษฎีศุภนิติกระบวนการ Due Process of Law.....	26
2.2.3	หลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	28
2.2.3.1	ความหมายและความสำคัญของหลักนิติธรรม.....	28
2.2.3.2	หลักนิติธรรมในการสอบสวนคดีอาญา.....	30
(1)	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.....	31
(2)	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	32
2.3	การสอบสวนคดีอาญาด้วยเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง.....	35
2.3.1	ความหมายของการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง.....	35
2.3.2	หลักการและแนวคิดการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง.....	38
2.3.3	ความสำคัญการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง.....	41
2.4	หลักการและแนวคิดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย.....	44
2.4.1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.....	45
2.4.2	พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546	46
2.4.3	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	47
2.4.3.1	ชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	48
2.4.3.2	ชั้นพิจารณาคดีของศาล.....	53
บทที่ 3	การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ.....	59
3.1	หลักการและเหตุผลในเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา.....	59
3.1.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	59

3.1.2	มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	60
3.1.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	63
3.1.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	64
3.1.5	ประเทศอิตาลี.....	65
3.2	ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา	68
3.2.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	68
3.2.2	มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	68
3.2.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	69
3.2.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	69
3.2.5	ประเทศอิตาลี.....	70
3.3	ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา	71
3.3.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	72
3.3.2	มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	74
3.3.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	76
3.3.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	79
3.3.5	ประเทศอิตาลี.....	81
3.4	ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา. 84	
3.4.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	84
3.4.2	มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	84
3.4.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	85
3.4.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	86
3.4.5	ประเทศอิตาลี.....	86
3.5	ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา.....	87
3.5.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	87

3.5.2	มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา	88
3.5.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	89
3.5.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	90
3.5.5	ประเทศอิตาลี.....	90
3.6	การเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาที่ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยี	
	บันทึกภาพและเสียง	91
3.6.1	มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา	91
3.6.2	มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา	91
3.6.3	รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย.....	92
3.6.4	รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย.....	93
3.6.5	ประเทศอิตาลี.....	94
บทที่ 4	การวิเคราะห์ปัญหา แนวทาง และกระบวนการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง มาใช้ใน	
	การสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย.....	97
4.1	การวิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย.....	97
4.1.1	ปัญหารูปแบบการบันทึกการสอบสวน.....	97
4.1.2	ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ	99
4.1.3	ปัญหาประสิทธิภาพของกฎหมายเรื่องการสอบสวน.....	99
4.1.4	พัฒนาการของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาการสอบสวน	105
4.2	การวิเคราะห์แนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและ	
	เสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา.....	110
4.2.1	ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	110
4.2.1.1	แนวทางการกำหนดประเภทคดีที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง.....	110
4.2.1.2	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงกับสถานะของ	
	บุคคลในทางอาญา.....	114
4.2.2	รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	125

4.2.3	ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	129
4.2.3.1	ขอบเขตการบันทึกภาพและเสียง.....	129
4.2.3.2	ความแตกต่างระหว่างการบันทึกภาพ และการบันทึกเสียง	134
4.2.4	ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	137
4.2.5	ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	140
4.2.6	การเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง	143
4.2.6.1	การเก็บรักษาและการเปิดเผยสื่อบันทึกภาพและเสียง	143
4.2.6.2	วัสดุและอุปกรณ์ในการเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง	146
4.3	การวิเคราะห์กระบวนการ มาตรการและวิธีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการ สอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย	149
4.3.1	ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	150
4.3.2	รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	157
4.3.3	ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	158
4.3.4	ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	162
4.3.5	ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	164
4.3.6	การเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง	167
4.4	วิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข	173
4.4.1	ปัญหาการบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงกับการสอบสวนคดีอาญา	173
4.4.2	ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการดำเนินการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมา ประยุกต์ใช้กับการสอบสวนคดีอาญา.....	174
4.4.3	ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	175
4.4.4	ปัญหาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญา	177
4.5	บทสรุปการดำเนินการให้มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน คดีอาญาในประเทศไทย	178
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	181

5.1 บทสรุป	181
5.2 ข้อเสนอแนะ	197
5.2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้ในการ สอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย	197
5.2.1.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและ เสียงในการสอบสวน	197
5.2.1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยี บันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน	198
5.2.1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงใน การสอบสวน	198
5.2.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพ และเสียงในการสอบสวน	199
5.2.1.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการ สอบสวน	199
5.2.1.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่ ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง	199
5.2.1.7 ร่างกฎหมายตามข้อเสนอแนะ	200
5.2.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	200
บรรณานุกรม	202
ประวัติผู้เขียน	209

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทของคดีอาญาที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญา ในต่างประเทศ.....	71
ตารางที่ 2 ตารางแสดงขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ	83
ตารางที่ 3 ตารางแสดงการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ	95
ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการดำเนินงานการรับเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แยก ตามประเภทสิทธิ ปี 2553 – 2559	103
ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการ สอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา	108
ตารางที่ 6 ตารางแสดงความแตกต่างระหว่างการถามปากคำ (Interviewing) กับ การสอบปากคำ (Interrogation)	115

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจะทำให้สังคมมีความสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อยได้ต้องมีกฎหมายเป็นหลักสำคัญ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม สำหรับประเทศไทยกฎหมายที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติการกระทำที่เป็นความผิดและต้องได้รับโทษไว้ดังที่ปรากฏในมาตรา 2 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

ความผิดทางอาญา คือการกระทำที่มีผลกระทบต่อสังคมหรือคนส่วนใหญ่ของประเทศและสังคมตกลงเห็นพ้องกันว่าควรกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งระดับความรุนแรงของโทษนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิดและความรู้สึกของสังคมต่อการกระทำนั้นๆ เป็นปัญหาสำคัญมากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการนำตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดมาลงโทษนั้น นอกจากต้องปรากฏว่าได้มีการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาด้วย เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน ตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้ให้ความคุ้มครองและสันนิษฐานไว้ก่อนเสมอว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดจริงโดยการพิจารณาอย่างเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี (Presumption of Innocence)¹ ดังนั้นแม้รัฐจะมีอำนาจในการค้น การจับ การควบคุมตัว หรือการขังบุคคล ซึ่งเป็นอำนาจบังคับตามกฎหมายได้ก็ตาม แต่ขณะเดียวกันรัฐก็ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ด้วย

เมื่อได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น บุคคลที่เป็นผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งต้นธารของกระบวนการยุติธรรมนั้นเริ่มต้นที่

¹ Universal Declaration of Human Rights Article 11

องค์กรตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบตั้งแต่การสืบสวน การจับกุม การสอบสวน หากไม่มีขั้นตอนเหล่านี้ ขั้นตอนอื่นๆ เช่น การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี และการพิพากษาลงโทษจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย โดยเฉพาะขั้นตอนการสอบสวน ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิด สามารถกระทำได้ด้วยการสอบถามบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และการสอบปากคำผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งการสอบสวนนี้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการปราบปรามอาชญากรรมที่กฎหมายมอบอำนาจให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้แม้จะละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่การดำเนินการนั้นก็ต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมด้วย

เป้าหมายหลักของกระบวนการยุติธรรมคือ การค้นหาความจริง กระบวนการต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นล้วนแต่ถูกออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด² ซึ่งขั้นตอนหนึ่งที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหา เป็นกระบวนการแสวงหาความจริงจากตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยตรง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่สันนิษฐานได้ว่าอยู่ใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกับความผิดที่เกิดขึ้นมากที่สุด ดังนั้นการสอบปากคำผู้ต้องหาจึงต้องมีมาตรฐานที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับต้องมีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิหน้าที่และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องอย่างรัดกุมที่สุด ในประเทศไทยได้มีการกฎหมายวางหลักเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาไว้ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติไว้ว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้ถูกสอบปากคำหรือสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม อีกทั้งยังบัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกสอบปากคำในคดีอาญาให้มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ , สิทธิที่จะไม่ถูกล่อลวง ชูเชิญ หรือให้สัญญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสิทธิที่จะมีคนอยู่ด้วยในขณะที่ตนถูกสอบปากคำ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนคดีอาญาไว้ เช่น การสอบสวนต้องกระทำโดยไม่ชักช้า, การสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้, ห้ามใช้กลอุบายเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ, ก่อนทำการสอบสวนต้องแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาก่อนเสมอ และห้ามให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง

² William J. Brennan Jr., "The Criminal Prosecution: Sporting Event or Quest for Truth? A Progress Report," Washington University Law Quarterly 68(1990): 18.

ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ถูกสอบปากคำให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหาขึ้น

แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการ ขั้นตอน รวมถึงสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนคดีอาญาไว้แล้ว แต่ในปัจจุบันก็ยังพบว่าการสอบสวนมักจะมีปัญหาให้เห็นอยู่เสมอ โดยเฉพาะขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เป็นขั้นตอนในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาดำเนินคดีอาชญากรรมกับผู้ต้องหา ยิ่งหาพยานหลักฐานมาได้มาก หรือพยานหลักฐานที่หาว่ามีคุณค่าและบ่งชี้การกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้ดี ย่อมทำให้การสอบสวนมีแนวโน้มที่จะเอาผิดกับผู้ต้องหาได้ แต่การจะได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังที่ว่านั้นย่อมต้องแลกมาด้วยความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาประกอบกับความอดทนเป็นอย่างมาก ในทางปฏิบัติจึงเกิดการสร้างทางลัดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นมา ซึ่งมักจะพบเห็นอยู่ในข่าวสารบ้านเมืองอยู่บ่อยครั้งที่มีการนำเสนอว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการประทุษร้าย ทรมานผู้ต้องหาด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องหาให้การตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการ หรือเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพว่ากระทำความผิด โดยไม่สนว่าแท้จริงแล้วการกระทำความผิดเกิดขึ้นได้อย่างไร และใครเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น เช่น ในคดีประวัติศาสตร์ของจังหวัดระนองที่มีการพิจารณาได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สืบสวน รวมทั้งพลตำรวจตรีผู้บังคับบัญชา ได้ทำการใช้ไฟซ็อตผู้ต้องหาโดยประสงค์จะให้ผู้ต้องหาให้การชกต่อยบุคคลอื่น คดีความดังกล่าวได้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2545 จนกระทั่งในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2560 ที่ผ่านเพ็ญจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องรวมเวลาในการพิจารณาทั้งสิ้น 15 ปี³ แสดงให้เห็นถึงความล่าช้าในการพิจารณาคดี ทั้งนี้ด้วยระบบโครงสร้างภายในองค์กรตำรวจไม่เปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นเข้าตรวจสอบโดยเฉพาะในขั้นตอนสอบสวน ประกอบกับไม่มีพยานหลักฐานที่สามารถใช้พิจารณาข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้คดีดังกล่าวกินเวลายาวนานกว่า 15 ปีเต็ม

ผลที่ตามมาของปัญหาดังกล่าว หากผู้ต้องหาถูกข่มขู่บังคับให้สารภาพรับผิด ในการพิจารณาคดีความผิดในชั้นศาล ก็จะมีผลตามสำนวนคดีของฝ่ายพนักงานอัยการที่ปรากฏคำรับสารภาพของจำเลย มีผลทำให้จำเลยอาจต้องรับโทษจำคุกในความผิดที่ตนไม่ได้กระทำ ถึงแม้ว่าจำเลยมีสิทธิที่จะ

³ ไทยรัฐออนไลน์, **จบคดีประวัติศาสตร์ระนอง สู้ 15 ปี ฎีกาจำคุก 2 พ.ต.อ. ‘รณพงษ์-อนุชน’ 15 ปี** [ออนไลน์], 22 พฤศจิกายน 2560. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1133533>

ให้การในชั้นศาลแตกต่างกับชั้นสอบสวนได้ แต่จำเลยก็ต้องยกอ้างข้อต่อสู้ว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติประเด็นข้อต่อสู้ดังกล่าวมักจะถูกมองว่าเป็นการประวิงคดี อีกทั้งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก เนื่องจากการสอบปากคำ หรือการสอบสวนผู้ต้องหา นั้นมักจะดำเนินการภายในห้องปิดของสถานีตำรวจ จะมีเพียงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้ต้องหาเท่านั้น บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องไม่สามารถเข้าได้ กระบวนการสอบสวนจึงไม่เป็นที่เปิดเผย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนก็จะมีแต่ผู้ที่อยู่ในห้องเท่านั้นที่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ไม่มีการตรวจสอบจากหน่วยงานอื่น

นอกจากนี้ ปัญหาดังกล่าวยังเป็นปัญหาสำคัญที่พบมากในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการดำเนินการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยพลเอก วิทวัส รชตะนันทน์ ผู้ตรวจการแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่แทนประธานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เปิดเผยสถิติการดำเนินการรับเรื่องร้องเรียน โดยนับตั้งแต่ก่อตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อปี 2543 จนกระทั่งถึงปัจจุบันพบว่ามีเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 41,156 เรื่อง โดยดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 38,341 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 93.16 ซึ่งสถิติเรื่องร้องเรียน 17 ปีที่ผ่านมาพบว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกร้องเรียนมากที่สุด⁴ โดยเรื่องร้องเรียนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งดำเนินคดีการทำร้ายร่างกายให้รับสารภาพ รวมไปถึงการข่มขู่ และไม่แสดงหมายค้น⁵

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ตามวัตถุประสงค์ แม้ว่าจะมีการคุ้มครองไม่ให้มีการสอบสวนโดยการข่มขู่ บังคับ หรือใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องหา แต่ก็ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมายให้เห็นอยู่เรื่อยมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะสังเกตได้ว่ากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้ก็จริง แต่ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ อำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเด็ดขาดของตำรวจเพียงองค์กรเดียว กระบวนการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดล้วนแต่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ บุคคลภายนอกไม่สามารถทราบได้ว่าการสอบสวนได้ถูกดำเนินการไปอย่างไร และได้ทำตามขั้นตอนของกฎหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นก็จะมีการชี้แจงและสรุปออกมาในรูปแบบสำนวน

⁴ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, **ข่าวสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน** [ออนไลน์], 10 เมษายน 2560. แหล่งที่มา: <http://www.ombudsman.go.th/10/news600410.html>

⁵ สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์, "การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา," **บทบัญญัติ** 71, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2558): 575.

เอกสาร ที่ปรากฏเพียงคำให้การของผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบันทึกไว้ การพิจารณาคำให้การของผู้ต้องหาจึงเป็นเพียงการพิจารณาจากลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แม้จะมีการลงลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจและตัวผู้ต้องหาเองเพื่อรับรองความถูกต้องในเอกสารไว้ แต่ก็ไม่สามารถหยั่งรู้ถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่สอบสวนว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร ด้วยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดังนี้จึงทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นตอนและวิธีการสอบสวน รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในขณะที่ถูกสอบสวน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ตามที่กฎหมายต้องการ

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ พบว่ามีการบัญญัติกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการสอบปากคำหรือสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้หลายประเทศ ซึ่งได้จัดทำกฎหมายขึ้นเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายของการสอบสวนที่จะต้องมีความเป็นธรรม ชอบด้วยกฎหมาย มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และคุ้มครองบุคคลในกระบวนการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากที่สุด โดยนำแนวคิดการบันทึกภาพและเสียงด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาบังคับใช้ในการสอบปากคำหรือสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา กล่าวคือ ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ต้องดำเนินการสอบสวนโดยทำการบันทึกวิดีโอไว้ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการสอบสวน ซึ่งการบันทึกวิดีอนั้นต้องกระทำโดยให้เห็นทั้งตัวผู้สอบสวนและผู้ต้องหา หากการสอบสวนได้กระทำไปโดยปราศจากการบันทึกภาพและเสียงให้ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด มีผลทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบและไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

ความสำคัญของการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาก่อให้เกิดผลดีแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จากเดิมที่การสอบสวนผู้ต้องหาได้ถูกจัดให้ดำเนินการในห้องปิด สงวนสิทธิเฉพาะบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในทางคดีเท่านั้น เมื่อนำมาตรการนี้มาบังคับใช้เป็นกฎหมาย ย่อมเป็นการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐไว้ให้ต้องทำการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ทั้งหมด ซึ่งการบันทึกภาพและเสียงนี้ทำให้เห็นอากัปกริยาของทั้งผู้สอบสวนและผู้ต้องหา ว่ามีท่าทาง พฤติกรรม น้ำเสียงของการพูดว่าเป็นอย่างไร การใช้คำถามในการสอบสวนเหมาะสมหรือไม่ มีร่องรอยการประทุษร้าย หรือการทรมานผู้ต้องหาปรากฏหรือไม่ รายละเอียดเหล่านี้ล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญในการพิสูจน์ความผิดในทางอาญา เนื่องด้วยความผิดทางอาญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเสรีภาพของบุคคล การที่กฎหมายจะลงโทษอาญาแก่บุคคลใด ต้องพิสูจน์ให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าเขานั้นได้กระทำความผิดจริง

จากเดิมที่การสอบสวนผู้ต้องหาเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะ คำให้การของผู้ต้องหาจะถูกสรุปในสำนวนคดีเพื่อนำเสนอต่อศาล เป็นเพียงกระดาษเอกสารที่ปรากฏข้อความและลายมือชื่อรับรองของผู้ต้องหา ไม่สามารถหยั่งรู้ไปถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำการสอบสวน เมื่อโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไป มีความรู้และเทคโนโลยีที่สามารถบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ได้ การนำมาตรการบันทึกวิดีโอดังกล่าวมาใช้ในการสอบสวนย่อมทำให้สามารถเห็นกระบวนการและขั้นตอนการสอบสวนอย่างชัดเจน ได้เห็นพฤติกรรมและการกระทำต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าการสอบสวนนั้นได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ผลการดำเนินการของประเทศที่นำมาตรการบันทึกภาพและเสียงไปใช้ในการสอบสวนคดีอาญา พบว่าประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นศาลเกี่ยวกับการกล่าวอ้างว่าการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำไปโดยใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญหรือทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้เกิดสารภาพมีจำนวนลดน้อยลงมาก การบันทึกภาพและเสียงเป็นพยานหลักฐานชั้นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่สอบสวน ทำให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงอากัปกริยา ท่าทาง สภาพร่างกายของผู้ต้องหา เป็นการป้องกันการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ให้เกิดขึ้นในการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย ซึ่งอาจจะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนได้ อันจะทำให้ระบบงานยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวคิดของการสอบสวนคดีอาญา รวมถึงความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการมีกฎหมายกำหนดมาตรการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย โดยทำการศึกษาแนวทางของต่างประเทศ เพื่อจะได้ทราบว่า มีรูปแบบและลักษณะเป็นอย่างไร และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยได้หรือไม่

1.2.3 เพื่อแสวงหาและกำหนดมาตรการที่ควรจะมีในกฎหมายการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยทำการศึกษาแนวทางของต่างประเทศ จะได้ทราบว่าในแต่ละ

ประเทศกำหนดกรณีเช่นใดบ้างในการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา หรือประเทศอื่นๆ ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้หรือไม่ เพียงใด

1.2.4 เพื่อนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้เป็นมาตรการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้แล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่ายังไม่มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการสอบสวนด้วยการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในขณะมีการสอบสวนผู้ต้องหา ทำให้การพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นไปได้ยาก จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย การสอบสวนผู้ต้องหาโดยใช้กำลังประทุษร้าย บังคับและข่มขู่ผู้ต้องหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ดังนั้นหากนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้สำหรับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาโดยกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมแล้ว จะทำให้การตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น และทำให้ปัญหาการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาและเสนอแนวทางในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยจะทำการศึกษากฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งศึกษากฎหมายการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลี

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการค้นคว้าจากบทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจาก

เครือข่ายอินเทอร์เน็ต คำพิพากษาของศาล และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องอันเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดของการสอบสวนคดีอาญา รวมถึงลักษณะ รูปแบบ และความสำคัญของเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

1.6.2 ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการที่จะมีกฎหมายกำหนดมาตรการการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย หลังจากได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบ ลักษณะ และวิธีการของต่างประเทศแล้ว

1.6.3 ทำให้สามารถกำหนดมาตรการและขั้นตอน รวมถึงข้อยกเว้นต่างๆ ที่จะบัญญัติไว้ในกฎหมายการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาสำหรับประเทศไทย โดยทำการวิเคราะห์และแก้ไขดัดแปลงแนวทางของประเทศที่นำมาศึกษา เพื่อจะได้เป็นแนวทางการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย

1.6.4 ทำให้สามารถนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้เป็นมาตรการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง มาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา

จากแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมากำหนดเป็นมาตรการในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อแก้ปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเป็นที่จะต้องทราบถึงโครงสร้างและลักษณะของการสอบสวนว่ามีรูปแบบอย่างไรก่อนในเบื้องต้น เพื่อที่จะได้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาปรับใช้กับขั้นตอนการสอบสวนที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเหมาะสม ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการอธิบายภาพรวมของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา รวมไปถึงแนวคิดทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังการสอบสวน และจะอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงที่จะนำมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหา และแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.1 การสอบสวนหรือสอบปากคำในคดีอาญา

ขั้นตอนการสอบสวนหรือสอบปากคำในคดีอาญาถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากเป็นการดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่คดีความให้มากที่สุด เพื่อนำมาพิจารณาประกอบการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับเรื่องดังกล่าว จึงควรศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนก่อนในเบื้องต้น

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการสอบสวน

ตามคำนิยามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(11) "การสอบสวน" หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวน มีความแตกต่างจากการสืบสวน กล่าวคือ การสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด อันจะนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีในที่สุด แต่การสอบสวนนั้น นอกจากจะ

เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริงตามที่กล่าวหาแล้ว การสอบสวนยังมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดกฎหมายตามที่ถูกกล่าวอ้างหรือไม่ เป็นหลักการสอบสวนที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131¹

อย่างไรก็ตาม แม้การสอบสวนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากการสืบสวนอยู่บ้าง แต่พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสืบสวนก็สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในขั้นตอนของการสอบสวนได้เช่นเดียวกัน²

ส่วนในเรื่องขั้นตอน "การสอบสวนผู้ต้องหา" หรือที่เรียกว่า "การสอบปากคำผู้ต้องหา" ก็เป็นการสอบสวนอย่างหนึ่ง แต่ดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานกับผู้ต้องหาโดยตรง โดยการถามคำให้การของผู้ต้องหา โดยใช้วิธีการซักถามในเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดอาญาที่มีการกล่าวอ้าง เป็นกระบวนการในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด คำให้การของผู้ต้องหาสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นสำนวนของพนักงานอัยการ และยืนยันข้อเท็จจริงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาของศาลได้ แม้ว่าในบางคดีพยานที่เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนจะเบิกความในการพิจารณาคดีในศาลแตกต่างจากที่ตนเคยให้การไว้ในชั้นสอบสวน ศาลก็มีอำนาจรับฟังคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนและพิพากษาลงโทษจำเลยได้³

การสอบสวนผู้ต้องหาถือเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการค้นหาความจริงหลักการและแนวคิดที่ปรากฏอยู่เบื้องหลังการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา คือ หลักการค้นหาความจริง อำนาจการสอบสวนผู้ต้องหาถือเป็นหนึ่งในกระบวนการค้นหาความจริงที่สำคัญ เพราะการสอบสวนเป็นจุด

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา"

² สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สัตะสิทธิ์, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), หน้า 55.

³ อุทัย อาทิวา, คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง, 2559), หน้า 217-218.

ตั้งต้นของการตั้งรูปคดีและกระบวนการพิจารณาคดี เรียกว่าเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างแท้จริง หากการตั้งรูปคดีสอบสวนไม่ชัดเจนถูกต้อง ก็เป็นไปได้ยากที่จะกลับมาแก้ไขระหว่างอยู่ในชั้นพิจารณาอื่นๆ ดังนั้นเมื่อการสอบสวนผู้ต้องหาเป็นหนึ่งในวิธีการค้นหาความจริงที่สำคัญ และอำนาจสอบสวนได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจน การสอบสวนจึงไม่ใช่เพียง "หลักปฏิบัติ (Rule)" อย่างที่พนักงานสอบสวนชอบกล่าวอ้างกัน หากแต่การสอบสวนแท้จริงนั้นเป็น "กฎหมาย (Law)" ที่การสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น เนื่องด้วยการสอบสวนเป็นการให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องดำเนินการสอบสวนให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Justice Under Law) และข้อจำกัดโดยกฎหมาย (Legal Restriction) ในทุกกรณี⁴

การสอบสวนได้ถูกบัญญัติอยู่ในภาค 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติแต่เรื่องการสอบสวนเพียงเรื่องเดียว ดังนั้นสถานะของการสอบสวนจึงสำคัญไม่น้อยกว่าขั้นตอนการพิจารณาของศาลเลยการสอบสวนเป็นกฎหมายที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามเหตุผลที่ปรากฏข้างต้น พนักงานสอบสวนจึงต้องจัดแนวความคิดเดิม ที่มองว่าการสอบสวนเป็นขั้นตอนที่พึงปฏิบัติในลักษณะของ "กฎ" ออกไปเสียให้หมด ปรับเปลี่ยนความคิดและใส่ใจในการดำเนินการสอบสวนให้ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย และสอดคล้องกับแนวคิดและหลักนิติธรรมที่ค่าของความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมมากที่สุด⁵

2.1.2 อำนาจการสอบสวน

อำนาจการสอบสวนคดีอาญาได้มีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยนิยามความหมายของคำว่า พนักงานสอบสวน ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (6) ที่บัญญัติไว้ว่า "พนักงานสอบสวน หมายความว่าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน" และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงาน

⁴ ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2523), หน้า 253.

⁵ ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, สอบสวน (Inquiry), พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555), หน้า 2-3.

สอบสวนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 121 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง" เนื่องด้วยการสอบสวนนั้นเป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล กฎหมายจึงได้กำหนดให้อำนาจการสอบสวนเป็นของเจ้าพนักงานรัฐเท่านั้น ซึ่งเจ้าพนักงานรัฐคนใดจะเป็นพนักงานสอบสวนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ในมาตรา 18 ซึ่งเป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานรัฐที่อยู่ภายในบังคับของมาตรานี้ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนความผิดอาญาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18 ได้มีการแบ่งอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การสอบสวนความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร และการสอบสวนความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร⁶

1. อำนาจการสอบสวนในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18 บัญญัติว่า "ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้"

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน"

2. อำนาจการสอบสวนในกรุงเทพมหานคร ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้น นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น บุคคลที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้มีอำนาจสอบสวนได้แก่

1. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า
2. ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่, ปลัดอำเภอ หรือนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า

อำนาจการสอบสวนในกรุงเทพมหานครมีเพียงเจ้าพนักงานตำรวจเท่านั้นที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ส่วนในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวนมีได้ทั้งพนักงานปกครองและเจ้าพนักงานตำรวจ ดังนั้นในจังหวัดอื่นพนักงานฝ่ายปกครองและเจ้าพนักงานตำรวจจึงสามารถทำการสอบสวนความผิดอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของตนร่วมกันได้ แต่ทว่าในปัจจุบันพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป ส่วนพนักงานปกครองและปลัดอำเภอไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาแล้ว⁷

เนื่องจากได้มีการออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายตำรวจตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปจนถึงพนักงานฝ่ายตำรวจชั้นผู้ใหญ่เท่านั้นที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาเป็นหลัก ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ปลัดอำเภอจนถึงพนักงานฝ่ายปกครองชั้นใหญ่มีเพียงอำนาจในการควบคุมและเข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่มีเหตุจำเป็นตามแต่กรณีเท่านั้น⁸

⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 17 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), หน้า 80.

⁸ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2523 ใช้บังคับกับการดำเนินคดีอาญาที่วราขอาณัติกร ให้อำนาจการสอบสวนแก่เจ้าพนักงานตำรวจเพียงฝ่าย

อย่างไรก็ตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวนี้ มีผู้เห็นว่าเป็นเพียงเรื่องระเบียบภายในของกระทรวงมหาดไทย ไม่มีอำนาจที่จะลบล้างอำนาจการสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครองที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานฝ่ายปกครองไม่ได้สิ้นอำนาจการสอบสวน หากจะกระทำการสอบสวนก็ย่อมสามารถที่จะทำได้ เพียงแต่ต้องทำการสอบสวนภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พุทธศักราช 2555 กำหนดให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสามารถทำการสอบสวนความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นที่ระบุไว้เพียง 16 เรื่อง⁹ ทำให้การสอบสวนคดีอาญาทั่วไปในทางปฏิบัติไม่ได้ถูก

เดียว ยกเลิกอำนาจการสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง คงเหลือแต่ให้มีอำนาจในการจับและรวบรวมพยานหลักฐานส่งพนักงานสอบสวนได้ และมีอำนาจในเชิงควบคุมการสอบสวนบางประการที่ปรากฏอยู่ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509

⁹ กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2555 ข้อ 2 “ความผิดอาญาตามกฎหมายดังต่อไปนี้ ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสอบสวนได้

- (1) กฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน
- (2) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค่าของเก่า
- (3) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร
- (4) กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- (5) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (6) กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ
- (7) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
- (8) กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน
- (9) กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่
- (10) กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
- (11) กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- (12) กฎหมายว่าด้วยยศและเครื่องแบบผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่กองอาสารักษาดินแดน
- (13) กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ
- (14) กฎหมายว่าด้วยโรงแรม
- (15) กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ
- (16) กฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน”

กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง ในปัจจุบันจึงมีเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้นที่ใช้
อำนาจการสอบสวนคดีอาญาเป็นหลัก¹⁰

2.1.3 การบันทึกการสอบสวน

การบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหา เป็นการบันทึกการดำเนินการและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบปากคำผู้ต้องหาโดยตรง ซึ่งเป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบการสอบสวนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ หากพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามหรือละเลย ก็อาจจะเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินการฟ้องผู้ต้องหาได้ ทำให้เกิดผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในหัวข้อนี้จึงจะได้อธิบายลักษณะและวิธีการของการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหา รวมไปถึงสถานะและบทบาทของบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาว่ามีคุณค่าในการพิสูจน์การกระทำความผิดอาญาของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลว่าเป็นอย่างไร

2.1.3.1 รูปแบบและลักษณะของการบันทึกการสอบสวน

การดำเนินการสอบสวนได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบันทึกการสอบสวนไว้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 8 การสอบสวน ว่าด้วยเรื่องการบันทึกการสอบสวน โดยกฎหมายวางหลักไว้ว่า การดำเนินการในกระบวนการสอบสวนทุกอย่าง พยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเอกสาร วัตถุ ถ้อยคำ รวมไปถึงเอกสารการสอบสวนที่เกี่ยวข้อง เช่น คำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ คำให้การของ ผู้ต้องหา หรือพยาน ให้ผู้สอบสวนทำการบันทึกเอาไว้และถือว่าเป็นพยานหลักฐานส่วนหนึ่งของคดีอาญา ทั้งนี้การจดบันทึกนั้นจะต้องเขียนด้วยน้ำหมึก หรือพิมพ์ดีดหรือพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ หากทำการจดบันทึกผิดพลาดที่ใด ห้ามไม่ให้ลบออก ให้ทำการขีดฆ่าคำที่ผิดแล้วเขียนใหม่พร้อมกับต้องลงนามกำกับรองไว้ในตำแหน่งที่มีการแก้ไขทุกครั้ง และการจดบันทึก

¹⁰ รชฎ เจริญฉ่ำ, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 124.

จะต้องระบุวัน เดือน ปี ที่ทำบันทึก ชื่อและตำแหน่งของพนักงานผู้ทำการบันทึกพร้อมกับลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ¹¹

บทบัญญัติข้างต้นได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการทำบันทึกการสอบสวนให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวนทำการจดบันทึกในรูปแบบของเอกสาร กล่าวคือ การสอบสวนได้ดำเนินการไปอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจะมีอะไรบ้าง ก็ให้ทำการบันทึกลงไปด้วยวิธีการเขียน หรือพิมพ์ลงไปในกระดาษเอกสาร

ในส่วนของขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหา หรือการสอบปากคำผู้ต้องหา ก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนต้องบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาเอาไว้ตลอดกระบวนการสอบสวน ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า "เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างไร ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้" ซึ่งการบันทึกที่จะมีความสมบูรณ์และใช้เป็นประโยชน์ให้ศาลรับฟังได้ต้องทำการจดบันทึกหลังจากที่ได้แจ้งข้อหาและบอกให้ผู้ต้องหาทราบแล้วว่าถ้อยคำที่กล่าวนั้นใช้ยืนยันในการพิจารณาของศาลได้ หากทำการบันทึกคำให้การขึ้นก่อนที่จะแจ้งข้อหาและบอกให้ทราบดังกล่าว ถือว่าบันทึกนั้นไม่ใช่บันทึกคำให้การในฐานะเป็นผู้ต้องหา เพราะเขายังไม่รู้ข้อหา ยังไม่รู้ว่าเขาต้องตก

¹¹ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 การสอบสวน เรื่องบันทึกการสอบสวน ข้อ 232 มีข้อความว่า "การสอบสวนนั้นย่อมเป็นที่เข้าใจกันแล้วว่า เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องพยานยามรวบรวมหลักฐานต่างๆ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวแก่ความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องให้ศาลลงโทษ

ฉะนั้น การสอบสวนและการทำบันทึกจะเป็นหนังสือใดที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจดไว้เป็นหลักฐานในการสอบสวนความผิดอาญาก็ตาม การจดบันทึกคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษก็ตาม ผู้สอบสวนต้องถือว่าเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งในคดีอาญา บันทึกทุกอย่างจะต้องระบุสถานที่ วัน เดือน ปี ที่ทำบันทึก นามและตำแหน่งของพนักงานผู้ทำบันทึกแล้วลงนามไว้เป็นสำคัญ

อนึ่ง ถ้าผู้บันทึกต้องทำบันทึกโดยรับคำสั่งจากศาลก็ดีหรือคำสั่งหรือคำขอจากพนักงานอื่นใดก็ดี ในบันทึกให้กล่าวไว้ด้วยว่าได้รับคำสั่งหรือคำขอเช่นนั้น และแสดงด้วยว่าได้ทำไปประการใดโดยชัดแจ้ง

เอกสารการสอบสวนที่เจ้าพนักงานเป็นผู้ทำก็ดี คำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ คำให้การของผู้ต้องหา หรือพยานก็ดี จะต้องเขียนด้วยน้ำหมึกหรือพิมพ์ดีด หรือพิมพ์ ถ้ามีผิดที่ใดห้ามมิให้ลบออก ให้เพียงแต่ขีดฆ่าคำผิด แล้วเขียนใหม่ ถ้ามีถ้อยคำต้องตกเติมก็ตกเติมไว้เจ้าพนักงานผู้ขีดฆ่าหรือตกเติมต้องลงนามกำกับรองไว้ที่ข้างกระดาษหรือตรงที่ตกเติม แล้วแต่กรณีทุกแห่งที่มีการขีดฆ่าหรือตกเติม"

เป็นผู้ต้องหา¹² ผลของการบันทึกคำให้การที่ถูกต้องและสมบูรณ์นั้นจะมีประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาล เมื่ออัยการโจทก์ได้เสนออ้างคำให้การจำเลยในชั้นสอบสวนเป็นพยานแล้ว ศาลก็จะหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยประกอบกรณีได้¹³ หรือหากมีพยานหลักฐานอื่นที่ฟังประกอบได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ และตามสัจจริง ศาลก็สามารถลงโทษจำเลยได้¹⁴

หลังจากทำบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาเสร็จสิ้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนอ่านให้ผู้ต้องหาฟัง เพื่อตรวจสอบข้อความที่ทำการบันทึก และเปิดโอกาสให้โต้แย้งในกรณีที่มีข้อผิดพลาดเพื่อที่จะแก้ไขให้ถูกต้อง เมื่อไม่มีการโต้แย้ง หรือการโต้แย้งได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้จัดให้ผู้ต้องหาทำการลงลายมือชื่อรับรองบันทึกคำให้การนั้น¹⁵

จากนั้นให้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่ได้มาในชั้นสอบสวน รวมถึงบันทึกการสอบสวนทั้งหมดสรุปเข้ารวมเป็นสำนวนคดีเพื่อใช้ดำเนินคดีในชั้นตอนตามกฎหมายต่อไป¹⁶

ในส่วนนี้ก็สามารถสังเกตเห็นได้ว่า คำให้การของผู้ต้องหา ต้องทำการบันทึกตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ โดยทำการบันทึกลงในรูปแบบเอกสารเท่านั้น เหมือนกัน กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ทำการบันทึกการสอบสวนในรูปแบบอื่น อยากรู้ก็ตามในปัจจุบัน

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1581/2531

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 984/2508

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1559/2508, 1172/2510, 151/2472

¹⁵ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 การสอบสวน เรื่องบันทึกการสอบสวน ข้อ 233 มีข้อความว่า “บันทึกนั้นให้เจ้าพนักงานอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง ถ้ามีข้อความแก้ไขทักท้วงหรือเพิ่มเติม ให้แก้ไขให้ถูกต้อง มิฉะนั้นก็ให้บันทึกไว้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องแล้ว ถ้าผู้ที่จะต้องลงลายมือชื่อในบันทึกไม่สามารถจะลงได้ เช่น นิ้วมือด้วนหมด หรือเจ็บป่วย หรือไม่ยอมลง ก็ให้บันทึกหรือรายงานเหตุนั้นไว้”

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 139 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึก เอกสารอื่นซึ่งได้มา อีกทั้งบันทึกเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้

เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้ เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

ได้มีการพัฒนา รูปแบบการบันทึกการสอบสวนขึ้นมาใหม่ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบันทึกการสอบสวน ด้วยการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้บันทึกการสอบสวนในกรณีที่ต้องหาเป็นเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี¹⁷

ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับปัจจัยทางสภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก ที่ยังมีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อพฤติกรรมต่างๆ ได้ง่าย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงในขณะทำการสอบสวนเอาไว้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองเด็กว่าจะได้รับการปฏิบัติดูแล และถูกสอบสวนตามกระบวนการที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเด็ก อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เด็กต้องเข้าไปอยู่ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล เพราะในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล อาจจะต้องมีการเผชิญหน้ากันระหว่างพยาน ผู้เสียหาย และจำเลย โดยสภาพและสถานะของเด็ก

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ บัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสูั ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนคดีในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

อาจจะเกิดความหวั่นกลัว ซึ่งสุดท้ายก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก จึงเป็นเหตุให้กฎหมายกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงที่สามารถถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องในชั้นพิจารณาศาล การให้การของเด็กจึงไม่จำเป็นต้องมาปรากฏตัวที่ห้องพิจารณา แต่สามารถดำเนินการในสถานที่อื่นที่เหมาะสม และถ่ายทอดภาพและเสียงมาในห้องพิจารณาได้ แต่ทั้งนี้การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนดังกล่าวก็ใช้ได้กับกรณีที่พยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เท่านั้น¹⁸ ส่วนการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นบุคคลอายุเกิน 18 ปี ก็ต้องดำเนินการบันทึกการสอบสวนด้วยรูปแบบเดิมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือบันทึกการสอบสวนในรูปแบบของเอกสาร

2.1.3.2 บทบาทสถานะของบันทึกการสอบสวนในการพิจารณาคดีของศาล

ขั้นตอนการดำเนินคดีเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นจับกุมและสอบสวน ในส่วนของขั้นตอนต่อมาจะเป็นการนำคดีที่ผ่านการสอบสวนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเพื่อพิจารณาและพิพากษาคัดสินคดีตามข้อเท็จจริง โดยการดำเนินการพิจารณาในชั้นศาลจะต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวอ้างของคู่ความแต่ละฝ่าย ซึ่งจะต้องคำนึงถึงกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน การนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลในแต่ละครั้ง ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภทเสมอไป หากแต่ศาลต้องพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีเพียงใด และอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานหรือไม่ แม้ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี แต่ถ้าไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายพยานหลักฐานก็ไม่สามารถรับฟังได้ และเมื่อสามารถรับฟังได้แล้ว ก็ต้องพิจารณาในเรื่องการซึ่งนำพยานหลักฐานว่ามีลักษณะแหล่งที่มา มีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และสามารถรับฟังได้ถึงขนาดมาตรฐานที่จะใช้ลงโทษบุคคลในคดีอาญาได้หรือไม่¹⁹ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพยานหลักฐานในแต่ละอย่างย่อมมีคุณค่าในทางพยานหลักฐานไม่เท่ากัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาลที่แตกต่างกันออกไป

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

¹⁹ ธีสุภรณ์ พันธุ์ภณี, การซึ่งนำพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2549), หน้า 1-3.

บันทึกคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน เป็นถ้อยคำของผู้ต้องหาซึ่งให้การไว้กับพนักงานสอบสวน มีการบันทึกและให้ผู้ต้องหาลงชื่อไว้ โดยในชั้นศาลฝ่ายโจทก์อาจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนคดีของตน หรือหักล้างข้อต่อสู้ของจำเลยก็ได้ ส่วนฝ่ายจำเลยก็สามารถอ้างมาเพื่อหักล้างพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ได้เช่นกัน ซึ่งมีสถานะเป็นพยานบอกเล่า²⁰ เพราะเป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงคำกล่าวของประจักษ์พยานที่ได้กระทำไว้นอกศาล และนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในศาล โดยไม่ได้นำตัวประจักษ์พยานผู้กล่าวข้อความนั้นมาเบิกความโดยตรงต่อศาล เป็นเพียงบันทึกที่นำสืบในชั้นศาลเพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวหรือเนื้อความของบันทึกนั้นเป็นความจริง ตามความหมายและนิยามของพยานบอกเล่าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95/1 วรรคหนึ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226/3²¹

เมื่อบันทึกคำให้การ หรือบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาถูกจัดเป็นพยานหลักฐานประเภทพยานบอกเล่า จึงต้องห้ามไม่ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 วรรคสอง แต่ก็มีข้อยกเว้นให้สามารถรับฟังได้ ถ้าหากว่าตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า นั้น น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือมีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า นั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 วรรคสอง (1)(2)

ลักษณะและความสำคัญของพยานบอกเล่ามีน้ำหนักและคุณค่าในทางพยานหลักฐานที่น้อย เพราะตามหลักจิตวิทยาพื้นฐานว่าด้วยคำพูดหรือคำบอกเล่าตามภาษาของมนุษย์ ไม่สามารถที่จะเล่าหรือสื่อความหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ครบถ้วนสมบูรณ์ การบอกเล่าต่อกันเป็นทอดๆ โดยไม่ใช้การเบิกความต่อหน้าศาลนั้น เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของทุกระบบกฎหมาย

²⁰ ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา: บทวิเคราะห์และวิจารณ์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2558), หน้า 188.

²¹ จรรย์ ภักดีธนากุล, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2560), หน้า 352-353.

ว่ามีน้ำหนักที่ไม่มั่นคง และสามารถทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนออกไปได้ระดับหนึ่ง²² แตกต่างจาก ประจักษ์พยานที่เป็นผู้กล่าวข้อความให้เห็นเป็นประจักษ์ต่อหน้าศาลโดยตรง ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ดังนั้นในการชั่งน้ำหนักและวินิจฉัยพยานบอกเล่าจึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ ควรเชื่อพยานบอกเล่านั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษบุคคล กล่าวคือ ต้องมีพยานหลักฐานประเภทอื่นที่มี แหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหาก และมีคุณค่าที่สามารถสนับสนุนพยานบอกเล่านั้นให้มีความน่าเชื่อถือ มากยิ่งขึ้น²³ เช่น จำเลยให้การในชั้นสอบสวนต่อหน้าทนายความ²⁴ หรือฝ่ายโจทก์ได้มีการนำพยาน วัตถุที่ทำการตรวจยึดมาสืบประกอบพยานบอกเล่า²⁵

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวน จะถือเป็นพยานบอกเล่าที่มีน้ำหนักน้อยในการนำมาเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในการ ลงโทษบุคคลทางอาญา ซึ่งส่วนใหญ่ศาลก็มักจะไม่นับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ในทางปฏิบัติทางฝ่าย พนักงานอัยการก็ได้มีการนำบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหามาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลอยู่เสมอ โดยศาลจะรับฟังประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆ ที่พนักงานอัยการนำเสนอ²⁶ จึงเห็นได้ว่าบันทึกการ สอบสวนผู้ต้องหา แม้จะเป็นพยานบอกเล่าที่ต้องห้ามไม่ให้รับฟังตามกฎหมาย แต่ก็มีคุณค่าและ บทบาทที่สำคัญในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอยู่มาก เพราะการสอบสวนผู้ต้องหา เป็นการ ถามคำให้การจากบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยตรง ซึ่งย่อมมีประโยชน์ในการพิจารณา ประเด็นแห่งคดี

2.1.4 การตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวน

การตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and Balances) เป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยจัดให้มีการดำเนินการ ตรวจสอบการใช้อำนาจ รวมถึงอำนาจในการยับยั้งจำกัดการใช้อำนาจนั้น เพื่อเป็นหลักประกันในการ

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 368.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227/1

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16127/2555

²⁵ คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 566/2555 ของศาลอุทธรณ์ภาค 9

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9413/2539, 465/2538, 4683/2541

ใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐให้เป็นไปตามภาวะวิสัย (Objective) คือ ความเป็นกลาง และปฏิบัติหน้าที่ไปตามเหตุและผลในแต่ละกรณี²⁷

ในบทนี้จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนผู้ต้องหาคดีอาญา โดยจะกล่าวถึงหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

2.1.4.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบการสอบสวน

การสอบสวนเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีอาชญากรรมกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายล้วนแต่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคม ดังนั้นรูปแบบและลักษณะของโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและสิทธิเสรีภาพของบุคคลควบคู่กันไป ซึ่งท่านอาจารย์ดร.คณิต ฒ นคร ได้กำหนดคุณลักษณะของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญไว้ 3 ประการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้²⁸

(1) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีลักษณะเสรีนิยม เนื่องจากคดีอาญาเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกัน โดยที่รัฐมีอำนาจที่จะกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจรัฐตามใจชอบ กฎหมายจึงต้องบัญญัติวางกรอบการใช้อำนาจรัฐ และการใช้อำนาจนั้นจะกระทำได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นต้องกระทำเท่านั้น

(2) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ การใช้อำนาจในทุกขั้นตอนต้องสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจได้ และเปิดเผยให้ประชาชน

²⁷ ธีระวัฒน์ เอื้อพอล, "มาตรการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ: ศึกษากรณีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 8.

²⁸ คณิต ฒ นคร, "ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม," ใน รวมบทความด้านวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, 2540), หน้า 429-430.

เข้าถึง โดยกฎหมายต้องกำหนดกลไกการดูแลและคานอำนาจระหว่างองค์กร และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้

(3) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการใช้ อำนาจรัฐในการดำเนินคดีอาญาจะกระทำได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น เพราะหากกระทำโดยปราศจากความจำเป็นหรือเกินความจำเป็นที่จะต้องใช้แล้ว จะเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง มนุษย์ต้องมีสิทธิที่จะอยู่ในสังคม และต้องมีสิทธิที่จะกลับเข้าสู่สังคมใหม่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี การดำเนินคดีอาญาจะเป็นการกระทำที่เป็นการทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไม่ได้ แต่ต้องเป็นการดำเนินการเพื่อสังคม

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจ และกำหนดกลไกในการตรวจสอบการถ่วงดุลการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอาไว้ เพื่อให้สามารถรับรู้ถึงความโปร่งใส (Transparency) ของการใช้อำนาจ และเปิดโอกาสให้องค์กรอื่นสามารถยับยั้งการใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้²⁹

การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจในการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ได้สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรภายใน และการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรภายนอก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.4.2 การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจสอบสวนโดยองค์กรภายใน

การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจประเภทนี้เป็นการดำเนินการโดยองค์กรนั่นเอง ไม่มีองค์กรอื่นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งการตรวจสอบควบคุมภายในองค์กรตำรวจนั้นจะเป็นลักษณะการตรวจสอบควบคุมโดยระบบการบังคับบัญชา ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในตามลำดับชั้น ผู้ที่เป็นผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจของตนตรวจสอบการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ หากเกิดกรณีที่พบว่าการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชาสามารถออกคำสั่งตามที่ตนเห็นสมควรให้

²⁹ คณิต ฒ นคร, "กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญใหม่," บทบัญญัติ 54, 4 (ธันวาคม 2541): 49-51.

ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการ รวมไปถึงอำนาจในการเพิกถอน แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือใช้อำนาจแทนผู้ใต้บังคับบัญชาได้³⁰

การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในปัจจุบันเป็นอำนาจขององค์กรตำรวจเพียงลำพัง หน่วยงานรัฐอื่นไม่มีอำนาจที่จะเข้าร่วมการสอบสวน หรือทำการตรวจสอบถ่วงดุลได้ การตรวจสอบเป็นเพียงการตรวจสอบภายในขององค์กรตำรวจเองตามสายระดับบังคับบัญชา อีกทั้งการตรวจสอบดังกล่าวไม่ได้การกำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะ เป็นเพียงการตรวจสอบในลักษณะความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ (Responsibility) ที่แต่ละหน่วยงานนั้นต้องทำกันเป็นปกติธรรมดา ดังนั้นจึงไม่ใช่การตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีจุดมุ่งหมายในการตรวจสอบการใช้อำนาจ (Accountability)³¹

2.1.4.3 การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจสอบสวนโดยองค์กรภายนอก

การตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจประเภทนี้มีความแตกต่างจากการควบคุมตรวจสอบภายใน โดยจะทำการตรวจสอบโดยองค์กรที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียกับองค์กรที่ถูกตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่งไม่ให้เกิดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการสร้างความสมดุล และป้องกันไม่ให้องค์กรนั้นๆ มีอำนาจมากเกินไป โดยการใช้อำนาจตรวจสอบและทำการยับยั้งเมื่อพบการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ผลของการตรวจสอบจะมีผลต่อการดำเนินการต่างๆ ซึ่งจะเป็นกลไกให้องค์กรผู้ใช้อำนาจระมัดระวังในการใช้อำนาจมากยิ่งขึ้น³²

ประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการแบ่งแยกองค์กรอื่นที่สามารถตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ 4 องค์กรหลัก คือ

³⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548), หน้า 32.

³¹ คณิต ฒ นคร, "ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม," ใน รวมบทความด้านวิชาการ, หน้า 49.

³² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วิวัฒน์กุลและคณะ, โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา [ออนไลน์], กรกฎาคม 2551. แหล่งที่มา: http://beyond.library.tu.ac.th/cdm/ref/collection/trf_or_th/id/22393

ผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman), คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (The National Anti-Corruption Commission), คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (The National Human Rights Commission) และศาลยุติธรรม (Court of Justice) ซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่มีการกล่าวหา หรือร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้การตรวจสอบขององค์กรดังกล่าวเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจหลังจากที่มีพฤติการณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้นแล้ว ไม่ได้เป็นการเข้าไปตรวจสอบหรือถ่วงดุลการสอบสวนโดยตรง อำนาจดำเนินการสอบสวนยังคงเป็นอำนาจอิสระของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะดำเนินการและตรวจสอบกันเองภายใน

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา เช่น ตำรวจ อัยการ และศาล เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการชั้นสืบสวน สอบสวน พิจารณา พิพากษา หรือบังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใดจะยังให้เกิดความยุติธรรมในสังคม³³

การดำเนินการเหล่านี้มีแนวคิดทฤษฎีที่แสดงถึงเจตจำนงและความมุ่งหมายของการดำเนินการรองรับไว้อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นการจะศึกษามาตรการที่จะนำมาใช้ในการสอบสวน จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม ทฤษฎีศุนนิตีกระบวนการ และหลักนิติธรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม Crime Control

ทฤษฎีนี้ให้น้ำหนักในเรื่องของการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การพิจารณาตัดสินคดี และการพิพากษาคดี โดยมีแนวคิดว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น เป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต จึงทำให้

³³ พงษ์ธร ธัญญสิริ, กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2555), หน้า 2.

หน่วยงานที่มีบทบาทมากที่สุดในแนวทางนี้ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่จะต้องทำงานด้วยความเข้มงวด รวดเร็ว จริงจัง และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการปราบปรามอาชญากรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักของการควบคุมอาชญากรรม คือ การลดปัญหาอาชญากรรมซึ่งมักจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนโดยทั่วไป โดยการวัดและประเมินผลจะมุ่งไปที่สถิติ การจับกุมและลงโทษผ่านกระบวนการยุติธรรมที่มีความรวดเร็ว การดำเนินการตามทฤษฎีนี้ ผู้ถูกจับกุมจะอยู่ภายใต้สมมติฐานเป็น "ผู้กระทำความผิด" (Presumption of Guilt) ไม่ใช่เป็น "ผู้บริสุทธิ์" (Presumption of Innocent) กระบวนการยุติธรรมให้ความเชื่อมั่นสูงในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานอัยการในการนำผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

2.2.2 ทฤษฎีศุภนิติกระบวนการ Due Process of Law

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญไปที่การต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ หากยังไม่มีคำพิพากษา และตัดสินลงโทษก็ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ซึ่งการพิจารณาตัดสินของศาลจะเป็นไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏ และพยานหลักฐานนั้นจะต้องได้มาด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทฤษฎีนี้มีมุมมองที่แตกต่างจากทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม ที่ว่าความสำคัญในเรื่องของความเร็ว และผลการดำเนินการเป็นต้นเหตุของการใช้อำนาจในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่ (Abuse of Government Power) ด้วยเหตุดังกล่าวทฤษฎีศุภนิติกระบวนการจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการค้นหาความจริง หรือพิสูจน์ความผิดที่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อยืนยันถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้ถูกจับกุมว่าจะไม่ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และให้ความสำคัญในด้านการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล เป็นต้น

ความแตกต่างของทฤษฎีทั้งสองรูปแบบนี้ คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจะมองว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญ ผู้อื่นจะมาละเมิดไม่ได้ จึงต้องให้อำนาจหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากในการควบคุมปัญหาอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ผลของการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้มากที่สุด แตกต่างจากทฤษฎีศุภนิติกระบวนการจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล มองว่าการดำเนินการในการปราบปรามอาชญากรรมต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนั้นการทำงานของหน่วยงานยุติธรรมจึงต้องอยู่บนพื้นฐาน

ของข้อมูลที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญกับการจำกัดและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินชีวิตของประชาชน³⁴

อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งสองทฤษฎีจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็ยังมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะทฤษฎีไหนจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมที่ดียังไง ก็ย่อมมีข้อเสียข้อดีอยู่ในทฤษฎีด้วยเสมอ การปราบปรามอาชญากรรมโดยให้อำนาจเด็ดขาดแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อการดำเนินการที่รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพสูงในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจของรัฐที่เกินส่วน ซึ่งอาจจะไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดความผิดพลาด และส่งผลร้ายแก่ประชาชนได้ เช่น การล่อลวง การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้การรับสารภาพ ในขณะที่การปราบปรามอาชญากรรมโดยมุ่งเน้นในการให้ความสำคัญกับกระบวนการขั้นตอนของกฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน โดยจะให้อำนาจแก่องค์กรตุลาการมากกว่าองค์กรฝ่ายบริหาร เนื่องด้วยศาลเป็นองค์กรที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด สามารถป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจได้อย่างตามอำเภอใจ ซึ่งก็อาจจะทำให้ขั้นตอนและวิธีดำเนินการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างล่าช้า

ทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีข้อดีและข้อด้อยที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมว่ามีความสอดคล้องกับการดำเนินการในแนวทางไหน ฉะนั้นจึงเป็นเหตุให้ในปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายของประเทศใดกำหนดให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินอยู่บนหลักทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียว หากแต่ประสานทั้งสองทฤษฎีนี้เข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงสอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน หากสังคมใดมีอาชญากรรมรุนแรงมากก็ใช้ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมเป็นหลัก และในสังคมที่มีอาชญากรรมน้อยก็ใช้ทฤษฎีคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นหลักแล้วจึงตามด้วยทฤษฎี

³⁴ เสกสัน เกรือคำ, อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2558), หน้า 219-221.

ควบคุมอาชญากรรม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนการสอบสวนจึงต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของทฤษฎีทั้งสองนี้เป็นสำคัญ³⁵

2.2.3 หลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาในงานสอบสวน พนักงานสอบสวนที่ดีต้องมีจรรยาบรรณ และยึดมั่นต่อหลักกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม การดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาคและเที่ยงธรรมโดยยึดหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้ดำรงไว้ซึ่งบทบาทที่เหมาะสมในฐานะต้นธารของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นระบบงานสอบสวนในทุกขั้นตอนจึงจำเป็นต้องยึดหลักนิติธรรมอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ดีของกฎหมาย ในส่วนนี้จะอธิบายถึงหลักนิติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศไทย

2.2.3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใดๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน หรือขัดแย้ง แต่หากพูดถึงความหมายอย่างกว้างก็จะหมายถึงลักษณะที่ดีของกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม หรือที่เรียกว่าอุดมคติของกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง หากที่ได้ปรากฏซึ่งหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีบุคคลใด ผู้ปกครองหรือประชาชนคนใดอยู่เหนือกฎหมาย เนื่องด้วยประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ผู้ปกครอง หรือรัฐบาลก็ต้องใช้อำนาจผ่านกฎหมายที่มาจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน จะใช้อำนาจเกินส่วนหรือถือตนอยู่เหนือกฎหมายไม่ได้ ซึ่งแนวคิดสำคัญของหลักนิติธรรมก็คือ การใช้อำนาจตามกฎหมายต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพในความเป็นมนุษย์ว่าควรได้รับการปฏิบัติ และคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายไม่สามารถกระทำตามอำเภอใจโดยไม่

³⁵ วรชนนธ์ บรรณมาศ, "พัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย : ศึกษากรณีผู้มีอำนาจสอบสวน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), หน้า 9-12.

ใส่ใจขั้นตอนของกฎหมายที่กำหนดไว้ได้³⁶ โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญของหลักนิติธรรมได้ออกเป็นข้อๆ ดังนี้³⁷

1. กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน หมายความว่า การบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจะต้องใช้ถ้อยคำในลักษณะที่ชัดเจน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายนั้น หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือไม่ชัดเจนโดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้สามารถตีความไปได้หลายนัย ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาโต้แย้งโต้เถียงต่อไปในการใช้การตีความกฎหมาย

2. กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล หมายความว่า กฎหมายที่บัญญัติขึ้นนั้นจะต้องมีเหตุผล และมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายฉบับนั้น หากการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับประชาชนแต่ไม่สามารถอธิบายถึงเหตุผลอันยอมรับได้ และความจำเป็นของการมีกฎหมายนั้นๆ ได้ จะทำให้กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ อันจะทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าว

3. กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม หมายความว่า เป้าหมายหลักของกฎหมายต้องอำนวยความยุติธรรม และสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมมากที่สุด ซึ่งความเป็นธรรมย่อมไม่สามารถพิจารณาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ หากแต่ต้องเป็นความเป็นธรรมของสังคมโดยภาพรวม

4. กฎหมายที่ดีต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน หมายความว่า กฎหมายที่ดีควรจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เนื่องด้วยสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ติดตัวมากับมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด ไม่ว่าจะแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ อายุ สถานะ หรือปัจจัยอื่นก็ตาม ดังนั้นจึง

³⁶ คมสัน สุขมาก, "หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน," วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย 8, 1 (มกราคม-เมษายน 2559): หน้า 372-373.

³⁷ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรมในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, หลักนิติธรรม the Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม (กรุงเทพมหานคร: พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์, 2557), หน้า 8-16.

ต้องให้ความเคารพสิทธิดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าผู้ใดก็ไม่สมควรที่จะมีอำนาจพรากเอาสิทธินั้นไปโดยไม่ชอบธรรม

5. กฎหมายที่ดีต้องทันสมัย และสามารถรองรับต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม หมายความว่า กฎหมายที่ดีจะต้องมีเนื้อหาและสภาพบังคับที่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน เนื่องด้วยการเจริญเติบโตของสังคมได้เกิดความงอกงามทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยที่เติบโตไปตามยุคสมัย หากกฎหมายไม่สามารถตามการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้ทัน ก็ย่อมทำให้กฎหมายไม่สามารถปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ดีได้ ทั้งนี้ในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในสังคมก็คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายจะต้องมีความกลมกลืนและสอดคล้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าประโยชน์ของเทคโนโลยีสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับศาสตร์หลายอย่างจึงเป็นการดีที่สมควรจะศึกษาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับสังคม

2.2.3.2 หลักนิติธรรมในการสอบสวนคดีอาญา

งานสอบสวนเป็นขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น เริ่มต้นตั้งแต่การร้องทุกข์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งต้องทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเป็นลำดับแรก ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่กล่าวหา และใช้ดุลพินิจจากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้จัดทำสำนวนคดีและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป ฉะนั้นหลักนิติธรรมในการดำเนินการสอบสวนในคดีอาญาจึงมีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนอย่างหนาแน่น การสอบสวนต้องดำเนินการควบคู่ไปกับหลักนิติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด³⁸ โดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายโดยเฉพาะที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

³⁸ คมสัน สุขมาก, "หลักนิติธรรมกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน," วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย: หน้า 375-376.

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

1. มาตรา 28 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้"

ตามบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่เจ้าหน้าที่รัฐจะละเมิดไม่ได้ การจับกุม คุมขัง หรือการค้นตัวต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และจะทำการใดที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของผู้ต้องหาไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายจะให้อำนาจไว้เฉพาะ ส่วนในขั้นตอนของการสอบสวน ก็ได้มีการคุ้มครองด้วยการบัญญัติห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการอันเป็นการทรมานทารุณกรรมหรือลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมกับผู้ที่ถูกสอบสวน

2. มาตรา 29 บัญญัติว่า "บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้..."

บทบัญญัติมาตรานี้ถือได้ว่าเป็นหลักนิติธรรมที่สำคัญยิ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญา ว่าการที่จะถือว่าบุคคลได้กระทำความผิดอาญา ในขณะที่กระทำต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด และกำหนดโทษเอาไว้ และในการดำเนินคดีให้ใช้หลักสันนิษฐานตามกฎหมายว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด (Presumption of Innocence) ภายใต้หลักนี้จำเลยหรือผู้ต้องหาจะไม่ถูกตัดสินว่ามีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาว่ามีความผิดจริง เป็นหลักการที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยจำกัดอำนาจรัฐไม่ให้ใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย นอกจากนี้ยังปรากฏหลักการที่มีความสำคัญต่อการสอบสวนคดีอาญาคือ การสอบสวนจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิกิริยาต่อตนเองไม่ได้ กฎหมายได้กำหนดห้ามเอาไว้มิให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการที่ไม่ชอบ การให้การของผู้ต้องหาต้องเกิดจากความสมัครใจ และผู้ต้องหาย่อมมีสิทธิให้การอย่างใดก็ได้

(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1. มาตรา 130 บัญญัติไว้ว่า "ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย"

บทบัญญัติดังกล่าวได้วางหลักเอาไว้ว่าการสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและทำให้การแสวงหาข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเสร็จสิ้นโดยเร็ว อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องหาที่ไม่ต้องใช้เวลาอยู่ในกระบวนการยุติธรรมมากเกินไปจนเกิดความเดือดร้อนเสียหายเกินควร

2. มาตรา 131 บัญญัติไว้ว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา"

บทบัญญัติมาตรานี้สอดคล้องกับหลักสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด (Presumption of Innocence) การดำเนินคดีอาญาเพื่อที่จะพิสูจน์ความผิดนั้นจึงต้องกระทำอย่างเต็มที่ และรอบคอบ เนื่องด้วยโทษทางอาญามีผลต่อสิทธิ และเสรีภาพของชีวิตร่างกาย พยานหลักฐานต่างๆ ที่นำเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาจึงต้องมีน้ำหนักพอที่จะเอาผิดแก่จำเลย

ได้ ทั้งนี้ก็ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ไม่ว่าจะพยานหลักฐานที่บ่งชี้ว่าจำเลยกระทำผิด หรือพยานหลักฐานที่สนับสนุนความบริสุทธิ์ของจำเลยก็ตาม

3. มาตรา 133 บัญญัติไว้ว่า "...การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะทำให้ด้วยความเต็มใจ..."

บทบัญญัตินี้ได้วางหลักเอาไว้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหา หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และการซักถามผู้ต้องหา ก็ได้ห้ามพนักงานสอบสวนใช้เทคนิคการสอบสวนที่เป็นอุปสรรคต่อความอิสระในการให้การของผู้ต้องหา

4. มาตรา 134 บัญญัติไว้ว่า "...ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมพนักงานสอบสวนต้องให้ออกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้..."

หลักการที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรานี้ก็สอดคล้องกับนโยบายการบริหารงานยุติธรรมที่จะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมต้องได้รับการดำเนินการอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ผู้ต้องหาไม่ควรตกอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนานเกินสมควร เนื่องด้วยการขั้นตอนเหล่านี้ล้วนแต่มีผลต่อสิทธิเสรีภาพของชีวิตร่างกายของผู้ต้องหาทั้งสิ้น ดังนั้นกระบวนการจึงต้องทำให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ความรวดเร็วและต่อเนื่องนี้ก็ต้องไม่กระทบต่อประสิทธิภาพในการสอบสวนด้วย ประสิทธิภาพในการสอบสวนด้วย

5. มาตรา 134/4 บัญญัติไว้ว่า "ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้"

บทบัญญัติของมาตรานี้กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มทำการสอบปากคำ ซึ่งสิทธิที่บังคับให้ต้องแจ้งเหล่านี้ เป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้ต้องหาได้ทราบสิทธิที่ตนมีอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้ย้าถึงความอิสระในการให้การของผู้ต้องหา ที่จะให้การอย่างไรหรือไม่ก็ได้ พนักงานสอบสวนไม่มีสิทธิไปบังคับผู้ต้องหาเพื่อให้การตามที่ตนต้องการ และในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การอย่างใดก็ให้พนักงานสอบสวนทำการบันทึกเอาไว้ด้วย

6. มาตรา 135 บัญญัติไว้ว่า "ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น"

บทบัญญัตินี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เนื่องด้วยคำให้การของผู้ต้องหาเป็นถ้อยคำของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดโดยตรง ทำให้มีความสำคัญในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นคำให้การที่ออกมาจากประธานของคดีความ คำให้การที่ปรากฏออกมาอาจจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกตัดสินว่ามีความผิด หรือเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้ ดังนั้นคำให้การของผู้ต้องหาจึงมีความสัมพันธ์กับสิทธิเสรีภาพของชีวิตร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงได้บัญญัติห้ามเอาไว้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหา หรือการสอบปากคำผู้ต้องหา จะต้องไม่มีการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องหานั้นให้การในเรื่องที่ต้องการ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญของการ

สอบสวนผู้ต้องหา หากหลักฐานนี้ไม่ได้รับการปฏิบัติตามหรือถูกฝ่าฝืน ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเสียหายตั้งแต่แรกเริ่ม อันทำให้เกิดผลเสียต่อเนื่องไปทั้งกระบวนการ

2.3 การสอบสวนคดีอาญาด้วยเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

จากการศึกษาในหัวข้อ 2.1 และ 2.2 จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะการแสวงหาพยานหลักฐานในขั้นตอนนี้ เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งท้ายที่สุดจะเป็นผลสำคัญในการกำหนดรูปคดีที่ส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้ต้องหาและสังคม ดังนั้นการดำเนินการสอบสวนจึงต้องมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม อันจะทำให้การสอบสวนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกมากที่สุด ทั้งนี้การนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน มีจุดประสงค์เพื่อที่จะสร้างมาตรการในการส่งเสริมระบบการสอบสวนคดีอาญา โดยเทคโนโลยีดังกล่าวจะทำการบันทึกการสอบสวนไว้ทั้งในรูปแบบภาพและเสียง ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการสอบสวนถูกเปิดเผยออกมาสู่ภายนอก ในกรณีที่เกิดปัญหาหรือข้อโต้แย้ง ก็สามารถที่จะเปิดดูบันทึกดังกล่าวเพื่อพิจารณาหาข้อแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นการสร้างโปร่งใส และทำให้ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนคดีอาญาสามารถถูกตรวจสอบได้นั่นเอง ฉะนั้นในการจะศึกษาวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงก่อนในเบื้องต้น เพื่อที่จะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ในปัจจุบันต่อไป

2.3.1 ความหมายของการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม³⁹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร แม้กระทั่งองค์ความรู้ นามธรรม เช่น ระบบหรือกระบวนการต่างๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกมาก

³⁹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ยิ่งขึ้น⁴⁰ แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพสังคมที่มีความพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ความหมายของเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความหมายที่กว้างกว่ารากศัพท์เดิม คือ หมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกล สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ทางอุตสาหกรรม หรือกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปความหมายได้ว่า เทคโนโลยี คือ ความรู้ที่มนุษย์ใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เองทั้งในแง่ความเป็นอยู่และการควบคุมสิ่งแวดล้อม⁴¹

ส่วนคำว่า "การบันทึก" ในภาษาไทยมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษอยู่หลายคำ เช่น Note หมายถึงการจดบันทึกข้อมูลหรือข้อความ, Engrave หมายถึงการจารึกลงบนผิววัสดุที่มีความหนา เช่น แผ่นศิลา แผ่นโลหะ หรือ Inscribe หมายถึงการเขียน หรือบันทึกด้วยการจาระร่องบนผิว เช่น ผิวไม้ ป้ายหินสำหรับหลุมฝังศพ แต่คำว่าบันทึกในความหมายของบทนี้ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "Record" ที่หมายถึง การบันทึกด้วยเครื่องมือไฟฟ้าอย่างใดอย่างหนึ่ง⁴²

ดังนั้นคำว่า "เทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียง" จึงหมายถึง ความรู้และวิทยาการเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงด้วยอุปกรณ์ไฟฟ้าหรืออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อนำมาปรับใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงเป็นการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้บันทึกภาพและเสียงที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการสอบสวน เพื่อทราบว่าการสอบสวนได้มีการดำเนินการไปอย่างไร รวมทั้งทราบเกี่ยวกับเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบสวน ขั้นตอนการสอบปากคำตามกฎหมาย อากัปกิริยาของผู้ต้องหา และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อผู้ต้องหา

ในปัจจุบัน หลายประเทศได้ให้ความสนใจ และทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว และพบว่า การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาสามารถเป็นตัวช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อำนวยความเป็นธรรมแก่สังคมได้มากขึ้น อีกทั้งเป็น

⁴⁰ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาไทยศึกษา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเทคโนโลยีหน่วยที่ 1-7, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552), หน้า 244.

⁴¹ คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารวิชาการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน, นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วิวัฒนาการและการจัดการ (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน, 2531).

⁴² ชัยยงค์ พรหมวงศ์, การบันทึกเสียงและบันทึกภาพเพื่อการศึกษา บทที่ 9.1.1 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557).

การสร้างกฎเกณฑ์ให้ระเบียบการสอบสวนมีความรัดกุมและสามารถตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะวงการสอบสวนคดีอาญาในหลายประเทศได้ยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสอบสวนหลักของประเทศตัวเอง และนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว⁴³ ทั้งนี้การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้นอกจากจะต้องเข้าใจความหมายแล้วยังจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย เพื่อกำหนดขอบเขตการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

1. ประเภทของคดีที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง ต้องศึกษาถึงความจำเป็นที่จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้ในคดีประเภทใดบ้าง เช่น จัดให้มีการดำเนินการเฉพาะคดีอาญาที่มีความร้ายแรง หรือคดีอาญาทุกประเภท โดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวก ประสิทธิภาพ ประกอบกับต้นทุนค่าใช้จ่ายว่าแท้จริงแล้วการดำเนินการแบบใดจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหา การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ควรจะมีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบใด เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กฎกระทรวง หรือระเบียบภายในของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้มีมาตรการที่สามารถบังคับใช้กับคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียง เป็นอีกหนึ่งเรื่องสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะจำเป็นที่จะต้องกำหนดว่าเหตุการณ์ใดบ้างที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียง จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องบันทึกตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนผู้ต้องหา หรือควรจะต้องบันทึกเฉพาะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี ทั้งนี้รวมไปถึงการจัดเตรียมอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงด้วยว่าจะดำเนินการในพื้นที่แบบไหน องค์กรของการติดตั้งกล้องบันทึกภาพและเสียงแบบใดที่ให้ประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด และอุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียงประเภทใดที่เหมาะสมที่สุด

⁴³ David M. Buckley and Brian C. Jayne, Electronic Recording of Interrogations (Wisconsin: Hahn Printing Incorporated, 2012), pp. 4-5.

4. ผลของการไม่ปฏิบัติตาม และช้อยกเว้นในกรณีเหตุจำเป็น เพื่อกำหนดความเข้มงวดของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาว่าจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ควรจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัดทุกกรณี หรือควรเป็นเพียงทางเลือกสำหรับหน่วยงานรัฐที่จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ และกรณีเหตุการณ์จำเป็นประเภทใดบ้างที่ควรบัญญัติไว้เป็นช้อยกเว้นเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคในงานยุติธรรมทางอาญา

5. การเก็บรักษาภาพและเสียงที่ทำการบันทึก เพื่อกำหนดในเรื่องของการครอบครอง และเก็บรักษาว่าควรจะให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ รวมไปถึงหลักเกณฑ์ในการนำบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินคดีในชั้นศาล และการทำสำเนาบันทึกภาพและเสียงให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอตามระเบียบ

2.3.2 หลักการและแนวคิดการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

อย่างที่ทราบกันดีว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนมีความสลับซับซ้อน ในการจะนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ ต้องใช้เวลาในการศึกษาพอสมควรเพื่อให้เกิดความเข้าใจ อันจะสามารถใช้เทคโนโลยีนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้จึงส่งผลกระทบใหญ่หลวงต่อกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายที่จะต้องปรับตัวและหันมาทำการศึกษาค้นคว้าเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อนำมาปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมให้เท่าทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน⁴⁴ ในต่างประเทศได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เนื่องจากตามปกติการสอบสวนของผู้ต้องหาเป็นอำนาจของตำรวจเพียงองค์กรเดียว การสอบสวนดำเนินการในที่ปิดของสถานีตำรวจ และมักมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้อำนาจสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง จึงได้ทำการสรุปเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วพบว่าต้นเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว คือ การสอบสวนไม่มีการเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก ทำให้หน่วยงานอื่นไม่สามารถที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งไม่มีพยานหลักฐานที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำการสอบสวน

⁴⁴ Milton R. Wessel, "What Is Law, Science and Technology Anyway," *Jurimetrics: Journal of Law, Science and Technology* 29, 259 (1989): 260.

จากการศึกษาพบว่าเหตุผลที่การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่มีการเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก เกิดจากวิธีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่มีการพัฒนาเทคนิคการสอบสวน หรือการสอบปากคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเกิดประสิทธิภาพในการนำข้อมูลดังกล่าวมาดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ซึ่งเทคนิคเหล่านี้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะไม่ทำการเปิดเผยให้สาธารณชนรับรู้ เพราะเกรงว่าอาจจะทำให้ผู้ต้องหารู้เท่าทันเจ้าหน้าที่ตำรวจอันมีผลทำให้การสอบสวนผู้ต้องหาด้วยประสิทธิภาพลง แต่ในปัจจุบันได้มีเสียงเรียกร้องให้ทำการเปิดเผยการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามากขึ้น ด้วยเหตุที่ว่าเทคนิคการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายอยู่เสมอ กล่าวคือ ผู้ต้องหาส่วนใหญ่มักจะไม่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะข้อมูลดังกล่าวย่อมถูกนำมาใช้ดำเนินคดีกับตน ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องคิดค้นเทคนิคการสอบสวนเพื่อรีดเค้นข้อมูลจากผู้ต้องหาออกมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งเทคนิคเหล่านี้มักจะต้องใช้หลักจิตวิทยาประกอบไปด้วย เช่น การสอบสวนผู้ต้องหาในสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง ไม่สร้างความเครียดให้แก่ผู้ต้องหา ทำให้ผู้ต้องหารู้สึกสบายใจที่จะเล่าเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เทคนิคที่สามารถรีดเค้นข้อมูลจากผู้ต้องหาได้มากที่สุดมักจะต้องการจูงใจ หรือการหลอกล่ออยู่เสมอ เช่น การให้คำมั่นสัญญาแก่ผู้ต้องหาแลกกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ หรือคำรับสารภาพ, การหลอกล่อให้ผู้ต้องหาชักทอดความผิดแก่บุคคลอื่น หรืออย่างร้ายแรงที่สุด คือการประทุษร้าย ทรมาณร่างกายผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ⁴⁵

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ามาใช้บังคับกับการสอบสวนผู้ต้องหา โดยมีหน้าที่ในการเก็บบันทึกและเปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะการสอบสวนคดีอาญา เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและชัดเจนมากที่สุด จากการศึกษพบว่า การสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่มีการใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง มีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้ต้องหาถูกบังคับ และขู่ขีญโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวน เพราะการกระทำต่างๆ ไม่ได้ถูกบันทึกไว้ แม้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ก็ไม่มีพยานหลักฐานในการเอาผิดแต่อย่างใด⁴⁶ แต่การสอบสวนผู้ต้องหาโดยนำเอาเทคโนโลยีการบันทึกภาพมาใช้ จะทำให้ปัญหา

⁴⁵ David M. Buckley and Brian C. Jayne, *Electronic Recording of Interrogations*, pp. 1-2.

⁴⁶ Yale Kamisar, Fred E. Inbau, Thurman Wesley Arnold, and A.E. Dick Howard, *Criminal Justice in Our Time* (Virginia: the University Press of Virginia, 1965), pp. 84-87.

ดังกล่าวลดลงได้ เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจรู้ว่าการกระทำของเขาถูกตรวจสอบอยู่ ก็มีแนวโน้มที่เขาจะไม่ทำการใช้เทคนิคการสอบสวนที่ไม่เหมาะสม หรือฝ่าฝืนกฎหมาย⁴⁷ อีกทั้งเมื่อปัญหาดังกล่าวที่มีการโต้แย้งในถึงชั้นศาล ในการพิจารณาข้อเท็จจริงของศาลก็สามารถกระทำได้ง่าย เพราะศาลสามารถเปิดดูบันทึกการสอบสวนดังกล่าวที่ปรากฏเหตุการณ์ทั้งภาพและเสียงในขณะดำเนินการสอบสวน ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจนและถูกต้อง⁴⁸

การดำเนินการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ จะต้องจัดให้การบังคับใช้นั้นครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ 4 อย่างที่สำคัญดังต่อไปนี้ด้วย⁴⁹

- 1) การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงต้องสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่สามารถตรวจสอบการดำเนินการสอบสวน และเป็นมาตรการคุ้มครองทั้งตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ต้องหา และสังคมไปพร้อมๆกัน
- 2) สามารถลดการใช้เทคนิคการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่เหมาะสม หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 3) สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานต่อศาล เพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนได้
- 4) เป็นมาตรการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการรักษาระดับความยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาไว้ในระดับที่เหมาะสม

⁴⁷ Welsh S. White, "False Confessions and the Constitution: Safeguards against Untrustworthy Confessions," The Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review 32, 105 (1997): 154.

⁴⁸ Paul G. Cassell, "Miranda's Social Costs: An Empirical Reassessment," Northwestern University Law Review 90, 387 (1996): 488.

⁴⁹ Welsh S. White, "False Confessions and the Constitution: Safeguards against Untrustworthy Confessions," The Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review: 153-155.

หากสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์เหล่านี้ ย่อมทำให้เป้าหมายการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเปลี่ยนไป จากที่มุ่งเน้นไปที่การได้มาซึ่งคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินคดี เปลี่ยนเป็นให้น้ำหนักไปกับการสอบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ซึ่งทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพและสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้มากยิ่งขึ้น⁵⁰

2.3.3 ความสำคัญการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

ในต่างประเทศได้มีการนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงไปใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาอยู่มาก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสนใจกับเทคโนโลยีนี้เป็นอย่างมาก ด้วยลักษณะการปกครองที่แบ่งเป็นมลรัฐ แต่ละมลรัฐมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองตนเอง ทำให้เกิดความหลากหลายทางด้านความคิด จึงเกิดผลงานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าวมากมาย มีการถกเถียงกันในประเด็นต่างๆ ซึ่งงานบทความและงานวิจัยส่วนมากล้วนแต่สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้ได้มีนักกฎหมายผู้เชี่ยวชาญด้านระบบงานยุติธรรม Thomas Sullivan ได้ทำการสำรวจหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งหมดของประเทศสหรัฐอเมริกาที่นำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าว โดยตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สถิติการเกิดเหตุอาชญากรรม สอบถามและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งระดับชั้นผู้น้อยและระดับผู้บังคับบัญชา ซึ่งพบว่าการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับระบบงานยุติธรรมทางอาญาก่อให้เกิดผลดีหลายประการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵¹

1. เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงก่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวทำให้พฤติการณ์และสภาพแวดล้อมของการสอบสวนผู้ต้องหาถูกบันทึกเอาไว้ ทำให้สามารถที่จะย้อนมาเปิดดูบันทึกดังกล่าวได้อีกในภายหลัง และทำให้เห็นว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างในการสอบสวน ผู้ต้องหามีโอกาสปกป้องสิทธิอย่างไร และพนักงานสอบสวนปฏิบัติต่อ

⁵⁰ Gisli H. Gudjonsson, *The Psychology of Interrogations and Confessions: A Handbook* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2003), p. 619.

⁵¹ Thomas P. Sullivan, "Electronic Recording of Custodial Interrogations: Everybody Wins," *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 95 (2005): 1129-1130.

ผู้ต้องหาอย่างไร ดังนั้นเมื่อมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนไว้อย่างชัดเจนแล้ว จึงทำให้สถิติการกล่าวอ้างของผู้ต้องหากรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนโดยไม่ชอบลดลงเป็นอย่างมาก และอีกด้านหนึ่งก็ทำให้พนักงานสอบสวนไม่กล้าที่จะใช้กลยุทธ์การสอบสวนที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม เพราะการกระทำและคำพูดทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้

2. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องคำรับสารภาพโดยไม่สมัครใจของผู้ต้องหา ในกรณีการกล่าวอ้างว่าพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งการทำร้าย บังคับ ชูเชิญ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนปัญหาดังกล่าวที่ยังคงค้างพิจารณาอยู่ในชั้นศาล ก็ได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว เนื่องจากสามารถตรวจดูบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นได้ ทำให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน

3. การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง ทำให้พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องจดจำหรือจดบันทึกรายละเอียดทั้งหมดที่ได้มาจากผู้ต้องหาในขณะที่ทำการสอบสวน เพราะกระบวนการสอบสวนทั้งหมดได้ถูกบันทึกไว้หมดแล้ว ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถจดจำกับการสอบสวน และสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี อันเป็นประโยชน์ในการแสวงหาความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในภายหลัง เมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปหลายวันหรือหลายสัปดาห์ โดยปกติความสามารถในการจดจำย่อมเลือนหายไปตามเวลา แต่ด้วยเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้ไม่จำเป็นต้องมานั่งนึกย้อนถึงรายละเอียดการสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง เพราะสามารถเปิดดูบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นได้เสมอ

4. เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อการสอบสวนอย่างไร ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่ามีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนอยู่ จึงใช้เป็นข้ออ้างในการไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ หากเกิดกรณีดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกภาพและเสียงการปฏิเสธพร้อมกับเหตุผลของผู้ต้องหานั้นไว้ และกลับไปใช้การบันทึกการสอบสวนด้วยแบบวิธีเดิม

5. เทคโนโลยีดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถย้อนเปิดดูบันทึกการสอบสวนนั้นในเวลาใดก็ได้ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถย้อนกลับไปสังเกตคำให้การที่มีความผิดปกติ หรือมีความขัดแย้งกัน ที่เจ้าหน้าที่มองข้ามไปในระหว่างการสอบสวน เพื่อเก็บเกี่ยวเบาะแสและรายละเอียดจากคำให้การของผู้ต้องหาเพิ่มเติมได้

6. บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ใหม่ได้อีกด้วย โดยทำการเปิดบันทึกดูเพื่อทำการอบรมเทคนิคการสอบสวนที่เหมาะสมและถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ก็ยังเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เคยผ่านประสบการณ์ในการสอบสวนมาแล้วด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถเปิดดูบันทึกการสอบสวนเพื่อประเมินการปฏิบัติงานของตนเอง และศึกษาพัฒนาวิธีการสอบสวนของตนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

7. การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะดำเนินการในสถานี่ตำรวจ ซึ่งบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องจะไม่สามารถเข้าร่วมหรือสังเกตการณ์ได้ การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน จะทำให้กระบวนการสอบสวนผู้ต้องหานั้นเปิดเผยสู่ภายนอก ทั้งหน่วยงานรัฐอื่น ศาล และประชาชนสามารถช่วยกันตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนได้ ทำให้สังคมมีศรัทธาและความมั่นใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากยิ่งขึ้น

นอกจากข้อดีที่ปรากฏอยู่ในงานค้นคว้าวิจัยข้างต้นแล้ว ก็ยังมีการสนับสนุนของศาลต่างๆ ที่ได้ให้ความเห็นไว้และอ้างอิงกันและกันอยู่หลายคดี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยให้ความเห็นว่าการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้นั้น ทำให้การยกประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนลดน้อยลง เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงสามารถเก็บรักษาเนื้อหา และรายละเอียดที่ความจำปกติของมนุษย์สามารถลืมเลือนได้ อีกทั้งยังเป็นการลดภาระการพิจารณาคดีของศาลในกรณีที่มีการโต้แย้งกัน และกล่าวอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกันที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ก็ยังเป็นการปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจจากการถูกกล่าวหาว่าสอบสวนโดยไม่ชอบอีกด้วย⁵² และด้วยประโยชน์ทั้งหมดข้างต้นนี้เมื่อเทียบกับปัญหาในเรื่องของต้นทุนค่าใช้จ่ายแล้ว ถือว่าเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับ

⁵² People v. Raibon, 843 P.2d 46, 49 (Colo. Ct. App. 1993); State v. James, 678 A.2d 1338, 1360 (Conn. 1996); Smith v. State, 548 So.2d 673, 673-74 (Fla. Dist. Ct. App. 1989); State v. Kekona, 886 P.2d 740, 745-46 (Haw. 1994); State v. Buzzell, 617 A.2d 1016, 1018 (Me. 1992); State v. Godsey, 60 S.W.3d 759, 772 (Tenn. 2001); State v. James, 858 P.2d 1012 (Utah Ct. App. 1993)

ประโยชน์ที่จะได้รับ⁵³ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลควรจะนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวไปปรับใช้กับหน่วยงานของตน⁵⁴

ประโยชน์จากการนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน มีผลดีต่อทั้งด้านผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย และตัวผู้ต้องหาเองด้วย กล่าวคือ เทคโนโลยีดังกล่าวทำให้การสอบสวนผู้ต้องหาเปิดเผยสู่สายตาของบุคคลภายนอก ทำให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบการสอบสวนได้ เป็นการสร้างความโปร่งใส และทำให้ประชาชนมีศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐมากยิ่งขึ้น หากกระทำการถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายก็ได้รับคำชม แต่หากกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เทคโนโลยีดังกล่าวก็จะทำหน้าที่ในการเสนอข้อเท็จจริงอย่างชัดเจน และทำให้การพิจารณาลงโทษการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นไปโดยง่าย แตกต่างจากเดิมที่การสอบสวนซึ่งเป็นอำนาจขององค์กรตำรวจ ดำเนินการในที่ปิด และไม่มีการบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้หน่วยงานอื่นหรือบุคคลภายนอกไม่สามารถเห็นหรือทราบพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนได้ เมื่อเกิดคำถามเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน การจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการสอบสวนก็เป็นไปได้ยาก และในด้านของผู้ต้องหา เทคโนโลยีดังกล่าวก็เปรียบเสมือนหลักประกันอย่างหนึ่งที่คุ้มครองผู้ต้องหาให้ไม่ต้องได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.4 หลักการและแนวคิดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย

ปัจจุบันต้องยอมรับว่าด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุทำให้ต้องมีการศึกษาและพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสังคมมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องของเทคโนโลยีและวิทยาการ ที่มีความก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เนื่องด้วยเทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อสังคมหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา รวมไปถึงต้นทุนของกิจการต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มทางเลือกใหม่ๆ ให้แก่

⁵³ *Stoker v. State*, 692 N.E.2d 1386, 1390 (Ind. Ct. App. 1998)

⁵⁴ Thomas Sullivan, **Police Experiences with Recording Custodial Interrogation** [Online] 2004. Available from: <http://www.law.northwestern.edu/wrongfulconvictions/Causes/CustodialInterrogations.htm>

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อีกด้วย ซึ่งในประเทศไทยได้มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและปฏิรูปประเทศให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และวางหลักการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบงานยุติธรรมทางอาญาแล้ว ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหัวข้อนี้จะเป็นการรวบรวมหลักการและแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสร้างกลไกในการปฏิรูปประเทศทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรม และระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของบ้านเมือง ดังจะเห็นได้จากมาตรา 68 ได้วางหลักให้รัฐทำการจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม และต้องมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามกฎหมาย โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำ⁵⁵ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศทั้งในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย และด้านกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย ปรากฏอยู่ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้⁵⁶

1) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

การวางแนวทางในการปฏิรูปประเทศจะต้องจัดให้มีการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างระบบการบริหารงานของรัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ๆ โดยแนะนำให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

⁵⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 68

⁵⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258

2) ด้านกฎหมาย

ในส่วนของกฎหมายได้มีการวางแผนทางให้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้สะดวก และสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย ประกอบกับเป็นกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายอีกด้วย

3) ด้านกระบวนการยุติธรรม

การปฏิรูปในด้านกระบวนการยุติธรรมนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม โดยเฉพาะในส่วนของการสอบสวนคดีอาญา ที่จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล รวมไปถึงกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และวิทยาการใหม่ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ในมาตรา 76 ยังกำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องร่วมมือกันพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรมและหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน⁵⁷

2.4.2 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

พระราชกฤษฎีกานี้ได้กำหนดแนวนโยบายการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 6 ที่กำหนดการบริหารราชการของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้บรรลุเป้าหมาย 7 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

⁵⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 76

- (2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- (3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- (4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- (5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- (6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- (7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ⁵⁸

นอกจากนี้ในมาตรา 8 ยังได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของส่วนราชการที่จะต้องเป็นไปโดยซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น⁵⁹

หลักการและแนวคิดทั้งหมดข้างต้นที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เป็นการวางหลักเกณฑ์และทิศทางในการปฏิรูประบบบริหารราชการของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ให้ตอบสนองกับสภาพสังคมและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมากที่สุด พันธกิจที่ถูกให้ความสำคัญที่สุด คือ ความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับการบริหารงานราชการย่อมทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีไปบัญญัติไว้เป็นมาตรการในการอำนวยความสะดวกตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาของศาล

2.4.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากหลักการและแนวคิดในการปฏิรูประบบการยุติธรรมทางอาญาที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ทำให้มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการ

⁵⁸ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6

⁵⁹ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 8

ยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาของศาล โดยบัญญัติให้เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอน ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ และภารกิจของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายให้มีสภาพเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากที่สุด ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาพิจารณาข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.3.1 ชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 59 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า

“...ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจไปพบศาลได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับหรือหมายค้นก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้เมื่อศาลสอบถามจนปรากฏว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับหรือหมายค้นได้ตามมาตรา 59/1 และมีคำสั่งให้ออกหมายนั้นแล้ว ให้จัดส่งสำเนาหมายเช่นว่านี้ไปยังผู้ร้องขอโดยทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรานี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะอำนวยความสะดวกแก่เจ้าพนักงานที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถมาขอหมายอาญาจากศาลได้ จึงให้ใช้วิธีการร้องขอหมายทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ⁶⁰ เป็นมาตรการให้การแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน เพราะกฎหมายกำหนดให้ศาลออกหมายจับและหมายค้นแต่เพียงผู้เดียว จึงเกิดปัญหาในกรณีที่เจ้าพนักงานอยู่ห่างไกลจากศาลมาก และไม่อาจมาขอหมายค้นได้ทัน ทำให้การขอหมายศาลอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อย จึงมีการสร้างมาตรการเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถขอหมายทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นได้ และเมื่อศาลเห็นควรออกคำสั่งหรือหมายแล้ว จึง

⁶⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 298.

มาดำเนินการให้มีหลักฐานการขอเหมือนการขอหมายในกรณีปกติ และในการส่งหมายเพื่อให้จัดการ จึงต้องใช้สื่อที่สามารถส่งได้รวดเร็วเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ดังกล่าว⁶¹

ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการพิเศษในการขอหมายอาญา⁶² และวิธีการที่ ศาลจะออกหมายอาญาด้วยวิธีการพิเศษนี้⁶³ ต้องพิจารณาตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาด้วย

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 77 บัญญัติไว้ว่า

“หมายจับให้ใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร

การจัดการตามหมายจับนั้นจะจัดการตามเอกสารหรือหลักฐานอย่างหนึ่ง อย่างใดดังต่อไปนี้ก็ได้

⁶¹ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556), หน้า 220-221.

⁶² ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 30 บัญญัติว่า “การร้องขอตามข้อ 28

(1) หากสามารถทำให้ปรากฏหลักฐานเป็นหนังสือได้ ให้ผู้ร้องขอทำคำร้องพร้อมแสดงเหตุแห่งความ จำเป็นเร่งด่วนและเหตุที่ไม่อาจไปพบผู้พิพากษาได้ ข้อมูลและพยานหลักฐาน รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ตามข้อ 10 หรือ ข้อ 11 จัดส่งมาให้ผู้พิพากษาทางโทรสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทนั้น โดยระบุรหัส ประจำหน่วย หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร รหัสสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นสำหรับ ติดต่อของผู้ร้องขอ แล้วให้ผู้ร้องขอโทรศัพท์มายังผู้พิพากษา เพื่อตอบข้อซักถาม ให้ผู้พิพากษาจดบันทึกถ้อยคำของผู้ร้องขอ รหัสประจำหน่วย และลงลายมือชื่อนำไปร่วมกับ เอกสารใส่ซองปิดผนึกไว้

(2) หากไม่สามารถทำให้ปรากฏหลักฐานเป็นหนังสือได้ ให้ผู้พิพากษาจดบันทึกถ้อยคำของผู้ร้องขอ รหัส ประจำหน่วย และลงลายมือชื่อใส่ซองปิดผนึกไว้”

⁶³ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 33 บัญญัติว่า “หากผู้พิพากษาเห็นสมควรออกหมาย ให้ลงรหัสพร้อมลายมือชื่อของตนลงในหมาย ต้นฉบับแล้วแจ้งผู้ร้องขอให้มารับสำเนาหมายทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภท อื่น พร้อมกับแจ้งรหัสและผลของหมายด้วย เพื่อให้ผู้ร้องขอนำไปดำเนินการต่อไป

เมื่อผู้พิพากษาออกหมายให้ตามขอ ให้แจ้งผู้ร้องขอด้วยว่าให้มาพบเพื่อสอบถามตัวภายในระยะเวลาที่ กำหนด ในการสอบถามตัว ให้ผู้พิพากษาจดบันทึกถ้อยคำของผู้ร้องขอ หรือจะใช้เครื่องบันทึกเสียงก็ได้โดยจัดให้มีการ ถอดเสียงเป็นหนังสือ ให้ผู้ร้องขอลงลายมือชื่อ และลงลายมือชื่อของผู้พิพากษาไว้ บันทึกที่มีการลงลายมือชื่อรับรอง ดังกล่าวให้เก็บไว้ในสารบบศาล”

(1) สำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องแล้ว

(2) โทรเลขแจ้งว่าได้ออกหมายแล้ว

(3) สำเนาหมายที่ส่งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

การจัดการตาม (2) และ (3) ให้ส่งหมายหรือสำเนาอันรับรองแล้วไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายโดยพลัน”

มาตรานี้จะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดการตามหมายศาลมิใช่การดำเนินการขอหมายศาลดังเช่นในมาตรา 59 วรรคสาม เนื่องด้วยเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมาก จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายรองรับในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้อง ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 59 วรรคสาม และมาตรา 77 นอกจากนี้ก็ยังมีกรณีแก้ไขในบทนิยามความหมายของคำว่า "หมายอาญา" ให้สอดคล้องกัน โดยบัญญัติครอบคลุมไปถึงสำเนาหมายที่ส่งด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ด้วย⁶⁴ โดยหลักในการจัดการตามหมายจับนั้นต้องใช้หมายจับหรือสำเนาหมายจับ อันได้รับรองว่าถูกต้องแล้ว อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 77 บัญญัติให้ใช้โทรเลข โทรสาร รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นได้ด้วย โดยมีเจตนารมณ์เพื่อความรวดเร็วในการจัดการตามหมายจับ⁶⁵ เพราะวิธีการส่งหมายผ่านโทรศัพท์ หรือทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งปัจจุบันใช้ในการสื่อสารและสะดวกกว่าการส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข ดังนั้นกฎหมายจึงรับรองให้นำมาเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดการตามหมายอาญา⁶⁶

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันไปรษณีย์ไทยได้ยกเลิกระบบ โทรเลข แล้ว หมายอาญาจึงต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อความตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁶⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547

⁶⁵ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 298.

⁶⁶ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 208.

มาตรา 60 รวมไปถึงได้มีการบัญญัติวิธีการขอและสงเคราะห์ด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ดังนั้นตามความในมาตรา 77 จึงได้มีการปรับปรุงให้หมายศาล มีความหมายรวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย⁶⁷

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87/1 บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนร้องขอและผู้ต้องหาไม่คัดค้าน หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้นำผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานไปยังสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นที่ศาลเห็นสมควรซึ่งสามารถสอบถามผู้ต้องหาหรือทำการไต่สวน โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ การดำเนินการดังกล่าวให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ ให้ระบุนิติกรรมการสอบถามและไต่สวน รวมทั้งสักขีพยานในการนั้นด้วย

การไต่สวนตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าเป็นการไต่สวนในห้องพิจารณาของศาล”

มาตรการดังกล่าวเป็นเรื่องของการขอฝากขังโดยใช้เครื่องมือสื่อสารทาง Video Conference เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดความสะดวกในการดำเนินการและป้องกันความปลอดภัยในการนำผู้ต้องหาออกจากรือนจำมาฝากขัง⁶⁸ ทั้งนี้ต้องดำเนินการไต่สวนหรือสอบถามเหตุผลในการขอฝากขังตามระเบียบที่ประธานศาลฎีกากำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาด้วย⁶⁹

⁶⁷ จุลสิงห์ วสันตสิงห์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 (มาตรา 1 - มาตรา 119) พร้อมตัวอย่างคำถาม - คำตอบจนถึงปี พ.ศ. 2558, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559), หน้า 492.

⁶⁸ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 262-263.

⁶⁹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสอบถามผู้ต้องหาหรือทำการไต่สวนพยานหลักฐานในการออกหมายขังผู้ต้องหาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 ข้อ 3-7 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าต้องเป็นการขอฝากขังครั้งที่ 2 เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นและผู้ต้องหาไม่คัดค้าน และในการสอบถามหรือไต่สวนจะต้องมีสักขีพยาน ณ สถานที่ตามข้อ 4 ซึ่งอาจเป็นเจ้าพนักงานศาลหรือบุคคลภายนอกที่ศาลขึ้นทะเบียนไว้หรือบุคคลที่ผู้ต้องหาร้องขอ ส่วนการสอบถามให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและต้องจัดทำบันทึกไว้

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่ บัญญัติ ไว้ว่า

“...ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน”

บทบัญญัตินี้ได้วางมาตรการที่กำหนดให้การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยกำหนดให้ในการถามปากคำต้องมีพนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้ด้วย ทั้งนี้เพราะบันทึกภาพและเสียงที่สร้างขึ้นดังกล่าวอาจเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักรับฟังได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยการบันทึกภาพและเสียงแสดงให้เห็นถึงการกระทำและพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นถูกต้องตามความเป็นจริงมากกว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนเอกสาร และศาลอาจไม่อนุญาตให้โจทก์จำเลยถามเด็กซ้ำหรือถามโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เพราะข้อเท็จจริงที่เกิดจากการให้ถ้อยคำของเด็กมีความชัดเจนแล้วปรากฏอยู่ในเทปบันทึกภาพและเสียง⁷⁰

เหตุผลอันเป็นที่มาของการแก้ไขกระบวนการสอบปากคำเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณานั้นส่วนหนึ่งเพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 12⁷¹ ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแล้วเมื่อพุทธศักราช 2535 และการแก้ไขปรับปรุงการถามปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เป็นกระบวนการหนึ่งที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องตามอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งมีหลักที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับตน และต้องมีบุคคลที่เข้าใจเด็กรับฟังความคิดเห็นของเขาด้วย

⁷⁰ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 355.

⁷¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 12 บัญญัติว่า “1. รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กนั้น

2. เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เด็กจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสที่จะมีสิทธิ มีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทน หรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน”

เหตุผลประการต่อมา เพราะกระบวนการสอบสวนปากคำพยานทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา มีลักษณะเป็นทางการใช้ภาษากฎหมายและมุ่งตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของคำให้การโดยเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถซักค้านพยานได้อย่างเต็มที่ ในเหตุผลประการสุดท้าย ในชั้นพิจารณาหรือในการสอบสวนบางกรณี เด็กจะต้องเผชิญกับกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ประทุษร้ายต่อตน หรือต้องให้การต่อหน้าประชาชน ซึ่งทำให้เด็กอาจเกิดความตื่นกลัวและข้อเท็จจริงที่เปิดเผยในที่สาธารณะอาจทำให้เด็กเสียชื่อเสียงได้⁷²

นอกจากนี้โดยผลของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 วิธีการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 133 ทวิ ทั้งหมดนี้จึงต้องนำไปใช้กับการพิจารณาสืบพยานผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีด้วย

5. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า

“...ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การไต่สวนของศาลตามมาตรา 150 ในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ปรับปรุงกระบวนการถามปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีไว้เป็นพิเศษ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะบุคคลดังกล่าวนั้นจะเป็นผู้เสียหาย พยานบุคคล หรือผู้ต้องหา และกำหนดวิธีการดังกล่าวไว้ในทุกกระบวนการทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา ซึ่งในชั้นสอบสวนต้องดำเนินการจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงการสอบปากคำเด็กในชั้นไต่สวนการชั้นสูตรพลิกศพด้วย⁷³

2.4.3.2 ชั้นพิจารณาคดีของศาล

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171 บัญญัติไว้ว่า

“ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณาเว้นแต่มาตรา 175 มาบังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม

⁷² ณรงค์ ใจหาญ, "การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา," วารสารนิติศาสตร์ 29(ธันวาคม 2542): 558-561.

⁷³ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 353.

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ทั้งในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ และในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์”

บทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดให้นำเอามาตรการถ่ายทอดภาพและเสียง คำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 172 ตรี มาใช้ในขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้องด้วย

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 บัญญัติไว้ว่า

“การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียงซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

เนื้อหาของมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดวิธีการสืบพยานพิเศษไว้ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร โดยหากศาลเห็นว่าการเผชิญหน้ากันของจำเลยกับพยาน จะทำให้พยานเกิดความเกรงกลัวจำเลย หรือกลัวว่าจำเลยมีอิทธิพลจะมาทำร้ายตนในภายหลัง ก็ให้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดวิธีการสืบพยานพิเศษ โดยคำนึง เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัยและภาวะแห่งจิตของพยาน รวมไปถึงความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย โดยศาลสามารถจัดให้มีการดำเนินการใช้โทรทัศน์วงจรปิด สื่อบันทึกเสียง หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกามาบังคับใช้ในการสืบพยาน และจัดให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานไว้ในวัสดุที่สามารถนำออกถ่ายถอดเป็นภาพและเสียงได้เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาสามารถใช้บันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาได้

มาตรการที่ปรากฏในมาตรานี้เป็นการเปิดช่องให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้สังเกตเห็นกิริยา ท่าทาง และอากัปกิริยาของพยานในขณะที่เบิกความในศาลได้ โดยตรวจจากบันทึกคำเบิกความพยานที่ได้บันทึกไว้⁷⁴ ด้วยเหตุผลที่ว่าศาลยุติธรรมเป็น "ศาลพิจารณา" (Trial Court) มีหน้าที่ฟังและพิจารณาข้อเท็จจริง การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศไทยกำหนดให้สามารถอุทธรณ์และฎีกาข้อเท็จจริงได้ ศาลอุทธรณ์และฎีกาจึงต้องดำเนินการอย่างศาลพิจารณา ไม่ใช่เพียงแค่ตรวจสอบแล้วชี้ขาดข้อเท็จจริงดังเช่นที่ปฏิบัติในปัจจุบัน ดังนั้นจึงควรมีการบันทึกการพิจารณาข้อเท็จจริง เพื่อให้ศาลสูงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาได้ การบันทึกภาพและเสียงข้อเท็จจริง จะเป็นเครื่องช่วยในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล และความสามารถในการจดจำของพยานบุคคลซึ่งเป็นสาระสำคัญในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง⁷⁵

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี บัญญัติไว้ว่า

“เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

⁷⁴ ธานิศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2558), หน้า 290-295.

⁷⁵ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 435.

(1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(2) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาด้วย และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามติงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยั้งให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

บทบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการสืบพยานพิเศษที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดอยู่ในบังคับต้องปฏิบัติตามจะใช้ดุลพินิจในการไม่ปฏิบัติตามไม่ได้ สืบเนื่องมาจากการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 จากเดิมที่ใช้คำว่า "ถ้าศาลเห็นสมควร" อันเป็นการให้ดุลพินิจศาลในการใช้อำนาจ แต่การแก้ไขครั้งใหม่ได้

นำถ้อยคำดังกล่าวออก ทำให้ศาลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในมาตรา 172 ตรี วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ส่วนมาตรการตามวรรคท้าย ที่ให้ใช้สื่อภาพและเสียงซึ่งผู้เสียหายหรือพยานได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวน และชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความพยานในชั้นพิจารณาเท่านั้นที่ศาลยังคงใช้ดุลพินิจในการพิจารณาได้ ซึ่งกรณีตามมาตรา 172 วรรคท้าย การที่ศาลจะรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ ฝ่ายที่อ้างพยานต้องแสดงเหตุผลให้ปรากฏชัดแก่ศาลว่าการที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น พยานย้ายภูมิลำเนาทำให้หาตัวไม่พบ⁷⁶

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 จัดว่า บัญญัติไว้ว่า

“ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานนอกศาลในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

บทบัญญัตินี้มีหลักการเช่นเดียวกับมาตรา 172 ตรี ซึ่งกฎหมายให้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ในขั้นตอนการสืบพยานนอกศาลในกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

5. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล”

⁷⁶ สหรัฐ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), หน้า 417.

บทบัญญัตินี้ได้ถูกบัญญัติเพิ่มเข้ามาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อพุทธศักราช 2551⁷⁷ เนื่องจากได้ตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของประเทศไทย จึงสมควรให้มีการนำมาตรการถ่ายถอดภาพและเสียงด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกรณีที่พยานไม่สามารถมาเบิกความในศาลได้ โดยอนุญาตให้พยานเบิกความในสถานที่อื่นได้ ซึ่งในปัจจุบันศาลยุติธรรมได้ดำเนินการติดตั้งระบบการประชุมทางจอภาพที่สามารถถ่ายถอดภาพและเสียงระหว่างศาลต่างๆ ทั่วประเทศ โดยใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ต และได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเอาไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 จึงทำให้ในปัจจุบันแทบจะไม่มี การส่งประเด็นไปสืบพยานบุคคลที่ศาลอื่นแล้ว เพราะระบบประชุมทางจอภาพดังกล่าวมีความสะดวกรวดเร็ว และไม่ต้องสิ้นเปลือง ค่าใช้จ่าย และขจัดปัญหาเรื่องการรักษาความปลอดภัยในการขนย้ายผู้ต้องขัง⁷⁸

จากเนื้อความในบทบัญญัติข้างต้นทั้งหมดนั้น แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน และนำเทคโนโลยีนั้นมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีความครอบคลุมตั้งแต่การให้นิยามความหมายของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ตลอดจนถึงขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาของชั้นศาล ซึ่งจุดประสงค์ของแต่ละมาตราข้างต้นนี้ ล้วนแต่มุ่งหมายที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันของสังคม และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมมากที่สุด

⁷⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551

⁷⁸ สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), หน้า 209-211.

บทที่ 3

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ

ในบทก่อนหน้าเป็นการอธิบายลักษณะและรูปแบบของการสอบสวน รวมไปถึงแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมอาญาของประเทศไทย ส่วนของบทนี้จะทำการอธิบายถึงแนวคิดในการนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีของต่างประเทศ ซึ่งจะอธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่มาของแนวคิดดังกล่าว รวมไปถึงประเภทของคดีอาญาที่ต้องบังคับใช้ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ผลของการฝ่าฝืน ข้อยกเว้นไม่ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ และการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงที่เป็นผลของการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว โดยจะทำการอธิบายในส่วนประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ที่เป็นต้นแบบของการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา และประเทศในระบบซีวิลลอว์คือ ประเทศอิตาลี ที่มีรูปแบบกระบวนการยุติธรรมและการบัญญัติหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายคล้ายคลึงกับประเทศไทย

3.1 หลักการและเหตุผลในเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา

การนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นเรื่องใหม่ โดยกลุ่มประเทศในระบบคอมมอนลอว์เป็นกลุ่มแรกๆ ที่นำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบัญญัติเอาไว้ให้เป็นขั้นตอนตามกฎหมาย โดยเชื่อว่าเทคโนโลยีดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาการโต้แย้งกันในเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนได้ จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงหลักการเหตุผล และแนวคิดของแต่ละประเทศที่ใช้เทคโนโลยีนี้ ก่อนที่จะพิจารณาในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย

3.1.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

มลรัฐอิลลินอยส์มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นอย่างมาก ในช่วงปี 2000 ผู้ว่าการมลรัฐอิลลินอยส์ได้ก่อตั้งคณะกรรมการอูกฤษฏ์โทษ (The Illinois Governor's Commission on Capital Punishment) โดยมีภารกิจให้ทำการศึกษาค้นคว้าและจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขและปรับปรุงระบบการลงโทษของมลรัฐอิลลินอยส์ให้เที่ยงตรง ยุติธรรม และมีความเสมอภาคมากที่สุด จนกระทั่งในปี 2002

คณะอนุกรรมการของคณะกรรมการอรรถกฤษฎีโกษได้จัดทำรายงานข้อเสนอแนะจนเสร็จสิ้น ได้เสนอว่าการดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีฆาตกรรมต้องได้รับการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ทุกครั้ง¹

จนกระทั่งปี 2003 มลรัฐอิลลินอยส์ได้นำมาตราการบันทึกการสอบสวนดังกล่าวไปบัญญัติใน Illinois Compiled Statutes (ILCS)² ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มลรัฐอิลลินอยส์เป็นมลรัฐแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีการบันทึกไว้ด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์³ เหตุผลในการนำมาตรการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการสอบสวน เนื่องมาจากคดีความต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีการโต้แย้งในเรื่องของสิทธิผู้ต้องหาอยู่มาก การดำเนินการโดยเฉพาะการแจ้งสิทธิที่ผู้ต้องหาตามมาตราหมายเป็นเรื่องที่สำคัญมาก มีการยกข้อกล่าวอ้างขึ้นเป็นข้อต่อสู้ว่าการสอบสวนไม่ได้ดำเนินไปตามกฎหมาย หรือไม่ได้มีการแจ้งสิทธิตามมาตราหมาย จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำมาตรการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์มาใช้พิสูจน์ข้อกล่าวอ้างเหล่านี้

หลักเกณฑ์ในการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของมลรัฐอิลลินอยส์ปรากฏอยู่ใน Illinois Compiled Statutes ในบทที่ 725 หมวด 5 ว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และยังปรากฏอยู่ในคำพิพากษาบางฉบับอีกด้วย

3.1.2 มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปัจจุบันมลรัฐนิวยอร์กยังไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือการวางหลักกฎหมายโดยองค์กรศาลเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนามาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเป็นอย่างมาก องค์กรกฎหมายของมลรัฐ

¹ George H. Ryan, **Report of the Governor's Commission on Capital Punishment** [Online] 15 April 2002. Available from: http://illinoismurderindictments.law.northwestern.edu/docs/Illinois_Moratorium_Commission_complete-report.pdf

² Illinois Compiled Statutes เป็นประมวลกฎหมายที่รวบรวมกฎหมายลายลักษณ์อักษรทุกฉบับของรัฐอิลลินอยส์เข้าด้วยกัน

³ Dept. of Justice, "New York Policy Concerning Electronic Recording of Statements," *Harvard Law Review* 128, 5 (March 2015): 1553.

นิวยอร์กได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งได้มีการร่างตัวอย่างกฎหมายแม่แบบที่ปัจจุบันมลรัฐอื่นได้นิยมนำไปปรับใช้กับมลรัฐของตน เนื่องจากมีเนื้อหาสาระ และมาตรการบังคับทางกฎหมายที่ครบถ้วน เหมาะสม ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังได้มีการวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนในการจัดเตรียมอุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียงให้แก่หน่วยงานรัฐที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อกำหนดงบประมาณให้เหมาะสม ไม่ให้กระทบกับสภาพเศรษฐกิจมากเกินไป ดังนั้นในปัจจุบันการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงขณะสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงอยู่ในรูปแบบของระเบียบปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานรัฐ ซึ่งล้วนแต่มีการกำหนดที่คล้ายคลึงกันเพราะได้นำตัวอย่างกฎหมายแม่แบบฉบับเดียวกันมาปรับใช้

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการถกเถียงถึงปัญหาการนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงในการนำมาใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาอยู่มาก ได้มีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ออกมาให้ความเห็นและสนับสนุนการนำมาตรการดังกล่าวไปบัญญัติเป็นกฎหมาย

ในปี 2003 New York State Defenders Association สมาคมพัฒนากฎหมายมลรัฐนิวยอร์กได้ออกมาแสดงจุดยืนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนกระบวนการพิจารณาคดีอาญาให้มีระบบระเบียบและมีความเที่ยงธรรม โดยออกหนังสือหลักดันให้มีการกำหนดให้นำมาตรการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยทำการสนับสนุนให้มีมติผ่านร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับ A05162 ที่บัญญัติเพิ่มเติมมาตรา 60.51 ว่าด้วยการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้ให้เหตุผลซึ่งสามารถอธิบายได้เป็นรายข้อดังนี้⁴

1. ในปัจจุบันได้มีการร้องเรียนถึงปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นจำนวนมาก การดำเนินการสอบสวน รวมไปถึงเทคนิคในการซักถามของเจ้าหน้าที่ทำให้เกิดการรับสารภาพในคดีอาญาโดยไม่สมัครใจอยู่มาก

⁴ The Board of Directors of the New York State Defenders Association, **Resolution Supporting Mandated Electronic Recording of Custodial Interrogation in Criminal Cases** [Online] July 2003. Available from: http://66.109.34.102/docs/PDFs/Pre2010/03_AmendedBoard%20Resolution%20on%20Recorded%20Interrogations.pdf

2. การนำมาตรการบันทึกภาพหรือเสียงมาใช้ในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จะทำให้เห็นถึงความผิดปกติ หรือการกระทำที่ผิดระเบียบปฏิบัติอันเป็นผลทำให้เกิดการรับสารภาพโดยไม่สมัครใจได้

3. การศึกษาค้นคว้าวิจัยของกระทรวงยุติธรรมประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมลรัฐอื่นๆ ได้มีการนำมาตรการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางอัยการและหน่วยงานรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องก็เห็นเป็นเสียงเดียวกันว่าการบันทึกการสอบสวนนี้ล้วนแต่มีผลดี ทำให้การเตรียมการและการประเมินผลของคดีความทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น⁵

4. มาตรการบันทึกดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาต่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่บุคคลจะต้องไม่ถูกบังคับ ชูเชิญหรือทรมานอีกด้วย

5. ต้นทุนและค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกการสอบสวน ไม่เป็นปัญหาเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับจากมาตรการบันทึกการสอบสวนดังกล่าว อันทำให้ผลของการดำเนินคดีอาญามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

6. นอกจากการบัญญัติกฎหมายให้รองรับการใช้เทคโนโลยีในการบันทึกการสอบสวนไว้แล้ว ในมลรัฐออลาสก้าและมินนิโซตาก็ได้มีการวางหลักโดยคำพิพากษาที่สำคัญเช่นกัน และในปัจจุบันก็ได้มีการเสนอให้ร่างกฎหมายรับรองเทคโนโลยีดังกล่าวแล้วในวอชิงตัน ดี. ซี. อิลลินอยส์ แมริแลนด์ คอนเนตทิคัต ออริกอน และมิสซิสซิปปี

ต่อมาในปี 2009 New York State Bar Association ได้ออกมาแสดงจุดยืนผลักดันให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐทุกหน่วยงาน ทำการบันทึกวิดีโอในขณะที่ดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ในสถานีตำรวจ ศาล ศูนย์ควบคุม หรือสถานที่อื่นที่ใช้สำหรับควบคุมตัวเพื่อสอบสวน โดยได้เสนอแนะว่าต้องทำการบันทึกการสอบสวนทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด และต้องบันทึกเป็นวิดีโอ หากไม่สามารถบันทึกวิดีโอได้ ก็ผ่อนปรนให้สามารถทำการบันทึกเสียงเพียงอย่างเดียวแทนได้ อีกทั้งต้องกำหนดผลของกรณีที่เกิดการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม และต้องมีการวิเคราะห์

⁵ William A. Geller, Videotaping Interrogations and Confessions (Washington, D.C: National Institute of Justice, 1993).

และศึกษาในปัจจุบันเกี่ยวกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายอีกด้วย และในปีเดียวกันก็ได้จัดทำรายงานวิจัยเสนอต่อ House of Delegates โดยทำการสรุปปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา พบว่าคดีความที่เกิดขึ้นมีอัตราถึง 23 เปอร์เซ็นต์ที่มีการพิพากษาคดีโดยอาศัยคำรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ จึงได้เสนอแนะให้มีการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาอุกฉกรรจ์ (Felony) ทุกระดับที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป และต้องจัดให้มีการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายและปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ และศาลด้วย⁶

จนกระทั่งปี 2010 State Division of Criminal Justice Services ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือสำหรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นครั้งแรก ซึ่งคู่มือฉบับนี้มีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่วัตถุประสงค์ นโยบาย นิยามความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบันทึกการสอบสวน ประเภทคดีที่จะต้องทำการบันทึก ผลของการไม่ปฏิบัติตามและข้อยกเว้น รวมไปถึงการติดตั้งและการเก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้บันทึก โดยมีจุดประสงค์ในการวางหลักการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองความต้องการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่จะนำนโยบายการบันทึกการสอบสวนดังกล่าวไปปฏิบัติ ถือได้ว่าเป็นการนำมาตรการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์มาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการครั้งแรกในมลรัฐนิวยอร์ก แม้จะไม่ได้มีผลบังคับใช้ในรูปแบบของกฎหมาย แต่ถือว่าเป็นคู่มือระเบียบวิธีปฏิบัติที่ทรงคุณค่า ทำให้หน่วยงานรัฐหลายหน่วยงานภายใต้อำนาจของมลรัฐนิวยอร์กนำไปปรับใช้ในหน่วยงานของตนจนถึงปัจจุบัน

3.1.3 รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียได้มีความตระหนักในเรื่องการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยปัญหาจากการร้องเรียนในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจข่มขู่ ขู่เช็กผู้ต้องหาให้รับสารภาพจนกระทั่งในปี 1991 ก็ได้มีการนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการ โดยได้กำหนดรูปแบบและคำนิยามไว้เฉพาะ ซึ่งใช้คำว่า The Electronic Recording of Interviews with Suspected Persons (ERISP) โดยกำหนดรูปแบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อบันทึกภาพและเสียงขณะทำการสอบสวนไว้อย่างเป็นทางการครั้งแรกของประเทศ

⁶ New York State Bar Association, **Task Force on Wrongful Convictions** [Online] October 28, 2018. Available from: <https://www.nysba.org/wcreport/>

หลักเกณฑ์การบันทึกภาพและเสียง ERISP ได้ถูกนำไปปรับใช้แพร่หลายในรัฐต่างๆ ของประเทศออสเตรเลีย รวมไปถึงต่างประเทศก็นำหลักการดังกล่าวไปใช้ ต่อมากี่ในปี 1995 กฎหมายพยานหลักฐานของรัฐเซาท์ออสเตรเลียก็ได้ถูกดำเนินการแก้ไข กำหนดให้พยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพต้องทำการบันทึกภาพและเสียงจึงจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ทั้งนี้ การบันทึกภาพและเสียงได้ถูกกำหนดให้ใช้เฉพาะคดีที่มีความรุนแรงสูงเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติก็จะพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำมาตรการดังกล่าวไปใช้กับคดีอาญาอื่นด้วยเช่นกัน เพราะการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวเป็นการลดการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีที่ทำกรสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ หรือหากมองอีกมุมหนึ่ง มาตรการดังกล่าวก็ยังเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนเช่นกัน ซึ่งก็มีผลดีเกิดขึ้นทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ และฝ่ายผู้ต้องหาด้วย⁷ ทั้งนี้มาตรการบันทึกภาพและเสียงได้ถูกนำไปบัญญัติเพิ่มไว้ใน Summary Offences Act 1953 ลักษณะ 17 ว่าด้วยการบันทึกการสอบสวน ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายจะได้ อธิบายในส่วนต่อไป

3.1.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ได้มีบทบาทสำคัญในการใช้เทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนมาก เนื่องด้วยการบริหารงานขององค์กรตำรวจได้มีการตระหนักถึงปัญหาการสอบสวนดังกล่าว จึงได้ทำการกำหนดหลักเกณฑ์ในการสอบสวนให้ต้องมีการบันทึกไว้เสมอ โดยจะทำการบันทึกภาพ หรือเสียง หรือทั้งภาพและเสียงก็ได้ ในช่วงแรกการดำเนินการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในทางปฏิบัติจะจัดให้มีการบันทึกเสียงไว้เสมอ ซึ่งมาตรการนี้เป็นการปฏิบัติภายในขององค์กรตำรวจเอง ไม่ได้เกิดจากการบัญญัติกฎหมาย หรือมีคำพิพากษาของศาลวางหลักไว้แต่อย่างใด และด้วยผลการดำเนินการดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สุดท้ายก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายรองรับมาในภายหลัง ปรากฏอยู่ใน Police Administration Act of 1978 ทั้งนี้ผลของการนำเทคโนโลยีดังกล่าว

⁷ Stephen Moston, Investigative Interviewing of Suspects in Australia (Oregon: Willan Publishing, 2009), pp. 3-23.

มาปรับใช้ พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง และสถิติของผู้ต้องหาที่ถูกพิพากษาให้จำคุกโดยคำรับสารภาพที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ลดน้อยลงอย่างมาก⁸

สิ่งที่แตกต่างจากรัฐเซาท์ออสเตรเลียในเรื่องของประเภทความผิดที่จัดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง กล่าวคือ รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ได้ทำการแก้ไขจนในปัจจุบันคดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไปต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเสมอ ส่วนรัฐเซาท์ออสเตรเลียกำหนดให้ทำการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะความผิดอาญาที่มีความรุนแรงเท่านั้น ซึ่งก็เป็นการกำหนดประเภทคดีที่แคบกว่า ทั้งนี้จะได้อธิบายในส่วนต่อไป

3.1.5 ประเทศอิตาลี

ในประเทศอิตาลี แนวคิดในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเป็นประโยชน์กับกระบวนการยุติธรรมได้ริเริ่มขึ้นโดยสภายุโรป (The Council of Europe)⁹ โดยในปี 2001 ได้มีการร่างอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Convention on Cybercrime) หรือที่เรียกกันว่าสนธิสัญญาบูดาเปสต์ (Budapest Convention) เป็นอนุสัญญาระดับแรกเกี่ยวกับการวางมาตรการในการจัดการความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือความผิดที่กระทำบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสนับสนุนให้มีการบัญญัติสร้างอำนาจและวิธีดำเนินการของรัฐให้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้ ซึ่งกรอบวัตถุประสงค์หลักของอนุสัญญาระดับนี้สามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็นรายชื่อ ดังนี้

1. บูรณาการองค์ประกอบของกฎหมายให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. พัฒนาระเบียบวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนและพิจารณาคดีให้ครอบคลุมถึงการจัดการกับระบบคอมพิวเตอร์ และพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

⁸ Chester Porter, The Conviction of the Innocent: How the Law Can Let Us Down (United States: ReadHowYouWant, 2009), pp. 34-35.

⁹ สภายุโรป (The Council of Europe) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่สนับสนุนในเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม สังคมและวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกยุโรป ก่อตั้งขึ้นในปี 1949 ปัจจุบันมีรัฐสมาชิกทั้งหมด 47 รัฐ รวมประเทศอิตาลี และครอบคลุมประชากรกว่า 820 ล้านคน

3. สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลังจากที่ได้มีการร่างอนุสัญญาฉบับดังกล่าวแล้ว ต่อมาในปี 2008 ประเทศอิตาลีก็ได้ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญา¹⁰ และได้ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความครอบคลุมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาเรื่อยมา ในช่วงแรกก็ได้มีการจัดตั้ง Polizia Postale หน่วยงานเฉพาะกิจขึ้นมาในสำนักงานตำรวจ โดยมีหน้าที่ในการดำเนินการกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะ ส่วนทางด้านกฎหมายก็ได้มีการบัญญัติให้มีมาตรการเกี่ยวกับการดึงข้อมูล หรือการดักฟังข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภายหลังการให้สัตยาบันกับอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ทำให้ประเทศอิตาลีมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเพียงแต่ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันก็จะพบว่ามีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินคดีอาญา ปรากฏอยู่ใน Italian Code of Criminal Procedure โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้บังคับในการเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ (DNA) จากผู้ต้องหา เพื่อประโยชน์ในการระบุตัวตนในการค้นหาตัวผู้กระทำความผิด¹¹

2. การนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับการดักฟังเสียงมาใช้ในการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งแต่แรกเริ่มมีจุดประสงค์เพื่อที่จะนำมาค้นหาเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรมที่มีความรุนแรง องค์กรอาชญากรรม หรือการลักลอบค้ายาเสพติด โดยมาตรการดังกล่าวไม่ได้มุ่งตรงในการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ในชั้นศาล แต่เป็นมาตรการสำหรับการป้องกันอาชญากรรมเท่านั้น¹²

3. การนำเทคโนโลยีกล้องวงจรปิดมาใช้ในป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วไป เป็นมาตรการที่ไม่ได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของอิตาลี แต่ถูกหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนำมาปรับใช้กับขั้นตอนปฏิบัติงานของตน

¹⁰ Chart of signatures and ratifications of Treaty 185 Convention on Cybercrime

¹¹ Italian Code of Criminal Procedure Article 224bis

¹² Italian Code of Criminal Procedure Article 266

เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และล่าสุดได้มีการนำเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะตรวจสอบว่าการสอบสวนผู้ต้องหาได้ดำเนินการไปอย่างไร ขั้นตอนการดำเนินการ การแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถทำให้เห็นสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในห้องสอบสวน ได้เห็นอากัปกริยาของทั้งพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหา ทำให้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาล โดยเฉพาะในกรณีที่มีการโต้แย้งกันในเรื่องของความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน ด้วยเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าว ย่อมเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำมาพิจารณาในประเด็นข้อปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยหลักเกณฑ์ในการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศอิตาลีปรากฏอยู่ใน Italian Code of Criminal Procedure ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการและรายละเอียดดังจะกล่าวในข้อต่อไป

จากหลักการและเหตุผลในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกประเทศล้วนมีปัญหาอย่างเดียวกัน คือ มีการโต้แย้งกันในเรื่องของความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน มีการกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจสอบสวนที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น การขู่เข็ญ, ล่อลวง และบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้บุคคลบริสุทธิ์ต้องรับโทษในความผิดที่ตนเองไม่ได้กระทำเป็นจำนวนมาก และกฎหมายบ้านเมืองก็ไม่สามารถที่จะเข้าไปตรวจสอบและพิสูจน์ในปัญหาดังกล่าวได้ในท้ายที่สุดจึงได้มีการศึกษาปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง จนพบกับมาตรการแก้ไข โดยนำเอาเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งทุกประเทศต่างมีงานวิจัยและเห็นตรงกันว่าสามารถแก้ปัญหาคriminalสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี จึงได้ทำการนำมาตรการดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนตามกฎหมาย ทั้งนี้ มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐเซาท์ออสเตรเลีย และรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลี ได้มีการนำมาตรการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเรียบร้อยแล้ว ส่วนทางมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการนำเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้สภาพิจารณานุมัติ แต่อย่างไรก็ดีแม้จะยังไม่มียกกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทาง

หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องก็ได้จัดทำคู่มือและระเบียบภายในโดยเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนอย่างแพร่หลาย

3.2 ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา

ในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จำเป็นที่จะต้องกำหนดประเภทของคดีความผิดที่สมควรจะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ เนื่องด้วยในแต่ละประเทศมีการกำหนดประเภทคดีที่แตกต่างกันออกไป เป็นเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพึงใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในคดีบางประเภทเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดประเภทคดีด้วย เพื่อที่จะหาวิธีทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย

3.2.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหานั้นถูกจำกัดเพียงแต่คดีฆาตกรรม (Homicide) เท่านั้น¹³ ซึ่งในเวลาต่อมาก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวให้มีความครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดอาญาในฐานอื่นด้วย โดยเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่ปี 2005 กำหนดให้ทำการบันทึกการสอบสวนคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ในฐานความผิดขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (Vehicular Homicide) และในปี 2013 เป็นต้นมาก็ได้ครอบคลุมไปถึงฐานความผิดทำร้ายร่างกายเด็ก, การวางเพลิง ลักพาตัว การข่มขืนกระทำชำเราที่มีพฤติการณ์พิเศษ (Aggravated Crime)¹⁴ รวมไปถึงการบุกรุกด้วย¹⁵

3.2.2 มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

การบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ต้องกระทำทุกครั้งในฐานความผิดดังต่อไปนี้

¹³ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (b)

¹⁴ Aggravated Crime เป็นการกระทำความผิดอาญาที่มีเจตนาพิเศษ หรืออยู่บนสถานการณ์พิเศษ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งในแต่ละรัฐก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป เช่น การกระทำความผิดโดยข่มขู่ว่าจะใช้อาวุธ, กระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่รัฐ, กระทำความผิดอันเป็นการแก้แค้นผู้เสียหายที่ได้ไปดำเนินการทางกฎหมาย หรือการกระทำความผิดต่อบุคคลในครอบครัว

¹⁵ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (b-5)

1. ความผิดอาญาทั้งหมดในระดับ Felony เอ-1 นอกจากความผิดเกี่ยวกับสารเสพติด เช่น วางเพลิง ก่อการร้าย ลักพาตัว ฆาตกรรม

2. ความผิดอาญาทั้งหมดในระดับ Violent Felony บี ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญามลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 125 เช่น ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย การทำแท้งผู้อื่น การทำให้ตนแท้งลูก

3. ความผิดอาญาทั้งหมดในระดับ Violent Felony บี ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญามลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 130 เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร

นอกจากนี้คู่มือฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการสอบสวนในฐานะความผิดอาญาอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ข้างต้นตามดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้

3.2.3 รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายของรัฐเซาท์ออสเตรเลียกำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพหรือเสียง หรือภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดอาญาฐาน Indictable Offence¹⁶ เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ¹⁷

3.2.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ปรากฏอยู่ใน Police Administration Act of 1978 ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการกำหนดประเภทของคดีอาญาที่ต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง เริ่มต้นในปี 1992 กฎหมายได้กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 7 ปี ต่อมา

¹⁶ Indictable Offence เป็นฐานความผิดที่ใช้กันในกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์ ในการพิจารณาตัดสินฐานความผิดดังกล่าว จำเลยสามารถที่จะเลือกได้ว่าจะให้พิจารณาคดีโดยมีลูกขุนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งกฎหมายของรัฐเซาท์ออสเตรเลียได้กำหนดคณินยามไว้ใน Summary Procedure Act 1921 ว่าเป็นความผิดอาญาอื่นที่ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวง, ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์, ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และความผิดอาญาที่มีโทษปรับเพียงสถานเดียว ดังนั้นความผิดอื่นนอกจากนี้ก็เป็น Indictable Offence เช่นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ

¹⁷ Summary Offences Act 1953 Section 74D

ได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในปี 1993 โดยกำหนดให้มีการบันทึกในความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป จนกระทั่งสุดท้ายได้มีการแก้ไขในปี 1994 ซึ่งบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน กำหนดให้มีการบันทึกเฉพาะในความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 2 ปี¹⁸ จะเห็นได้ว่าการแก้ไขในช่วงแรกเป็นเพียงการแก้ไขเล็กน้อย จากโทษจำคุกอย่างสูง “เกินกว่า” 7 ปี แก้ไขให้เป็นโทษจำคุก “ตั้งแต่” 7 ปีขึ้นไป เป็นการแก้ไขให้ครอบคลุมรวมถึงฐานความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูง 7 ปีด้วย จนกระทั่งการแก้ไขครั้งสุดท้ายที่เป็นการยกเลิกความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตออกไป และโทษจำคุกอย่างสูงที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงก็ได้มีการแก้ไขให้เป็นโทษจำคุกอย่างสูงที่เกินกว่า 2 ปีขึ้นไป ซึ่งได้ทำให้เกิดความครอบคลุมในฐานความผิดอาญาอื่น ๆ มากขึ้น

3.2.5 ประเทศอิตาลี

ตามกฎหมาย Italian Code of Criminal Procedure ได้กำหนดให้การสอบสวนคดีอาญาในความผิดทุกฐานที่จำเป็นต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเอาไว้เพื่อทำการสอบสวน ให้ทำการบันทึกภาพ หรือบันทึกทั้งภาพและเสียง ตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นสอบสวนจนเสร็จสิ้น¹⁹

เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศส่วนใหญ่ข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเภทของคดีที่ต้องทำการบันทึกภาพและเสียงขณะสอบสวนผู้ต้องหานั้นมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ คดีที่ต้องทำการบันทึกภาพและเสียงมักจะเป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างร้ายแรง เช่น คดีฆาตกรรม, คดีทำร้ายร่างกาย หรือคดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความแตกต่างกันในบางประเทศ กล่าวคือ มลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึง รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดประเภทคดีที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เช่น ฆาตกรรม, ทำร้ายร่างกาย, วางเพลิงเผาทรัพย์, ลักพาตัว หรือการข่มขืนกระทำชำเรา แต่รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย ได้บัญญัติให้มีการบันทึกภาพและเสียงในทุกคดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และประเทศอิตาลีได้บัญญัติให้มีการบันทึกภาพและเสียงในคดีอาญาทุกคดีที่ต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการสอบสวน

¹⁸ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 139

¹⁹ Italian Code of Criminal Procedure Article 141bis

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทของคดีอาญาที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน
คดีอาญาในต่างประเทศ

ประเทศ	ประเภทของคดีอาญาที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง
มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศอเมริกา	ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย, ทำร้ายร่างกายเด็ก, การวางเพลิง, ลักพาตัว การข่มขืนกระทำชำเราที่มีพฤติการณ์พิเศษ เช่น การข่มขืนโดยข่มขู่ว่าจะใช้อาวุธ, บุกรุก
มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศอเมริกา	วางเพลิง ก่อการร้าย ลักพาตัว ฆาตกรรม ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย การทำแท้งผู้อื่น การทำให้ตนแท้งลูก ความผิดเกี่ยวกับเพศ ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร
รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ
รัฐนอร์ทเทิร์นเทร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย	โทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 2 ปีขึ้นไป
ประเทศอิตาลี	ความผิดอาญาทุกฐานที่จำเป็นต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเอาไว้เพื่อทำการสอบสวน

3.3 ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา

เนื่องด้วยในแต่ละประเทศมีลักษณะและโครงสร้างการสอบสวนที่แตกต่างกันไป ระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่จึงไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาว่าในแต่ละประเทศได้กำหนดให้นำเทคโนโลยีเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในขั้นตอนใดของการสอบสวนบ้าง เพื่อแสวงหาแนวทางในเรื่องของวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3.3.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

Illinois Compiled Statutes ได้กำหนดคำนิยาม ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนการบันทึกการสอบสวนคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้ดังนี้

“การสอบปากคำ” หมายถึง การซักถามเพื่อค้นหาความจริงจากบุคคลที่อยู่ในการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่โดยมีจุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา

“สถานที่ควบคุมตัว” หมายถึง สถานที่ตำรวจหรือสิ่งก่อสร้างสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับท้องถิ่นหรือเทศมณฑลหรือหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่นนอกจากศาลที่ใช้ควบคุมตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา

“บันทึกอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ภาพเคลื่อนไหว เทปเสียง เทปวิดีโอ และเครื่องบันทึกอิเล็กทรอนิกส์²⁰

ผู้ต้องหาคดีฆาตกรรมที่ถูกสอบสวนในสถานีตำรวจหรือสถานที่ควบคุมตัวตามคำนิยามในมาตรานี้ คำให้การของผู้ต้องหาไม่ว่าจะให้ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษรหรือด้วยการแสดงกิริยาท่าทาง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้เว้นแต่จะได้ดำเนินการ

(1) บันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ และ

(2) การบันทึกที่มีความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่มีความบกพร่อง²¹

บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวทำให้การสอบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ดำเนินการในสถานีตำรวจหรือสถานที่ควบคุมตัวอื่น ต้องจัดให้มีการบันทึกเสมอ ซึ่งการบันทึกนั้นจะดำเนินการบันทึกในรูปแบบของเทปเสียง หรือเทปวิดีโอ หรือการบันทึกแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และต้องกระทำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ด้วย หมายความว่า จะทำการบันทึกเฉพาะเสียง เฉพาะภาพ หรือทั้งเสียงและภาพก็ได้ นอกจากนี้ในระหว่างการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ขณะทำการสอบสวน หากปรากฏว่าผู้ต้องหาได้ให้การไปถึงการกระทำที่เป็นความผิดอาญาอื่นที่ไม่ต้องจัดให้มีการบันทึกด้วยวิธี

²⁰ Illinois Compiled Statutes Chapter 725 5/103-2.1 (a)

²¹ Illinois Compiled Statutes Chapter 725 5/103-2.1 (b)

อิเล็กทรอนิกส์ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถที่จะทำการบันทึกคำให้การนั้นรวมไปด้วยเลยก็ได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ต้องหา อย่างไรก็ตามต้องไม่ขัดกับบทบัญญัติกฎหมายอื่นด้วย²² ทั้งนี้ตาม Illinois Compiled Statutes ในบทที่ 720 ว่าด้วยกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการดักฟัง (Eavesdropping) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เพิ่มเติมขึ้นมาว่าในการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นที่จะต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่ามี การบันทึกภาพหรือเสียงอยู่ในขณะนั้นก็ได้ การไม่แจ้งดังกล่าวนี้ไม่กระทบถึงความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนแต่อย่างไร²³

นอกจากมาตรการบันทึกการสอบสวนคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของกฎหมายที่บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วนั้นก็ยังมีคำพิพากษาของศาลรัฐอิลลินอยส์ที่ได้วางหลักเกี่ยวกับมาตรการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้ ในช่วงแรกก่อนที่จะมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น วิดีโอเทปที่ใช้บันทึกการกระทำของเจ้าหน้าที่กระทำต่อผู้ต้องหาได้ถูกนำมาใช้พิจารณาในชั้นศาลอยู่มาก เพราะเห็นว่าการบันทึกภาพและเสียงทำให้กระบวนการค้นคว้าความจริงมีความสะดวกมากขึ้น อีกทั้งทำให้จำเลยมีพยานหลักฐานในการสนับสนุนข้ออ้างของตนได้มากขึ้น จากเดิมที่จำเลยมักจะไม่มีพยานหลักฐานในการกล่าวอ้างถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน²⁴ ซึ่งในช่วงแรกการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาลมักจะเป็นการบันทึกภาพและเสียงในชั้นจับกุม เช่น ในคดี Scott v. Harris เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการขับรถยนต์ไล่ล่าจับกุมผู้ต้องหาบนท้องถนน ทางฝ่ายผู้เสียหายอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทำการขับรถยนต์ชนเข้าที่ท้ายรถของตน ทำให้ตนไม่สามารถควบคุมรถยนต์ได้ เป็นเหตุทำให้เสียหลักและชนเข้ากับข้างทาง แต่ในชั้นพิจารณาได้มีการนำกล้องหน้ารถที่ติดอยู่ในรถยนต์ของเจ้าหน้าที่มาเปิดดูประกอบการพิจารณา ปรากฏว่าเหตุการณ์ที่กล้องบันทึกได้เป็นคนละอย่างกับที่ผู้เสียหายกล่าวอ้างโดยสิ้นเชิง ทำให้รูปคดีเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก²⁵

จนกระทั่งในภายหลังก็ได้มีคำพิพากษาวางหลักเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาขึ้น เช่น คดี People v. Rivera จำเลยชื่อ Rivera Juan ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาต่อ

²² Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (b-10)

²³ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (k)

²⁴ People v. Kladis, 960 N.E.2d 1104, 1110 (Ill. 2011)

²⁵ Scott v. Harris, 550 U.S. 372 (2007)

ศาลในฐานะความผิดฆ่าและข่มขืน ซึ่งได้มีการรับสารภาพในชั้นสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในขณะที่ทำการสอบสวนไม่มีการบันทึกภาพและเสียงแต่อย่างใด โดยศาลได้วางหลักไว้ว่าคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนที่ไม่ได้ทำการบันทึกภาพและเสียงนั้นขาดความเชื่อถือและไม่มีน้ำหนักเพียงพอในการที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดอาญาในฐานะฆ่าคนตาย²⁶

3.3.2 มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ปรากฏอยู่ใน Recording of Custodial Interrogations Model Policy²⁷ เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนำไปปรับใช้กับหน่วยงานของตนเพื่อพัฒนาระบบงานยุติธรรม รวมไปถึงการจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สำหรับนโยบายนั้นๆ อย่างไรก็ตามคู่มือฉบับนี้เป็นเพียงการแนะนำแนวทางการจัดทำนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ไม่มีผลบังคับโดยเด็ดขาดที่จะต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้ได้กำหนดคำนิยาม ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนการบันทึกการสอบสวนคดีอาญาด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้ดังนี้

“การสอบปากคำ” (Custodial Interrogation) Custodial หมายถึง การจำกัดเสรีภาพบุคคลด้วยการควบคุมตัวเพื่อค้นว่าบุคคลนั้นเป็นวิญญูชนหรือเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ Interrogation หมายถึง การซักถาม รวมถึงคำพูดและการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำเพื่อค้นหาความจริงและมีจุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา

“การบันทึกอิเล็กทรอนิกส์” หมายถึง วัตถุอิเล็กทรอนิกส์หรืออิเล็กทรอนิกส์ หรือการบันทึกอย่างอื่นที่กระทำลงบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“สื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายถึง การบันทึกภาพและเสียงในรูปแบบสัญญาณไฟฟ้าแบบอนาล็อกลงบนวีดีโอเทป หรือในรูปแบบการแปลงสัญญาณคลื่นให้เป็นเลขฐานสอง (Binary Numeral System) แบบดิจิทัลลงบนดีวีดี ซีดีรอม เครื่องเล่นเอ็มพีสาม ฮาร์ดดิสก์ หรืออุปกรณ์บันทึกข้อมูลอื่นๆ

²⁶ People v. Rivera, 962 N.E.2d 53 (Ill. App. 2011)

²⁷ New York State Division of Criminal Justice Services, **Recording of Custodial Interrogations Model Policy** [Online] October 28, 2018. Available from: https://www.nychiefs.org/images/ModelPolicies/MPTC_Recording_Model_Policy_Dec_2013.pdf

“ห้องบันทึก” (Recording Room) หมายความว่ารวมถึง ห้องที่ติดตั้งด้วยอุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงอุปกรณ์ที่จำเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

นอกจากคำนิยามและความหมายข้างต้นแล้ว ก็ได้กำหนดถึงขั้นตอนและวิธีการบันทึกการสอบสวนเอาไว้ว่าต้องบันทึกในรูปแบบวิดีโอ กล่าวคือ ต้องเป็นการบันทึกทั้งภาพและเสียงเท่านั้น ไม่ได้มีการกำหนดทางเลือกที่จะให้บันทึกเฉพาะภาพหรือเสียงเพียงอย่างเดียว แต่การบันทึกดังกล่าวจะบันทึกลงวิดีโอเทป หรือสื่อการจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นก็ได้ และจะต้องทำการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาตั้งแต่เริ่มต้นจนสุดสิ้น โดยเริ่มการบันทึกตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกนำเข้ามาในห้องบันทึก และจบการบันทึกเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นและผู้ต้องหาได้เดินออกจากห้องบันทึกไป คำให้การต่างๆ ของผู้ต้องหาที่เกิดขึ้นในห้องบันทึก ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยตามปกติก่อนจะดำเนินการสอบสวนตามกฎหมาย หรือการให้การก่อนที่จะมีการแจ้งสิทธิ Miranda Warnings ต้องถูกบันทึกไว้ทั้งหมด

การอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องหาก็เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน เช่น การจัดหาอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ หรือกรณีผู้ต้องหาขอใช้ห้องน้ำด้วย อีกทั้งถ้าหากเกิดกรณีที่ผู้ต้องหาหรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนต้องออกจากห้องบันทึก ก็ให้ทำการบันทึกภาพและเสียงต่อไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนในกรณีที่จำเป็นจะต้องหยุดการบันทึกชั่วคราว ก็ควรที่จะบันทึกเหตุผลและระยะเวลาที่หยุดพักไว้เป็นเอกสารด้วย นอกจากนี้ก่อนที่จะทำการสอบสวนผู้ต้องหานั้น เจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนควรทำการค้นตัวและตรวจสอบให้แน่ชัดว่าผู้ต้องหาไม่ได้พกอาวุธ สิ่งของผิดกฎหมาย โทรศัพท์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ และตรวจสอบความจุของเนื้อที่การเก็บข้อมูลของอุปกรณ์การบันทึกด้วยว่าเพียงพอต่อการสอบสวนที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ โดยการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหานี้ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่สอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการและผู้นั้นควรจะมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาเป็นอย่างดี

ในเรื่องการติดตั้งอุปกรณ์บันทึกการสอบสวนผู้ต้องหานั้น ต้องทำการติดตั้งกล้องที่ทำการบันทึกภาพในบริเวณด้านบนของห้องบันทึก เพื่อให้ได้ภาพที่มีมุมมองกว้างที่สุดและสามารถเห็นทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวนและผู้ต้องหาที่ถูกสอบสวนอย่างชัดเจน ทั้งนี้ควรใช้กล้องที่มีระบบ Timestamp ที่ระบุวันและเวลาลงไปในการบันทึก หรือหากไม่มีระบบดังกล่าวก็ให้จัดตั้งมุมกล้องให้เห็นนาฬิกาในห้องบันทึกนั้นแทน โดยถ้าเป็นนาฬิกากระบอกนาฬิกา ก็ต้องจัดมุมกล้องให้เห็นเข็ม

วินาทีของนาฬิกาอย่างชัดเจน ในส่วนของตำแหน่งนาฬิกาในห้องนั้นต้องทำการติดตั้งในตำแหน่งที่ผู้ต้องหาไม่สามารถมองเห็นได้ขณะถูกสอบสวน เพราะอาจจะทำให้เกิดความไขว้เขวได้ นอกจากนี้จะทำการบันทึกการสอบสวนแบบลับก็ได้ กล่าวคือ ติดตั้งอุปกรณ์บันทึกที่มีลักษณะซ่อนเร้นและไม่สามารถพบเห็นได้ง่าย และไม่ต้องแจ้งผู้ต้องหาว่าการสอบสวนนี้ถูกบันทึกภาพและเสียงอยู่ หากเกิดกรณีที่ผู้ต้องหาสอบถามเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียง ทางหน่วยงานรัฐก็ต้องกำหนดมาตรการในการดำเนินการให้เหมาะสมที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายที่มี และหากเป็นกรณีการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน การติดตั้งอุปกรณ์รวมถึงสภาพแวดล้อมของห้องบันทึกก็ต้องมีสภาพและอุปกรณ์รองรับที่สอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนด้วย

ระหว่างการบันทึกการสอบสวนนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ได้เข้าและออกห้องบันทึกทุกคนต้องระบุตัวตนเกี่ยวกับสถานะและตำแหน่งต่างๆ ไม่ว่าจะระบุด้วยตนเอง หรือโดยการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ก็ได้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาเข้าพบกับทนายความของตน ให้จัดพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการพูดคุยไว้โดยเฉพาะโดยไม่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง ระหว่างนั้นการบันทึกภาพและเสียงที่ดำเนินการในห้องบันทึกก็ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่จำเป็นต้องหยุดการบันทึกแต่อย่างใด เมื่อการพูดคุยของทนายความและผู้ต้องหาเสร็จสิ้นควรจัดให้มีการทำหนังสือให้ทนายความยินยอมในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงต่อไป และเมื่อผู้ต้องหาได้ให้ข้อมูลตามที่ต้องการครบถ้วนแล้ว ก็ให้ระบุข้อมูลที่ได้นั้นเป็นเอกสารให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับรองอีกครั้งหนึ่ง

3.3.3 รัฐเขาทออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของรัฐเขาทออสเตรเลียปรากฏอยู่ใน Summary Offences Act 1953 ลักษณะที่ 17 ว่าด้วยการบันทึกการสอบสวนคดีอาญา ได้มีการกำหนดนิยามความหมายและขั้นตอนการดำเนินไว้ดังต่อไปนี้

“การสอบปากคำ” ให้ความหมายรวมถึง

- (1) การสนทนา หรือ
- (2) ส่วนหนึ่งของการสนทนา หรือ
- (3) การสนทนาที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกัน

แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการสอบปากคำภายใต้อำนาจของ the Independent Commissioner Against Corruption Act 2012 ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชันของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

“เจ้าพนักงานสอบสวน (Investigating Officer)” หมายถึง

- (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ
- (2) พนักงานสอบสวนภายใต้ the Independent Commissioner Against Corruption Act 2012 หรือ
- (3) บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวนและจับกุมผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัตินี้²⁸

จากนิยามที่ได้ให้ไว้ข้างต้น เป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับการสอบปากคำและพนักงานสอบสวน เพื่อจำกัดขอบเขตเอาไว้ในกรณีดำเนินการให้มีการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหา เพื่อให้มีขอบเขตที่ชัดเจนตามกฎหมาย และจะสังเกตเห็นว่าการบันทึกการสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่นำไปใช้กับการดำเนินการตาม the Independent Commissioner Against Corruption Act 2012 ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อทำการสืบสวนสอบสวนการประพฤติมิชอบ หรือการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ตาม Summary Offences Act 1953 ได้กำหนดไว้ว่าในการสอบสวนผู้ต้องหาในความผิดฐาน Indictable Offences ให้ดำเนินการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงทุกครั้ง ทั้งนี้หากความผิดที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจพึงได้ทราบในระหว่างที่ทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงอยู่ ก็ให้นำมาตรวจการบันทึกภาพและเสียงมาใช้นับตั้งแต่ที่ได้ทราบถึงความผิดที่กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียง²⁹ แต่ถ้าหากมีข้อขัดข้องไม่สามารถบันทึกทั้งภาพและเสียงได้ ก็ให้ทำการ

²⁸ Summary Offences Act 1953 Section 74C

²⁹ Summary Offences Act 1953 Section 74D (2)

บันทึกเสียงเพียงอย่างเดียว³⁰ หรือในกรณีที่ไม่สามารถทำการบันทึกได้ทั้งภาพและเสียงก็ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้แทน

(1) จัดให้มีการทำบันทึกการสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังจากการสอบสวนผู้ต้องหาได้เสร็จสิ้น

(2) หลังจากทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้มีการอ่านบันทึกนั้นให้ผู้ต้องหาฟัง ทั้งนี้ ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงขณะที่อ่านบันทึกนั้นด้วย

(3) เมื่อการการบันทึกภาพและเสียงได้เริ่มต้นขึ้น (ต้องเริ่มบันทึกก่อนที่จะมีการอ่านเสมอ) ผู้ต้องหาต้องได้รับการแจ้งว่ามีสิทธิที่จะขอให้แก้ไขบันทึกการสอบสวนลายลักษณ์อักษรที่ผิดพลาดได้ในกรณีที่ตนเห็นว่าบันทึกนั้นไม่ถูกต้อง หรือไม่ตรงกับข้อความที่ตนได้ให้การไปในการสอบสวนนั้นได้ตลอดเวลา

(4) ในกรณีที่ผู้ต้องหาโต้แย้งบันทึกการสอบสวนขณะที่ได้อ่านให้ฟังนั้น เจ้าพนักงานสอบสวนต้องอนุญาตให้ผู้ต้องหาทำการโต้แย้งได้เสมอ เว้นแต่การโต้แย้งนั้นเป็นการกระทำโดยไร้เหตุผลที่ไม่ได้มุ่งหมายที่จะชี้ข้อผิดพลาดเพื่อแก้ไขบันทึกนั้นให้ถูกต้องสมบูรณ์

(5) หลังจากที่ได้อ่านบันทึกการสอบสวนให้ผู้ต้องหาฟังเสร็จสิ้นแล้ว ให้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงต่อไป และแจ้งให้ผู้ต้องหาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าบันทึกการสอบสวนที่อ่านให้ฟังยังมีข้อผิดพลาดประการใดหรือต้องแก้ไขในส่วนไหนอีกหรือไม่

(6) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นตรงกันกับผู้ต้องหาว่าบันทึกการสอบสวนลายลักษณ์อักษรนั้นมีข้อผิดพลาด ก็ให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้อง และถ้าหากพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับผู้ต้องหาในกรณีกล่าวอ้างว่าบันทึกการสอบสวนลายลักษณ์อักษรนั้นมีข้อผิดพลาด ก็ให้ทำการบันทึกข้อผิดพลาดที่ผู้ต้องหากกล่าวอ้างไว้ในสำนวนการสอบสวนนั้น³¹

จากขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหากเกิดการกระทำความผิดอาญาฐาน Indictable Offences ในการ

³⁰ Summary Offences Act 1953 Section 74D (1) (a)-(b)

³¹ Summary Offences Act 1953 Section 74D (1) (c)

สอบสวนผู้ต้องหาต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเสมอ แต่หากไม่สามารถบันทึกทั้งภาพและเสียงได้ ไม่ว่าจะเกิดจากความผิดพลาดของอุปกรณ์ การปฏิเสธที่จะถูกบันทึกภาพและเสียงของผู้ต้องหา หรือเหตุอื่นๆ ก็สามารถที่จะบันทึกเสียงเพียงอย่างเดียวก็ได้ หรือในกรณีที่ไม่สามารถบันทึกทั้งภาพและเสียงได้เลย กฎหมายก็อนุญาตให้ไม่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นได้ โดยให้จัดทำเพียงบันทึกการสอบสวนที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียว ซึ่งตามปกติการบันทึกแบบลายลักษณ์อักษรต้องทำอยู่แล้วในการสอบสวนคดีอาญา อย่างไรก็ตามแม้ว่าขณะการสอบสวนกฎหมายอนุญาตให้ไม่ต้องทำการบันทึกภาพและเสียง แต่เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นลง การอ่านบันทึกการสอบสวนที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ต้องหาฟังเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่ปรากฏในบันทึกนั้นก็ต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอยู่ดี

หลังจากการสอบสวนตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นได้เสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้หยุดการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้น โดยกฎหมายได้กำหนดมาตรการหลังการบันทึกภาพและเสียงไว้ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการเปิดดูบันทึกนั้น ว่าห้ามทำการใช้หรือเปิดบันทึกนั้นให้บุคคลอื่นชมหรือฟังเว้นแต่ได้กระทำไปโดยมีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) ในการที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีความผิดอาญานั้น
- (2) ในการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขั้นตอนของกฎหมาย หรือเพื่อยกเอาบันทึกภาพและเสียงนั้นเป็นข้อกล่าวอ้างตามกฎหมาย
- (3) ได้รับอนุญาตจากศาลให้เปิดหรือใช้บันทึกนั้นได้นอกการพิจารณาคดีในชั้นศาล กล่าวคือ เป็นกรณีการใช้บันทึกนั้นเพื่อประโยชน์ในการฝึกอบรมของพนักงานสอบสวน

3.3.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายของรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ได้กำหนดนิยามเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนไว้ โดยใช้คำว่า “การบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์” ที่หมายความรวมถึงการบันทึกภาพ และ หรือเสียง ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์³² และสิ่งที่มีความสำคัญและแตกต่างจากรัฐประเทศอื่นๆ คือ กฎหมายของรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี กำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะ “การรับสารภาพ” ของผู้ต้องหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนเท่านั้น มีข้อสังเกตว่าการบัญญัติเช่นนี้

³² Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 139

มีความแตกต่างจากรัฐเซาท์ออสเตรเลีย กล่าวคือ รัฐเซาท์ออสเตรเลียบัญญัติให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาทั้งกระบวนการ เริ่มต้นตั้งแต่การถามปากคำเกี่ยวกับประเด็นของคดีจนเสร็จสิ้นกระบวนการสอบสวน แต่ของรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี จะให้นำหนักไปที่การรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นสำคัญ การบันทึกภาพและเสียงได้ถูกกำหนดให้มีการดำเนินการเฉพาะส่วนที่ถือว่าเป็นการรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น หากทำการฝ่าฝืนก็จะมีผลต่อการนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลต่อไป ในส่วนของการถามปากคำทั่วไป ที่โดยสภาพไม่ได้เป็นการสารภาพต่อความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้น กฎหมายกำหนดให้บันทึกในบางขั้นตอนเท่านั้น และหากฝ่าฝืนก็ไม่ได้มีผลทางกฎหมายใดๆ ต่อไปจะได้กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียงคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พยานหลักฐานที่โดยสภาพเป็นการรับสารภาพของผู้ต้องหาที่ได้ให้ไว้ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีความผิดที่ต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียง ไม่สามารถนำเสนอเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีทางกฎหมายของพนักงานอัยการได้ เว้นแต่จะได้กระทำการดังต่อไปนี้

(1) คำรับสารภาพที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ก่อนจะเริ่มทำการสอบปากคำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการยืนยันคำสารภาพนั้นโดยตัวผู้ต้องหาเอง ได้ถูกบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้

(2) คำรับสารภาพที่ผู้ต้องหาได้ให้ระหว่างการถูกสอบปากคำ ได้ถูกบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้³³

จากคำนิยามและขั้นตอนการบันทึกการสอบสวนข้างต้น รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ได้กำหนดให้บันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะบันทึกทั้งภาพและเสียง หรืออย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวก็ได้ ไม่ได้มีการระบุถึงประเภทของการบันทึกไว้ชัดเจนอย่างรัฐเซาท์ออสเตรเลีย และการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์นี้ กำหนดให้ดำเนินการบันทึกเฉพาะคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น ในส่วนคำให้การของผู้ต้องหาอื่นๆ ที่ไม่มีลักษณะเป็นการให้การรับสารภาพ ไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์

³³ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 142 (1)

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้นำมาตรการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปบังคับใช้ในขั้นตอนอื่นของการสอบสวนตามกฎหมายอีกด้วย เช่น การแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวในคดีอาญาทั่วไปตามมาตรา 140 ที่มีรายละเอียดกำหนดไว้ว่า

(1) ผู้ต้องหาไม่จำเป็นที่จะต้องให้การก็ได้ แต่ถ้าหากตัดสินใจให้การแล้ว คำพูดของผู้ต้องหานั้นก็อาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวเองในชั้นศาล

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการติดต่อกับญาติ มิตรสหาย เพื่อแจ้งให้พวกเขาเหล่านั้นทราบถึงสถานะของตนในปัจจุบัน³⁴

การแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาตามกรณีข้างต้นไม่ได้มีการบัญญัติผลในการฝ่าฝืนเอาไว้ดังเช่นกรณีคำรับสารภาพของผู้ต้องหา

อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติห้ามให้นำมาตรการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้บังคับกับขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาอย่างอื่น³⁵ กล่าวคือ เปิดช่องให้นำการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในกรณีอื่นนอกเหนือจากการบันทึกเฉพาะคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐหันมาใช้มาตรดังกล่าวในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายให้ดียิ่งขึ้น

3.3.5 ประเทศอิตาลี

การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศอิตาลีกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาทุกฐานความผิดที่ต้องมีการควบคุมตัวไว้เพื่อทำการสอบสวน โดยกำหนดให้ทำการบันทึกทั้งกระบวนการตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น และการบันทึกนั้นจะทำการบันทึกเฉพาะเสียงเพียงอย่างเดียว หรือจะบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันไปก็ได้ ทั้งนี้กฎหมายยังกำหนดให้การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ต้องกระทำด้วยเจ้าพนักงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์บันทึกการสอบสวน

³⁴ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 140

³⁵ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 142 (3)

ด้วย และเมื่อการบันทึกได้เสร็จสิ้นลง เจ้าพนักงานต้องจัดทำผลสรุปการสอบสวนนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย³⁶

ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากการกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทั้งหมดแล้ว ก็ยังต้องจัดทำเอกสารสรุปผลการสอบสวน กล่าวคือ ทำเอกสารชี้แจงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการสอบสวนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นคำถามของเจ้าพนักงานที่ใช้สอบถามผู้ต้องหา คำให้การของผู้ต้องหาที่ให้ไว้ในการสอบสวน รวมถึงพฤติการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนนั้นก็ต้องจัดการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยทั้งหมด โดยเจ้าพนักงานจะทำการบันทึกด้วยการใช้เครื่องพิมพ์ดีด หรือจะเขียนด้วยลายมือก็ได้ แต่ระหว่างการดำเนินการนั้นต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงด้วย³⁷ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องหาได้ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับคำให้การของตน ว่าได้เรียบเรียงขึ้นถูกต้องตรงกันกับความเป็นจริงหรือไม่ เป็นการอำนวยความสะดวกในการสร้างความโปร่งใสและชัดเจนในการสอบสวนผู้ต้องหา

จากกฎหมายที่บัญญัติถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกประเทศได้บัญญัติกฎหมาย หรือกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียง โดยบังคับใช้เฉพาะผู้ต้องหาในคดีอาญาเท่านั้น และระบุค่านิยมของคำที่เกี่ยวข้องไว้ครบถ้วนทั้งหมด ซึ่งทุกประเทศจะบัญญัติเป็นลักษณะกลุ่มคำที่เหมือนกัน เช่น ความหมายของคำว่า การสอบปากคำ, การควบคุมตัวผู้ต้องหา, เทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียง แต่จะมีส่วนที่แตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบการบันทึกภาพและเสียงที่จะต้องบันทึกทั้งภาพและเสียง หรือบันทึกเพียงแต่เสียงเท่านั้นก็เพียงพอ กล่าวคือ สหรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐนอร์ทแคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอิตาลี บัญญัติให้ต้องทำการบันทึกทั้งภาพและเสียงเท่านั้น ส่วนทางมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย บัญญัติให้บันทึกทั้งภาพและเสียง แต่หากมีเหตุจำเป็นจะทำการบันทึกเพียงแต่เสียงอย่างเดียวก็ได้ และความแตกต่างประการสุดท้าย คือ มลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลีได้กำหนดไว้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหาทั้งหมดทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดต้องมีการบันทึกภาพและเสียง มีเพียงรัฐนอร์ทแคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่บัญญัติไว้เฉพาะว่าเจ้าหน้าที่จำเป็นที่

³⁶ Italian Code of Criminal Procedure Article 141bis

³⁷ Italian Code of Criminal Procedure Article 357

จะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เฉพาะในส่วนของการรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น

ตารางที่ 2 ตารางแสดงขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ

ประเทศ	รูปแบบการบันทึก	ขอบเขตการบันทึก
มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศอเมริกา	บันทึกทั้งภาพและเสียง แต่หากมีเหตุจำเป็นจะทำการบันทึกเพียงแต่เสียงอย่างเดียวก็ได้	บันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน หรือสอบปากคำ
มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศอเมริกา	ต้องบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันเสมอ	บันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน หรือสอบปากคำ
รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย	บันทึกทั้งภาพและเสียง แต่หากมีเหตุจำเป็นจะทำการบันทึกเพียงแต่เสียงอย่างเดียวก็ได้	บันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน หรือสอบปากคำ
รัฐนอร์ทเทิร์น เทร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย	ต้องบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันเสมอ	บันทึกภาพและเสียงเฉพาะในส่วนคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน หรือสอบปากคำ
ประเทศอิตาลี	ต้องบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันเสมอ	บันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาตลอด

3.4 ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา

ในแต่ละประเทศได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนการไม่ใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้แตกต่างกัน เนื่องด้วยแต่ละประเทศมีขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียงที่ไม่เหมือนกัน มีความครอบคลุมไม่เท่ากัน บางประเทศกำหนดให้บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น ส่วนบางประเทศกำหนดให้ทำการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น ความแตกต่างนี้แสดงให้เห็นจุดประสงค์ความมุ่งหมายของแต่ละประเทศที่มุ่งคุ้มครองกระบวนการสอบสวนที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้ต้องทำการศึกษาว่าผลของการไม่ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงตามกฎหมายของแต่ละประเทศจะมีผลเป็นอย่างไรบ้างสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดจำเลยได้หรือไม่ หรือมีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

3.4.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

การไม่บันทึกภาพหรือเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะมีผลกระทบต่อการนำเสนอต่อศาลซึ่งคำให้การหรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนนั้น หากศาลพบว่าคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนนั้นไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงขณะทำการสอบสวนไว้ ให้สันนิษฐานว่าคำให้การนั้นไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เว้นแต่จะใช้เพื่อคัดค้านน้ำหนักของพยานอีกฝ่าย³⁸ ทั้งนี้การสันนิษฐานดังกล่าวก็สามารถถูกลบล้างได้ภายใต้หลักพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า (Preponderance of evidence) ในกรณีที่มีพฤติการณ์แสดงให้ศาลเห็นว่าคำให้การนั้นเป็นไปโดยสมัครใจและมีความน่าเชื่อถือสูง³⁹

3.4.2 มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องด้วยคู่มือการบันทึกการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ฉบับนี้ เป็นเพียงการกำหนดแนวทางในการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งได้ระบุถึงขั้นตอนและวิธีดำเนินการไว้เป็นตัวอย่างให้หน่วยงานรัฐนำไปเป็นแนวทางการกำหนดวิธีปฏิบัติงานของหน่วยงานตนเท่านั้น ไม่ได้มีการกำหนดผลของการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ คงกำหนดไว้

³⁸ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (d)

³⁹ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (f)

เพียงแต่การใช้บันทึกการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลที่จะต้องระบุว่าได้มีการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนนั้นลงในแบบฟอร์มรายงานการสอบสวนคดีอาญา Felony และทำหนังสือบอกกล่าวผู้ต้องหาว่าจะนำบันทึกการสอบสวนนั้นไปใช้เป็นพยานหลักฐานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามลรัฐนิวเจอร์ซีย์ มาตรา 710.30⁴⁰

3.4.3 รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพหรือเสียงพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวนจะไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดจำเลยได้ เว้นแต่จะเข้าเหตุในกรณีดังต่อไปนี้

(1) พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาตามความในพระราชบัญญัตินี้

(2) ศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นที่จะต้องรับฟังพยานหลักฐานนั้น แม้พนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

หากการสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ย่อมทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนนั้น ไม่สามารถใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นในการให้ดุลพินิจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁴¹ นอกจากนี้ในกรณีที่การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่สามารถทำการบันทึกภาพและเสียงได้ จึงต้องทำการบันทึกเฉพาะเสียงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในการนำเสนอบันทึกเสียงการสอบสวนในชั้นพิจารณาของศาล ให้ศาลมีหน้าที่แจ้งให้แก่คณะลูกขุนทราบถึงเหตุผลในการบันทึกเฉพาะเสียงเพียงอย่างเดียว และให้คำแนะนำแก่

⁴⁰ New York Criminal Procedure Law Section 710.30 บัญญัติให้มีการทำหนังสือบอกกล่าวจำเลยถึงความประสงค์ของพนักงานอัยการในการที่จะนำข้อมูลที่ได้จากจำเลยตามที่ระบุไว้ในหนังสือบอกกล่าวไปใช้ในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งหากไม่มีการทำหนังสือบอกกล่าวแก่จำเลยอาจทำให้ข้อมูลที่ได้มาจากจำเลยไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดจำเลยได้

⁴¹ Summary Offences Act 1953 Section 74E (1)

ลูกขุนด้วยว่าให้พิจารณาอย่างระมัดระวัง แต่ถ้าศาลเห็นว่าการนำเสนอพยานหลักฐานเช่นนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ไม่ต้องดำเนินการแจ้งแก่คณะลูกขุนก็ได้⁴²

3.4.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

ในกรณีที่คำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ไม่ได้จัดให้มีการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ไว้ คำรับสารภาพนั้นจะไม่สามารถนำเสนอเป็นพยานหลักฐานประกอบสำนวนคดีของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหานั้นได้⁴³ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำรับสารภาพจะไม่ได้ถูกบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ถ้าศาลได้ทราบและเป็นที่ยอมรับว่า การที่ไม่ได้ดำเนินการบันทึกคำรับสารภาพด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีเหตุผลที่รับฟังได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลมีอำนาจอนุญาตให้นำคำรับสารภาพนั้นใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหานั้นในชั้นศาลได้⁴⁴

3.4.5 ประเทศอิตาลี

กฎหมายของประเทศอิตาลีไม่ได้มีการกำหนดหลักกฎหมายในการพิจารณาพยานหลักฐานที่เป็นบันทึกการสอบสวนด้วยภาพและเสียง หรือบันทึกที่มีลักษณะเกี่ยวกับการดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์เอาไว้โดยเฉพาะ ในการพิจารณาจึงต้องนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานมาใช้บังคับ ดังนั้นการสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวในความผิดเกี่ยวกับคดีอาญา ที่ไม่ได้มีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ จะมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนนั้น ไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้⁴⁵

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎหมายเกี่ยวกับผลของการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ คือ มลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลี หากเจ้าหน้าที่รัฐไม่ทำการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายจะทำให้การสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหานั้นไม่

⁴² Summary Offences Act 1953 Section 74E (2)

⁴³ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 142 (1)

⁴⁴ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 143

⁴⁵ Italian Code of Criminal Procedure Article 191

สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดจำเลยในชั้นศาลได้ แต่ทว่าเฉพาะในกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์ กล่าวคือ มลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย ศาลได้อนุโลมให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่มีการบันทึกภาพและเสียงสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ หากปรากฏว่ามีพฤติการณ์แสดงให้ศาลเห็นว่าคำให้การของผู้ต้องหาในการสอบสวนนั้นเป็นไปโดยสมัครใจและมีความน่าเชื่อถือ และในส่วนของกฎหมายของรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเพียงแต่เฉพาะคำรับสารภาพเท่านั้น หากการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงไว้ก็ไม่ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพียงแต่ต้องพิจารณาว่า ถ้าการสอบสวนดังกล่าวมิได้มีการรับสารภาพของผู้ต้องหา หากไม่มีการบันทึกภาพและเสียงคำรับสารภาพนั้นไว้จะทำให้คำรับสารภาพไม่สามารถนำมาใช้ในชั้นพิจารณาของศาลได้ เว้นแต่มีเหตุผลที่รับฟังได้ และเป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม ศาลก็มีอำนาจจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาลได้

3.5 ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนคดีอาญา

หลักกฎหมายที่พึงปฏิบัติตามย่อมมาพร้อมกับบทข้อยกเว้นเสมอ เนื่องด้วยการดำเนินการตามกฎหมาย ในบางสถานการณ์อาจมีกรณีจำเป็น หรือเหตุฉุกเฉินที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ไม่ว่าด้วยวิธีใด เพื่อความเป็นธรรมจึงต้องกำหนดข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในกรณีที่จำเป็นไว้ด้วย ซึ่งเหตุจำเป็นดังกล่าวก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ดังนั้นในส่วนนี้จะอธิบายถึงข้อยกเว้นที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ ว่ามีเหตุกรณีใดบ้าง

3.5.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

Illinois Compiled Statutes ได้บัญญัติถึงข้อยกเว้นที่ไม่ต้องมีการบันทึกภาพหรือเสียงในขณะที่ทำการสอบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้หลายกรณี ซึ่งสามารถแยกออกเป็นกรณีได้ดังนี้

1. การบันทึกการสอบสวนไม่สามารถทำได้เนื่องจากความบกพร่องของอุปกรณ์การบันทึกที่ถึงขนาดว่าไม่สามารถดำเนินการจัดให้มีการบันทึกได้และไม่สามารถที่จะหาอุปกรณ์อื่นมาทดแทนได้

2. คำให้การของผู้ต้องหาที่ให้โดยสมัครใจ ไม่ว่าจะให้การในระหว่างถูกควบคุมตัวตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม
3. คำให้การที่ไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามในการสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่
4. กรณีที่ผู้ต้องหาร้องขอว่า จะให้การก็ต่อเมื่อไม่มีการบันทึกภาพหรือเสียงการสอบสวน
5. การสอบสวนผู้ต้องหาที่กระทำนอกเหนืออำนาจของรัฐอิลลินอยส์
6. กรณีที่ความตายของผู้เสียหายได้เกิดขึ้นหลังจากที่ได้เริ่มดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาไปแล้ว

ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา หากเกิดกรณีเหล่านี้ขึ้นไม่ว่ากรณีใดกรณีหนึ่ง แม้การสอบสวนจะไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพหรือเสียง การสอบสวนนั้นก็ยังเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย คำให้การรวมถึงพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาในระหว่างทำการสอบสวนยังสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ ทั้งนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องพิสูจน์ต่อศาลให้เห็นถึงข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ข้างต้น⁴⁶

3.5.2 มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในบางกรณีอาจเกิดปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถที่จะบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นในกรณีดังกล่าวไว้ด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงเกิดความบกพร่อง ไม่สามารถใช้งานได้
2. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงได้ถูกใช้งานโดยเจ้าหน้าที่รัฐในคดีอื่นอยู่
3. คำให้การที่เกิดจากการตอบคำถามของเจ้าหน้าที่รัฐตามกระบวนการกฎหมายในชั้นจับกุม

⁴⁶ Illinois Compiled Statutes Chapter 725 5/103-2.1 (e)

4. คำให้การตามอำเภอใจ ที่ไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามกระบวนการกฎหมาย
5. คำให้การที่ได้ให้ไว้กับเจ้าหน้าที่รัฐในชั้นจับกุม
6. คำให้การที่เกิดจากการตอบคำถามของเจ้าหน้าที่รัฐในชั้นสอบปากคำ ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้สัมภาษณ์ไม่ทราบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กระทำความผิดตามที่กำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง
7. คำให้การที่ให้ในชั้นสอบปากคำ ที่ดำเนินการในสถานที่อื่นนอกจากสถานีตำรวจ และไม่ได้มีการติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการบันทึกไว้
8. คำให้การที่ให้ในชั้นสอบปากคำ ที่ดำเนินการในสถานที่อื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในคู่มือนี้เนื่องจากไม่สามารถดำเนินการในห้องบันทึกได้ เช่น ผู้ต้องหาอยู่นอกมลรัฐ, อยู่ในโรงพยาบาล หรือสถานกักกันอื่น
9. คำให้การที่ให้ในชั้นสอบปากคำ หลังจากที่ถูกผู้ต้องหาทำเอกสารปฏิเสธการสอบปากคำโดยมีการบันทึกภาพและเสียง
10. ความบกพร่องและความผิดพลาดต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ

3.5.3 รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

ตามกฎหมาย Summary Offences Act 1953 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องข้อยกเว้นในการที่ไม่ต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในกรณีเกิดข้อขัดข้องไม่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้ กฎหมายได้กำหนดให้นำมาตรการบันทึกเสียงเพียงอย่างเดียวมาใช้เป็นขั้นตอนต่อไป หากไม่สามารถบันทึกทั้งภาพและเสียง ก็ให้ทำแต่บันทึกการสอบสวนลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียวและบังคับให้มีการบันทึกภาพและเสียงขณะที่อ่านบันทึกลายลักษณ์อักษรนั้นอีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเกิดเหตุจำเป็นกรณีใด ก็ต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาอยู่ดี เพียงแต่การบันทึกนั้นอาจจะไม่ต้องครอบคลุมการสอบสวนทั้งหมด ดังนั้นข้อยกเว้นของรัฐเซาท์ออสเตรเลียจึงไม่ได้มีผลทำให้การสอบสวนไม่ต้องทำการ

บันทึกภาพและเสียงเลย เพียงแต่เป็นข้อยกเว้นที่ให้อำนาจในการลดมาตรการบันทึกด้วยภาพและเสียงให้แคบลงเท่านั้น

ข้อขัดข้องอันเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้ไม่สามารถบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม ทั้งนี้ปัจจัยที่กฎหมายกำหนดให้พิจารณาในกรณีที่เกิดความขัดข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ไม่สามารถหาอุปกรณ์การบันทึกการสอบสวนได้ ภายในระยะเวลาตามกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับการควบคุมตัวผู้ต้องหาสำหรับการสอบสวนคดีอาญา
- (2) อุปกรณ์บันทึกการสอบสวนเกิดความผิดพลาดในด้านกลไกหรือเทคนิค
- (3) ผู้ต้องหาปฏิเสธการสอบสวนที่มีการบันทึกด้วยภาพและเสียง หรือการสอบสวนที่มีการบันทึกเสียง
- (4) ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง⁴⁷

3.5.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

Police Administration Act of 1978 ไม่ได้บัญญัติถึงข้อยกเว้นในกรณีที่ไม่สามารถบันทึกภาพและเสียงถ้อยคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญาขณะถูกสอบสวนไว้ ดังนั้นในกรณีที่ไม่ได้ทำตามที่กฎหมายกำหนดย่อมไม่สามารถใช้ถ้อยคำรับสารภาพเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เว้นแต่ศาลอนุญาตในกรณีที่เป็นประโยชน์แห่งความยุติธรรม

3.5.5 ประเทศอิตาลี

มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศอิตาลีไม่ได้มีการบัญญัติถึงข้อยกเว้นเอาไว้

จากกฎหมายที่บัญญัติถึงข้อยกเว้นในการไม่ต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ในกฎหมาย กล่าวคือ มลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐ

⁴⁷ Summary Offences Act 1953 Section 74D (3)

เซาท์ออสเตรเลีย และรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย ได้ระบุเอาไว้อย่างละเอียดในกฎหมายว่าเหตุการณ์ใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นเหตุจำเป็น หรือเหตุฉุกเฉิน ที่สมควรเป็นข้อยกเว้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ทางเจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ในการพิสูจน์ถึงเหตุยกเว้นดังกล่าว ซึ่งการบัญญัติโดยระบุเหตุไว้โดยละเอียดเช่นนี้ทำให้ศาลสามารถพิสูจน์เหตุยกเว้นได้อย่างไม่ยากลำบาก ไม่จำเป็นที่จะต้องตีความขอบเขตของเหตุยกเว้นในทุกคดีความ แต่ทว่ามีเพียงประเทศอิตาลีเท่านั้นที่มีความแตกต่าง กล่าวคือ ไม่ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องข้อยกเว้นในการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้

3.6 การเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาที่ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยี

บันทึกภาพและเสียง

เทคโนโลยีเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน เป็นเทคโนโลยีที่ทำการบันทึกภาพและเสียง จัดเก็บไว้ในวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทปวิดีโอ ไฟล์วิดีโอ โดยสามารถนำไปเปิดดูและใช้ได้ภายหลัง ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาความถูกต้องสมบูรณ์ของบันทึกนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรักษา รวมไปถึงการใช้งานต่างๆด้วย ในส่วนนี้ก็จะอธิบายหลักเกณฑ์ในการเก็บรักษา และการใช้งานบันทึกภาพและเสียงของแต่ละประเทศ

3.6.1 มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น ต้องจัดให้มีการเก็บรักษาไว้จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับคำให้การที่ปรากฏอยู่ในบันทึกนั้น รวมถึงกรณีที่มีคำร้องขอให้ปล่อยตัวกรณีที่ตนถูกจำคุกโดยไม่มีเหตุอันควรตามกฎหมาย คำร้องดังกล่าวต้องได้รับการพิจารณาจนเสร็จสิ้นกระบวนการ หรือสิ้นสุดด้วยเหตุประการอื่นๆแล้ว⁴⁸

3.6.2 มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของกรเก็บรักษาบันทึกการสอบสวนนั้น คู่มือฉบับนี้ได้กำหนดขั้นตอนไว้ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การสอบสวนผู้ต้องหาได้สิ้นสุดลง ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดได้เป็นรายข้อดังนี้

⁴⁸ Illinois Compiled Statues Chapter 725 5/103-2.1 (c)

1. เมื่อการสอบสวนสิ้นสุดลง ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทำการติดป้าย จำแนก และจัดเก็บบันทึกการสอบสวนนั้นตามกฎระเบียบของหน่วยงานของตน
2. ต้นฉบับของบันทึกการสอบสวนต้องทำการจัดเก็บและเตรียมพร้อมสำหรับการนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานต่อไปตามกฎระเบียบของหน่วยงานของตน และเพื่อความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของต้นฉบับบันทึกการสอบสวนนี้ ควรที่จะมีระบบการจัดเก็บบันทึกดังกล่าวลงบนฮาร์ดดิสก์หรือเซิร์ฟเวอร์
3. ห้ามทำการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขอุปกรณ์การบันทึกการสอบสวน หรือดัดแปลงแก้ไขต้นฉบับของบันทึกการสอบสวนนั้น
4. การทำซ้ำบันทึกการสอบสวนนั้นให้ดำเนินการตามกฎระเบียบของหน่วยงานของตน และในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการสำเนาของบันทึกการสอบสวน ให้ดำเนินการทำเรื่องร้องขอกับสำนักงานอัยการ
5. การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่บันทึกการสอบสวนนี้ควรมีจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเพื่อดำเนินคดี การตรวจสอบ หรือการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.6.3 รัฐเขาท่อสเตอร์เลีย ประเทศออสเตรเลีย

เมื่อได้ทำการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนจนเสร็จสิ้นแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมอบเอกสารแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาให้ทราบถึงสิทธิในการใช้หรือเปิดบันทึกการสอบสวนนั้นเพื่อนำข้อมูลที่ปรากฏในบันทึกนั้นไปใช้ประโยชน์ในทางคดีต่อไป และยังรวมไปถึงสิทธิในขอสำเนาของบันทึกนั้นด้วย โดยมีรายละเอียดที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่บันทึกการสอบสวนนั้น เป็นการบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กัน ให้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือทนายความของผู้ต้องหา ที่สามารถจะขอใช้หรือเปิดดูบันทึกนั้นได้

(2) ในกรณีที่บันทึกการสอบสวนนั้น เป็นการบันทึกเฉพาะเสียงเพียงอย่างเดียว ให้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการร้องขอสำเนาบันทึกเสียงการสอบสวนนั้น⁴⁹

กรณีที่มีการร้องขอให้ใช้หรือเปิดดูบันทึกการสอบสวนนั้นโดยตัวผู้ต้องหาเอง หรือโดยทนายความของผู้ต้องหา ทางพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการตามคำร้องขอนั้นทันที โดยจัดให้มีการดำเนินการภายใต้สถานที่และเวลาที่เหมาะสม⁵⁰ และกรณีที่มีการร้องขอสำเนาบันทึกเสียงการสอบสวนนั้น ผู้ต้องหาต้องเสียค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย⁵¹

กฎระเบียบดังกล่าวข้างต้น นอกจากบันทึกการสอบสวนจะอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ผู้ต้องหาก็ยังมีสิทธิที่จะร้องขอสำเนาบันทึกการสอบสวนนั้นได้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องหาในการที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และยังเป็น การตรวจสอบข้อมูลหรือเนื้อหาที่เกิดขึ้นในการสอบสวนอันเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ยื่นในชั้นศาลได้ในกรณีที่บันทึกการสอบสวนนั้นถูกตัดแปลง หรือแก้ไขโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าสำเนาที่ผู้ต้องหามีสิทธิขอ นั้น ต้องเป็นสำเนาบันทึกเสียงการสอบสวนเท่านั้น ผู้ต้องหาไม่สามารถขอสำเนาบันทึกที่มีการบันทึกภาพและเสียงควบคู่กันได้ แม้ว่าการสอบสวนนั้นจะดำเนินการบันทึกทั้งภาพและเสียง แต่ผู้ต้องหาก็สามารถร้องขอสำเนาได้เพียงในส่วนของบันทึกเสียงเท่านั้น ในส่วนของมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม การเผยแพร่ การครอบครอง การทำลายบันทึกการสอบสวน ที่มีความจำเป็นนั้นให้บัญญัติขึ้นเป็นกฎระเบียบและข้อบังคับตามความเห็นชอบของผู้ว่าการรัฐต่อไป⁵²

3.6.4 รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย

การครอบครองและจัดเก็บบันทึกการสอบสวนโดยวิธีอิเล็กทรอนิกส์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกเฉพาะถ้อยคำรับสารภาพของผู้ต้องหา หรือเป็นการบันทึกการสอบสวนคดีอาญาอื่นๆ ที่ทำการบันทึกด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิเกี่ยวกับบันทึกดังกล่าวแก่ผู้ต้องหาดังนี้

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะร้องขอสำเนาบันทึกนั้นได้

⁴⁹ Summary Offences Act 1953 Section 74D (4)

⁵⁰ Summary Offences Act 1953 Section 74D (5)

⁵¹ Summary Offences Act 1953 Section 74D (6)

⁵² Summary Offences Act 1953 Section 74H

(2) ในกรณีที่มีการบันทึกเฉพาะเสียง หรือบันทึกเฉพาะภาพเพียงอย่างเดียว ให้จัดทำสำเนาบันทึกนั้นให้แก่ผู้ต้องหา หรือทนายความของผู้ต้องหา ภายใน 7 วันหลังจากที่มีการร้องขอโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

(3) ในกรณีที่มีการบันทึกทั้งภาพและเสียง ให้จัดทำสำเนาบันทึกเฉพาะเสียงให้แก่ผู้ต้องหา หรือทนายความของผู้ต้องหา ภายใน 7 วันหลังจากที่มีการร้องขอโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งผู้ต้องหา หรือทนายความของผู้ต้องหาสามารถที่จะร้องขอดูบันทึกภาพการสอบสวนนั้นได้

(4) จัดทำสำเนาบันทึกการสอบสวนที่ทำการเป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่ผู้ต้องหา หรือทนายความของผู้ต้องหาภายใน 7 วันหลังจากที่มีการร้องขอโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย⁵³

รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี มีความแตกต่างจากรัฐเซาท์ออสเตรเลียในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการทำสำเนาบันทึกการสอบสวน ที่ทางรัฐจะเป็นผู้ดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ส่วนในเรื่องของสำเนาที่ทำให้แก่ผู้ต้องหานั้นมีความเหมือนกันทั้งสองรัฐ กล่าวคือ จัดทำสำเนาให้เฉพาะบันทึกเสียงเท่านั้น ในกรณีที่อยากดูบันทึกภาพเคลื่อนไหวของการสอบสวนนั้นต้องทำเรื่องร้องขอต่อกับทางสำนักงานตำรวจเท่านั้น จะไม่มีการเผยแพร่หรือทำสำเนาบันทึกเป็นภาพเคลื่อนไหวให้แก่จำเลย หรือทนายความของจำเลยแต่อย่างใด

3.6.5 ประเทศอิตาลี

กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการบันทึกและจัดเก็บกิจกรรมทุกอย่างที่ได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนของกฎหมายทั้งหมด และรวมถึงพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ในส่วนของการเผยแพร่ หรือให้สิทธิผู้ต้องหาในการร้องขอสำเนาของบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นได้ถูกบัญญัติไว้ใน Italian Code of Criminal Procedure Article มาตรา 141bis วรรคท้าย ว่าให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำสำเนาบันทึกการสอบสวนนั้นให้แก่ผู้ต้องหาเมื่อมีการร้องขอ⁵⁴

⁵³ Police Administration Act of 1978 Division 6A Section 142 (2)

⁵⁴ Italian Code of Criminal Procedure Article 357

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ

ประเทศ	การเก็บรักษาและการเปิดเผยบันทึกภาพและเสียง
มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศอเมริกา	เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เก็บรักษา ผู้ต้องหาร้องขอสำเนาได้ทั้งภาพและเสียง
มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศอเมริกา	เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เก็บรักษา ผู้ต้องหาร้องขอสำเนาได้ทั้งภาพและเสียง
รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย	เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เก็บรักษา ผู้ต้องหาร้องขอสำเนาได้เฉพาะบันทึกเสียง
รัฐนอร์ทเทิร์นเทร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย	เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เก็บรักษา ผู้ต้องหาร้องขอสำเนาได้เฉพาะบันทึกเสียง
ประเทศอิตาลี	เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เก็บรักษา ผู้ต้องหาร้องขอสำเนาบันทึกการสอบสวนได้ทั้งหมด โดยบัญญัติไว้อย่างกว้าง ครอบคลุมเอกสารการสอบสวนอื่นด้วย

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียง การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ในเรื่องเบื้องต้นที่จำเป็นเท่านั้น เช่น ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาบันทึกภาพและเสียง และการดำเนินการร้องขอสำเนาบันทึกภาพและเสียง โดยในเรื่องอำนาจในการดำเนินการบันทึกภาพและเสียง รวมถึงการเก็บรักษาและครอบครองประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหา คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และในส่วนของเรื่องการร้องขอสำเนาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนโดยผู้ต้องหา หรือทนายของผู้ต้องหานั้น ทุกประเทศบัญญัติให้สามารถร้องขอตามระเบียบได้ มีเพียงมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดเอาไว้ ในส่วนเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับใช้จ่ายในการร้องขอสำเนาบันทึกภาพและเสียงนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกระบุให้อยู่ในตัวบทกฎหมาย มีเพียงแต่ประเทศออสเตรเลียที่กำหนดเอาไว้ โดยรัฐเซาท์ออสเตรเลียจะกำหนดให้ภาระค่าใช้จ่ายในการร้องขอตกไปอยู่กับผู้ร้องขอ ส่วนรัฐนอร์ทเทิร์น เทร์ริทอรี รัฐจะเป็นผู้

ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ นอกจากนี้การขอสำเนาดังกล่าว ทุกประเทศวางหลักเกณฑ์ให้สามารถขอสำเนาทั้งภาพและเสียงได้ มีเพียงรัฐเซาท์ออสเตรเลีย และรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย ที่กำหนดให้ขอสำเนาได้เฉพาะเสียงเท่านั้น ในส่วนของบันทึกภาพและเสียง ผู้ต้อง หรือ ทนายความของผู้ต้องหาสามารถกระทำได้เพียงยื่นคำร้องเพื่อขอดู และตรวจสอบเท่านั้น ไม่สามารถ ร้องขอสำเนาเพื่อนำมาเก็บรักษาได้

บทที่ 4

การวิเคราะห์ปัญหา แนวทาง และกระบวนการนำเทคโนโลยีบัณฑิตภาพและเสียง มาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

4.1 การวิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยในบทก่อนหน้า จะพบว่าปัจจุบัน กฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยยังมีปัญหา และมีช่องว่างที่ก่อให้เกิดประเด็นโต้แย้งทางกฎหมายอยู่มาก อันเป็นผลทำให้เกิดอุปสรรคในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่สามารถนำพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการสอบสวน หรือการสอบปากคำผู้ต้องหา เพื่อใช้พิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในเรื่องของความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน ก็ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ความจริงความเท็จได้อย่างชัดเจน ทำให้ระเบียบกฎหมายไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นปัญหาโดยจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหารูปแบบการบันทึกการสอบสวน

กฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการสอบสวน ยังมีการวางหลักเกณฑ์ในการทำงานโดยใช้เอกสารเป็นหลัก ผู้ต้องหาให้การว่าอย่างไร ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบปากคำผู้ต้องหา มีรายละเอียดอย่างไร รวมไปถึงความยินยอมสมัครใจในการให้ถ้อยคำของผู้ต้องหาจะถูกบันทึกอยู่ในรูปแบบของเอกสาร โดยบันทึกด้วยวิธีการเขียนด้วยน้ำหมึก หรือพิมพ์ดีด หรือพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ ในการพิจารณาคดีของศาลในประเด็นที่ว่า การสอบสวนผู้ต้องหาได้ดำเนินไปตามกฎหมายที่กำหนดหรือไม่อย่างไร ก็จะนำเอกสารบันทึกคำให้การดังกล่าวมาพิจารณาว่า ข้อความที่ถูกบันทึกไว้มีรายละเอียดเนื้อหาอย่างไร และปรากฏลายมือชื่อที่แสดงถึงความยินยอมสมัครใจของผู้ต้องหาหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาข้อเท็จจริงจากเอกสารในลักษณะนี้ให้เกิดข้อกลางแคลงใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยรูปแบบของบันทึกคำให้การชั้นสอบสวน จะถูกจัดทำมาเป็นแบบฟอร์มสำเร็จรูป กล่าวคือ มีการเว้นพื้นที่ว่างไว้สำหรับการกรอกข้อมูลต่าง ๆ เช่น รายละเอียดที่อยู่ ชื่อ นามสกุล อายุ เบอร์โทรศัพท์ของผู้ต้องหา พฤติการณ์การกระทำความผิด ทั้งนี้ ในบางส่วนของบันทึกคำให้การก็ได้มีการจัดพิมพ์ข้อความสำเร็จรูปไว้ก่อนแล้วด้วย เช่น ใน

เรื่องการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิในการให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจให้เข้าร่วมฟังการสอบปากคำ¹ โดยการดำเนินการพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหา และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนนั้นลงไปแบบฟอร์ม เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็จะอ่านให้ผู้ต้องหาฟัง เมื่อผู้ต้องหาเห็นว่าข้อความที่อ่านถูกต้องตามถ้อยคำที่ตนให้ไปก็ลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มบันทึกคำให้การดังกล่าว

การจัดทำบันทึกคำให้การในลักษณะนี้แม้จะมีความรัดกุมและครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายครบถ้วน แต่ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งว่าบันทึกคำให้การดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการพิสูจน์ประเด็นข้อโต้แย้งดังกล่าวก็ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะพยานหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณาข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นเพียงเอกสารที่ปรากฏข้อความตามที่บันทึกลงไปเท่านั้น ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าในขณะที่มีการสอบสวน และจัดทำบันทึกคำให้การได้ดำเนินการไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร เช่น มีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหา ก่อนเริ่มการสอบสวนตามกฎหมายแล้วหรือไม่ การสอบสวนมีการบังคับ ชูเชิญ หรือใช้กำลังประทุษร้ายให้ผู้ต้องหารับสารภาพ หรือให้ถ้อยคำที่เป็นโทษแก่ตนเองหรือไม่ ผู้ต้องหาอาจจะลงลายมือชื่อไปเพราะถูกบังคับ ไม่ปรากฏภาพหรือเสียงในขณะการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา มีเพียงแต่เอกสาร และคำเบิกความที่มีสถานะเป็นเพียงพยานบอกเล่าที่มีน้ำหนักในการพิสูจน์ความผิดทางอาญาที่มีน้ำหนักน้อย ทำให้ไม่สามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่าแท้จริงแล้วเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาเป็นอย่างไร จึงเกิดอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงในการพิสูจน์ค้นหาความจริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหารับทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิจะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

4.1.2 ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ

การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญายังไม่มีความโปร่งใส และขาดการตรวจสอบถ่วงดุลที่ดี เนื่องจากอำนาจการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจโดยตรงของตำรวจเพียงองค์กรเดียว บุคคลหรือองค์กรของรัฐอื่นไม่มีอำนาจที่จะเข้าร่วมการสอบสวนหรือแทรกแซงการสอบสวน การดำเนินการรวมไปถึงวิธีปฏิบัติงานถูกกำหนดโดยองค์กรตำรวจที่ดำเนินการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวนไม่มีการเปิดเผยสู่ภายนอก และไม่สามารถตรวจสอบได้ มีเพียงการบันทึกไว้ในรูปแบบเอกสาร ประกอบกับพยานรู้เห็นเหตุการณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น

กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนเป็นเพียงการตรวจสอบควบคุมโดยระบบบังคับบัญชา ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจตรวจสอบการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ หากพบว่าการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชาสามารถออกคำสั่งเพื่อเพิกถอน แก้ไขการดำเนินการนั้นได้ ซึ่งการตรวจสอบในลักษณะนี้เป็นเพียงการตรวจสอบในลักษณะความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ที่แต่ละหน่วยงานต้องทำกันเป็นปกติธรรมดา ไม่ใช่การตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีจุดมุ่งหมายในการตรวจสอบการใช้อำนาจที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาจากการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่มีการโต้แย้งถึงความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาทั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ รวมไปถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องหา เพราะลักษณะโครงสร้างการดำเนินการและการตรวจสอบไม่ปรากฏพยานหลักฐานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนที่ชัดเจน ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าการสอบสวนมีการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้นจริงหรือไม่ มีการบังคับ ชูเชิญ หรือข่มขู่ทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพหรือไม่อย่างไร

4.1.3 ปัญหาประสิทธิภาพของกฎหมายเรื่องการสอบสวน

รูปแบบการสอบสวนของประเทศไทยยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และขาดความสอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้นำเอาประโยชน์จากเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่มาประยุกต์ใช้กับงานด้านกระบวนการยุติธรรมในส่วนของ

การสอบสวนคดีอาญา² เพื่อให้ระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่พัฒนาไปตามกาลเวลา เนื่องด้วยเทคโนโลยีมีลักษณะเป็นวิทยาการใหม่ที่เกิดจากการคิดค้นของมนุษย์อันเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกให้แก่การดำเนินชีวิตประจำวัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนคดีอาญา ย่อมทำให้การดำเนินการมีความสะดวก และตอบรับกับสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาบ้างแล้ว แต่ในขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหา หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญา ยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพแต่อย่างใด ทั้งที่กฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนของการสอบสวนผู้ต้องหาว่าจะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนของกฎหมายและอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม และต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้มีการรับรองไว้ตามกฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ของ

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 บัญญัติว่า “ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้...

...จ. ด้านกระบวนการยุติธรรม

(1) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม

(2) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งและความไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก

(3) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

(4) ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง และโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกันเพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน...”

กฎหมายเหล่านี้ล้วนแต่ได้มีการบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ให้เกิดขึ้นในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่รูปแบบของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายเหล่านี้ได้ เพราะอำนาจการสอบสวนยังคงเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จขององค์กรตำรวจเพียงองค์กรเดียว ไม่มีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับขั้นตอนการสอบสวน ยังมีช่องว่างที่ทำให้เกิดคำถามที่กับความชอบด้วยกฎหมาย เนื่องด้วยไม่มีพยานหลักฐานที่มีคุณค่า และประจักษ์ชัดแจ้งพอที่จะยืนยันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนว่ามีความชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร

ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ยังคงเป็นปัญหาที่ค้างคาและส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเรื่อยมา ซึ่งในปัจจุบันหลายประเทศได้มีการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และจากการศึกษาวิจัยก็พบว่าการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ทำให้ปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาลดลงไปอย่างมาก เพราะเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวน ที่ปรากฏทั้งภาพและเสียง เห็นถึงพฤติกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้น อันเป็นหลักฐานที่มีความสมบูรณ์ และสามารถอธิบายข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การชี้ขาดข้อพิพาทอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยยังคงไม่มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหา หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาแต่อย่างใด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมดังที่ปรากฏในมาตรา 28³ และมาตรา 29⁴ ที่ได้วางหลักไว้ว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและ

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ"

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้"

ร่างกาย การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิเหล่านี้ไม่ได้เว้นแต่จะมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ และจะทำการทรมาน ทารุณกรรม ลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือบังคับขู่เข็ญ เพื่อจูงใจผู้ต้องหาให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไม่ได้ นอกจากนี้ สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่สำคัญที่ได้รับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยข้างต้นก็ยังคงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135⁵ อีกด้วยเช่นกัน

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้างต้น เป็นการบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะถูกสอบสวนด้วยความเป็นธรรม ได้รับการปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถูกบังคับ ขู่เข็ญ หลงลวง ทรมาน หรือใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อจูงใจในการให้การอย่างไร ในเรื่องที่ต้องหา หรือให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งการดำเนินการเพื่อรับรองสิทธิที่ปรากฏตามกฎหมายเหล่านี้ จะไม่สามารถกระทำได้เลยหากใช้ระเบียบวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาดังที่ใช้ในปัจจุบัน การให้อำนาจการสอบสวนแก่องค์กรตำรวจเพียงองค์กรเดียว ไม่มีบุคคลหรือองค์กรอื่นเข้าร่วมการสอบสวน เพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหา ประกอบกับดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหา โดยใช้วิธีการบันทึกคำให้การในรูปแบบของเอกสารอย่างเดียว ไม่มีการบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ในห้องสอบสวนเอาไว้ ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์หรือหาข้อสรุปได้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาได้ดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ ล้ำพียงเพียงเอกสารที่ปรากฏลายมือชื่อของผู้ต้องหา ประกอบกับพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนภายใต้การตรวจสอบควบคุมขององค์กรตำรวจเพียงองค์กรเดียว ย่อมไม่เพียงพอแก่การพิจารณาเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมาย จึงเกิดเป็นข้อกลางแคลงใจและทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหายังคงมีปัญหาอยู่ในปัจจุบันเรื่อยมา

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับหรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างไร ๆ ในเรื่องที่ต้องหา”

ปัญหาดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการข้อมูลการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พบว่ามีคดีที่มีการร้องเรียนและกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง และสิทธิของผู้ต้องหา เช่น การตรวจค้น การจับกุม การปล่อยตัวชั่วคราว การซ้อมผู้ต้องหาให้รับสารภาพ โดยสถิติการร้องเรียนตั้งแต่ปี 2553 – 2559 พบว่ามีกรร้องเรียนในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมถึง 899 เรื่อง ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ในบรรดาการร้องเรียนเรื่องอื่น ๆ⁶

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการดำเนินงานการรับเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แยกตามประเภทสิทธิ ปี 2553 – 2559

ประเภทสิทธิ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	899	21.70
สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน	733	17.69
สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล	598	14.43
สิทธิชุมชน	464	11.20
การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม	431	10.40
สิทธิพลเมือง	325	7.85
สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม	277	6.69
สิทธิในกระบวนการทางปกครอง	140	3.38

⁶ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ผลการดำเนินงานการรับเรื่องร้องเรียน แยกตามประเภทสิทธิ ปี 2553 – 2559 [ออนไลน์], 2558. แหล่งที่มา: [http://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Statistical-information/Statistical-information-on-complaints/Yearly-\(2548-Now\).aspx](http://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Statistical-information/Statistical-information-on-complaints/Yearly-(2548-Now).aspx)

ประเภทสิทธิ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
สิทธิในการได้รับบริการ สาธารณสุข และสวัสดิการ จากรัฐ	83	2.00
สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการ ร้องเรียน	40	0.97
อื่น ๆ	153	3.69
รวม	4143	100

จากปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อได้ศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวเทียบกับต่างประเทศแล้วก็พบว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกือบแทบทุกประเทศ ในประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีการกล่าวอ้างถึงการบังคับ ข่มขู่ หรือถูกซ้อมทรมานให้สารภาพ ซึ่งมีทั้งที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริง จึงได้มีการศึกษาหามาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนได้มาตรการที่เหมาะสมในการนำมาใช้แก้ปัญหา คือ การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาเอาไว้ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการสอบสวน ครอบคลุมตั้งแต่การแจ้งสิทธิตามกฎหมาย และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาตลอดการสอบสวน ซึ่งมาตรการนี้เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าและพัฒนาไปมาก ด้วยตัวเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงทำให้สามารถเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะสอบสวนว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ปรากฏทั้งภาพที่แสดงให้เห็นถึงตัวบุคคลว่ามีอาการอย่างไร และปฏิบัติตนอย่างไร รวมไปถึงมีการบันทึกเสียงทำให้สามารถรับรู้ได้ว่าการพูดคุย ถามคำถามอะไรบ้างในการสอบสวน ทำให้สามารถเปิดบันทึกภาพและเสียงดูได้เลยว่ามีการข่มขู่ บังคับ ซ้อมผู้ต้องหาหรือไม่ หรือมีร่องรอยบาดแผลจากการซ้อมทรมานหรือไม่ อันจะทำให้สามารถพิสูจน์ข้อโต้แย้งต่าง ๆ นานา เกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาได้เป็นอย่างดี และทำให้สิทธิของผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

4.1.4 พัฒนาการของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาการสอบสวน

จากการศึกษาสภาพปัญหาในชั้นสอบสวนคดีอาญา รวมไปถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะพบว่าปัญหาการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ของแต่ละประเทศ และยังเป็นปัญหาที่สะสมค้างคาทำให้เกิดอุปสรรคแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเรื่อยมา ซึ่งกระบวนการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา เป็นขั้นตอนสำคัญในชั้นสอบสวนคดีที่นานาประเทศล้วนแต่กำหนดระเบียบขั้นตอนปฏิบัติ และสร้างมาตรการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และมีความสอดคล้องกันอยู่เสมอ เนื่องด้วยการสอบสวนผู้ต้องหาเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินคดีกับตัวผู้ต้องหานั้นเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่ทุกรัฐจะต้องจัดให้มีการดำเนินการ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด หรือใช้กฎหมายระบบใดก็ล้วนแต่มีขั้นตอนการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาทั้งสิ้น โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ฉะนั้นแล้ว สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาของแต่ละประเทศจึงมีลักษณะที่เหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยมากที่สุด คือ การกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น บังคับ ชูเช็ญ หรือขู่ผู้ต้องหาว่าจะทำอันตราย เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ หรือให้การตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้ในทุกประเทศ และยังคงเป็นปัญหาที่สร้างอุปสรรคต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเรื่อยมา

นานาประเทศจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และได้พบว่าวิธีการในการแก้ไขปัญหาการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ดีที่สุด คือ การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดในกระบวนการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนถึงสิ้นสุด อันเป็นการสร้างมาตรการตรวจสอบดูแล และบันทึกพฤติกรรมการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ทั้งหมด เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริงในกรณีที่มีการกล่าวอ้างถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนนี้ว่าแท้จริงแล้วเหตุการณ์เป็นอย่างไร โดยนานาประเทศต่างเห็นตรงกันว่ามาตรการดังกล่าวสามารถนำมาพิจารณาเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจนและแม่นยำดังที่ปรากฏในงานวิจัยและคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่สอดคล้องกัน⁷ เนื่องด้วยเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้ปรากฏทั้ง

⁷ รายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.3.2 และ 2.3.3

ภาพและเสียงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ต่างจากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยพิจารณาผ่านการเบิกความของบุคคล หรือถ้อยคำเนื้อหาในเอกสาร ซึ่งสามารถถูกปรุงแต่งและบิดเบือนได้ง่าย ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าแท้จริงแล้วเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาได้ดำเนินไปอย่างชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร

กฎหมายของประเทศไทยในวันนี้ยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ามาใช้ในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาแต่อย่างใด ขั้นตอนและวิธีการสอบสวน ตลอดจนวิธีการบันทึกการสอบสวนยังคงใช้รูปแบบเดิมดังที่เคยปฏิบัติมา การบันทึกผลการดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาที่ยึดหลักการใช้เอกสารเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้ต้องหาให้การอย่างไร และผู้ต้องหาประสงค์จะใช้สิทธิตามกฎหมายอย่างไร รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสอบสวนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย เช่น การแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาครบถ้วนหรือไม่อย่างไร จะถูกจดบันทึกเอาไว้ด้วยวิธีการเขียนหรือพิมพ์ในเอกสารและให้บุคคลเหล่านั้นลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องของข้อความที่ปรากฏในเอกสาร ไม่ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างงานยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีเพียงแต่การพัฒนาเทคโนโลยีเล็กน้อยเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น โดยปัจจุบันจะนิยมใช้วิธีการพิมพ์ข้อความผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสร้างแบบฟอร์มข้อความในเอกสาร จัดเรียงและจัดพิมพ์ได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น ไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการตรวจสอบพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาแต่อย่างใด

ผลที่ตามมาจากปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดเสียงเรียกร้องจากบุคคลหลายฝ่ายในสังคมให้มีการปฏิรูปการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจให้มีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น และทางฝั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็ได้มีการให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาดังกล่าวมากขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในสายงานสอบสวนได้ให้ความเห็นว่าในสังคมปัจจุบันได้กลายเป็นสังคมยุคไอทีไปแล้ว (Information Technology) ทั้งการสื่อสาร การคมนาคม การทำธุรกรรมต่างๆ มีความสะดวกสบาย และสามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น การสื่อสารโทรคมนาคมสามารถสื่อสารทางไกลข้ามทวีปได้ อีกทั้งสามารถประชุมทางไกลผ่านวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ (Video Conference) สามารถส่งภาพผ่านดาวเทียมไปยังเครื่องรับอีกที่หนึ่งได้ การประยุกต์นำเทคโนโลยีมาใช้กับชีวิตประจำวันทำให้มีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ควรที่จะนำเทคโนโลยีต่างๆ มา

ประยุกต์ใช้กับงานตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะในงานด้านสอบสวนควรนำกล้องวิดีโอบันทึกภาพและเสียงมาใช้กับงานสอบสวนแทนวิธีการแบบเดิมที่ต้องใช้การเขียน การพิมพ์เอกสารด้วยหมึก ทั้งนี้การบันทึกภาพและเสียงจะทำให้พนักงานอัยการ และศาลได้เห็นได้ฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้อย่างแจ่มชัด ทำให้สามารถพิจารณาตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม⁸

เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2560 ได้มีการจัดงานแถลงเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพและความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีการการจัดเสวนาวิชาการ เนื่องในวันรพี เรื่อง "ปฏิรูปตำรวจและระบบงานสอบสวนอย่างไรถึงได้ใจประชาชน" ได้ทำการเชิญนักกฎหมาย นักวิชาการทางด้านกฎหมาย ด้านพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมและทางด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานด้านสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อร่วมเสวนา หาทางออกในการปฏิรูปองค์กรตำรวจให้มีประสิทธิภาพทันกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยพันตำรวจโทวิรุทธิ์ ศิริสวัสดิบุตร อดีตรองผู้บังคับการจเรตำรวจ ได้ให้ความเห็นว่าระบบการสอบสวนคดียังคงมีปัญหาและไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้อย่างเพียงพอ เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนต้องมีต้องมีการอนุญาตทางกฎหมาย การสอบสวนควรจะให้หน่วยงานอื่นเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบด้วย เช่น ให้สิทธิพนักงานอัยการเข้ามาดูและตรวจสอบ การสอบสวน หรือให้มีการติดกล้องบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนได้ ซึ่งมาตรการตรงนี้จะช่วยอำนวยความยุติธรรมให้กับการสอบสวนคดีอาญาเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ กระบวนการสอบสวน ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและอิสระ⁹

นอกจากนี้ก็ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีการ บันทึกภาพและเสียงมาใช้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งดำเนินการขึ้นในระหว่างวันที่ 24-29

⁸ เสนาะ พูนเพชร, การนำเทคโนโลยีและสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทย [ออนไลน์], 7 กรกฎาคม 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.sobsuan.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=9852>

⁹ เมื่อเวลา 14.00 น. วันที่ 5 สิงหาคม 2560 ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า) เสวนาวิชาการ เนื่องในวันรพี เรื่อง “ปฏิรูปตำรวจและระบบงานสอบสวนอย่างไรถึงได้ใจประชาชน” โดย พ.ต.อ.วิรุทธิ์ ศิริสวัสดิ บุตร อดีตรองผู้บังคับการจเรตำรวจ, นายสมชาย หอมลออ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน, ศ.ดร.บรรเจิด สิงคนดี ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต นิด้า ทั้งนี้ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายการปฏิรูปตำรวจในด้านการสอบสวน และรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนเกี่ยวกับปัญหาด้านการสอบสวนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

กรกฎาคม 2560 โดยคณะนิติศาสตร์และศูนย์สำรวจความคิดเห็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กำหนดขอบเขตกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศกระจายทุกภูมิภาค ทุกการศึกษา และอาชีพ พบว่าจำนวนประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.31 เห็นด้วยกับการนำเทคโนโลยีบัณฑิตภาพและเสียงมาใช้ในงานสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะจะได้มีพยานหลักฐานเก็บไว้เพื่อการตรวจสอบ พยานหลักฐานที่มีอยู่จะเป็นหลักฐานที่แท้จริง ไม่มีการบิดเบือน และในกรณีที่เกิดปัญหาการร้องเรียน เช่น การข่มขู่ผู้ต้องหา จะได้มีหลักฐานที่สามารถยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างแน่ชัด ส่งผลดีต่อทั้งตัวผู้ต้องหาและเจ้าพนักงานสอบสวน อีกทั้งป้องกันความคลาดเคลื่อนของรูปคดี และสร้างมาตรฐานใหม่ในการสอบสวนหรือการให้ปากคำ ในส่วนของประชาชนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ร้อยละ 6.84 ได้ให้เหตุผลว่าการบัณฑิตภาพและเสียงการสอบสวนอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมากเกินไป การสอบปากคำควรเป็นความลับ ทั้งนี้ผู้ต้องหาอาจถูกบังคับ หรือข่มขู่ให้พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องหา ในกรณีที่ข้อมูลและข้อเท็จจริงจากการให้ปากคำของผู้ต้องหาหลุดลอดไปถึงผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้อง¹⁰

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบัณฑิตภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา

การให้มีการบัณฑิตภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา	ร้อยละ	เหตุผล
เห็นด้วย	90.31	เพื่อให้มีหลักฐานในการตรวจสอบความไม่ชอบด้วยกฎหมาย หลักฐานที่มีอยู่จะเป็นหลักฐานที่แท้จริง ไม่มีการบิดเบือน ในกรณีที่เกิดปัญหาการร้องเรียนจะเป็นผลดีต่อผู้ต้องหาและพนักงานสอบสวน

¹⁰ ศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิด้าโพล, ปฏิรูปตำรวจอย่างไรจึงจะได้ใจประชาชน [ออนไลน์], 24 กรกฎาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=552>

การให้มีการบันทึกภาพ และเสียงการสอบสวน ผู้ต้องหาในคดีอาญา	ร้อยละ	เหตุผล
ไม่เห็นด้วย	6.84	อาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเกินไป การสอบสวน หรือการสอบปากคำควรเป็นความลับ ทั้งนี้ผู้ต้องหาอาจ ถูกบังคับ หรือข่มขู่ให้พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตของผู้ให้ปากคำ กรณี หากมีข้อมูลรั่วไหลออกมา
อื่น ๆ	0.80	ขึ้นอยู่กับรูปคดี และควรพิจารณาคดีเป็นรายคดีไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันประเทศไทยได้เริ่มตระหนักถึงปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมากยิ่งขึ้น และเนื่องด้วยความก้าวหน้าและการพัฒนาของเศรษฐกิจของประเทศชาติ รวมไปถึงเทคโนโลยีที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงได้มีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับงานสอบสวนคดีอาญาเพื่อที่จะขจัดปัญหาดังกล่าวให้หมดไปจากสังคมไป โดยทั้งทางฝ่ายรัฐ และทางภาคประชาชนก็ได้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันที่ต้องการจะนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบกับโครงสร้างภาพรวมทางกฎหมายของประเทศไทย เมื่อเทียบกับโครงสร้างระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศที่มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงไปใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้วนั้น พบว่ามีลักษณะ รูปแบบวิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งก็ยังพบปัญหาการสอบสวนในเรื่องเดียวกันในเรื่องเกี่ยวการกล่าวอ้างถึงการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งการใช้กำลังบังคับ ขู่ข่มขู่ หรือทำร้ายทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพ และด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ความจริงได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น ถ้าหากสามารถดำเนินการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาได้รวดเร็วเท่าใด ย่อมจะทำให้ปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนได้รับการแก้ปัญหาได้เร็วขึ้นเท่านั้น ประกอบกับแนวโน้มและกระแสตอบรับจาก

ภาคประชาชนและทางภาครัฐที่เห็นพ้องต้องตรงกันในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ย่อมมีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่ทุกฝ่ายคาดหวัง

4.2 การวิเคราะห์แนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญา

การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของประเทศกรณีศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อนำมาพิจารณาและเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสังคมไทยมากที่สุด

4.2.1 ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

จากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาในบทก่อน พบว่าการกำหนดประเภทคดีที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงของต่างประเทศได้มีการบัญญัติในแนวทางที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วยว่ามาตรการดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเพียงอย่างเดียว หรือสามารถนำไปใช้กับการสอบสวนบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีความดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน

4.2.1.1 แนวทางการกำหนดประเภทคดีที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

การกำหนดความผิดทางอาญาในปัจจุบันจะอยู่ภายใต้แนวคิดที่มุ่งพิจารณาในเรื่องความสงบเรียบร้อยของสังคม กล่าวคือ การกระทำได้ที่สร้างความเสียหายอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสังคม การกระทำนั้นจะต้องถูกกำหนดให้เป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษเอาไว้¹¹ เพื่อเป็นการยับยั้งป้องกันและรักษาภาวะเยียบของสังคม โดยการนำบุคคลผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการลงโทษตามกฎหมาย ทั้งนี้ การกระทำแต่ละอย่างก็มีรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การกระทำบางอย่างก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก บางการกระทำก็ส่งผลกระทบต่อสังคมเพียงเล็กน้อย ซึ่งในแต่ละสังคมก็มีมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบของการกระทำความผิดต่อสังคมที่แตกต่างกันออกไป โดยมุมมองที่แตกต่างกันนี้ก็จะมีส่วนต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่เป็นความผิดกับบทลงโทษที่บุคคลผู้กระทำความผิดจะได้รับ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดการกำหนดโทษจะต้องสามารถตอบสนองต่อการที่ผู้ต้องหาโทษก่อให้เกิด

¹¹ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), หน้า 19-21.

ความเสียหายต่อสังคม โดยโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความเสียหายที่เขาได้กระทำลงจากการกระทำผิดนั้น และการพิจารณาสัดส่วนของโทษจะต้องคำนึงถึงสภาพและความหนักเบาของความผิดที่ประกอบด้วยความรุนแรงของความเสียหายในทางการกระทำ และผลต่อสังคมอันเกิดจากการกระทำนั้น¹²

นอกจากนี้ ก็ยังมีแนวคิดในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวที่ทุกประเทศล้วนแต่ใช้ในการกำหนดความผิดทางอาญาเหมือนกัน คือ แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ (economic analysis of law) เป็นการนำหลักเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายกฎหมาย โดยในการกำหนดความผิดอาญารัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สังคม (social benefits) และต้นทุนของสังคม (social costs) กล่าวคือ การกระทำใดที่สร้างต้นทุนสังคมมากกว่าประโยชน์สังคม การกระทำนั้นควรจะต้องถูกกำหนดเป็นความผิดอาญา เช่น การฆ่าคนตายโดยเจตนา¹³ การทำร้ายร่างกาย¹⁴ สังคมไม่ได้รับประโยชน์ อีกทั้งสังคมยังเสียหายจากการกระทำเป็นอย่างมาก จึงควรจะต้องกำหนดการกระทำเหล่านี้เป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษเอาไว้ ในทางกลับกันหากการกระทำใดสร้างประโยชน์สังคมมากกว่าต้นทุนทางสังคม การกระทำนั้นก็ไม่ควรที่จะต้องถูกกำหนดเป็นความผิดอาญา เช่น การกระทำโดยจำเป็น¹⁵ หรือป้องกัน¹⁶ หากได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ ย่อมเป็นการสร้างประโยชน์

¹² ฌักทรี สร้อทท์, "ความเหมาะสมในการกำหนดความผิดและโทษทางอาญา: ศึกษากรณีกฎหมายการแข่งขันท่างการคารั," (สารนิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 29-43.

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า "ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี"

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า "ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น
(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ
(2) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภยันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน
ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ"

สังคมมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงไม่ควรกำหนดให้การกระทำเป็นความผิดอาญา¹⁷ ดังนั้นตามแนวคิดดังกล่าว เมื่อการกระทำใดได้สร้างต้นทุนทางสังคมมากกว่าประโยชน์ของสังคม การกระทำนั้นย่อมเป็นความผิดทางอาญา และหากว่าการกระทำดังกล่าวได้ก่อสร้างภาระให้แก่ต้นทุนทางสังคมมากเท่าใด มาตรการบังคับทางอาญา หรือโทษทางอาญาก็ควรที่จะมีความรุนแรงเทียบเท่ากับความได้เปรียบที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมาย เสมือนว่าผู้กระทำความผิดได้จ่ายหนี้อันเกิดจากการกระทำผิดให้แก่ทุกคนที่เชื่อฟังกฎหมาย¹⁸

ในกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา ได้มีการกำหนดประเภทของคดีอาญาที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้แตกต่างกันออกไป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งมลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก กำหนดให้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในคดีฆาตกรรม, การทำร้ายร่างกาย, การวางเพลิง, การลักพาตัว และการข่มขืนเท่านั้น

ส่วนประเทศออสเตรเลีย รัฐเซาท์ออสเตรเลีย กำหนดให้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐเท่านั้น ไม่รวมถึงความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวง, ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์, ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือความผิดอาญาที่มีโทษปรับเพียงสถานเดียว แต่ในรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี กำหนดให้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในคดีอาญาทุกคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 2 ปี ขึ้นไป เป็นการกำหนดโดยใช้อัตราโทษจำคุกเป็นเกณฑ์ ไม่ใช่ประเภทของคดีอย่างรัฐเซาท์ออสเตรเลีย

¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

¹⁷ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, หน้า 22-25.

¹⁸ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543), หน้า 20-34.

ประเทศอิตาลี กำหนดให้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในคดีอาญาทุกคดี ที่ต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการสอบปากคำในสถานีตำรวจ เป็นกรณีที่ไม่ใช้ทั้งเกณฑ์อัตราโทษและประเภทของคดีในการกำหนดหลักเกณฑ์การบันทึกภาพและเสียง

จากการวิเคราะห์กฎหมายของแต่ละประเทศข้างต้นจะเห็นว่าการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นไว้ในคดีความผิดที่มีความเสียหายต่อสังคมมาก หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูง เนื่องด้วยคดีความผิดเหล่านี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดมาก ประกอบกับต้องมีการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นจำนวนมากเพื่อนำมาพิสูจน์การกระทำความผิด ทำให้การสอบสวนตัวผู้กระทำความผิดต้องมีขั้นตอนและกระบวนการที่เข้มข้น และต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรอบคอบ ซึ่งหากขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนมีความไม่ชอบด้วยกฎหมายก็จะทำให้การพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นไม่สามารถรับฟังเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้ การสอบสวนในคดีดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่เกิดขึ้นไว้ทั้งหมด เพื่อเป็นการดูแลและตรวจสอบไม่ให้เกิดการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้น อันเป็นการทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ ถ้านำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วย ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยคดีความผิดเล็กน้อยมีรายละเอียดการกระทำความผิดที่ไม่สลับซับซ้อน อีกทั้งยังสร้างความเสียหายแก่สังคมไม่มาก ถ้านำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้แก่คดีประเภทนี้ด้วยย่อมทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีอันเป็นอุปสรรคขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และเป็นการสร้างภาระเกินควรแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การดำเนินการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น ห้องสอบสวน, อุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้านำมาตรการบันทึกภาพและเสียงไปใช้กับทั้งคดีที่มีอัตราโทษสูง และคดีเล็กน้อยด้วย จะทำให้ทุกคดีความไม่ว่าจะเป็นความผิดที่มีโทษหนักหรือโทษน้อย คดีที่มีรายละเอียดการกระทำความผิดมากหรือคดีที่มีรายละเอียดการกระทำความผิดน้อย ไม่สลับซับซ้อน ถูกจัดให้ต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงเหมือนกัน ใช้ห้องสอบสวน ใช้อุปกรณ์ และใช้บุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดภาระงานแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างมาก

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงต้องกำหนดประเภทคดีที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าวให้มีความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ และไม่เป็นการสร้างภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มากเกินไป โดยสมควรบังคับใช้เฉพาะคดีที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก หรือคดีที่มีรายละเอียดการกระทำ ความผิดที่สลับซับซ้อน และมีขั้นตอนในการแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดที่เข้มข้น เพื่อให้มาตรการดังกล่าวสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพของการสอบสวนคดีอาญาได้มากที่สุด และไม่เป็นการสร้างภาระให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามากเกินไป

4.2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงกับสถานะของบุคคลในทางอาญา

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศในบทก่อน จะพบว่า การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศส่วนใหญ่ จะนำไปใช้กับการสอบสวน หรือสอบปากคำเฉพาะผู้ต้องหาเท่านั้น ไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้กับการสอบสวน หรือสอบปากคำบุคคลอื่น เช่น พยาน หรือผู้เสียหาย ทั้งนี้ เนื่องด้วยสถานะของบุคคลทางอาญาเหล่านี้มีความสำคัญ และมีสิทธิที่รับรองตามกฎหมายแตกต่างกัน ทำให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลเหล่านี้จะต้องใช้มาตรการและวิธีการที่แตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งการแสวงหาข้อมูล หรือข้อเท็จจริงจากบุคคลเหล่านี้เพื่อนำมาเป็นพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะพบว่ามีรูปแบบการดำเนินการที่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. การสัมภาษณ์ หรือการถามปากคำ (Interviewing) 2. การสอบสวน หรือการสอบปากคำ (Interrogation) โดยรูปแบบการดำเนินการทั้งสองรูปแบบนี้จะต้องใช้ให้ถูกต้องและตรงกับสถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มีประโยชน์แก่การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดมากที่สุด¹⁹ และหากเลือกใช้รูปแบบการดำเนินการไม่ถูกต้อง ย่อมจะทำให้เกิดความเสียหาย

¹⁹ David B. Wolcott and Tom Head, Crime and Punishment in America (New York: Infobase Publishing, 2010).

ต่อกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเป็นอย่างมาก ซึ่งรูปแบบการดำเนินการทั้งสองรูปแบบนี้มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้²⁰

การสัมภาษณ์ หรือการถามปากคำ (Interviewing) คือ กระบวนการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีความ โดยไม่มีจุดประสงค์เป็นการกล่าวหาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดแต่อย่างใด เป็นการสอบถามบุคคลเกี่ยวกับสภาพข้อเท็จจริงที่ได้รับรู้ หรือพบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใดบ้าง เหมือนการพูดคุยสอบถามข้อมูลทั่วไป ไม่ใช่คำถามทางกฎหมาย หรือใช้คำถามในเชิงพิสูจน์การกระทำความผิดทางอาญา ผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือถูกถามปากคำ มีอิสระในการตอบคำถาม หรือให้ข้อเท็จจริงใด ๆ มักจะใช้กับบุคคลที่ไม่ตกอยู่ในสถานะผู้ต้องหา หรือถูกควบคุมตัวตามกฎหมาย เช่น พยาน หรือผู้เสียหาย

การสอบสวน หรือการสอบปากคำ (Interrogation) คือ กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการพูดคุยสอบถามจากตัวบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยตรง โดยมีจุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาเอาผิดกับบุคคลนั้น ซึ่งมีขั้นตอนและรูปแบบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด รวมไปถึงการแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย ทั้งนี้ รูปแบบของการใช้คำถาม จะเป็นการใช้คำถามทางกฎหมายโดยมุ่งพิสูจน์หรือยืนยันข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับมาว่ามีความจริงมากน้อยเพียงใด เป็นวิธีการที่ใช้กับบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวตามกฎหมาย หรือบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด คือ ผู้ต้องหา

ตารางที่ 6 ตารางแสดงความแตกต่างระหว่างการถามปากคำ (Interviewing) กับ การสอบปากคำ (Interrogation)

การสัมภาษณ์ หรือการถามปากคำ (Interviewing)	การสอบสวน หรือการสอบปากคำ (Interrogation)
มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาข้อมูลทั่วไป	มีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ และยืนยันข้อมูลที่ได้รับมาก่อนแล้ว

²⁰ Rod & Plecas Gehl, Darryl, Introduction to Criminal Investigation: Processes, Practices and Thinking (British Columbia: Justice Institute of British Columbia, 2016), pp. 123-124.

การสัมภาษณ์ หรือการถามปากคำ (Interviewing)	การสอบสวน หรือการสอบปากคำ (Interrogation)
ไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ อย่างเคร่งครัด	กฎหมายกำหนดขั้นตอน และวิธีการการ ดำเนินการไว้อย่างเคร่งครัด
ไม่ต้องมีการแจ้งสิทธิตามกฎหมาย	มีการแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ
รูปแบบการดำเนินการมีลักษณะเป็นการขอความ ร่วมมือตามความสมัครใจ	รูปแบบการดำเนินการมีลักษณะที่เป็นปฏิบัติ ต่อกันระหว่างผู้สอบปากคำ และผู้ถูก สอบปากคำ
ยังไม่มีกล่าวหาว่ากระทำความผิด	มีลักษณะเป็นการกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือมีความน่าเชื่อถือสูงว่าได้กระทำความผิด
การเตรียมงาน หรือวางแผนการดำเนินการไม่ เคร่งครัด	การเตรียมงาน หรือวางแผนต้องดำเนินการอย่าง เคร่งครัด และรอบคอบ
ดำเนินการในสถานที่ใดก็ได้	ต้องดำเนินการในสถานที่ที่เหมาะสม

กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานจากบุคคลในชั้นสอบสวนจะใช้รูปแบบวิธีการทั้งสองในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นการสอบถามหาข้อมูลจากพยานบุคคล หรือ ผู้เสียหาย มักจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ หรือการถามปากคำ เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่เป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ หรือเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด จุดประสงค์ของการสอบถามข้อมูลบุคคลเหล่านี้จึงไม่ใช่เป็นการพิสูจน์หรือยืนยันการกระทำความผิด แต่เป็นการแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากบุคคลเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาทั้งสิ้น การดำเนินการจึงต้องใช้วิธีการสอบถามทั่วไป ไม่ใช่คำถามทางกฎหมาย เพื่อให้พยานบุคคลหรือผู้เสียหายรู้สึกผ่อนคลายปราศจากความกังวล และมีอิสระในการให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่รูปคดีมากที่สุด ส่วนการสอบถามหาข้อมูลจากตัวผู้ต้องหา มักจะใช้

วิธีการสอบสวน หรือการสอบปากคำ เนื่องด้วยผู้ต้องหา เป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมมีข้อมูลเบื้องต้นอยู่ก่อนแล้วว่ามีพฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกิดขึ้น ในการสอบปากคำผู้ต้องหาจึงมีจุดประสงค์เพื่อพิสูจน์หรือยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ในการใช้คำถามจึงต้องมีขั้นตอนและกฎระเบียบที่เคร่งครัด เพื่อที่จะนำถ้อยคำ หรือคำให้การของผู้ต้องหาไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ตามกฎหมาย²¹

อย่างไรก็ตาม การถามปากคำ หรือการสอบปากคำล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การค้นหาความจริง ทั้งนี้ ในการค้นหาความจริงก็ต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสม และตรงกับวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริงมากที่สุด ซึ่งการถามปากคำ และการสอบปากคำแม้ดูเผิน ๆ แล้วจะเหมือนเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ขั้นตอนการดำเนินการนั้นแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด²² แต่ถึงแม้จะมีขั้นตอนการดำเนินการ รวมไปถึงการบังคับใช้กับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การใช้รูปแบบการสอบถามหาข้อมูลทั้งสองรูปแบบก็ยังสามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ได้ เช่น ในกรณีที่เริ่มแรกเป็นการสอบถามหาข้อมูลในฐานะพยานบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์ แต่ระหว่างการสอบถามนั้นพบว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ก็สามารถเปลี่ยนรูปแบบการถามปากคำมาเป็นการสอบปากคำได้ตลอดเวลา²³

การจำแนกความแตกต่างของรูปแบบวิธีการสอบถามหาข้อมูลในชั้นสอบสวนข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำไปบัญญัติในกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับบุคคลตามแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย โดยการ

²¹ Neil C. Chamelin Charles R. Swanson, Leonard Territo, *Criminal Investigation*, ed. 6 (Illinois: R. R. Donnelley & Sons Company, 1996), pp. 224-225.

²² Nathan J. Gordon and William L. Fleisher, *Effective Interviewing and Interrogation Techniques*, 2 ed. (Massachusetts: Academic Press, 2006).

²³ Adam Quirk, **What Is the Difference between Interrogation and Witness Interviewing?** [Online] October 28, 2018. Available from: <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-interrogation-and-witness-interviewing>

สอบถามหาข้อมูลจากพยานบุคคล หรือผู้เสียหาย ถ้อยคำที่บัญญัติในกฎหมายจะใช้คำว่า “การถามปากคำ” ตามที่ปรากฏในมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 133 บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ที่ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะทำให้ด้วยความเต็มใจ

ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น และให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอมและให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้"

มาตรา 133 ทวิ บัญญัติว่า "ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน

สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้น ก็จะสามารถเห็นว่าหากเป็นการสอบถามหาข้อมูลจากพยานบุคคล หรือผู้เสียหายในชั้นสอบสวน กฎหมายจะใช้ถ้อยคำว่าการถามปากคำ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีกับผู้ต้องหา และเนื้อความตามกฎหมายเป็นเพียงการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเรียกบุคคลเหล่านี้มาให้ถ้อยคำได้ ไม่ได้มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนตามกฎหมายว่าจะต้องใช้คำถามอย่างไร หรือดำเนินการอย่างไร รวมไปถึงการแจ้งสิทธิต่าง ๆ อย่างเดียวกับผู้ต้องหา เพราะบุคคลเหล่านี้กฎหมายไม่ได้มุ่งจะเอาผิด แต่มีจุดประสงค์เพื่อที่จะแสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากบุคคลเหล่านี้เท่านั้น ทำให้กฎหมายกำหนด

วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการ รวมไปถึงการรับรองสิทธิต่าง ๆ แตกต่างกับผู้ต้องหาที่ถูกรัฐควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินคดี

ในส่วนของผู้เสียหายจากการกระทำความผิด กฎหมายให้สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนว่ามีผู้กระทำความผิด และมีสิทธิในการฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือจะขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ อันเป็นการใช้สิทธิในการเรียกหาความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และการเยียวยาจากกระบวนการยุติธรรม ส่วนพยานในชั้นสอบสวนกฎหมายจะมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะ และหลังมาเป็นพยาน เนื่องด้วยพยานบุคคลมักจะได้รับรู้หรือเห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าพยานบุคคลเป็นฝ่ายเดียวกันกับรัฐ การคุ้มครองจึงให้น้ำหนักไปกับการคุ้มครองภัยที่เกิดจากข้างนอกมากกว่าภัยที่เกิดจากภายใน เพราะการให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ของพยานจะส่งผลเสียและเป็นอุปสรรคต่อผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก จึงต้องมีการคุ้มครองไม่ให้พยานถูกอำนาจภายนอกหรืออิทธิพลของผู้กระทำความผิดเข้ามาครอบงำ²⁴

การดำเนินการและการปฏิบัติต่อพยานและผู้เสียหายข้างต้น มีความแตกต่างจากขั้นตอนการดำเนินการและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่กฎหมายมุ่งจะเอาผิดและนำตัวบุคคลนั้นมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง จึงเป็นเหตุจำเป็นที่กฎหมายจะต้องกำหนดขั้นตอนไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างมาตรการในการพิสูจน์ความผิดที่ได้ประสิทธิภาพปราศจากข้อสงสัยที่จะต้องมั่นใจได้อย่างแน่ชัดที่สุดว่าเขาผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงอันจะสร้างความเป็นธรรมแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ ก็ยังต้องมอบความเป็นธรรมให้แก่ฝ่ายผู้ต้องหา เช่นเดียวกันที่จะต้องดำเนินคดีกับตัวผู้ต้องหาอย่างถูกต้อง เป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย โดยที่ผู้ต้องหาต้องได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้อง สามารถเข้าถึงและเข้าใจสิทธิต่าง ๆ ที่ตนมีตามกฎหมาย และจะต้องไม่ถูกบังคับ ชูเชื้อ หรือทำร้ายร่างกาย เพื่อให้การรับสารภาพหรือให้การที่เป็นอุปสรรคต่อตนเองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงทำให้การสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนต้องมีการคำนึงถึงสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายรับรองไว้เป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหายอย่างสิ้นเชิง ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตราดังต่อไปนี้

²⁴ มารุต บุณนาท, สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), หน้า 121-127.

มาตรา 134 บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหา พนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามิเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามมาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการกรณีเช่นว่านี้ให้นำมาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตรา 134/1 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่

ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุอันไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย”

มาตรา 134/2 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

มาตรา 134/3 บัญญัติว่า “ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้”

มาตรา 134/4 บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งหรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

มาตรา 135 บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน กฎหมายจะใช้ถ้อยคำว่า “ถามคำให้การ”, “ทำการสอบสวน” หรือ “สอบปากคำ” และ

โดยเนื้อหาของกฎหมายได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการสอบสวนเอาไว้อย่างเคร่งครัด เช่น ก่อนเริ่มการสอบสวนจะต้องมีการแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาทราบ, ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ และมีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าร่วมการสอบปากคำตนได้ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่เคร่งครัดดังกล่าวนี้จะทำให้ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นได้ และสิทธิที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของผู้ต้องหา คือ ในการถามคำให้การหรือการสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ หรือจงใจให้ผู้ต้องหาให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ปรากฏในชั้นสอบสวนคดีอาญา การสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาจะพบว่ามีความเข้มข้น และมีระเบียบขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติรับรองเอาไว้ให้ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหาที่มีจุดประสงค์ที่มุ่งดำเนินคดีกับผู้ต้องหา จึงต้องมีการกำหนดขั้นตอนทางกฎหมายให้รัดกุมและเป็นธรรมกับผู้ต้องหามากที่สุด และนอกจากระเบียบขั้นตอนที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแล้ว การสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหายังมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นสำคัญอีกด้วย ทำให้มีการกำหนดว่าก่อนจะเริ่มการสอบสวนจะต้องมีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาให้ครบถ้วนเสียก่อน²⁵ โดยมีความแตกต่างจากการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหายในชั้นสอบสวน ที่ไม่มีการกำหนดขั้นตอนตามกฎหมายที่เคร่งครัด และมีการรับรองสิทธิในชั้นสอบสวนตามกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าสิทธิของผู้ต้องหายู่มาก

การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงขั้นตอนปฏิบัติและการรับรองสิทธิตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ประกอบกับปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ และเป็นปัญหาที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ การร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นสอบสวน เช่น การบังคับชูเชิญ หรือทำร้ายร่างกายทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพ รวมไปถึงการไม่แจ้งสิทธิตาม

²⁵ Georgina Heydon, *The Language of Police Interviewing a Critical Analysis* (New York: Palgrave Macmillan, 2005).

กฎหมายให้ผู้ต้องหาทราบ ดังรายละเอียดที่ได้อธิบายไปในหัวข้อปัญหาการสอบสวนของประเทศ ไทย จึงเป็นเหตุที่นานาประเทศได้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาไว้ โดยเฉพาะ เพื่อที่จะนำมาบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนในการตรวจสอบและพิสูจน์ว่าการ สอบสวนได้ดำเนินไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด และมีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอย่างถูกต้อง หรือไม่ ซึ่งไม่นำไปใช้กับพยาน และผู้เสียหาย เนื่องจากมีแนวคิดในการกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติ รวมถึงการรับรองสิทธิที่แตกต่างกับผู้ต้องหาตามที่ได้อธิบายไปข้างต้นของบทนี้

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในชั้นสอบสวนคดีอาญา จึงควร นำไปใช้ในกรณีสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างมาตรการในการ ตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาที่กฎหมายได้กำหนดวิธีการ และขั้นตอน รวมไปถึงการรับรองสิทธิต่าง ๆ ไว้แล้ว อันเป็นการแก้ปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ ชอบด้วยกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ลดน้อยลงไป และเสริมสร้างให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้มุ่งคุ้มครองการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ตำรวจต่อพยาน หรือผู้เสียหายในการถามปากคำในชั้นสอบสวนมากเท่ากรณีผู้ต้องหา จึงไม่ได้กำหนด ขั้นตอนวิธีการดำเนินการ รวมไปถึงการรับรองสิทธิของพยาน และผู้เสียหายในชั้นสอบสวนคดีอาญา ไว้เคร่งครัดอย่างกรณีผู้ต้องหา แต่ในบางครั้งก็ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการถามปากคำพยาน หรือ ผู้เสียหายในชั้นสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เห็นอยู่บ้าง แม้ว่าพยาน และผู้เสียหาย จะถือได้ว่า อยู่ฝ่ายเดียวกันกับภาครัฐที่ล้วนแต่ให้ความร่วมมือในการคืนความยุติธรรมสู่สังคมด้วยการนำตัว ผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในบางกรณีก็จะพบว่าพยาน หรือผู้เสียหายได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ บังคับ ชูเช็ญ หรือข่มขู่ว่าจะทำอันตราย ชัดขวางไม่ให้พยาน หรือผู้เสียหายให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ แก่การดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เนื่องด้วยอิทธิพลของผู้กระทำความผิดที่ครอบงำปกคลุมมาถึง กระบวนการในชั้นสอบสวน และในทางกลับกันก็อาจจะมีกรณีที่พยาน หรือผู้เสียหาย จงใจที่จะ ปั่นป่วนกระบวนการสอบสวนเสียเอง โดยกลับถ้อยคำที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน หรือกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการบังคับ ชูเช็ญ หรือทำร้ายร่างกายตนในชั้นสอบสวน

ปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการถามปากคำพยาน หรือ ผู้เสียหาย แม้จะมีไม่มากเท่ากับกรณีผู้ต้องหา แต่ก็สมควรที่จะกำหนดให้มีมาตรการครอบคลุมใน

ปัญหาดังกล่าวด้วย โดยเปิดช่องให้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ามาบังคับใช้ได้ตามความเหมาะสม ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรบัญญัติกฎหมายให้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในลักษณะที่เป็นบทบังคับอย่างเคร่งครัด และบัญญัติให้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหายด้วย เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนดังกล่าวให้หมดสิ้นไป และเปิดโอกาสให้เทคโนโลยีสามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างรอบด้าน และสร้างประสิทธิภาพต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้มากที่สุด

4.2.2 รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีรูปแบบและลักษณะที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป เนื่องจากการที่รัฐออกกฎหมายมาบังคับใช้ในแต่ละครั้งย่อมต้องคำนึงถึงสถานการณ์ หรือสภาพการณ์ของสังคมว่ามีผลกระทบต่อรัฐ หรือมีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับรัฐในรูปแบบใดบ้าง เพื่อที่จะสามารถกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายที่จะบัญญัติขึ้นว่าจะมีขอบเขตครอบคลุมไปถึงบุคคลใด และเรื่องใดบ้าง การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีความเกี่ยวข้อง และก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก การนำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับเป็นกฎหมาย จึงควรที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบ หรือประเภทของกฎหมายที่มีความเหมาะสมกับการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในบังคับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

รูปแบบและประเภทของการบัญญัติกฎหมายที่สำคัญสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 รูปแบบหลัก คือ 1. พระราชบัญญัติ 2. ประมวลกฎหมาย 3. กฎ ระเบียบ คำสั่ง และข้อบังคับ ซึ่งมีโครงสร้างการบัญญัติกฎหมายที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละกรณี²⁶ โดยในแต่ละรูปแบบจะมีเงื่อนไขกำหนดที่ไม่เหมือนกัน ประกอบกับมีวิธีการ ขั้นตอน และลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไปจนเป็นผลทำให้ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพของการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้บังคับเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิเคราะห์หาแนวทางที่ดีที่สุด

²⁶ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558), หน้า 77-93.

โดยสามารถสังเกตได้จากข้อดีข้อเสียของรูปแบบการบัญญัติกฎหมายประเภทต่างๆ ดังที่จะกล่าวต่อไป²⁷

1. การบัญญัติกฎหมายให้อยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติมีข้อดีตรงที่สามารถกำหนดเนื้อหาของกฎหมาย นิยามของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงขอบเขตของกฎหมายได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม สามารถกำหนดรายละเอียดเนื้อหา และประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวได้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอน หรือวิธีการดำเนินการ, ประเภทของคดีที่ต้องมีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงข้อยกเว้นต่าง ๆ ก็สามารถบัญญัติให้อยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกันได้ แต่อย่างไรก็ตามการบัญญัติในรูปแบบของพระราชบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นการร่างกฎหมาย หรือการแก้ไขกฎหมาย ต้องผ่านกระบวนการร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้สภานิติบัญญัติเสนอร่างกฎหมายเข้าที่ประชุมรัฐสภาเพื่อทำการพิจารณากฎหมายดังกล่าว ซึ่งระยะเวลาที่ใช้สำหรับกระบวนการนี้จะใช้เวลานานพอสมควร ต้องผ่านการให้ความเห็นชอบของบุคคลตามลำดับ จึงอาจทำให้การออกกฎหมาย รวมไปถึงการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใช้เวลานานเกินไป

2. ในส่วนของการบัญญัติกฎหมายในรูปแบบของประมวลกฎหมาย กระบวนการทางนิติบัญญัติจะเป็นรูปแบบเดียวกันกับพระราชบัญญัติ กล่าวคือ การประกาศใช้ประมวลกฎหมาย รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต้องจัดทำเป็นพระราชบัญญัติ ดำเนินการตามขั้นตอนการออกพระราชบัญญัติตามกฎหมายทุกประการดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งกรอบระยะเวลาในการดำเนินการก็ต้องใช้เวลานานเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าการกำหนดให้มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาปรากฏอยู่ในรูปแบบของประมวลกฎหมายจะมีข้อแตกต่างตรงที่ทำให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน โดยจัดลำดับให้เป็นระบบระเบียบ เช่น เรื่องการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในชั้นสอบสวนคดีอาญา ดังนั้นหากนำมาตรการดังกล่าวไปบัญญัติเป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมาย ก็ต้องนำไปบัญญัติรวมเข้าด้วยกันกับเรื่องการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งการบัญญัติกฎหมายด้วยวิธีการนี้จะก่อให้เกิดผลดีที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาและทำความเข้าใจมาตรการดังกล่าวได้โดยง่าย ทำ

²⁷ Thomas P. Sullivan, "Electronic Recording of Custodial Interrogations: Everybody Wins," *The Journal of Criminal Law & Criminology*: 1131-1133.

ให้เห็นภาพรวมของเรื่องดังกล่าวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่ อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่าการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ

3. รูปแบบการบัญญัติอีกประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบข้อบังคับภายในของแต่ละหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีสถานะเป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจที่ได้รับมาจากกฎหมายแม่บท มีจุดเด่นอยู่ที่ความยืดหยุ่นในกระบวนการวางกฎเกณฑ์ต่างๆ กล่าวคือ ขั้นตอนการออกกฎหมายไม่มีระเบียบขั้นตอนยุ่งยากเหมือนอย่างกฎหมายแม่บท เช่น พระราชบัญญัติ อีกทั้งใช้ระยะเวลาไม่มากก็สามารถประกาศใช้ได้แล้ว โดยเรื่องการบันทึกภาพและเสียงผู้ต้องหาในคดีอาญา ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการดังกล่าว คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ การออกกฎหมายรับรองมาตรการดังกล่าวจึงต้องดำเนินการโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งรูปแบบของกฎหมายประเภทที่เกี่ยวข้องจะมีหลายรูปแบบ เช่น ระเบียบ, คำสั่ง, ประกาศ และหนังสือเวียน ด้วยการบัญญัติกฎหมายรองรับมาตรการบันทึกภาพและเสียงในประเภตินี้จะมีความรวดเร็ว และสามารถแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานะสังคมในปัจจุบันได้อย่างทันท่วงที อันทำให้การบังคับใช้กฎหมายนั้นตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นได้อย่างดี แต่ทว่าในการบัญญัติให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องมีการบันทึกภาพและเสียงโดยวิธีนี้อาจจะไม่มีคามเข้มข้นและเด็ดขาดเพียงพอ เพราะรูปแบบของกฎหมายตามวิธีนี้เป็นการประกาศให้มีผลบังคับเฉพาะแผนกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น การจะให้มาตรการดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับหน่วยงานตำรวจทั่วประเทศอาจจะต้องใช้เวลามาก เพราะแต่ละพื้นที่ก็มีปัจจัยที่แตกต่างกันออกไปในเรื่องความพร้อมในการดำเนินการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีต่างๆ อาจจะไม่มประสิทธิภาพเพียงพอ กว่าที่จะรับมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้กับหน่วยงานของตนก็ต้องใช้เวลาอีกมาก อีกทั้งผลของการไม่ปฏิบัติตามก็เป็นเพียงการลงโทษภายในหน่วยงานของตน เช่น การลงโทษทางวินัย ไม่ได้มีผลที่รุนแรงหรือเด็ดขาดดังเช่นกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาบัญญัติเป็นกฎหมายในรูปแบบนี้จึงอาจไม่ได้ประสิทธิผลเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ในต่างประเทศได้มีการรับรองให้เทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีสภาพบังคับตามกฎหมายโดยคำพิพากษาของศาล ทั้งนี้ เพราะคำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดของกฎหมายในกลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Anglo-American Law ซึ่งกฎหมายไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบของ

กฎหมายลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียว กฎหมายที่มีสภาพบังคับใช้กับคนในสังคมสามารถเกิดขึ้นได้โดยคำพิพากษาของศาล แต่ในกลุ่มประเทศระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) จะยึดถือคำพิพากษาของศาลเป็นเพียงการใช้กฎหมายที่มีอยู่มาปรับใช้กับคดีที่เกิดขึ้นเฉพาะคดี ในระบบนี้คำพิพากษาจึงไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมาย²⁸ จากการศึกษาบทกฎหมายของต่างประเทศในบทก่อนหน้านี้นี้ จึงจะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะมีคำพิพากษาของศาลที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นกฎหมายที่บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องพึงปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามแม้คำพิพากษาจะเป็นบ่อเกิดของกฎหมายในประเทศกลุ่มระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่ในเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาผู้พิพากษาบางท่านก็ได้ให้ความเห็นว่าวิธีการที่จะนำมาตรึงการบันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาดังกล่าวมาใช้เป็นกฎหมาย ควรบัญญัติให้อยู่ในรูปแบบของกฎหมายลายลักษณ์อักษรจะให้ประสิทธิภาพดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด²⁹

ส่วนในประเทศกลุ่มระบบกฎหมายซีวิลลอว์ เช่น ประเทศอิตาลี และประเทศไทย ไม่ถือว่าคำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ที่จะนำมาใช้บังคับเป็นบรรทัดฐานของสังคมอย่างกฎหมายได้ หน้าที่ของผู้พิพากษา คือ การพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมายและความยุติธรรม กล่าวได้ว่า ผู้พิพากษามีหน้าที่ใช้กฎหมาย ไม่ได้มีหน้าที่บัญญัติกฎหมาย ไม่สามารถสร้างกฎเกณฑ์โดยเอาเจตจำนงของตนไปแทนที่เจตจำนงของผู้ตรากฎหมาย ถึงแม้ว่าในการตัดสินคดีของผู้พิพากษาในบางครั้งอาจเกิดหลักกฎหมายที่ใช้กันต่อ ๆ มาเป็นบรรทัดฐานได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงกฎหมายของผู้พิพากษา หรือกฎหมายที่ผู้พิพากษานิยมใช้ในการตัดสินคดี คำพิพากษาของศาลจึงไม่ถือเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย³⁰ การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย จึงไม่สามารถนำมาใช้โดยบัญญัติเป็นกฎหมาย โดยให้อยู่ในรูปแบบของคำพิพากษาของศาลได้

²⁸ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, หน้า 98-99.

²⁹ *People v. Everette*, 543 N.E.2d 1040, 1047 (Ill. App. Ct. 1989); *State v. Gorton*, 548 A.2d 419, 422 (Vt. 1988).

³⁰ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติราษฎร์, 2554), หน้า 38-39.

ดังนั้น จากการวิเคราะห์รูปแบบการบัญญัติของกฎหมายในประเภทต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบัญญัติกฎหมายจะต้องเลือกใช้ประเภทของการบัญญัติกฎหมายที่เหมาะสมกับเนื้อหาของกฎหมาย โดยจะต้องบัญญัติให้มีความเชื่อมโยงกันระหว่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับต้องมีความสอดคล้องกับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศที่มีแนวความคิดการบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป เมื่อวัตถุประสงค์ของมาตรการบังคับที่ภาพและเสียงมุ่งคุ้มครองการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญา การนำมาตราการดังกล่าวไปบัญญัติเป็นกฎหมายจึงต้องบัญญัติให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนทั่วไป โดยบัญญัติให้อยู่ในหมวดหมู่เรื่องเดียวกันกับการสอบสวนคดีอาญา

4.2.3 ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของต่างประเทศ จะพบว่ากฎหมายแต่ละฉบับได้มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเอาไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร การเริ่มต้นการบันทึกภาพและเสียงต้องเริ่มเมื่อใด และเสร็จสิ้นลงเมื่อใด อีกทั้งจะต้องครอบคลุมในประเด็นทางกฎหมายประเด็นใดบ้าง โดยในแต่ละประเทศต่างก็มีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวที่มีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันออกไปในบางประเด็น ซึ่งหลักเกณฑ์ที่เป็นเนื้อหาใจความสำคัญของขั้นตอนการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ ขอบเขตการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน และความแตกต่างระหว่างการบันทึกภาพ และการบันทึกเสียงการสอบสวน ดังมีรายละเอียดที่จะต้องวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 ขอบเขตการบันทึกภาพและเสียง

หากลองมองย้อนกลับไปถึงปัญหาของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน จะพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ ผู้ต้องหาในรับสารภาพ หรือในบางกรณีผู้ต้องหาก็กล่าวหาลอย ๆ ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเป็นการประวิงคดี ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้สิ้นสงสัยได้ว่าแท้จริงแล้วความจริงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร เพราะขาดพยานหลักฐานในการสนับสนุนการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าว ไม่อาจทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนได้ว่าดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร จึง

ได้เกิดแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวน ผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งมาตรการดังกล่าวสามารถทำให้เห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของการสอบสวน เห็นพฤติกรรม การกระทำของบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นผลทำให้การพิสูจน์ ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนเป็นไปโดยง่าย และมีความชัดเจนเห็นประจักษ์ถึงข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นทั้งหมด และเป็นมาตรการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสอบสวนสามารถพิสูจน์ได้อย่าง ชัดแจ้งว่าตนได้ทำการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมาย และคำให้การของผู้ต้องหานั้นได้มาโดยชอบ ด้วยกฎหมายอีกด้วย³¹

ประเด็นสำคัญ คือ การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการ แก้ปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของ มาตรการดังกล่าวมากที่สุด จะต้องกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้ให้มีความชัดเจนและครอบคลุม ถึงประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด อันจะทำให้บันทึกการสอบสวนมีคุณค่าสามารถใช้ แก้ปัญหาการสอบสวนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

การกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงนี้ ใน ต่างประเทศได้มีการถกเถียงกันว่าควรจะดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน หรือจะบันทึกเฉพาะในส่วนคำรับสารภาพเท่านั้น จากการศึกษา กฎหมายของต่างประเทศในบทที่ 3 ก็พบว่าแต่ละประเทศได้กำหนดขอบเขตการบังคับใช้ที่ แตกต่างกันไป แต่ประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น ไม่ระบุเป็นการเฉพาะให้บันทึกเพียงแต่คำรับสารภาพของผู้ต้องหา

ดังที่ปรากฏในมลรัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลีได้กำหนดไว้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหาใน คดีอาญาต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ไม่ได้ระบุเป็นการเฉพาะให้บันทึกเพียงแต่คำรับ สารภาพของผู้ต้องหา เว้นแต่รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย ที่บัญญัติไว้เฉพาะว่า

³¹ International Association of Chiefs of Police, **Training Key: Video and Audio Recording of Interrogations and Confessions** [Online] 2006. Available from: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/2018-08/ElectronicRecordingPolicy.pdf>

เจ้าหน้าที่จำเป็นที่จะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เฉพาะในส่วน
ของคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น

เหตุผลที่ประเทศส่วนใหญ่เลือกกำหนดขอบเขตให้มีการบันทึกภาพและ
เสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ทั้งหมดกระบวนการสอบสวน โดยไม่ระบุเฉพาะเจาะจงให้
บันทึกเพียงแต่คำรับสารภาพของผู้ต้องหานั้น เพราะแนวคิดและหลักการของการนำมาตรการ
บันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องการที่จะคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ในการสอบสวนทั้งหมด โดยบันทึกการกระทำที่เกิดขึ้นในการสอบสวนผู้ต้องหาไว้ตลอด ว่าเจ้าหน้าที่
ได้ดำเนินการอย่างไร ปฏิบัติกับผู้ต้องหาอย่างไร รวมไปถึงผู้ต้องหาปฏิบัติอย่างไร ถูกบังคับ ชูเช็ญ
หรือประทุษร้ายหรือไม่ จึงจำเป็นที่จะต้องบันทึกเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน การ
บันทึกเพียงแต่เฉพาะคำรับสารภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ถึงแม้จะปรากฏในบันทึกภาพและเสียง
ว่าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจ แต่ก็ไม่สามารถทราบได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน
หน้านั้นมีความชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะผู้ต้องหาอาจถูกบังคับ ชูเช็ญให้สารภาพต่อหน้ากล้อง

อีกทั้งสิทธิต่าง ๆ ในขั้นการสอบสวนที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ
ต้องปฏิบัติ รวมไปถึงสิทธิของผู้ต้องหาในขั้นสอบสวน ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน การบันทึกเพียงแต่
เฉพาะคำรับสารภาพของผู้ต้องหา ย่อมทำให้เกิดประเด็นในทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้
ได้ เช่น ในเรื่องการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาก่อนการสอบสวน ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการวางหลัก
เกี่ยวกับการแจ้งสิทธิตามรัฐธรรมนูญไว้เสมอ โดยทุกครั้งก่อนเริ่มการสอบสวนผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่
ตำรวจจะต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ต้องหาให้ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญก่อนว่ามีสิทธิจะให้การหรือไม่ก็
ได้ คำให้การของผู้ต้องหาสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของตัวผู้ต้องหาเองในชั้น
ศาลได้ และผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะมีทนายความ และให้ทนายความเข้าร่วมการสอบสวนได้ หากการ
สอบสวนใดไม่มีการแจ้งสิทธิดังกล่าวจะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนนั้นไม่สามารถใช้
พิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ตามที่ปรากฏในคดี Miranda³² ที่เป็นคดีประวัติศาสตร์ของประเทศ
สหรัฐอเมริกาที่วางหลักให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งสิทธิเหล่านี้ก่อนเริ่มการสอบสวนทุกครั้ง ซึ่งในประเทศ
ไทยก็ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิในทำนองเดียวกันนี้แก่ผู้ต้องหาก่อนที่จะเริ่มการ

³² Miranda v. Arizona 384 U.S. 436 (1996)

สอบสวน หากไม่ปฏิบัติตามจะทำให้ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิดังกล่าวไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นได้เช่นเดียวกัน³³

ด้วยความสำคัญของการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา นายจำเลยจึงมักนำมาใช้เป็นข้อต่อสู้เพื่อตัดพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย ศาลจึงต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีการแจ้งสิทธิเหล่านี้ถูกต้องแล้วหรือไม่ ซึ่งจากเดิมศาลสามารถพิจารณาจากการเบิกความของตัวผู้ต้องหาในชั้นศาล ประกอบกับเอกสารและพยานหลักฐาน พยานบุคคลต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่สามารถพิสูจน์ให้ชัดเจนได้ว่าแท้จริงแล้วความจริงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร จนกระทั่งมีการบัญญัติกฎหมายการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนขึ้นมา ก็ทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไป ไม่จำเป็นต้องรื้อฟื้นความจำของบุคคล และพยานที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนนั้นอีก เพราะสามารถเปิดเทปบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนดูได้เลยว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง ได้มีการแจ้งสิทธิตามกฎหมายครบถ้วนหรือไม่ หรือมีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร ทำให้สามารถพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างที่เป็นประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการสอบสวนได้อย่างชัดเจนประจักษ์ชัด³⁴

การศึกษาวิจัยของต่างประเทศได้มีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการกำหนดขอบเขตการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ โดยได้ข้อสรุปว่า การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาควรจะต้องบันทึกตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการสอบสวน จึงจะมีประสิทธิภาพและสอดคล้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

³⁴ David M. Buckley and Brian C. Jayne, Electronic Recording of Interrogations, pp. 44-45.

กับวัตถุประสงค์ของแนวคิดดังกล่าวอย่างดีที่สุด และได้เสนอแนะให้วางหลักเกณฑ์การดำเนินการเพิ่มเติมตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ด้วย³⁵

1. การบันทึกควรจะเริ่มนับตั้งแต่ผู้ต้องหาเดินเข้าห้องสอบสวน โดยทำการบันทึกให้เห็นภาพทั้งตัวผู้ต้องหาและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่สอบสวน รวมทั้งต้องบันทึกให้เห็นภาพตอนเดินออกจากห้องสอบสวนด้วย

2. ในขณะที่เริ่มต้นการบันทึกภาพและเสียง เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่สอบสวนควรทำการพูดด้วยวาจา ยืนยันตัวตนของบุคคลในห้องสอบสวนให้ครบถ้วน ระบุตัวว่าตนเป็นใคร มีตำแหน่งหน้าที่อะไร ผู้ต้องหาเป็นใคร รวมไปถึงดำเนินการสอบสวนที่ไหน วันที่ และเวลาใด

3. ก่อนจะเริ่มเข้าสู่กระบวนการสอบสวนผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสอบสวนควรแจ้งแก่ผู้ต้องหาด้วยว่าจะเริ่มการสอบสวนแล้ว เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าผู้ต้องหาได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไป

4. ก่อนจะเริ่มการสอบสวนผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสอบสวนควรจะต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนเสียก่อน จึงจะเริ่มการสอบสวน

5. การหยุดหรือพักการบันทึกภาพและเสียง เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่ในกรณีที่ยจำเป็นก็สามารถทำได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่เป็นเหตุจำเป็นจริง ๆ และต้องมีเหตุผลรับรองสนับสนุนที่เหมาะสมด้วย

6. เมื่อการสอบสวนผู้ต้องหาเสร็จสิ้นแล้ว ให้แจ้งแก่ผู้ต้องหาว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว และทำการจดบันทึกเวลาการสอบสวนเอาไว้ว่าใช้เวลาไปทั้งหมดเท่าใด

³⁵ Innocence Project, **Implementing Electronic Recording of Custodial Interviews** [Online] October, 2015. Available from: <https://ipivs.com/learning-center/interviews/recording-custodial-interviews>

4.2.3.2 ความแตกต่างระหว่างการบันทึกภาพ และการบันทึกเสียง

การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงไปใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการกำหนดวิธีการบันทึกการสอบสวนที่ประเทศกลุ่มหนึ่งกำหนดให้บันทึกทั้งภาพและเสียง ส่วนประเทศอีกกลุ่มหนึ่งเลือกที่จะกำหนดให้บันทึกเฉพาะเสียงเท่านั้น ด้วยหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันนี้ จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการดำเนินการที่ให้ผลดีและเหมาะสมที่สุดในการนำมาตรการดังกล่าวมากับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย

แรกเริ่มของการบังคับใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่ละประเทศมีการกำหนดให้บันทึกการสอบสวน โดยให้บันทึกทั้งภาพและเสียง และบางประเทศก็ให้บันทึกเฉพาะเสียงอย่างเดียว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดต่อการกำหนดวิธีการบันทึกการสอบสวน คือ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณการจัดการ เพราะการบันทึกทั้งภาพและเสียงจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยการบันทึกต้องใช้อุปกรณ์เพื่อสามารถเก็บบันทึกได้ทั้งภาพและเสียง ซึ่งในยุคแรกกล้องวิดีโอยังคงมีราคาที่สูง และยังเป็นเทคโนโลยีที่ยังไม่มีการใช้อย่างแพร่หลาย ดังนั้นในบางประเทศจึงเลือกการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหา โดยให้บันทึกเฉพาะแค่เสียงเพียงอย่างเดียว เพราะเห็นว่าการบันทึกทั้งภาพและเสียงจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่มากเกินไป จำเป็น ไม่คุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้มาหากเทียบกับงบประมาณการจัดการที่เสียไป³⁶ การจัดตั้งห้องสอบสวนจะต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ และต้องมีการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับอุปกรณ์การใช้งานดังกล่าวด้วย การบันทึกการสอบสวนแต่เสียงเพียงอย่างเดียว จึงเป็นทางเลือกที่คุ้มค่าและเหมาะสมในยุคแรกเริ่ม เพราะวัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกสามารถหาใช้ได้ทั่วไป และยังมีราคาไม่สูง เช่น เครื่องอัดเสียง ที่มีหลายขนาดให้เลือกใช้ รวมไปถึงขนาดพกพาที่สามารถจัดเก็บได้ง่าย และวิธีการใช้งานก็ไม่ยากอีกด้วย

แต่ในยุคปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียง หรือการบันทึกวิดีโอ ได้มีการพัฒนา

³⁶ The Justice Project, **Electronic Recording of Custodial Interrogations a Policy Review** [Online] October 28, 2018. Available from: [https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project\(07\).pdf](https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project(07).pdf)

ทั้งในด้านคุณภาพ วัสดุ ความจุของหน่วยความจำ ที่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้เป็นเวลานาน และมีคุณภาพความคมชัดของภาพและเสียงที่อยู่ในระดับสูง รวมถึงขนาดของวัสดุอุปกรณ์ที่มีขนาดเล็กสามารถพกพาได้สะดวกสบาย และยังมี การนำไปประยุกต์ใช้กับอุปกรณ์อื่นนอกจากกล้องถ่ายภาพวิดีโออีกด้วย เช่น โทรศัพท์มือถือ ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างง่ายดาย เทคโนโลยีการบันทึกภาพได้พัฒนาไปจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ในการเลือกใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจึงมีทางเลือกมากกว่าในสมัยก่อน อีกทั้งในเรื่องของราคาก็มีราคาที่ถูกลงกว่าเดิมมาก ในกรณีที่ต้องการจะบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็สามารถทำได้ด้วยโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียว ซึ่งมีความแตกต่างจากสมัยก่อนเป็นอย่างมาก การใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนในสมัยก่อนจึงไม่ปรากฏตัวเลือกที่มากนัก

การกำหนดวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในปัจจุบันจึงพบว่าประเทศส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดให้บันทึกทั้งภาพและเสียงการสอบสวนเอาไว้ ดังที่ปรากฏจากข้อมูลกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 จะเห็นว่ามลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐนอร์ทแคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอิตาลี บัญญัติให้ต้องทำการบันทึกทั้งภาพและเสียงเท่านั้น ส่วนทางมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย ก็บัญญัติให้บันทึกทั้งภาพและเสียงเช่นเดียวกัน แต่ได้กำหนดไว้ว่าหากมีเหตุจำเป็นจะทำการบันทึกเพียงแต่เสียงอย่างเดียวก็ได้

การเลือกวิธีการบันทึกทั้งภาพและเสียงการสอบสวนนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นอย่างมาก การปรากฏทั้งภาพและเสียงจะทำให้สามารถเห็นได้ว่าการสอบสวนมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง พฤติกรรม อากัปกริยา เสื้อผ้าการแต่งกาย ลักษณะทางกายภาพ รวมถึงการลงลายมือชื่อรับทราบในเอกสารต่าง ๆ ทั้งในด้านของพนักงานสอบสวน และทางด้านของผู้ต้องหาเอง ในกรณีที่มีการกล่าวอ้างถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายถึงการสอบสวน เช่น ถูกขู่เช็ดขี้ขี้รด หรือซ้อมทรมานร่างกายผู้ต้องหา การที่มีการบันทึกไว้ทั้งภาพและเสียงสามารถพิจารณาได้เลยว่าข้อกล่าวอ้างดังกล่าวที่มูลหรือไม่ สภาพร่างกายของผู้ต้องหา มีลักษณะร่องรอยการประทุษร้ายหรือไม่ อาการสภาพแห่งจิตของผู้ต้องหา มีลักษณะอย่างไร การพูดจา มีปัญหาหรือไม่ การแสดงออกทางกายมีลักษณะอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี และยังเป็น การลดการกล่าวอ้างประเด็นการต่อสู้ในชั้นศาลที่เป็นการ

ประวิงคิดลงไปได้อย่างมาก ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาให้การว่าอย่างไร หรือพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างไร ก็สามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน การจะเปลี่ยนแปลงหรือโต้แย้งในคำพูดหรือการกระทำของตนเองที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนจึงเป็นไปได้ยาก³⁷

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประเทศส่วนใหญ่จึงเลือกใช้วิธีการบันทึกการสอบสวนทั้งภาพและเสียง เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้การสอบสวนมีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ การดำเนินการบันทึกเฉพาะเสียงอย่างเดียว ไม่ปรากฏภาพผู้ต้องหา และพนักงานสอบสวนเลย จะทำให้เกิดความสงสัยในความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน รวมไปถึงความยินยอมสมัครใจของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ในประเด็นดังกล่าวก็ได้มีงานวิจัยชื่อ Innocence Project ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าวและได้ผลสรุปออกมาว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา คือ การบันทึกทั้งภาพและเสียง³⁸ ซึ่งในปัจจุบันก็พบว่าประเทศที่ใช้วิธีการบันทึกการสอบสวนเฉพาะเพียงแต่เสียงอย่างเดียว ได้มีการเปลี่ยนแปลงหันมาใช้วิธีการบันทึกวิดีโอ หรือบันทึกทั้งภาพและเสียงกันมากขึ้น เนื่องด้วยวิธีการดังกล่าวให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า และตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของมาตรการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ³⁹

ดังนั้น ในการนำมาตราการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาคดีอาญา จึงควรกำหนดวิธีการบันทึกการสอบสวน โดยให้บันทึกทั้งภาพและเสียง เพราะวิธีการดังกล่าวจะทำให้เห็นภาพรวมของการสอบสวน ทั้งอากัปกริยา พฤติกรรม สภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องหา รวมไปถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน ทำให้การพิจารณาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นไปโดยสะดวก และสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้

³⁷ Antonia Merzon, **Recording of Custodial Interrogations: A Report for Law Enforcement** [Online] 2015. Available from: <https://pceinc.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-Recording-of-Custodial-Interrogations-A-Report-for-Law-Enforcement-CO-Best-Practices-Committee-for-Prosecutors.pdf>

³⁸ Innocence Project, **Implementing Electronic Recording of Custodial Interviews** [Online] October, 2015. Available from: <https://ipivs.com/learning-center/interviews/recording-custodial-interviews>

³⁹ The Special Committee on Recordation of Custodial Interrogations, **Report of the Supreme Court Special Committee on Recordation of Custodial Interrogations** [Online] April 2005. Available from: <http://www.judiciary.state.nj.us/notices/reports/cookreport.pdf>

อย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อคำนึงถึงค่าใช้จ่ายการดำเนินการระหว่างการบันทึกทั้งภาพและเสียง กับการบันทึกเฉพาะเสียงในปัจจุบันแล้ว การบันทึกทั้งภาพและเสียงย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า และคุ้มค่าแก่การลงทุนกว่าการเลือกบันทึกเฉพาะเสียง อีกทั้งยังตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการบันทึกการสอบสวนได้ดีกว่าอีกด้วย

4.2.4 ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จะทำให้เกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นสอบสวน กล่าวคือ การสอบสวนผู้ต้องหาที่ไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จะทำให้คำให้การของผู้ต้องหา หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนผู้ต้องหานั้นไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีผู้ต้องหานั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามในต่างประเทศก็ยังคงมีการกำหนดผลของการฝ่าฝืนในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวที่แตกต่างกันออกไป เนื่องด้วยโครงสร้างของระบบกฎหมายแต่ละประเทศมีแนวคิดและเหตุผลที่ต่างกัน ทำให้การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับขั้นตอนทางกฎหมายจึงไม่เหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ที่แต่ละประเทศได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ดังนี้⁴⁰

มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่มีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ จะถูกสันนิษฐานว่าคำให้การของผู้ต้องหาไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เว้นแต่จะใช้เพื่อคัดค้านน้ำหนักของพยานอีกฝ่ายหรือในกรณีที่มีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าคำให้การนั้นเป็นไปโดยสมัครใจและมีความน่าเชื่อถือสูง ศาลก็มีดุลพินิจในการรับฟังคำให้การของผู้ต้องหาได้

มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้กำหนดให้ผลของการไม่จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้โดยตรง เพียงแต่กำหนดไว้ว่าในกรณีที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ในขั้นตอนการนำเสนอเป็นพยานหลักฐานต่อศาลจะต้องระบุว่าได้มีการบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวนนั้นลงในแบบฟอร์มรายงานการสอบสวนคดีอาญา และ

⁴⁰ รายละเอียดปรากฏในข้อที่ 3.4

ทำหนังสือบอกกล่าวผู้ต้องหาว่าจะนำบันทึกการสอบสวนนั้นไปใช้เป็นพยานหลักฐาน ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนไม่ส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ต้องหา อาจจะทำให้ข้อมูลที่ได้มาจากผู้ต้องหาไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดผู้ต้องหาได้

รัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่มีกระบวนการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ตามขั้นตอนและวิธีการตามกฎหมาย จะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนนั้น ไม่สามารถใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่มีข้อยกเว้นในการให้ดุลพินิจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

รัฐนอร์ทเทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย กำหนดผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในทำนองเดียวกันกับรัฐเซาท์ออสเตรเลีย รวมไปถึงข้อยกเว้นที่ให้ดุลพินิจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมด้วย เพียงแต่มีความแตกต่างกันตรงที่รัฐนอร์ทเทิร์น เทอร์ริทอรีกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น ดังนั้นผลของการฝ่าฝืนจึงบังคับใช้เฉพาะในส่วนของการรับสารภาพของผู้ต้องหาที่ไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง ไม่รวมถึงถ้อยคำอื่นใดที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ในระหว่างการสอบสวน

ประเทศอิตาลี ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการบันทึกภาพและเสียง รวมถึงผลของการฝ่าฝืนไว้ในรูปแบบของประมวลกฎหมาย โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน ไม่ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ จะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มามีลักษณะเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่สามารถใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้

จากหลักเกณฑ์การกำหนดผลของการฝ่าฝืนของแต่ละประเทศข้างต้น จะพบว่าทุกประเทศจะกำหนดให้การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่ได้จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง จะมีผลทำให้ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ หรือพยานหลักฐานอื่นที่ได้มาจากการสอบสวนนั้นไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ในบางประเทศจะมีการกำหนดรายละเอียดข้อยกเว้นเพิ่มเติมไว้ โดยให้อำนาจแก่ศาลที่จะใช้ดุลพินิจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ในกรณีที่มีเหตุที่น่าเชื่อว่าพยานหลักฐานนั้น

เกิดจากความสมัครใจ หรือกรณีเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรมตามที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ ด้วยความแตกต่างในรายละเอียดดังกล่าวเป็นผลมาจากระบบโครงสร้างของกฎหมายพยานหลักฐานของแต่ละประเทศที่สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ระบบกฎหมายหลักดังต่อไปนี้

ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบกฎหมายที่พัฒนาขึ้นในประเทศกลุ่มกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย โดยระบบกล่าวหาเป็นรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยมีผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยพิจารณาคดีภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัด ทำให้หน้าที่ในการค้นหาความจริง หรือภาระการพิสูจน์ตกไปอยู่แก่คู่ความที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานและนำสืบให้ได้ความปรากฏชัดตามคำฟ้อง⁴¹ ผู้พิพากษาจะไม่เข้าไปแทรกแซงกระบวนการดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ละเอียด เกร่งครัด ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดประเด็นข้อพิพาท ภาระการพิสูจน์ วิธีการนำเสนอพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐาน⁴² ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะตั้งอยู่บนการใช้ดุลพินิจเพื่อความยุติธรรมทั่วไป และการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ โดยจะต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิมนุษยชนและประโยชน์ของรัฐในการที่รับฟังหรือไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา⁴³ จึงเป็นเหตุให้ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผลของการสอบสวนที่ไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงในสถานะพยานหลักฐานไว้อย่างละเอียด และกำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างชัดเจน

ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายโรมัน และในปัจจุบันมีการใช้อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศภาคพื้นยุโรป หรือ ประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ ลักษณะการดำเนินคดีจะไม่ให้บุคคลกล่าวหาและนำสืบค้นหา

⁴¹ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558), หน้า 25.

⁴² พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), หน้า 5.

⁴³ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับพยานหลักฐาน," ใน รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556), หน้า 22-23.

ความจริงกันเอง แต่จะให้รัฐมีบทบาทมีการะในการพิสูจน์พยานหลักฐานเอง⁴⁴ ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย รวมไปถึงวิธีการปฏิบัติในการสืบพยานก็จะให้อำนาจศาลเป็นผู้ดำเนินการก่อน แล้วจึงเปิดโอกาสให้ผู้ความทำการซักถามเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานจึงไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญในระบบกฎหมายนี้ กฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานจะบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ โดยจะบัญญัติหลักเกณฑ์ที่สำคัญเอาไว้ ไม่มีการบัญญัติรายละเอียดที่ชัดเจนและเคร่งครัดเท่าประเทศในกลุ่มคอมมอนลอว์⁴⁵ ดังที่จะเห็นได้จากประเทศอิตาลีที่ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้โดยเฉพาะ แต่จะใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานทั่วไปที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของอิตาลี

ดังนั้นผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับโครงสร้างระบบกฎหมายของแต่ละประเทศที่ต่างมีหลักการและแนวคิดเบื้องหลังที่แตกต่างกันส่งผลทำให้รูปแบบและลักษณะของการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายมีความแตกต่างกันไปด้วย เมื่อแนวคิดของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมีจุดประสงค์เพื่อจะนำมาบังคับใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาตามกฎหมาย ในกรณีที่ว่าฝ่าฝืนหรือไม่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดได้ ย่อมทำให้เกิดผลต่อความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน และส่งผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาระหว่างนั้นไม่สามารถใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้

4.2.5 ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

การบัญญัติกฎหมายขึ้นมาสักหนึ่งฉบับ นอกจากจะต้องบัญญัติเนื้อหาให้มีสภาพบังคับตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายแล้ว การกำหนดขอบเขตของเนื้อหากฎหมายที่บัญญัติก็เป็นอีกสิ่งสำคัญที่จะละเลยไม่ได้ โดยโครงสร้างของเนื้อหากฎหมายทั่วไปจะมีการบัญญัติข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง แล้วก็บัญญัติอีกส่วนหนึ่งเป็นผลทางกฎหมาย เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 มีองค์ประกอบอันเป็นข้อเท็จจริง คือ “เอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต” ในส่วนองค์ประกอบที่เป็นผลทางกฎหมายก็คือ โทษของความผิดฐานลัก

⁴⁴ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 26.

⁴⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 4-5.

ทรัพย์สินตามมาตราดังกล่าวที่กำหนดให้ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 6 พันบาท ทั้งนี้ การบัญญัติกฎหมายที่คำนึงเพียงแต่บทบัญญัติทางข้อเท็จจริง และบทบัญญัติที่เป็นผลทางกฎหมาย อาจจะไม่สามารถบัญญัติกฎหมายให้มีขอบเขตครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการได้ เพราะในข้อเท็จจริงบางกรณีมีรายละเอียดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลายอย่าง ซึ่งกฎหมายที่ดีก็ ควรที่จะมีขอบเขตครอบคลุมรายละเอียดเหล่านี้ให้ได้มากที่สุด และพยายามอย่าให้มีช่องว่างของ กฎหมายเกิดขึ้น⁴⁶ จึงได้มีแนวคิดในการจำแนกประเภทโครงสร้างบทบัญญัติของกฎหมาย โดยแยก ออกเป็นบทกฎหมายยกเว้น (jus singulare) ที่มีเนื้อหาเป็นการยกเว้นเนื้อหาของบทกฎหมายหลัก (jus commune) ซึ่งหน้าที่ของบทกฎหมายยกเว้นจะเป็นการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของบท กฎหมายหลักให้มีข้อเท็จจริงที่แคบลงเฉพาะเรื่อง โดยให้มีผลในทางตรงกันข้าม หรือเป็นอย่างอื่นจาก ที่บัญญัติไว้ อันจะทำให้บทกฎหมายหลักมีขอบเขตที่ครอบคลุมในบรรดาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์⁴⁷

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้เป็นหนึ่งในขั้นตอนการสอบสวน ผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ได้มีการบัญญัติถึงข้อยกเว้นไว้เช่นกัน เนื่องจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ดังกล่าวจะต้องมีการจัดหาทรัพยากรทั้งในด้านวัสดุ อุปกรณ์ รวมไปถึงบุคลากรเพื่อมาดูแลและบังคับ ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวกับการสอบสวนผู้ต้องหา จากเดิมที่รูปแบบขั้นตอนการสอบสวนมีแก่นสำคัญที่ พึ่งดำเนินการอยู่ไม่มาก กล่าวคือ การสอบสวนผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการ สอบสวนเอาไว้ เพียงแต่จัดให้ผู้ต้องหาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแล้วดำเนินการสอบสวนไป ตามที่ขั้นตอนของกฎหมายกำหนด ภาระหน้าที่ในการจัดสรรหาวัสดุ อุปกรณ์มีไม่มาก เหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นทั้งหมดในห้องสอบสวนจะถูกบันทึกอยู่ในรูปแบบของเอกสารเท่านั้น อุปกรณ์ที่จำเป็นจะต้อง ใช้นั้นมีอยู่ไม่กี่ชนิด เช่น กระดาษเอกสาร, ปากกา และเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่การบังคับใช้เทคโนโลยี บันทึกภาพและเสียง จะต้องมีการจัดหาทรัพยากรสำหรับการดำเนินการที่มากกว่าพอสมควร กล่าวคือ จะต้องมีการจัดหากล้องที่ใช้สำหรับการบันทึกภาพและเสียง, อุปกรณ์สำหรับจัดเก็บข้อมูล บันทึกภาพและเสียง, อุปกรณ์สำหรับการนำข้อมูลบันทึกภาพและเสียงไปใช้งาน รวมไปถึงต้องมีการ

⁴⁶ ประวีณ ณ นคร, เทคนิคการร่างกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., 2543), หน้า 44.

⁴⁷ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, หน้า 126-135.

จัดสรรทรัพยากรในด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งในบางสถานการณ์ การจัดหาทรัพยากรเหล่านี้ก็เป็นไปได้ยาก เพราะจะต้องมีการหางบประมาณ และกำหนดระเบียบขั้นตอนปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นมาก ทำให้การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้อาจเกิดอุปสรรคในการดำเนินการได้ จึงเป็นเหตุให้มีการพิจารณาถึงอุปสรรคในการดำเนินการบังคับใช้เทคโนโลยีดังกล่าว และได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยอยู่เสมอ

นอกจากเหตุผลในเรื่องการจัดหาทรัพยากรให้มีความพร้อมในการรองรับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวที่จะต้องใช้เวลา และงบประมาณที่มากแล้วนั้น ในทางปฏิบัติก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุขัดข้องประการอื่นอันเป็นผลทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้บังคับได้ เช่น กล้องที่ใช้บันทึกภาพและเสียงเสียหาย หรือมีความขัดข้องทางเทคนิค ทำให้ไม่สามารถใช้งานได้ และไม่สามารถหาอุปกรณ์อื่นมาทดแทนได้, มีความจำเป็นต้องสอบสวนผู้ต้องหาออกสถานที่ อันมิใช่สถานที่ตำรวจ ทำให้ไม่สามารถจัดเตรียมอุปกรณ์รองรับได้ หรือผู้ต้องหาไม่ให้ความร่วมมือในกรณีที่มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ซึ่งเหตุอันเป็นข้อยกเว้นเหล่านี้ จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่าได้ถูกบัญญัติไปในแนวทางเดียวกัน⁴⁸ โดยกำหนดเหตุยกเว้นทั้งในเรื่องของปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร รวมไปถึงเหตุจำเป็นอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติเหมือนกัน และทำการกำหนดเหตุยกเว้นไว้อย่างละเอียดว่ามีกรณีใดบ้างไว้เป็นรายชื่อ ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงสมควรที่จะต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่สะดุดหยุดลงด้วยอุปสรรค แต่ทั้งนี้ข้อยกเว้นที่กำหนดก็ต้องมีเหตุผลที่เหมาะสม หรือเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วนจริง ๆ เพื่อไม่ให้ข้อยกเว้นดังกล่าวกระทบกระเทือนถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง หรือก่อให้เกิดภาระแก่หน่วยงานเจ้าหน้าที่รัฐมากเกินไป⁴⁹

⁴⁸ รายละเอียดปรากฏในบทที่ 3.5

⁴⁹ The Justice Project, **Electronic Recording of Custodial Interrogations a Policy Review** [Online] October 28, 2018. Available from: [https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project\(07\).pdf](https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project(07).pdf)

4.2.6 การเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย นอกจากจะต้องคำนึงถึงขั้นตอนและวิธีการบันทึกการสอบสวนแล้ว ยังต้องพิจารณาในเรื่องการเก็บรักษาและการเปิดเผยสื่อบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวด้วย เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวมีลักษณะวิธีการดำเนินการเฉพาะตัวที่แตกต่างจากการบันทึกการสอบสวนทั่วไป จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาและแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการเก็บรักษาและการเปิดเผยบันทึกการสอบสวน

4.2.6.1 การเก็บรักษาและการเปิดเผยสื่อบันทึกภาพและเสียง

การบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงจะต้องใช้อุปกรณ์ในการดำเนินการ เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องบันทึกวิดีโอ เครื่องอัดเสียง ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้จะทำหน้าที่บันทึกภาพ และเก็บภาพและเสียงเอาไว้ในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัล หรือที่เรียกว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์⁵⁰ โดยประเทศไทยได้มีการให้นิยามความหมายของคำว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้ปรากฏอยู่ในกฎหมายที่สำคัญฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยได้บัญญัติรายละเอียดไว้ดังนี้⁵¹

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือ ประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵⁰ แดนเนียด แลร์รี่ อี., การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย, แปลโดย สุนีย์ สกาวรัตน์, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง, 2559), หน้า 57-58.

⁵¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้... “อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พลังไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

“ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร...”

คำว่า “อิเล็กทรอนิกส์” นั้น หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

การกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีนิยามและวิธีปฏิบัติแยกออกจากข้อมูลชนิดอื่น ก็เพราะว่าลักษณะและรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะมีความเฉพาะตัวที่แตกต่างจากข้อมูลทั่วไป กล่าวคือ การบันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการบันทึกข้อมูลแบบระบบไบนารี (Binary Number System) ที่บันทึกข้อมูลเป็นชุดตัวเลข 0 และ 1 ซึ่งจะต้องมีการแปลงรหัสข้อมูลชุดตัวเลขโดยระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ก่อนจึงจะสามารถแสดงข้อมูลนั้นๆ ได้⁵² ซึ่งการประมวลผลโดยระบบดังกล่าวต้องกระทำโดยวิธีการทางไฟฟ้า หรืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การพิมพ์งานลงในระบบคอมพิวเตอร์ ข้อความต่างๆ ก็จะถูกจัดเก็บอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ในกรณีที่ต้องการจะเปิดดู คอมพิวเตอร์ก็จะประมวลผลและแสดงออกมาให้ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ หรือในกรณีการบันทึกภาพและเสียงก็ต้องดำเนินการโดยใช้กล้องบันทึกวิดีโอ โดยจะเก็บภาพและเสียงเอาไว้อยู่ในกล้องในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หากประสงค์จะเปิดดูก็ต้องดำเนินการผ่านระบบประมวลผลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ตัวกล้องที่ทำการบันทึกนั่นเอง หรือนำข้อมูลไปประมวลผลบนเครื่องคอมพิวเตอร์

การดำเนินการบันทึกภาพและเสียงจึงมีความโดดเด่นและไม่เหมือนใคร ข้อมูลการบันทึกจะถูกจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แตกต่างจากข้อมูลทั่วไปที่สามารถปรากฏเห็นได้ง่ายและไม่มีความสลับซับซ้อน เช่น การเขียนบันทึก หรือการจดข้อความลงในกระดาษที่ข้อมูลจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของเอกสารในลักษณะที่จับต้องได้ ไม่จำเป็นต้องนำไปประมวลผลด้วยวิธีการอื่นแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วยรูปแบบที่ต่างกันไป จึงทำให้การเก็บรักษาข้อมูลเหล่านี้ต้องกระทำโดยวิธีการที่แตกต่างด้วยเช่นกัน ซึ่งความแตกต่างนี้จะมีข้อดีและข้อเสียที่ต่างกันไป ในการนำมาตราการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงต้องคำนึงในเรื่องของรูปแบบและวิธีการจัดเก็บข้อมูลบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวด้วย

⁵² The Editors of Encyclopaedia Britannica, **Binary Code Computer Science** [Online] August 4, 2018. Available from: <https://www.britannica.com/technology/binary-code>

ในต่างประเทศได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงที่มาจาก การดำเนินการระหว่าง การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยส่วนใหญ่จะบัญญัติหลักเอาไว้กว้าง ๆ ไม่ลงรายละเอียดมาก เนื่องมาจากการกำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดที่เจาะลึกเกี่ยวกับขั้นตอนการเก็บรักษา, การจัดสถานที่ดำเนินการ รวมไปถึงอุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บบันทึกภาพและเสียง ล้วนแต่ต้องพิจารณาและคำนึงถึงสภาพความพร้อมของหน่วยงานเจ้าหน้าที่ตำรวจและในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีขีดจำกัดความสามารถทั้งในเรื่องบุคลากร ระเบียบบริหารงาน และงบประมาณที่แตกต่างกัน การกำหนดรายละเอียดดังกล่าวส่วนใหญ่จึงให้แต่ละรัฐแต่ละหน่วยงานดำเนินการกำหนดขึ้นมาเองเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความสามารถของตน แต่ทั้งนี้การกำหนดรายละเอียดดังกล่าวก็ต้องสอดคล้องกับกฎหมายหลักที่บัญญัติในเรื่องการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงด้วย

จากการศึกษาของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลี ก็พบว่า มีประเด็นเรื่องเกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงที่จะต้องพิจารณาอยู่ 2 ประเด็นหลัก คือ 1. ใครจะเป็นผู้ครอบครองเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียง 2. การเปิดเผยข้อมูลบันทึกภาพและเสียงให้กับบุคคลที่ร้องขอสามารถทำได้หรือไม่ จากประเด็นดังกล่าวจะพบว่าส่วนใหญ่ทุกประเทศจะกำหนดให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้เก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงนั้นไว้ และเป็นผู้แจ้งสิทธิและรายละเอียดต่างๆ ที่ผู้ต้องหาจะต้องได้รับทราบตามกฎหมาย เนื่องด้วยการสอบสวนเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนก็ควรจะเก็บรักษาไว้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง เพื่อจะนำไปประกอบในสำนวนคดีเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป ส่วนประเด็นในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลตัวบันทึกภาพและเสียงนั้น ทุกประเทศกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในทางคดี เช่น ผู้ต้องหาหรือทนายความ สามารถยื่นคำร้องขอให้ทำสำเนาบันทึกภาพและเสียงได้ แต่ว่าประเทศออสเตรเลีย ทั้งรัฐเซาท์ออสเตรเลีย และรัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรีจะกำหนดให้สามารถร้องขอสำเนาทิ้งได้ เฉพาะในส่วนของเสียงเท่านั้น ไม่ว่าจะการบันทึกการสอบสวนจะมีการบันทึกภาพด้วยหรือไม่ ก็ไม่สามารถทำสำเนาทิ้งในส่วนของภาพได้ ในกรณีประสงค์จะต้องการดูภาพสามารถร้องขอได้ โดยต้องมาดูที่สถานีตำรวจ ไม่สามารถขอสำเนานำกลับได้ ทั้งนี้ในเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินการก็มีทั้งที่รัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ และก็มีกรณีที่ค่าใช้จ่ายตกเป็นภาระแก่ผู้ร้องขอเองเช่นกัน

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงควรจะต้องมีการกำหนดกฎระเบียบในการเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง โดยให้องค์กรตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้สื่อบันทึกภาพและเสียงถูกเก็บรักษาไว้อย่างถูกต้อง อันจะทำให้คุณค่าของสื่อบันทึกภาพและเสียงในด้านการพิสูจน์ข้อเท็จจริงไม่เสื่อมค่าลงไปด้วยเหตุอันไม่ควร นอกจากนี้ก็จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในทางคดีสามารถร้องขอเพื่อตรวจสอบ หรือขอสำเนาสื่อบันทึกภาพและเสียงได้ด้วย เพื่อสร้างความโปร่งใส และความทัดเทียมในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม

4.2.6.2 วัสดุและอุปกรณ์ในการเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง

นอกจากประเด็นสำคัญที่พิจารณาไปข้างต้น รายละเอียดปลีกย่อยที่ควรจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนอีกเรื่องหนึ่ง คือ วัสดุสื่อบันทึกภาพและเสียงจะดำเนินการจัดเก็บในวัสดุหรืออุปกรณ์ใดที่จะให้ประสิทธิภาพที่ดีที่สุด ซึ่งในช่วงยุคเริ่มต้นของการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา เทคโนโลยียังไม่ได้พัฒนาก้าวผ่านมาสู่ความเป็นโลกดิจิทัลอย่างในปัจจุบัน อุปกรณ์และวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกภาพและเสียงยังมีความล้าสมัย และไม่สะดวกสบายเท่ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน โดยในช่วงแรกการบันทึกภาพและเสียงจะใช้กล้องถ่ายภาพวิดีโอที่มีเครื่องบันทึกเทปอยู่ในตัว หรือที่เรียกว่า Camcorder (Camera and Video Tape Recorder) มีขนาดใหญ่เทอะทะ มีน้ำหนักมาก แต่เมื่อบันทึกเสร็จจะได้เทปม้วนวิดีโอที่สามารถนำออกมาเพื่อเปิดดูได้ทันทีผ่านระบบ VHS (Video Home System) ซึ่งเป็นระบบเครื่องเล่นเทปวิดีโอที่ใช้กันในสมัยก่อน⁵³

เทปวิดีโอชนิด VHS ทุกครั้งที่เปิดดูคุณภาพของเทปจะเสื่อมลง กล่าวคือระบบการทำงานจะเป็นรูปแบบเครื่องกลโดยม้วนเทปจะวิ่งผ่านแกนและเทปจะเสียมคุณภาพลงในขณะเล่น หรือย้อนกลับ หรือเลื่อนไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วและหยุดพัก ถ้าใครต้องการเปิดดูเพื่อตรวจสอบภาพนั้นหลาย ๆ ครั้ง กรอ ม้วนเทปและหยุดเทปซ้ำไปซ้ำมา เทปตรงส่วนภาพและเสียงนั้น

⁵³ Vicki Waye, "Video Tape Recording of Custodial Interrogation," *Adelaide Law Review* 14, 12(2) (1989): 230.

อาจเสื่อมคุณภาพลงเป็นอย่างมาก หรือถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ต่างจากการทำสำเนาในรูปแบบดิจิทัลซึ่งที่มีความคงทนมากกว่า โดยสามารถทำสำเนาซ้ำขึ้นใหม่ได้เรื่อย ๆ อย่างง่ายดาย⁵⁴

การเก็บรักษาข้อมูลในปัจจุบันจึงถูกพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัลมากขึ้น กล่าวคือ มีการพัฒนารูปร่างของอุปกรณ์การจัดเก็บให้มีขนาดเล็กลง พกพาได้สะดวก รวมไปถึงความจุและความเร็วในการอ่านประมวลผลข้อมูลที่ดียิ่งขึ้น โดยส่วนใหญ่ปัจจุบันผู้คนจะเลือกวิธีการเก็บรักษาที่สะดวกต่อการใช้งานมากที่สุด เช่น ข้อมูลอยู่ในโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์แบบหน้าจอสัมผัส (Pad Computers) หรือระบบเครือข่ายคลาวด์ (Internet Cloud) โดยในช่วงแรกอุปกรณ์จัดเก็บแบบเดียวที่พัฒนาขึ้นมาคือแผ่นบันทึกข้อมูลแบบอ่อน หรือที่เรียกว่าฟลอปปีดิสก์ (Floppy Disks) มีความสามารถในการเก็บข้อมูลได้ 1.44 เมกะไบต์ (megabytes) ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาการในหลากหลายทำให้เทคโนโลยีฟลอปปีดิสก์เริ่มหายไป โดยมีการพัฒนาอุปกรณ์ให้มีขนาดเล็กและมีความจุเยอะขึ้นกว่าเดิม คือ ยูเอสบีแฟลชไดรฟ์ (USB flash drive) และฮาร์ดดิสก์พกพา หรือที่เรียกกันว่าเอ็กซ์เทอร์นัล ฮาร์ดดิสก์ (External Harddisk) มีระบบการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบเทระไบต์ terabytes ซึ่งหากเปรียบเทียบกับอัตราความจุในการจัดเก็บข้อมูลแล้วจะมีขนาดมากกว่าระบบการจัดเก็บข้อมูลแบบเทปวิดีโอถึงเจ็ดพันเท่า และล่าสุดก็ได้มีการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีอัตราความจุในการเก็บข้อมูลที่เยอะและสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นระบบเครือข่ายที่เริ่มมีการพัฒนาและนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันที่เรียกว่าการจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ (Network Attached storage devices) หรือระบบเครือข่ายคลาวด์ (Internet Cloud) เป็นระบบเก็บข้อมูลโดยใช้คลังเซิร์ฟเวอร์และหน่วยเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ ทำให้เข้าถึงเครือข่ายใหญ่และโครงสร้างพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ได้โดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในฮาร์ดแวร์⁵⁵

รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในยุคปัจจุบันจึงได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นมากกว่าสมัยก่อนเป็นอย่างมาก และมีตัวเลือกให้เลือกใช้อย่างหลากหลาย ในการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงต้องคำนึงรายละเอียดในประเด็นนี้ด้วย และเพื่อให้มาตรการดังกล่าวก่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงจำเป็นต้องเลือกใช้อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับการดำเนินการงานมากที่สุด

⁵⁴ แดนเนี่ยล แลร์รี อี., การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย, หน้า 256.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58-64.

นอกจากนี้ ประเภทของอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลบันทึกภาพและเสียงก็ยังมีการแบ่งประเภทออกเป็นมีหลายชนิด โดยต่างก็มีความแตกต่างเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้⁵⁶

1. แผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงชนิดซีดีหรือดีวีดี (Optical Drive CD/DVD) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสื่อภาพหรือเสียง หรือข้อมูลดิจิทัลในรูปแบบอื่นๆ มีข้อดีในเรื่องของค่าใช้จ่าย งบประมาณต่อแผ่นซีดีหนึ่งแผ่นอยู่ที่ประมาณ 5-8 บาทเท่านั้น ทั้งนี้ แม้ว่าแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงจะมีลักษณะเล็กกะทัดรัด และสามารถบรรจุข้อมูลได้มากกว่าเทปวีดีโอระบบ VHS ทั่วไป แต่มีข้อด้อยในส่วนของอายุใช้งานที่มีประสิทธิภาพในการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงได้น้อยกว่าอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลอื่นๆ และหากตัวแผ่นข้อมูลได้รับแรงกระแทกกระเทือนอาจทำให้ข้อมูลที่จัดเก็บได้รับความเสียหายได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลร้ายในกรณีที่มีความประสงค์จะจัดทำสำเนาในภายภาคหน้า

2. ยูเอสบีแฟลชไดรฟ์ (USB flash drive) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลดิจิทัลทั่วไป รูปร่างลักษณะมีขนาดเล็กไม่เกิ้นฝ่ามือ สามารถพกพาได้ง่ายและสะดวก อายุการใช้งานยาวนาน มีความเร็วในการประมวลผลที่ดีกว่า และมีความจุข้อมูลที่มากกว่าแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงหลายเท่าตัว สามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย แต่จะมีค่าใช้จ่ายต่อหน่วยข้อมูลการจัดเก็บที่สูงกว่าแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงอยู่ที่ประมาณ 20 เท่าตัว

3. เอ็กซ์เทอร์นัล ฮาร์ดดิสก์ (External Harddisk) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลดิจิทัลทั่วไปเช่นกัน มีรูปแบบระบบการทำงานที่เหมือนกันกับยูเอสบีแฟลชไดรฟ์ แต่มีลักษณะรูปร่างที่ใหญ่กว่ายูเอสบีไดรฟ์อยู่หลายเท่าตัว กินพื้นที่ในการพกพาพอสมควร แต่มีข้อดีในส่วนที่อายุการใช้งานที่ยาวนาน และมีความจุข้อมูลเยอะเป็นลำดับต้นๆ ของอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลดิจิทัล อีกทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายต่อหน่วยข้อมูลการจัดเก็บจะสูงกว่าแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงอยู่ที่ประมาณ 3 เท่า อุปกรณ์ประเภทนี้ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน

⁵⁶ Webmaster, **Types of Storage** [Online] July 14, 2012. Available from: <http://typesofbackup.com/types-of-storage>

เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลได้เป็นจำนวนมาก และมีราคาที่คุ้มค่าต่อการลงทุน และในปัจจุบันก็ได้มีการพัฒนารูปร่างให้มีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ จนทำให้การพกพาติดตัวไปไม่ยากลำบากเหมือนแต่ก่อน

4. ระบบเครือข่ายคลาวด์ (Internet Cloud) เป็นพื้นที่การจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลขนาดใหญ่ที่สามารถเชื่อมต่อและเข้าถึงได้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ข้อดีของรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลประเภทนี้สามารถจุข้อมูลได้เป็นจำนวนมาก และสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมไปถึงสามารถกำหนดระบบการรักษาความปลอดภัยและการคัดกรองบุคคลผู้ใช้งานได้อีกด้วย แต่ต้องแลกมาด้วยต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูง เพราะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบระบบเครือข่ายให้มีรูปแบบตามงานที่ต้องการ และยังต้องใช้เครื่องเซิร์ฟเวอร์เป็นตัวจัดเก็บข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ และมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากกว่าหลายเท่าเมื่อเทียบกับอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลแบบอื่น ๆ

ผู้เขียนมีความเห็นว่าวิธีการจัดเก็บข้อมูลภาพและเสียงที่ดีที่สุด และมีความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการในการทำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามากที่สุด คือ การใช้ฮาร์ดดิสก์ ฮาร์ดดิสก์ (External Harddisk) สำหรับการเก็บข้อมูลการบันทึกภาพและเสียง โดยจัดเก็บด้วยวิธีการแบ่งหมวดหมู่คดีให้ชัดเจน เนื่องจากอุปกรณ์ดังกล่าวมีขนาดรูปร่างที่ไม่ใหญ่เกินไป ไม่กินพื้นที่ในการติดตั้ง และสามารถพกพาไปที่อื่นได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีอัตราความจุในการจัดเก็บข้อมูลที่เยอะมาก และมีราคาค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่ากว่าตัวเลือกอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้บันทึกข้อมูลภาพและเสียงดังกล่าวจะต้องนำไปใช้แยกในแต่ละคดี จึงต้องมีการดึงข้อมูลออกจากฮาร์ดดิสก์ ฮาร์ดดิสก์ เพื่อนำไปใช้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรใช้แผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงชนิดซีดีหรือดีวีดี (Optical Drive CD/DVD) ประกอบการดำเนินการด้วย กล่าวคือ บันทึกข้อมูลภาพและเสียงการสอบสวนทุกคดีความที่มีการสอบสวนในสถานีตำรวจทั้งหมดไว้ในฮาร์ดดิสก์ ฮาร์ดดิสก์ และเมื่อต้องนำบันทึกภาพและเสียงออกไปใช้แยกในแต่ละคดี ก็ดำเนินการดึงข้อมูลนั้นออกมาใส่ในแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงชนิดซีดีหรือดีวีดี ซึ่งมีราคาค่าใช้จ่ายที่ถูกมากและพกพาได้สะดวก

4.3 การวิเคราะห์กระบวนการ มาตรการและวิธีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนในหัวข้อก่อนหน้านี้ ทำให้เห็นถึงแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังหลักเกณฑ์และขั้นตอนการบันทึกภาพและเสียงที่ได้กำหนดขึ้นมา ในหัวข้อนี้

จึงจะทำการวิเคราะห์กระบวนการและมาตรการสำหรับการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้กับประเทศไทยให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมไทยมากที่สุด

4.3.1 ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

แนวทางการกำหนดประเภทคดีอาญาที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนของทุกประเทศล้วนมีประเด็นสำคัญในการพิจารณาร่วมกัน คือ ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงที่จะต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ให้เพียงพอแก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อรองรับการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกันทั้งประเทศ โดยทำการกำหนดประเภทคดีที่อยู่ภายใต้บังคับให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเฉพาะคดีที่มีส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก หรือคดีที่มีรายละเอียดการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อน และมีขั้นตอนในการแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดที่เข้มข้น ประกอบกับนำแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์มาพิจารณาร่วมด้วย

การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยจึงต้องพิจารณาในเรื่องลักษณะรูปแบบของการกระทำความผิด และความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการกระทำความผิดต่อสังคมและความหนักเบาของบทลงโทษของการกระทำนั้นด้วย เพื่อให้การกำหนดประเภทคดีอาญาในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับแนวทางตัวอย่างที่ดีของต่างประเทศ โดยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีแนวคิดในการกำหนดความหนักเบาของการกระทำความผิดอาญา โดยคำนึงถึงความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อสังคมประกอบกับนำแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์มาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากการกำหนดบทลงโทษในประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่จำแนกการกระทำความผิดแต่ละประเภทเอาไว้ โดยกำหนดบทลงโทษที่ความหนักเบาแตกต่างกันไป ทั้งนี้ การกำหนดระดับความหนักเบาของความผิดทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญาจะคำนึงถึงสองปัจจัยหลัก คือ ลักษณะของการกระทำ และผลของการกระทำ ลักษณะการกระทำที่มีความรุนแรงและสร้างความเสียหายให้กับสังคมมาก ก็จะต้องลงโทษให้หนักขึ้นตามสัดส่วนของความรุนแรงนั้น ๆ เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี⁵⁷ แต่ถ้าเป็นการลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลัง

⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”

ประทุษร้ายก็จะถูกลงโทษจำคุก 5 ถึง 10 ปี ในความผิดฐานชิงทรัพย์⁵⁸ และหากลักษณะการกระทำ ความผิดฐานชิงทรัพย์ได้กระทำร่วมกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปก็จะต้องรับโทษหนักขึ้นไปอีก ต้องโทษ จำคุกเพิ่มขึ้นเป็น 10 ถึง 15 ปี ในความผิดฐานปล้นทรัพย์⁵⁹

⁵⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 บัญญัติว่า “ผู้ใดลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าใน ทัณฑ์นั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป
- (2) ให้อื่นให้ชิงทรัพย์นั้น
- (3) ยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้
- (4) ปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือ
- (5) ให้อื่นพ้นจากการจับกุม

ผู้กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสน บาทถึงสองแสนบาท

ถ้าความผิดนั้นเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในอนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใดแห่ง มาตรา 335 หรือเป็นการกระทำต่อทรัพย์ที่เป็นโค กระบือ เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่มีมูลค่าสิทธิกรรมมีไว้สำหรับ ประกอบสิทธิกรรม ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปี ถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอด ชีวิต”

⁵⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 340 บัญญัติว่า “ผู้ใดชิงทรัพย์โดยร่วมกันกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สอง แสนบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าในการปล้นทรัพย์ ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธติดตัวไปด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สิบสองปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนสี่หมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุก ตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์ได้กระทำโดยแสดงความทารุณจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ใช้ปืนยิง ใช้วัตถุระเบิด หรือกระทำทรมาน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต”

ส่วนอีกปัจจัยหนึ่ง กฎหมายก็จะต้องลงโทษหนักขึ้นเพราะผลของการกระทำ เช่น เรื่องเจตนากระทำความผิด แม้เจตนาตอนแรกจะเป็นเจตนาทำร้าย แต่หากผลของการกระทำเกิดขึ้นต่างกัน กฎหมายก็จะลงโทษกับผลที่สร้างความเสียหายมาก และลงโทษเบาว่ากับผลที่สร้างความเสียหายน้อยกว่า ดังจะเห็นได้จากการทำร้ายร่างกายที่ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจจะเป็นความผิดลหุโทษจำคุกเพียงไม่เกิน 1 เดือน⁶⁰ หากเป็นเจตนาทำร้ายที่เป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจจะกลายเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี⁶¹ และหากผลการทำร้ายนั้นทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสก็ต้องรับโทษเพิ่มขึ้นเป็นจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 10 ปี⁶² หรือหากผลการทำร้ายส่งผลให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ก็จะต้องรับโทษจำคุกเพิ่มขึ้นเป็น 3 ปี ถึง 15 ปี⁶³

จากการวิเคราะห์การกำหนดความผิดอาญาของประเทศไทยที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดขนาดของบทลงโทษ โดยกำหนดให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์และแนวคิดที่สอดคล้องกับกับหลักการกำหนดโทษและบทลงโทษในกฎหมายอาญาทั่วโลก⁶⁴ ยิ่งการกระทำมีความรุนแรงและสร้างความเสียหายมาก บุคคลผู้กระทำความผิดก็ย่อมได้รับบทลงโทษที่หนักขึ้นไปตามความหนักเบาของการกระทำนั้น ๆ สิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดก็จะถูกรีดลอนและจำกัดเพิ่มขึ้นมากตามกันไป ซึ่งก็มีผลทำให้รัฐจะต้องรับภาระหนักขึ้นในกระบวนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ยิ่งโทษที่บังคับใช้มีความรุนแรงและกระทบต่อสิทธิของผู้กระทำความผิดมากเท่าใด รัฐก็

⁶⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁶¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁶² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

⁶³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

⁶⁴ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, หน้า 49-51.

จะต้องมีระเบียบขั้นตอนการดำเนินคดีที่แน่นอนและรัดกุมเพิ่มขึ้นตาม เพื่อให้เกิดความแน่ใจอย่าง เป็นที่สุดว่าเขาผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง รวมไปถึงภาระเกี่ยวกับการแสวงหาและชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐาน ในคดีความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากมักจะมีรายละเอียดการกระทำความผิดที่ ต้องพิจารณาอยู่มาก ซึ่งมักจะมีผลกลับซับซ้อน และต้องใช้เวลาในการดำเนินการมาก

ลักษณะของการกระทำความผิดดังกล่าวมีความแตกต่างจากคดีความผิดเล็กน้อยที่มี รายละเอียดความผิดไม่มาก ใช้เวลาไม่นานในการดำเนินคดี ทำให้ระเบียบขั้นตอนการดำเนินคดีต้องมึ ความกระชับและรวดเร็วเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็วอันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่สังคมอย่างมี ประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ เป็นคดีเล็กน้อยที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมไม่มาก อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณา คดีของศาลแขวง ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ได้กำหนดระเบียบวิธีการดำเนินคดีโดยกำหนดให้มีระเบียบขั้นตอนที่กระชับและรัดกุม ใช้ระยะเวลา ในการดำเนินการน้อยกว่าคดีที่มีโทษหนัก และในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพก็ให้พนักงาน สอบสวนงดทำการสอบสวนแล้วนำต่อส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลได้เลย⁶⁵ เท่ากับว่าหากมีการ รับสารภาพจะทำให้การสอบสวนไม่มีความจำเป็นในคดีดังกล่าวเลย ฉะนั้น ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นผลทำให้คดีแต่ละประเภทมีความซับซ้อน และภาระการดำเนินการที่แตกต่างกันไป ในการนำ เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงควรต้องกำหนดประเภท ของคดีที่จะนำมาตราการดังกล่าวมาบังคับใช้อย่างชัดเจน เพื่อให้มาตรการดังกล่าวสร้างประโยชน์และ อำนวยความสะดวกให้แก่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เป็นการสร้างภาระเพิ่มให้แก่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเป็นอุปสรรคแก่กระบวนการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

⁶⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 20 บัญญัติ ว่า “ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อหาต่อ พนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหามายังพนักงานอัยการหรือสั่งให้ผู้ต้องหาไปพบพนักงานอัยการใน กรณีที่ผู้ต้องหามิได้ถูกควบคุมตัวเพื่อฟ้องศาลโดยมิต้องทำการสอบสวน และให้ฟ้องด้วยวาจา ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่า จะให้การประหารใด และถ้าผู้ต้องหายังให้การรับสารภาพ ให้ศาลบันทึกคำฟ้อง คำรับสารภาพ และทำคำพิพากษา ในบันทึกฉบับเดียวกัน แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อไว้ในบันทึกนั้น ถ้าผู้ต้องหาให้การปฏิเสธให้ศาลสั่งให้พนักงานอัยการ รับตัวผู้ต้องหาคืนเพื่อดำเนินการต่อไป”

การกำหนดประเภทคดีที่ไม่เหมาะสมอาจจะทำให้เกิดอุปสรรคซึ่งลดทอนประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายได้ ดังจะเห็นได้จากในอดีตเทียบเคียงกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เป็นเด็ก เนื่องด้วยการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายกำหนดให้มีมาตรการพิเศษโดยจะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเอาไว้เสมอ ซึ่งแต่เดิมกฎหมายกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึง 3 ปี และผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอหรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี⁶⁶ ซึ่งเป็นการกำหนดโดยยึดเกณฑ์อัตราโทษจำคุก กล่าวคือ คดีอาญาตามกฎหมายทุกฉบับที่โทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป หรือในคดีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายที่เด็กร้องขอให้ดำเนินการ ซึ่งในภายหลังพบว่า การกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เพราะในปัจจุบันคดีความผิดที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไปมีเป็นจำนวนมาก การดำเนินการตามบทบัญญัติของมาตราดังกล่าวก่อให้เกิดอุปสรรคในการสอบสวนจนเป็นผลทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างล่าช้าเกินควร

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย โดยกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ร้องขอ⁶⁷ ซึ่งเป็นการกำหนดความผิดโดยคำนึงประเภทและลักษณะของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ เพื่อกำหนดขอบเขตของการใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงให้แคบลง และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและภาระงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดภาระอันทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความล่าช้าที่เกินควร

⁶⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

⁶⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจพบว่าในปัจจุบันมีความถี่ที่ต้องดำเนินการในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก หากจะต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนในทุกคดีย่อมทำให้เกิดความล่าช้า และไม่สามารถดำเนินการให้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ โดยให้ความเห็นว่าในการนำมาตราการดังกล่าวมาใช้ควรจะกำหนดประเภทคดีที่เหมาะสมเอาไว้ด้วย หากเป็นคดีความผิดเล็กน้อย ไม่มีรายละเอียดและความสลับซับซ้อนมากก็ไม่ควรที่จะต้องมีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเอาไว้ แต่ในคดีที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเยอะ มีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากทั้งในด้านพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ จำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ทั้งหมดเพื่อเป็นการสร้างน้ำหนักและสร้างความชอบธรรมให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นการดูแลและป้องกันไม่ให้มีการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้น

การนำมาตราการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงควรกำหนดให้ดำเนินการเฉพาะคดีที่สร้างความเสียหายต่อสังคมเป็นจำนวนมาก โดยใช้เกณฑ์อัตราโทษจำคุกที่สัมพันธ์กับความเสียหายจากการกระทำความผิด กำหนดให้บังคับใช้มาตราการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนในคดีอาญาที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป ซึ่งการกำหนดเพดานอัตราโทษขั้นสูงไว้จะทำให้สามารถเลือกสรรเฉพาะคดีความผิดที่มีความรุนแรงและคัดเลือกคดีความผิดเล็กน้อยที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนออกไปได้

จากการศึกษาเทียบเคียงการกำหนดเพดานอัตราโทษในกรณีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนการกระทำความผิดของเด็กที่ได้อธิบายไปข้างต้น แม้ว่าจะเป็นมาตราการที่เลือกใช้เฉพาะกลุ่มผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี แต่ก็ยังพบอุปสรรคในการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน เนื่องด้วยปัญหาในด้านทรัพยากร และบุคลากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่เพียงพอในปัจจุบัน ประกอบกับคดีความผิดอาญาที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถรองรับการบังคับใช้กฎหมายตามเพดานอัตราโทษจำคุกที่กำหนดไว้ได้ หากนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมากำหนดประเภทคดีที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนของบุคคลทั่วไปแล้วนั้นย่อมทำให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมอย่างแน่แท้ จึงสมควรที่จะกำหนดเพดานอัตราโทษจำคุกเพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับที่เหมาะสม ซึ่งการกำหนด

เพดานอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไปยังมีความครอบคลุมในคดีความผิดที่มีความรุนแรง เช่น คดีเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย แต่สามารถคัดเลือกคดีความผิดเล็กน้อยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากออกไปได้ อันเป็นการคัดเลือก เฉพาะคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงอย่างแท้จริงและไม่สร้างภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมาก จนเกินไปและยังมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเฉพาะคดี ความผิดตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นอย่างเด็ดขาด อาจจะเป็นการปิดโอกาสในการเข้าถึงมาตรการ ที่สามารถคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอันเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ถูกสอบสวนมากจนเกินไป ในบางคดี ความที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่ปรากฏแนวโน้มของการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ถูกสอบสวนก็ควรมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากมาตรการบันทึกภาพและเสียง ตามความสมัครใจของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาตรการบันทึกภาพและเสียงที่ถูกออกแบบมา เพื่อคุ้มครองผู้ถูกสอบสวนโดยเฉพาะ จึงสมควรเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสอบสวนสามารถใช้สิทธิตาม กฎหมายขอให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนไว้ด้วยเพื่อสร้างความยุติธรรมให้ได้มากที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ไม่เพียงแต่จะเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถนำไปใช้กับการถาม ปากคำพยาน หรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้อีกด้วย แม้ว่ามาตรการบันทึกภาพและเสียงจะมี วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบ และขั้นตอนของการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้มีการรับรองสิทธิ และปฏิบัติต่อผู้ต้องหาอย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่ยังสามารถนำมาตรการดังกล่าวไปบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์กับการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหาย ในคดีอาญาได้ ถึงแม้กฎหมายจะไม่ได้มุ่งคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อพยาน หรือ ผู้เสียหายในการถามปากคำในชั้นสอบสวนมากเท่ากรณีการสอบปากคำผู้ต้องหา จึงไม่มีกฎหมาย บัญญัติคุ้มครองและรับรองสิทธิของพยาน และผู้เสียหายเอาไว้เคร่งครัดอย่างกรณีผู้ต้องหา แต่ในบาง กรณีก็ยังพบว่าขั้นตอนในการถามปากคำพยาน และผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีการบังคับ ชูเชิญ หรือทำ ร้าย เช่นเดียวกับการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา โดยเฉพาะในคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอิทธิพล มากพอที่จะแทรกแซงกระบวนการในชั้นสอบสวนได้ ดังนั้นการบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและ เสียงในประเทศไทยจึงควรเปิดช่องให้สามารถนำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับกับพยานและผู้เสียหาย

ได้ด้วย โดยบัญญัติให้สามารถนำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับในการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหาย ในชั้นสอบสวนด้วย เพื่อให้มีความครอบคลุมกับปัญหาการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยอย่างรอบด้านมากที่สุด

4.3.2 รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

กระบวนการนิติบัญญัติในประเทศไทยตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้กับฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาใช้บังคับให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของสังคมในปัจจุบัน โดยประเภทของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการบัญญัติจะอยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมาย ในส่วนของฝ่ายบริหารแม้ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการบัญญัติกฎหมาย แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้ให้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายไว้บางประการตามกรณีจำเป็นที่ได้กำหนดไว้ โดยบทบัญญัติเหล่านี้จะอยู่ในรูปแบบของกฎหมายลำดับรองที่จะต้องออกตามกฎหมายแม่บท เช่น พระราชกำหนด, กฎกระทรวง, ประกาศ คำสั่ง หรือข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งการแบ่งกฎหมายออกเป็นกฎหมายลำดับรอง และกฎหมายแม่บท แสดงให้เห็นถึงลำดับศักดิ์ทางกฎหมายที่มีลักษณะและสภาพบังคับ รวมถึงกระบวนการบัญญัติที่แตกต่างกันออกไป⁶⁸

การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีกฎหมายแม่บทที่วางหลักเกณฑ์เอาไว้โดยตรงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ รวมถึงขั้นตอนการดำเนินการในขั้นตอนของการสอบสวนเอาไว้พอสมควร การนำเอาเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีความเกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ และผู้ต้องหา โดยการดำเนินการตามเทคโนโลยีดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหา ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดำเนินการด้วยตัวเอง รวมไปถึงต้องกำหนดสถานที่ และจัดหาอุปกรณ์ให้เหมาะสมเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของมาตรการดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องดำเนินการกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนไว้โดยตรง การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนมาบัญญัติเป็นกฎหมาย จึงสมควรบัญญัติให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

⁶⁸ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2554), หน้า 12-27.

กับกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันอันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพ

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงสมควรที่จะต้องดำเนินการบัญญัติให้อยู่ในรูปแบบของประมวลกฎหมาย โดยบัญญัติเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา เนื่องจากรูปแบบของเนื้อหาในประมวลกฎหมายจะต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และอำนาจหน้าที่ รวมถึงสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนตามกฎหมายก็ถูกบัญญัติไว้อยู่แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากดำเนินการตามวิธีนี้จะทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการศึกษาและทำความเข้าใจได้อย่างเป็นระบบระเบียบ อันเป็นผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายย่อมมีประสิทธิภาพที่ดี อีกทั้งประมวลกฎหมายถือได้ว่ามีสถานะเทียบเท่าอยู่ในระดับชั้นเดียวกันกับพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท มีผลใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกภาคส่วน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ในกรณีที่ฝ่าฝืนก็จะมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลกระทบที่มีความรุนแรงเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าวได้รับความเสียหาย

4.3.3 ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

จากการศึกษาข้อมูลรายละเอียดการกำหนดขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศในหัวข้อก่อน จะพบว่าการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนเพื่อบันทึกเหตุการณ์ และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ต้องหา ว่าเป็นพยานหลักฐานนั้นจะต้องดำเนินการบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันไป เนื่องจากการบันทึกในลักษณะเช่นนี้จะปรากฏทั้งร่องรอย และการกระทำที่เห็นประจักษ์ได้ด้วยตา ประกอบกับสามารถได้ยินเสียงในขณะที่ทำการสอบสวน ทำให้สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้ทั้งการกระทำทางกาย และทางวาจาในขณะที่ทำการสอบสวนตามที่กฎหมายได้มุ่งคุ้มครองไว้ได้อย่างครบถ้วน และการบันทึกภาพและเสียงนั้นจะต้องทำการบันทึกตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น เพื่อให้ครอบคลุมขั้นตอนและกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด การบันทึกเพียงเฉพาะแต่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความสงสัยได้ว่าช่วงเวลาหนึ่งเวลา

ใดของการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ เช่น การบันทึกแต่เฉพาะคำรับสารภาพ อาจทำให้เกิดข้อสงสัยได้ว่าอาจมีการบังคับ ชูเช็ญ ทำร้ายร่างกายก่อนที่จะมีการบันทึกเพื่อรับสารภาพได้ ในการกำหนดขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทยจึงสมควรที่จะต้องกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับเหตุผลข้างต้น เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของเทคโนโลยีนี้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิธีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทั้งกระบวนการจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างครบถ้วน ซึ่งเรื่องดังกล่าวยังมีการถกเถียงและมีข้อโต้แย้งอยู่ว่าถึงแม้การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะทำให้ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องลดน้อยลง แต่ก็ยังมีช่องว่างที่เปิดโอกาสให้มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ กล่าวคือ ก่อนที่จะเริ่มทำการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการบังคับ ชูเช็ญ หรือข่มขู่ทรมานผู้ต้องหาอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจจะบังคับให้ผู้ต้องหาให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงตามที่ตนต้องการ จัดเตรียมคำพูดให้ผู้ต้องหาไว้เสร็จสรรพ เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ ย่อมทำให้ปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหายังคงอยู่เหมือนเดิม

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการถกเถียงกันทางวิชาการเพื่อแสวงหาวิธีแก้ไข ปัญหาที่ดีที่สุด และสามารถหาข้อสรุปได้ว่าการแสวงหามาตรการบันทึกภาพและเสียงที่ดีที่สุดนั้นไม่สามารถแก้ปัญหาทั้งหมดได้ แต่จะต้องบัญญัติสร้างกฎระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาให้มีความรัดกุมให้มากที่สุดด้วยเช่นกัน⁶⁹ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการแสวงหามาตรการการสอบสวนที่มีความครอบคลุมในการแก้ปัญหาในส่วนนี้ด้วย การที่เรื่องดังกล่าวยังมีช่องว่างให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการกระการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการยับยั้งการกระทำดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจหรือทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยทุกครั้ง เพื่อสร้างกลไกในการคานการใช้อำนาจ

⁶⁹ Damien Carrick, **Police Interviews** [Online] July 31, 2007. Available from: <http://www.abc.net.au/radionational/programs/lawreport/police-interviews/3231658#transcript>

ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเป็นการป้องกันไม่ให้มีการทำกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้น⁷⁰ เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจคงไม่กล้ากระทำการอันไม่ถูกต้องใด ๆ ต่อหน้าบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือ ทัศนคติ นอกจากนั้นทัศนคติยังเป็นผู้แทนทางกฎหมายของฝ่ายผู้ต้องหา หากมีการกระทำที่ไม่ชอบ ทัศนคติอาจนำความไปเผยแพร่ต่อศาล เพื่อขอให้ศาลถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ให้รับฟังพยานหลักฐานใด ที่ได้มา เนื่องจากการกระทำอันมิชอบนั้น ๆ ได้⁷¹

ข้อดีของการกำหนดให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทัศนคติร่วมการสอบสวน หรือสอบปากคำด้วยทุกครั้งอีกประการหนึ่ง จะทำให้ผู้ต้องหาสามารถปรึกษาหารือ และบอกเล่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนมีการสอบสวนได้ ทำให้ในกรณีที่พนักงานสอบสวนที่เลือกใช้วิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย บังคับ ชู่เช็งยู ผู้ต้องหา ก่อนมีการบันทึกภาพและเสียงจะต้องตระหนักคิดถึงผลที่ตามมาก่อนที่จะลงมือกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว เพราะแม้ว่าจะมีการบังคับ ชู่เช็งยู ก่อนมีการบันทึกภาพและเสียง ท้ายที่สุดแล้วผู้ต้องหา ก็ต้องให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง โดยมีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทัศนคติของตนเข้าร่วมการสอบปากคำนั้นด้วย ทำให้ผู้ต้องหาสามารถปรึกษาบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทัศนคติ และมีทางเลือกที่จะให้การโดยปราศจากการบังคับ ชู่เช็งยู อันเป็นการควบคุมครองผู้ต้องหาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่จะให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทัศนคติเข้าร่วมการสอบสวน และเข้าร่วมฟังการสอบปากคำได้ ดังที่ปรากฏในมาตรา 134/3⁷² และมาตรา 134/4⁷³ แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติทั้งสองดังกล่าวเป็น

⁷⁰ Kuibin Zhu and David M. Siegel, "Electronic Recording of Custodial Interrogations with Chinese Characteristics: Tool for Transparency or Torture?," *Hong Kong Law Journal* 45, 3 (October 26, 2015): 795.

⁷¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน," *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 9, 4 (มีนาคม-พฤษภาคม 2521): 50.

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3 บัญญัติว่า "ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทัศนคติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้"

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 บัญญัติว่า "ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า"

เพียงการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาเลือกที่จะใช้สิทธิขอให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความของตนเข้าร่วมการสอบสวน หรือสอบปากคำได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิโดยให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาที่จะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ ไม่มีลักษณะเป็นการบังคับให้ต้องมีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความเข้าร่วมการสอบสวนในทุกกรณี ดังนั้นหากเกิดปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังคงสามารถบังคับ ชูเชิญ ให้ผู้ต้องหาให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงว่าตนไม่ต้องการให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความให้เข้าร่วมการสอบสวนได้ ในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรที่จะบัญญัติเพิ่มเติมไปด้วยว่า การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา นอกจากจะต้องบันทึกตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการสอบสวน จะต้องจัดให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความของผู้ต้องหาเข้าร่วมการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาด้วยทุกครั้ง เพื่อเป็นการป้องกันและยับยั้งการบังคับ ชูเชิญผู้ต้องหาก่อนการเริ่มบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน

การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทยจึงควรจะต้องบันทึกให้ครอบคลุมการสอบสวนไว้ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น บันทึกตั้งแต่การแจ้งสิทธิผู้ต้องหาก่อนเริ่มการสอบสวน และการสอบสวนผู้ต้องหาตลอดจนเสร็จกระบวนการ และให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนผู้ต้องหานั้นด้วย จึงจะเกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมาตรการดังกล่าวมากที่สุด การกำหนดให้บันทึกเฉพาะบางขั้นตอนของการสอบสวน หรือไม่จัดให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความเข้าร่วมการสอบสวนทุกครั้ง ย่อมทำให้เกิดปัญหา และเกิดความสงสัยขึ้นว่าการสอบสวนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ คำให้การของผู้ต้องหาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ มีการบังคับชูเชิญผู้ต้องหาหรือไม่อย่างไร ทำให้เกิดความคลางแคลงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และยังไม่เป็นการคุ้มครองตัวผู้ต้องหาอีกด้วย

(1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

4.3.4 ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

จากการวิเคราะห์ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของต่างประเทศในหัวข้อก่อน จะพบว่าผลของการฝ่าฝืนจะมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับโครงสร้างของระบบกฎหมายแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลทำให้รูปแบบและลักษณะของการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายแตกต่างกันไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของกฎหมายและผลของการฝ่าฝืนมักจะอยู่ในหมวดหมู่ หรืออยู่ในเรื่องเดียวกัน เมื่อเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้เสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการในชั้นสอบสวนคดีอาญา การกำหนดหลักเกณฑ์ของการฝ่าฝืนการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในประเทศไทยจึงต้องพิจารณาในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาด้วยเช่นกัน

รูปแบบการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยได้มีการพัฒนาโดยได้รับแนวคิดมาจากทั้งกลุ่มประเทศกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์ปะปนกันไปตามกาลเวลา จนในยุคปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบกฎหมายโดยยึดนิติวิธีอย่างประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์เป็นหลัก⁷⁴ โดยจะบัญญัติขึ้นตอนต่าง ๆ ตามกฎหมายไว้ในประมวลกฎหมาย ซึ่งแยกลักษณะและหมวดหมู่ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา รวมไปถึงผลของการฝ่าฝืนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จะถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย เมื่อแนวคิดของการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง มีจุดประสงค์เพื่อนำมาใช้เป็นหนึ่งในขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในการสร้างมาตรการตรวจสอบดูแลความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน ในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทยจึงสมควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการพิจารณาในเรื่องผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงต้องพิจารณาในบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน

บทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาถูกบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 5

⁷⁴ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), หน้า 197-206.

หมวดที่ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไปของพยานหลักฐาน ซึ่งมีมาตรา 226 เป็นบทบัญญัติสำคัญที่เป็นหลักในการรับฟังพยานหลักฐาน โดยพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่สามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้⁷⁵ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเปิดกว้างเป็นอย่างมาก ใช้ตัดพยานหลักฐานทุกชนิดในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากการข่มขู่ บังคับ ให้คำมั่นสัญญา จูงใจ หรือโดยมิชอบประการอื่น⁷⁶ ดังนั้นในกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนของการสอบสวนผู้ต้องหาเอาไว้แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายดำเนินการฝ่าฝืนขั้นตอนเหล่านั้น หรือไม่สามารถดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ย่อมทำให้พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ดังกล่าวนั้น กลายเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การสอบสวนเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ที่ไม่ได้มีการจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำ หรือไม่ได้มีการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายถอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ย่อมมีผลทำให้ถ้อยคำใด ๆ หรือคำให้การของผู้ต้องหาไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226⁷⁷

การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาบัญญัติเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาตามกฎหมายของประเทศไทย ในการพิจารณาผลของการฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าวจึงควรต้องเป็นไปตามบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานที่สอดคล้องกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยนำมาตรา 226 มาใช้บังคับในกรณีที่มีการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ ซึ่งมีผลทำให้ไม่สามารถรับฟังถ้อยคำใด ๆ หรือคำให้การของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลได้ อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการกำหนดผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ทั่วโลกบังคับใช้

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

⁷⁶ จรรย์ ภักดีธนากุล, *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, หน้า 333.

⁷⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4209/2548, 5294/2549, 1610/2551, 10265/2551, 3432/2557

4.3.5 ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทวิเคราะห์กฎหมายต่างประเทศที่ส่วนใหญ่จะมีการกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยเสมอ เนื่องจากมาตรการบันทึกภาพและเสียงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับเทคโนโลยี ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาทรัพยากรทั้งในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร เพื่อรองรับการบังคับใช้เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางสถานการณ์การจัดหาทรัพยากรเหล่านี้ก็ไม่สามารถกระทำได้ เพราะจะต้องมีการจัดหางบประมาณ และกำหนดระเบียบขั้นตอนปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นมาก ปัญหาเรื่องการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการบังคับใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียง จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาพร้อมเสมอในการบังคับใช้กฎหมาย จนเป็นเหตุทำให้นานาประเทศบัญญัติข้อยกเว้นการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้อย่างละเอียด ด้วยเสมอ โดยกำหนดเหตุอันเป็นข้อยกเว้นไว้เป็นรายชื่อเพื่อให้เกิดความชัดเจน ภายใต้วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่ถูกขัดขวางด้วยปัญหาทางเทคโนโลยี

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า บทบัญญัติข้อยกเว้นของแต่ละประเทศบัญญัติขึ้นยังมีข้อบกพร่องบางประการ และไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันอยู่พอสมควร กล่าวคือ การบัญญัติข้อยกเว้นไว้อย่างละเอียด โดยกำหนดเหตุที่เข้าข้อยกเว้นไว้เป็นรายชื่อว่ามีกรณีใดบ้าง ไม่อาจตอบสนองหรือสอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ซึ่งลักษณะภาพรวมของเทคโนโลยีจะมีความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาต่อยอดอยู่เสมอ อย่างในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก อีกทั้งมีการพัฒนาเพิ่มขีดจำกัดของประสิทธิภาพให้มากขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้ประชาชนในสังคมมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ นานา ได้อย่างสะดวกและง่ายดายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการกำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวควรจะต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของเทคโนโลยีที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในสังคมมากที่สุด

ตัวอย่างเช่น การบัญญัติข้อยกเว้นในกรณีที่อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงเกิดความเสียหาย ไม่สามารถใช้งานได้ จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนที่ดำเนินการใช้มาตรการ

บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีได้พบว่าอุปกรณ์ที่ใช้บันทึกภาพและเสียงมีความหลากหลายอยู่มาก เช่น กล้องถ่ายรูปดิจิทัล, กล้องบันทึกวิดีโอแบบพกพา รวมไปถึงโทรศัพท์มือถือซึ่งในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่ล้วนแต่มีระบบการบันทึกภาพและเสียงแทบทุกยี่ห้อ และยังมีราคาถูกลงอีกด้วย ในกรณีที่อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงมีปัญหาทางด้านเทคนิคไม่สามารถใช้งานได้ก็สามารถหากกล้องดิจิทัล หรือโทรศัพท์มือถือของสถานีดำรวจ หรือของเจ้าหน้าที่ตำรวจท่านอื่นมาใช้งานได้ทดแทนกันได้ ไม่ถึงขนาดที่จะต้องงดการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเลยเสียทีเดียว อีกทั้งการใช้งานก็ไม่มี ความยุ่งยากหรือซับซ้อนแต่อย่างใด เพราะในยุคปัจจุบันโทรศัพท์มือถือได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างแท้จริง เนื่องด้วยความสามารถที่หลากหลายและครบครันที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้เกือบทุกอย่าง ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ มีขนาดที่เล็กลง กระจุกตัวมากขึ้น และสามารถศึกษาทำความเข้าใจการใช้งานได้ไม่ยาก และด้วยข้อดีเหล่านี้จึงทำให้โทรศัพท์มือถือกลายมาเป็นวัตถุที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีติดตัวอยู่เสมอ⁷⁸

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ช้อยกเว้นในกรณีที่อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงเกิดความชำรุดเสียหายไม่สามารถใช้งานได้ ผู้เขียนเห็นว่าหากนำมาบัญญัติใช้ในเรื่องการสอบสวนผู้ต้องหาในประเทศไทยในปัจจุบัน อาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมในปัจจุบันได้ดีเท่าที่ควร และเนื่องจากแนวคิดของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเริ่มมีการพิจารณาอย่างจริงจังมาตั้งแต่ยุค คริสตศักราชที่ 1990 ซึ่งสภาพสังคมในยุคนั้นยังไม่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านการบันทึกภาพและเสียงเท่าที่ควร อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงไม่สามารถหาได้ง่ายตามท้องตลาด และยังมีราคาที่สูง อีกทั้งมีขนาดที่ใหญ่ เทอะทะ และต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะมาช่วยทำการติดตั้ง และแนะนำการใช้งานอีกด้วย⁷⁹ ฉะนั้นแล้ว ในยุคแรกเริ่มปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงจึงเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงสมควรที่นำมาพิจารณาเป็นข้อยกเว้นของมาตรการบันทึกภาพและเสียง การสอบสวนผู้ต้องหา แต่โดยสภาพสังคมในปัจจุบันแล้วประเด็นปัญหาดังกล่าวอาจไม่เป็นปัญหา

⁷⁸ พสุ เดชะรินทร์, Smartphone **อวัยวะชิ้นที่ 33 หรือ สิ่งเสพติด ?** [ออนไลน์], 9 กรกฎาคม 2556. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/515945>

⁷⁹ รายละเอียดปรากฏในบทที่ 4.3.6

ถึงขนาดที่จะต้องนำมาบัญญัติเป็นข้อยกเว้น ส่วนข้อบัญญัติยกเว้นอื่น เช่น การสอบสวนที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการนอกสถานที่ตำรวจ, ผู้ต้องหาไม่ให้ความร่วมมือในการบันทึกภาพและเสียง หรือเหตุจำเป็นอื่นที่เร่งด่วนนั้น ไม่ได้เป็นกรณีที่มีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่เป็นกรณีปัญหาที่เกิดจากปัจจัยอื่นอันเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ในการสอบสวนผู้ต้องหา จึงสมควรพิจารณาให้เป็นข้อยกเว้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติข้อยกเว้นในมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาดังกล่าวจึงไม่ควรจะบัญญัติไว้อย่างละเอียดเป็นรายข้อ แต่ควรจะบัญญัติในลักษณะที่เปิดกว้างเอาไว้ เพื่อให้การตีความเหตุอันเป็นข้อยกเว้นมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้มากที่สุด เนื่องด้วยการกำหนดกรณียกเว้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียดจะทำให้ข้อยกเว้นดังกล่าวอยู่ในลักษณะข้อสันนิษฐานที่หักล้างได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องหาเหตุผลเพื่อยกกล่าวอ้างในการหักล้างข้อสันนิษฐาน และเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างดังกล่าวก็จำเป็นต้องเข้าเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน แต่ถ้าหากบัญญัติข้อยกเว้นในลักษณะที่เปิดกว้าง ไม่ได้กำหนดเนื้อหาเป็นรายข้ออย่างละเอียดก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพิสูจน์ถึงข้อขัดข้องที่ไม่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้ และศาลก็ต้องพิจารณาและตัดสินคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป⁸⁰ ซึ่งข้อดีของการบัญญัติข้อยกเว้นในลักษณะที่เปิดกว้างให้ศาลสามารถพิจารณาเป็นรายเรื่องนั้นย่อมทำให้การพิจารณาเหตุข้อยกเว้นมีความสัมพันธ์กับสภาพของเทคโนโลยีในปัจจุบัน อันจะทำให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้เป็นอย่างดี ส่วนการบัญญัติเหตุยกเว้นไว้อย่างละเอียดเป็นรายข้อนั้นนอกจากจะขาดความยืดหยุ่นในการพิจารณาเหตุยกเว้นให้เหมาะสมกับสภาพสังคมแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยอาศัยเหตุข้อยกเว้นที่บกพร่องนี้เพื่อเป็นเหตุในการไม่ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายอันเป็นการเปิดทางให้แก่ผู้ไม่ประสงค์ดีที่จะเลือกใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องได้⁸¹

⁸⁰ Antonia Merzon, Recording of Custodial Interrogations: A Report for Law Enforcement [Online] 2015. Available from: <https://pceinc.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-Recording-of-Custodial-Interrogations-A-Report-for-Law-Enforcement-CO-Best-Practices-Committee-for-Prosecutors.pdf>

⁸¹ Stephen Schulhofer, Doj Requires Electronic Recording of Interrogations – but Not in National Security Cases [Online] June 4, 2014. Available from:

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงควรกำหนดบทบัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ในลักษณะที่เปิดกว้าง ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้การพิจารณาข้อยกเว้นในการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนมีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของสังคมได้เป็นอย่างดี

4.3.6 การเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียง

การพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยในบทที่ 2 จะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาให้เป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนตามกฎหมาย หลังจากทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจึงทำสำนวนคดีและส่งมอบต่อให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาการสั่งฟ้องต่อไป การครอบครองสำนวนคดีความจึงอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการตามแต่กรณีของคดีที่แตกต่างกันไป ในขณะที่สำนวนการสอบสวนอยู่ในการครอบครองขององค์กรใด ก็เป็นหน้าที่ขององค์กรนั้นที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษา การนำมามาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการที่จะต้องนำมามาตรการดังกล่าวไปปฏิบัติบังคับใช้ให้ถูกต้องตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

กรณีที่สำนวนการสอบสวนอยู่ในความครอบครองและดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 ข้อ 294 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “สำนวนการสอบสวนและสำเนาสำเนาการสอบสวนทุกคดีให้เก็บรักษาไว้จนครบกำหนดระยะเวลาดังต่อไปนี้แล้วจึงจะทำลายได้”

(1) สำเนาสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ให้เก็บไว้จนครบกำหนดอายุความตามกฎหมาย

(2) สำนวนคดีเปรียบเทียบปรับหรือปรับซึ่งกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะเปรียบเทียบปรับหรือปรับได้ ให้เก็บไว้มีกำหนด 10 ปี ส่วนสำเนาสำนวนการสอบสวนให้เก็บไว้มีกำหนด 5 ปีนับจากคดีถึงที่สุด เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วจึงทำลายได้

(3) สำเนาสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง เมื่อคดีถึงที่สุดตามกฎหมายแล้ว ให้เก็บไว้มีกำหนด 10 ปี เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วจึงให้ทำลายได้

(4) สำนวนการสอบสวนคดีอาญาอื่นใดที่พนักงานอัยการส่งคืนมาและสำเนาสำนวนการสอบสวนนอกจากที่กำหนดไว้ (1)-(3) ให้เก็บไว้จนครบกำหนดอายุความตามกฎหมายแล้วจึงให้ทำลายได้”

ส่วนกรณีที่สำนวนการสอบสวนอยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 17⁸² ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเก็บรักษาสำนวนคดีอาญาโดยแยกประเภทของสำนวนคดีอาญาตามระเบียบที่กำหนดในระเบียบฉบับดังกล่าว ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 18 (สำนวนที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า) บัญญัติว่า “สำนวนคดีที่มีลักษณะพิเศษอันน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของพนักงานอัยการ เช่น ข้อเท็จจริงในคดีเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือมีลักษณะร้ายแรง กระทบกระเทือนความรู้สึกของประชาชนโดยทั่วไป หรือมีปัญหาข้อกฎหมาย หรือกระบวนการพิจารณาซับซ้อนซึ่งมีเงื่อนไขเป็นพิเศษ เป็นต้น เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้ส่งสำนวนดังกล่าวไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดทุกเรื่อง”

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 19 (การเก็บและทำลายสำนวน) บัญญัติว่า “สำนวนคดีอาญานอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ 18 ให้จัดการทำลายเสียได้เมื่อพ้นกำหนดดังต่อไปนี้

⁸² ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 17 (การเก็บรักษาสำนวน) บัญญัติว่า “ให้พนักงานอัยการเก็บรักษาสำนวนการสอบสวนทุกประเภทที่มีความเห็นและคำสั่งแล้ว เว้นแต่สำนวนไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดและสำนวนชั้นสูตรพลิกศพที่มีการไต่สวนแล้ว ให้ส่งคืนพนักงานสอบสวนเก็บรักษา แต่ให้เก็บสำเนาหนังสือนำเสนอไว้เป็นหลักฐาน”

(1) สำนวนคดีอาญาตามสารบบ ส.1 ที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องหรือที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำไม่ถึง 5 ปี ซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง และศาลได้พิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ สำนวนคดีอาญาตามสารบบ ส.3 สำนวนคดีเปรียบเทียบตามสารบบ ส.2 ก สำนวนคดีฟ้องด้วยวาจาตามสารบบ ส.4 สำนวนคดีอาญาตามสารบบ ส.5 ที่ไม่รับแก้ต่างหรือรับแก้ต่างแต่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง สำนวนคดีอาญาที่ร้องฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่และศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ให้เก็บรักษาไว้มีกำหนดสอง พ.ศ.

(2) สำนวนคดีอาญาตามสารบบ ส.1 ที่จำเลยให้การปฏิเสธ หรือที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น ซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง สำนวนคดีอาญาที่รับแก้ต่างตามสารบบ ส.5 และคดีดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ให้เก็บรักษาไว้มีกำหนดสิบเอ็ด พ.ศ.

(3) สำนวนคดีอาญาตามสารบบ ส.1 และ ส.2 เฉพาะกรณีสั่งไม่ฟ้อง สำนวนคดีอาญาซึ่งมีเงื่อนไขระงับคดีและพนักงานอัยการให้มีคำสั่งยุติการดำเนินคดีตามข้อ 54 ให้เก็บรักษาไว้ในกำหนดอายุความ

การทำลายสำนวน ให้กระทำโดยการเผาหรือย่อยสลายทำลาย และให้บันทึกหลักฐานในการทำลายไว้ด้วย”

ดังนั้นในเรื่องของการเก็บรักษาจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเองที่จะต้องเก็บรักษาดูแลบันทึกนั้นไว้ตามกฎหมาย เพื่อที่จะนำสื่อบันทึกภาพและเสียงไปประกอบสำนวนคดีต่อไป อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยลักษณะและรูปแบบของสื่อบันทึกภาพและเสียงมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างการข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร การเก็บรักษาจึงสมควรจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยสมควรกำหนดระเบียบข้อบังคับภายในเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะตามความเหมาะสมของแต่ละท้องที่หน่วยงาน เนื่องจากการเก็บรักษาจะต้องมีการจัดสถานที่ และอุปกรณ์ในการเก็บรักษา ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่ และงบประมาณตามความสามารถของแต่ละพื้นที่ จึงสมควรเปิดโอกาสให้แต่ละท้องที่มีอิสระในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรักษาเพื่อให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาอีกประการ คือ การเปิดเผยข้อมูลบันทึกภาพและเสียงแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะสามารถทำได้หรือไม่ กรณีดังกล่าวจะเห็นว่ามาตรการบันทึกภาพและเสียงจะกำหนดให้ตัวบันทึกภาพและเสียงถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นสอบสวนอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องนำไปประกอบสำนวนคดีการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป กรณีดังกล่าวสามารถเทียบเคียงได้กับกรณีที่บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องในทางคดีร้องขอให้เปิดเผยและขอคัดสำเนาค่าใช้จ่ายการของตนที่ได้ให้ไว้ในการสอบสวน เพื่อจะตรวจสอบดูว่าตนได้ให้การอะไรไปบ้าง โดยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการขอสำเนาค่าใช้จ่าย หรือการขอเอกสารประกอบค่าใช้จ่ายการของตนนั้นได้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (6) ที่ให้สิทธิผู้เสียหาย, จำเลย และทนายความจำเลย มีสิทธิร้องขอได้เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้วเท่านั้น⁸³

นอกจากนี้ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 ข้อ 20 ที่ออกระเบียบโดยอาศัยอำนาจตามความแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้หัวหน้าของหน่วยงานรัฐสามารถกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความลับภายในหน่วยงานของตนได้ ซึ่งภายหลังก็ได้มีการบัญญัติประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 29 ความลับ บทที่ 1 มีเนื้อความกำหนดสถานะของสำนวนคดีอาญาให้เป็นเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดส่งฟ้องศาลให้ลงโทษ โดยให้พนักงานสอบสวนสงวนสำนวนการสอบสวนเอาไว้เป็นความลับ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือ

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม
 - (2) แต่งทนายความแก่ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา
 - (3) ปกixaทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
 - (4) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น
 - (5) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น
 - (6) ตรวจสอบหรือคัดสำเนาค่าใช้จ่ายการของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบค่าใช้จ่ายการของตน
- ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วด้วย
- เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (6) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย”

จำเลยในคดีนั้นทราบพยานหลักฐานสำคัญ ซึ่งอาจนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีได้⁸⁴ จากกฎหมายและระเบียบคำสั่งทั้งหมดข้างต้นจึงสามารถเข้าใจได้ว่า ในเบื้องต้นผู้ต้องหาหรือจำเลยจะขอตรวจดูและคัดสำเนาคำให้การในชั้นสอบสวนและเอกสารประกอบคำให้การนั้นไม่ได้ เนื่องจากเอกสารดังกล่าวถือเป็นความลับทางราชการ แต่เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงจะมีสิทธิที่จะขอตรวจดูและคัดสำเนาคำให้การในชั้นสอบสวนและเอกสารประกอบคำให้การนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (6)

อย่างไรก็ตาม ในการเปิดเผยสำเนาคำให้การและเอกสารประกอบคำให้การในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 15 ก็ได้ให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่จะเลือกเปิดเผย หรือไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นความลับแก่บุคคลผู้ร้องขอก่อนที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดีก็ได้⁸⁵ ซึ่งคำให้การและเอกสาร

⁸⁴ ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 29 ความลับ บทที่ 1 ข้าราชการอันพึงสงวนเป็นความลับ

“ข้อ 1 ข้าราชการเป็นสิ่งอันสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้รู้กิจการนั้น มาแล้ว บางอย่างจะต้องระวังสงวนไว้เป็นความลับอย่าให้แพร่งพรายออกไป เพราะอาจเป็นเหตุให้เสียผลแก่ทาง ราชการได้ ลักษณะของข้าราชการอันพึงสงวนเป็นความลับ คือ

(1) ข้าราชการหรือข้าราชการอย่างใดอันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำพูดก็ตาม ซึ่ง เกี่ยวกับวิธีดำเนินราชการที่ดำริขึ้น แต่ยังมีได้จัดการในเรื่องนั้นสำเร็จเด็ดขาดโดยตลอด หากเปิดเผยแล้วอาจเสียหายแก่ราชการ

(2) คดีอาญาเรื่องใดจะต้องมีการสืบสวนหาพยานหลักฐานหรือจับกุมผู้ร้ายหรือพรรค พวกผู้กระทำความผิดอีกต่อไป โดยยังไม่ได้ตัวผู้ร้ายและของกลางหรือยังมิได้มีการฟ้องร้องเสร็จสิ้นคดี

ส่วนคดีอาญาเป็นเอกสารสำคัญในการสอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำ ผิดส่งฟ้องศาลให้ลงโทษ หากทางฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ทราบพยานหลักฐานอันสำคัญในคดีนั้นๆ แล้ว อาจ นำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์แก่การต่อสู้คดีได้พนักงานสอบสวนจึงต้องสงวนสำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับ อย่างยิ่ง

(วรรคสองของ (2) คือ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 8365/2502 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2502 นำส่งโดยคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 37/2502 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2502)

(3) ข้าราชการใดๆ ซึ่งผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทราบได้แต่เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร เท่านั้น”

⁸⁵ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 15 บัญญัติว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

คำให้การในชั้นสอบสวนก็ถือเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการทั้งสิ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่กว้างกว่า และไม่ขัดแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวจึงสามารถใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ประกอบการดำเนินการได้ ตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายที่ สค 131/2551⁸⁶ ดังนั้น ถ้าหากพนักงานสอบสวนเห็นว่ากรเปิดเผยเอกสารในสำนวนคดีดังกล่าวไม่เป็นการทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีเสื่อมประสิทธิภาพลงไป พนักงานสอบสวนก็มีดุลพินิจที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถตรวจดูหรือขอ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่ากรณีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้”

⁸⁶ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายที่ สค 131/2551 เป็นการดำเนินการวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของสถานีตำรวจภูธรเมืองสระแก้วเกี่ยวกับคำให้การในการสอบสวนคดีอาญา โดยคณะกรรมการได้วินิจฉัยว่าคำให้การในชั้นสอบสวนเป็นข้อมูลข่าวสารราชการ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอนุญาตให้ตรวจดูคำให้การได้ตลอดเวลาเท่ากับเป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเมื่ออนุญาตให้ตรวจดูได้แล้วก็ควรจะให้คัดสำเนาด้วย ทั้งนี้ ไม่ขัดแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คัดสำเนาคำให้การหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวนก่อนที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายและเหตุผลข้างต้น จะเห็นได้ว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีความสำคัญต่อรูปคดีเป็นอย่างมาก การจะนำเอกสารเหล่านั้นออกเปิดเผยให้แก่บุคคลอื่นย่อมต้องพิจารณาและประเมินถึงความเหมาะสมก่อนเสมอ ทั้งนี้ ในปัจจุบันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายยังคงเปิดช่องให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้ดุลพินิจเลือกที่จะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวก็ได้ ดังนั้นการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ไฟล์หรือตัวสื่อบันทึกภาพและเสียงที่ปรากฏข้อมูลภาพและเสียง การสอบสวนย่อมถือเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกันในการสอบสวน ในการเปิดเผยข้อมูลจึงต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังที่กล่าวมาในข้างต้น โดยผู้ต้องหาสามารถที่จะยื่นเรื่องต่อพนักงานอัยการเพื่อขอตรวจดู หรือคัดสำเนาไฟล์บันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำของตนได้ หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลแล้ว หรือจะดำเนินการยื่นเรื่องต่อพนักงานสอบสวนในกรณีก่อนพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล แต่จะต้องอยู่ภายใต้การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการอนุญาตให้ตรวจดูหรือคัดสำเนาไฟล์บันทึกภาพและเสียง

4.4 วิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

กฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวน การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมายที่พึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด จึงอาจเกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการได้ เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับวงการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย ในหัวข้อนี้จึงจะทำการวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

4.4.1 ปัญหาการบังคับใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงกับการสอบสวนคดีอาญา

การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีจุดประสงค์เพื่อสร้างมาตรการตรวจสอบดูแลให้การสอบสวนดำเนินไปตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด อันเป็นการเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ และทำให้การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง โดยนำวัสดุ อุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีบันทึกภาพ

และเสียงมาติดตั้งและใช้บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ตลอดตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในเรื่องนี้ คือ การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหา เป็นการเพิ่มมาตรการเกี่ยวกับการสอบสวนให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดยจะต้องมีการกำหนดประเภทคดีที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน, ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว, ข้อยกเว้นในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน รวมไปถึงมาตรการในการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียง ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพราะเนื้อหาามีประเด็นที่จะต้องพิจารณาหลายประเด็น และต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

เมื่อการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นมาตรการใหม่ที่ไม่เคยมีการใช้บังคับเป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนจึงต้องมีการกำหนดระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ได้เตรียมความพร้อม และทำการศึกษาเข้าใจเนื้อหาของมาตรการดังกล่าวให้ครบถ้วน เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจกับมาตรการดังกล่าวด้วยเช่นกัน

4.4.2 ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการดำเนินการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนคดีอาญา

การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะต้องมีการจัดหาทรัพยากรทั้งในด้านสถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้บันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงการเก็บรักษาบันทึกเหล่านี้ และจะต้องดำเนินการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องนี้ คือ การดำเนินการตามมาตรการบันทึกภาพและเสียงนี้จะต้องมีการจัดหาเงินทุน งบประมาณเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ตามปกติการสอบสวนผู้ต้องหาจะถูกดำเนินการที่สถานีตำรวจภายใต้เขตอำนาจการสอบสวนที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้บังคับกับการสอบสวนจึงต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานีตำรวจทั่วประเทศเพื่อให้มีสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่รองรับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์การบันทึกภาพและเสียงที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการปรับโครงสร้าง และจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนดังกล่าวให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ และไม่ส่งผลกระทบต่องบประมาณในส่วนงานอื่นโดยไม่สมควร

แนวทางการแก้ไขปัญหา

เมื่อการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นมาตรการใหม่ที่ไม่เคยมีการใช้บังคับเป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวน อีกทั้งเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีโดยตรง จึงต้องใช้งบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ บันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มากพอสมควร จึงต้องมีการกำหนดระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาจัดสรรงบประมาณรองรับมาตรการดังกล่าวให้แก่สถานีตำรวจทั่วประเทศได้อย่างครบถ้วนและเหมาะสม

4.4.3 ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา มีขอบเขตในการดำเนินการเฉพาะการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาตลอดตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ ไม่รวมถึงการจับกุม หรือการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนมีการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา

ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องนี้ คือ ขอบเขตของการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจะสามารถตอบสนององวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบดูแล และพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาได้จริงหรือไม่ แม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะสามารถบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา อันสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการ

สอบสวนได้ในกรณีที่มีการโต้แย้งกัน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อถกเถียงว่าการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การบังคับ ชูเช็ญ หรือทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ หรือให้การใด ๆ ที่เป็นปฏิบัติต่อตนเอง อาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนก่อนเข้าสู่กระบวนการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา กล่าวคือ ก่อนที่จะเริ่มทำการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะทำการบังคับ ชูเช็ญ หรือข่มขู่ผู้ต้องหาอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจจะบังคับให้ผู้ต้องหาให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงตามที่ตนต้องการ จัดเตรียมคำพูดให้ผู้ต้องหาไว้เสร็จสรรพ จึงเกิดข้อสังเกตว่ามาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้นั้นจะสามารถแก้ไขปัญหาตามวัตถุประสงค์ได้จริงหรือไม่

แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้นจะพบว่ามีกรณีการพิจารณาถึงการใช้อำนาจโดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งอาจใช้วิธีหลีกเลี่ยงโดยกระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย บังคับ ชูเช็ญ ทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ หรือให้การอย่างใด ๆ ตามที่ตนต้องการก่อนเริ่มการสอบสวน จึงสมควรพัฒนาขั้นตอนการสอบสวนอื่นให้มีความรัดกุมและสอดคล้องกับมาตรการดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น โดยบัญญัติกฎหมายให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความของผู้ต้องหา เข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย⁸⁷ ทุกครั้งเพื่อสร้างกลไกในการคานการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องหาสามารถปรึกษากับบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความ และบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนมีการสอบสวนได้ ทำให้ในกรณีที่พนักงานสอบสวนที่เลือกใช้วิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย บังคับ ชูเช็ญ ผู้ต้องหาก่อนมีการบันทึกภาพและเสียงจะต้องตระหนักถึงผลที่ตามมา ก่อนที่จะลงมือกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว เพราะแม้ว่าจะมีการบังคับ ชูเช็ญ ก่อนมีการบันทึกภาพและเสียง ท้ายที่สุดแล้วผู้ต้องหาก็กต้องให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง โดยมีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความของตนเข้าร่วมการสอบปากค่านั้นด้วย ทำให้ผู้ต้องหาสามารถปรึกษากับบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความ และมีทางเลือกที่จะให้การโดย

⁸⁷ Damien Carrick, Police Interviews [Online] July 31, 2007. Available from: <http://www.abc.net.au/radionational/programs/lawreport/police-interviews/3231658#transcript>

ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ อันเป็นการควบคุมครองผู้ต้องหาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี⁸⁸

4.4.4 ปัญหาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญา

ขั้นตอนการดำเนินการตามมาตรฐานการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญากำหนดให้การสอบสวน หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีประเภทที่กำหนดไว้จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงไว้ตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด เพื่อบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมด ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนพฤติกรรม อากัปกริยาของผู้ต้องหา เพื่อตรวจสอบและพิสูจน์ถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในกรณีที่มีการกล่าวอ้างยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในการพิจารณาคดี

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในเรื่องนี้ คือ ยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ยังไม่เห็นด้วยกับการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้บังคับกับการสอบสวน เพราะเห็นว่ามาตรการดังกล่าวจะทำให้การทำงานมีความยากลำบากมากขึ้นกว่าเดิม โดยจะต้องมีการจัดหาอุปกรณ์ และสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน ต้องสรรหาทรัพยากร และบุคลากรเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก อีกทั้งการบันทึกภาพและเสียงยังทำให้ประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงตามกระบวนการสอบสวนลดลง เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจจะถูกตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มงวด ทำให้ไม่สามารถใช้เทคนิคการแสวงหาความจริงได้อย่างเต็มที่ และการบันทึกภาพและเสียงยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหา มีพยานหลักฐานในการโต้แย้งการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการโต้แย้งที่มากขึ้นกว่าการที่ไม่นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้บังคับอีกด้วย⁸⁹

แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวจะพบว่า การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากกว่าการไม่ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเลย ซึ่งมาตรการดังกล่าวได้สร้างประโยชน์และความชอบธรรม

⁸⁸ Kuibin Zhu and David M. Siegel, "Electronic Recording of Custodial Interrogations with Chinese Characteristics: Tool for Transparency or Torture?," *Hong Kong Law Journal*: 795.

⁸⁹ สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, "การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา," *บทบัญญัติ*: 575-576.

ให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสอบสวน โดยมีจุดประสงค์ที่จะมุ่งคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีที่ถูกล่ามร้ายอย่างไม่เป็นธรรม และยังเป็น การปกป้องคุ้มครองผู้ต้องหาในกรณีที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับ ชูเชื้อ หรือทำร้ายร่างกายให้รับสารภาพ หรือให้การใด ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง นอกจากนี้ยังทำให้ศาลสามารถพิจารณาในประเด็นดังกล่าวได้อย่างประจักษ์ชัดเจนนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และประชาชนส่วนใหญ่ก็ล้วนแต่มีความเห็นตรงกันว่ามาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก จึงจะต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และวางแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเข้าใจในปัญหา และยอมรับนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้ให้ถูกต้องในแนวทางเดียวกัน

4.5 บทสรุปการดำเนินการให้มีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน

คดีอาญาในประเทศไทย

เมื่อได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย พบว่ามีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาบังคับใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องด้วยเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดในระหว่างการสอบสวน หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาเอาไว้ได้ทั้งภาพและเสียง ทำให้สามารถตรวจสอบ หรือย้อนกลับมาดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในกรณีที่มีการโต้แย้ง หรือมีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น กล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนโดยข่มขู่ บังคับ ใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ หรือให้การอย่างใด ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวผู้ต้องหาเอง หรือไม่ได้มีการแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ อันเป็นการสร้างพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ยืนยันข้อกล่าวอ้าง หรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่อง การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี และทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เป็นปัญหาที่ค้างคาอยู่ในสังคมไทยเป็นระยะเวลาอันยาวนานให้ลดน้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของต่างประเทศ พบว่าปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ฝังรากลึกอย่างหนาแน่นในทุกประเทศ มีการกล่าวอ้างและเรียกร้องถึงความถูกต้องตามกฎหมายในชั้นการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการศึกษา

และพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนได้มีการนำประโยชน์ของเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวน โดยนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้บันทึกเหตุการณ์การสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา เอาไว้ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และได้พบว่าเทคโนโลยีดังกล่าวนี้สามารถแก้ไข และลดปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี ประกอบกับโครงสร้างการดำเนินคดีอาญากับบุคคลผู้กระทำความผิดของประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็มีจุดร่วมที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ต้นกระแสน้ำของกระบวนการยุติธรรมอาญาเริ่มต้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้ต้องหา และนำตัวมาทำการสอบสวน หรือสอบปากคำ เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในการยืนยันการกระทำความผิดของผู้นั้น ทำให้กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการต่าง ๆ จึงมีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน อันทำให้มีแนวโน้มของปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากกระแสน้ำในสังคมไทยที่มักจะมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่มากเช่นเดียวกับต่างประเทศ และยังสามารถร้องเรียนถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอันดับหนึ่งจากรื่องร้องเรียนทั้งหมด

การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยจึงมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ลดน้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำรูปแบบและกระบวนการของประต่าง ๆ ที่เป็นกรณีศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย โดยประยุกต์ให้เข้ากับสภาพของสังคมไทยมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปการดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

การดำเนินการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทยควรจะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงตลอดกระบวนการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และจัดให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจหรือทนายความให้เข้าร่วมการสอบสวนด้วยทุกครั้งเพื่อสร้างกลไกในการคานการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่สอบสวน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไข ปัญหาขั้นตอนการสอบสวนที่ขาดความรัดกุม และปรากฏช่องว่างที่ทำให้เกิดช่องทางการกระทำการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยสมควรบัญญัติเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดประเภทคดีที่จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียง

ไว้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบทบัญญัติอื่นในเรื่องการสอบสวน และทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างเป็นระบบระเบียบ และจะต้องบัญญัติกฎหมายให้มีความรัดกุม และครอบคลุมมากที่สุด โดยบัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคขัดขวางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้ก็ควรกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการเก็บรักษาและการเปิดเผยบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ด้วย เพื่อให้การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ที่ว่า “แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้แล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่ายังไม่มีข้อกำหนดมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการสอบสวนด้วยการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในขณะที่มีการสอบสวนผู้ต้องหา ทำให้การพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นไปได้ยาก จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย การสอบสวนผู้ต้องหาโดยใช้กำลังประทุษร้าย บังคับและข่มขู่ผู้ต้องหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ดังนั้นหากนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้สำหรับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาโดยกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมแล้ว จะทำให้การตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น และทำให้ปัญหาการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง” เมื่อได้ศึกษาแล้วพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทยยังขาดมาตรการในการตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการสอบสวนอยู่จริง แม้ว่าจะมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ครอบคลุมตลอดทั้งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และสิทธิของผู้ต้องหาแล้ว แต่ก็ยังขาดมาตรการในการตรวจสอบและพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงในกรณีที่เกิดการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ปัญหาดังกล่าวสามารถตรวจสอบได้จากปัญหาการร้องเรียนเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการยกอ้างถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนในชั้นพิจารณาของศาลที่มีเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดภาระในการพิจารณาและพิสูจน์ความจริงเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้การสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่เพียงองค์กรเดียว ไม่มีกลไกในการคานอำนาจโดยองค์กรอื่น อีกทั้งการสอบสวน หรือสอบปากคำยังไม่มีระบบบันทึกภาพและเสียง คงใช้แต่รูปแบบการบันทึกเหตุการณ์ด้วยรูปแบบเดิม คือ การบันทึกในรูปแบบเอกสาร ซึ่งไม่สามารถบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดใน

ระหว่างการสอบสวนให้ชัดเจนได้ กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะถูกสรุปบันทึกอยู่ในเอกสารประกอบสำนวนคดี มีลักษณะเป็นเอกสารที่ปรากฏข้อความการบันทึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ในห้องสอบสวน และการลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องของผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่ปรากฏเอกสารหรือพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นปรากฏถึงภาพและเสียงอันเป็นสาระสำคัญในการพิจารณาพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ต้องหา จึงทำให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในกรณีที่มีการพิพาทกันเกี่ยวกับการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นไปอย่างยากลำบาก และยังเป็นผลทำให้ไม่สามารถดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ โดยเฉพาะสิทธิที่คุ้มครองผู้ต้องหาที่จะให้การโดยปราศจากการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ

จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้เกิดแนวคิดในการแสวงหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้เข้ากับการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญา จากเดิมที่รูปแบบการบันทึกการสอบสวนจะอยู่ในรูปแบบของเอกสารเท่านั้น แต่ด้วยมาตรการดังกล่าวนี้ได้กำหนดให้การสอบสวน หรือการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้ด้วย โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น กล้องวิดีโอ หรืออุปกรณ์อื่นที่มีคุณสมบัติในการบันทึกภาพและเสียง ดำเนินการเก็บบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนไว้ทั้งหมด ซึ่งทำให้ปรากฏภาพที่แสดงถึงการปฏิบัติตนต่อผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีพฤติกรรมอย่างไร และการบันทึกเสียงในห้องสอบสวนด้วยนั้นก็ทำให้เห็นถึงการสนทนาที่เกิดขึ้น อันทำให้สามารถตรวจสอบดูได้ว่าการใช้คำพูดไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทำให้เกิดพยานหลักฐานที่แสดงถึงภาพรวมของการสอบสวนทั้งหมดได้อย่างชัดเจน อันเป็นผลทำให้การพิสูจน์หรือตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็วถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในต่างประเทศจึงได้มีการวิจัยศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหา โดยผลของการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่พบว่ามาตรการดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ในปัจจุบันได้มีการนำมาตรการดังกล่าวไปใช้บังคับเป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนอย่างแพร่หลายทั่วโลก และได้มีการพัฒนาต่อยอดให้มาตรการบันทึกภาพและเสียงมีขั้นตอนการดำเนินการที่ครอบคลุม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดอยู่ตลอดมา

กฎหมายเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศที่นำมาศึกษานั้น ได้แก่ มลรัฐอิลลินอยส์ มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, รัฐเซาท์ออสเตรเลีย รัฐนอร์เทิร์น เทอร์ริทอรี ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอิตาลี โดยกฎหมายของประเทศเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยบัญญัติไว้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกฎหมาย ซึ่งกำหนดให้การสอบสวน หรือการสอบปากคำตามคดีประเภทที่กำหนดต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้เสมอ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์และตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งถึงประเด็นดังกล่าว เพราะฉะนั้นประเทศไทยควรจะนำมาเป็นแบบอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันให้ลดน้อยลงไป และเสริมสร้างกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำตัวอย่างของกฎหมายประเทศที่เป็นกรณีศึกษานั้นมาเป็นแนวทางในการดำเนินการซึ่งสามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นจะต้องคำนึงถึงประเภทคดีที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างเหมาะสมด้วย เนื่องด้วยความผิดแต่ละประเภทมีลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป บางความผิดก็ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในบางความผิดก็ส่งผลกระทบต่อสังคมเพียงเล็กน้อย โดยในแต่ละสังคมก็มุมมองเกี่ยวกับผลกระทบของการกระทำความผิดต่อสังคมที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ยังมีแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน คือ การกระทำ ความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในปริมาณเท่าใดก็ต้องมีการกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นให้ได้ สัดส่วนกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น¹ ซึ่งความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากเท่าใด รัฐก็ต้องมีระเบียบขั้นตอนการดำเนินคดีที่แน่นอนและรัดกุมเพิ่มขึ้นตามเท่านั้น เพราะความผิดเหล่านี้มักจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดมาก ประกอบกับต้องมีการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นจำนวนมากเพื่อนำมาพิสูจน์การกระทำผิด ทำให้การสอบสวนตัวผู้กระทำ ความผิดต้องมีขั้นตอนและกระบวนการที่เข้มข้น และต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรอบคอบ ส่วนการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไม่มาก มักจะมีรายละเอียดการกระทำความผิดที่ไม่

¹ ฌักทรี สร้อซท์, "ความเหมาะสมในการกำหนดความผิดและโทษทางอาญา: ศึกษากรณีกฎหมายการ แข่งขันทางการค้า," หน้า 29-43.

สลับซับซ้อน ใช้เวลาไม่นานในการดำเนินคดี การดำเนินคดีของรัฐจึงต้องมีความกระชับและรวดเร็ว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมอย่างทันที่และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับลักษณะของความผิด

เพื่อให้การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงจำเป็นต้องบังคับใช้เฉพาะคดีความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากเท่านั้น เพราะการดำเนินการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น ห้องสอบสวน, อุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากไม่กำหนดประเภทของคดีหรือกำหนดให้ดำเนินการกับคดีเล็กน้อยด้วยแล้วนั้น ย่อมเป็นการสร้างภาระเกินควรแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจอันเป็นอุปสรรคขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากคดีเล็กน้อย หรือคดีที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นจำนวนไม่มากนัก ขั้นตอนการดำเนินคดีจะมีลักษณะที่กระชับรวดเร็ว มีกรอบระยะเวลาการดำเนินการที่สั้นอันเป็นการสอดคล้องกับสภาพของความผิดที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นคดีเล็กน้อยที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมไม่มาก อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาตัดสินของศาลแขวง ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ได้กำหนดระเบียบวิธีการดำเนินคดีโดยกำหนดให้มีระเบียบขั้นตอนที่กระชับและรัดกุม ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการน้อยกว่าคดีที่มีโทษหนัก และในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพก็ให้พนักงานสอบสวนงดทำการสอบสวนแล้วนำต่อส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลได้เลย² ประกอบกับปัจจุบันทรัพยากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่เพียงพอแก่การดำเนินการ ห้องสอบสวนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีจำกัด หากกำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทุกคดีความย่อมทำให้เกิดความล่าช้าเป็นอย่างมาก

² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 20 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อหาต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหามายังพนักงานอัยการหรือส่งให้ผู้ต้องหาไปพบพนักงานอัยการในกรณีที่ผู้ต้องหามิได้ถูกควบคุมตัวเพื่อฟ้องศาลโดยมิต้องทำการสอบสวน และให้ฟ้องด้วยวาจา ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่าจะให้การประสารคดี และถ้าผู้ต้องหายังให้การรับสารภาพ ให้ศาลบันทึกคำฟ้อง คำรับสารภาพ และทำคำพิพากษาในบันทึกฉบับเดียวกัน แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อไว้ในบันทึกนั้น ถ้าผู้ต้องหาให้การปฏิเสธให้ศาลสั่งให้พนักงานอัยการรับตัวผู้ต้องหาคืนเพื่อดำเนินการต่อไป”

การนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงควรกำหนดให้ดำเนินการเฉพาะคดีที่สร้างความเสียหายต่อสังคมเป็นจำนวนมาก โดยใช้เกณฑ์อัตราโทษจำคุกที่สัมพันธ์กับความเสียหายจากการกระทำความผิด กำหนดให้บังคับใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนในคดีอาญาที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป ซึ่งการกำหนดเพดานอัตราโทษขั้นสูงไว้จะทำให้สามารถเลือกสรรเฉพาะคดีความผิดที่มีความรุนแรงและคัดเลือกร้อยคดีความผิดเล็กน้อยที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนออกไปได้

จากการศึกษาเทียบเคียงการกำหนดเพดานอัตราโทษในกรณีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนการกระทำความผิดของเด็กที่เดิมกำหนดให้ดำเนินการเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป³ ซึ่งผลการดำเนินการพบว่าคดีความผิดอาญาที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปมีอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับทรัพยากร และบุคลากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัจจุบันที่ไม่เพียงพอ แม้ว่าจะเป็นมาตรการที่เลือกใช้เฉพาะกลุ่มผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี แต่ก็ยังพบอุปสรรคในการจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน จึงไม่สามารถรองรับการบังคับใช้กฎหมายตามเพดานอัตราโทษจำคุกที่กำหนดไว้ได้ จนสุดท้ายต้องมีการแก้ไขโดยกำหนดประเภทคดีให้แคบลงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการสอบสวนเด็กและไม่สร้างภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมากเกินไป⁴ หากนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมากำหนดประเภทคดีที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนของบุคคลทั่วไปแล้วนั้นย่อมทำให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมอย่างแน่แท้ จึงสมควรที่จะกำหนดเพดานอัตราโทษจำคุกเพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับที่เหมาะสม ซึ่งการกำหนดเพดานอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไปยังมีความครอบคลุมในคดีความผิดที่มีความรุนแรง เช่น คดีเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย แต่สามารถคัดเลือกคดีความผิดเล็กน้อยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากออกไปได้ อันเป็นการคัดเลือกเฉพาะคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงอย่างแท้จริงและไม่สร้างภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมากเกินไปและยังมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเฉพาะคดีความผิดตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นอย่างเด็ดขาด อาจจะเป็นการปิดโอกาสในการเข้าถึงมาตรการที่สามารถ

³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550

คุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอันเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ถูกสอบสวนมากจนเกินไป ในบางคดีความที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่ปรากฏแนวโน้มของการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ถูกสอบสวนก็ควรมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากมาตรการบันทึกภาพและเสียงตามความสมัครใจของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาตรการบันทึกภาพและเสียงที่ถูกออกแบบมาเพื่อคุ้มครองผู้ถูกสอบสวนโดยเฉพาะ จึงสมควรเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสอบสวนสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายขอให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนไว้ด้วยเพื่อสร้างความยุติธรรมให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้มาตรการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวยังสามารถนำไปใช้กับการสอบสวน หรือ สอบปากคำพยาน หรือผู้เสียหายได้อีกด้วย แม้ว่ามาตรการบันทึกภาพและเสียงจะมีจุดประสงค์ ตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนผู้ต้องหาที่กฎหมายได้กำหนดวิธีการ และขั้นตอน รวมไปถึงการรับรองสิทธิต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด แต่ในส่วนการดำเนินการต่อพยานและผู้เสียหายในบางกรณีก็มีความจำเป็นที่ควรนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงมาใช้บังคับ ถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้มุ่งคุ้มครองการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อพยาน หรือผู้เสียหายในการถามปากคำในชั้นสอบสวนมากเท่ากรณีผู้ต้องหา จึงไม่ได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการ รวมไปถึงการรับรองสิทธิของพยาน และผู้เสียหายในชั้นสอบสวนคดีอาญาไว้เคร่งครัดอย่างกรณีผู้ต้องหา แต่ในบางกรณีก็พบว่าพยาน หรือผู้เสียหายได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับ ชูเชื้อ หรือข่มขู่ว่าจะทำอันตราย ขัดขวางไม่ให้พยาน หรือผู้เสียหายให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เนื่องด้วยอิทธิพลของผู้กระทำความผิดที่ครอบงำปกคลุมมาถึงกระบวนการในชั้นสอบสวน⁵ จึงสมควรเปิดช่องให้นำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้กับการถามปากคำพยานและผู้เสียหายด้วย

(2) รูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน

มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกระบวนการและขั้นตอนการสอบสวนให้มีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพิ่มช่องทางการพิสูจน์ตรวจสอบความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน เพื่อแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยการประยุกต์ใช้จะนำมาตรการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวน ซึ่งรูปแบบการบัญญัติก็จะเป็นไปตามรูปแบบของกฎหมายที่ปรากฏแตกต่างกันไปในแต่ละระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยตั้งอยู่บนทิศทางเดียวกัน คือ บัญญัติมาตรการดังกล่าวรวมไว้

⁵ มารุต บุณนาค, สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา, หน้า 121-127.

ในเรื่องการสอบสวนผู้ต้องหาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับขั้นตอนการดำเนินการในชั้นสอบสวนอื่น อันจะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถทำการศึกษาและทำความเข้าใจได้อย่างเป็นระบบระเบียบและสามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวประสานเข้ากับขั้นตอนการสอบสวนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทยได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้นในการนำมาตราการบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้ก็สมควรที่จะบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามหัวข้อดังกล่าวจึงจะเหมาะสมที่สุด อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่าการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ

(3) ขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

กฎหมายเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของแต่ละประเทศได้มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยมีการคำนึงถึงขอบเขตการดำเนินการว่าจะต้องเริ่มต้นเมื่อใด และควรสิ้นสุดเมื่อใด อีกทั้งจำเป็นต้องมีความครอบคลุมถึงประเด็นทางกฎหมายใดบ้าง ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่าได้มีการกำหนดขอบเขตการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน และบันทึกเฉพาะในส่วนคำรับสารภาพเท่านั้น

แนวทางที่ประเทศส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ กำหนดขอบเขตให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน เพราะสามารถบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนได้อย่างครบถ้วน สามารถตรวจสอบดูย้อนหลังได้ว่าเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการอย่างไร ปฏิบัติกับผู้ต้องหาอย่างไร รวมไปถึงผู้ต้องหาทำปฏิกริยาอย่างไร ถูกบังคับ ชูเช็ญ หรือประทุษร้ายหรือไม่ ซึ่งให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่าการบันทึกภาพและเสียงเฉพาะคำรับสารภาพอย่างเดียว⁶ เนื่องด้วยแนวคิดและหลักการของการนำมาตราการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องการที่จะคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนทั้งหมด การบันทึกเพียงแต่เฉพาะคำรับสารภาพไม่สามารถทราบได้เลยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นมีความชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

⁶ Innocence Project, Implementing Electronic Recording of Custodial Interviews [Online] October, 2015. Available from: <https://ipivs.com/learning-center/interviews/recording-custodial-interviews>

เพราะผู้ต้องหาอาจถูกบังคับ ชูเชิญให้สารภาพต่อหน้ากล้อง รวมไปถึงการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้มีการแจ้งก่อนเริ่มการสอบสวน ซึ่งหากไม่บันทึกการสอบสวนไว้ทั้งหมดก็จะไม่สามารถย้อนกลับหลังเพื่อตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้⁷

ประเด็นสำคัญอีกประการที่จะละเอียดไม่ได้ คือ การกำหนดแนวทางการบันทึกว่าจะบันทึกเฉพาะภาพหรือเสียง หรือจะต้องบันทึกทั้งภาพและเสียงจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากการศึกษาที่พบว่าประเทศส่วนใหญ่ได้เลือกใช้ให้มีการบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันไป เพราะจะทำให้สามารถเห็นได้ว่าการสอบสวนมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง พฤติกรรม อากัปกิริยา เสื้อผ้าการแต่งกาย ลักษณะทางกายภาพทั้งในด้านของพนักงานสอบสวน และทางด้านของผู้ต้องหาเอง รวมไปถึงการใช้วาจาระหว่างการสอบสวนว่ามีการพูดให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงผู้ต้องหาประการใดหรือไม่ ซึ่งก็สอดคล้องกับกฎหมายของแต่ละประเทศที่รับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกกระทบกระทั่งต่อทั้งทางกายและวาจาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การบันทึกทั้งภาพและเสียงควบคู่กันไปจึงเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวมากที่สุด⁸

อย่างไรก็ตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายทั้งหมดได้ แม้ว่าการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนจะเป็นการสร้างมาตรการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนที่เป็นการป้องกันยับยั้งปัญหาดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น และลดโอกาสการเกิดขึ้นของปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยลง แต่ก็ยังปรากฏช่องว่างที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีใจไม่สุจริตเลือกที่จะเสี่ยงกระทำการที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้อยู่ กล่าวคือ ก่อนที่จะเริ่มทำการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะทำการบังคับ ชูเชิญ หรือข่มขู่ทรมานผู้ต้องหาอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจจะบังคับให้ผู้ต้องหาให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงตามที่ตนต้องการ จัดเตรียมคำพูดให้ผู้ต้องหาไว้เสร็จสรรพ ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจะหวังพึ่งเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงอย่างเดียวคงไม่ได้ แต่จะต้องพัฒนา

⁷ David M. Buckley and Brian C. Jayne, *Electronic Recording of Interrogations*, pp. 44-45.

⁸ Antonia Merzon, *Recording of Custodial Interrogations: A Report for Law Enforcement* [Online] 2015. Available from: <https://pceinc.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-Recording-of-Custodial-Interrogations-A-Report-for-Law-Enforcement-CO-Best-Practices-Committee-for-Prosecutors.pdf>

ระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาอื่นให้มีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นควบคู่กันไปด้วย⁹

จากการศึกษาก็พบว่าวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ คือ กำหนดให้มีมาตรการในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่สอบสวน โดยกำหนดให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยทุกครั้ง¹⁰ เพราะแม้ว่าจะมีการบังคับ ชูเชิญ ก่อนมีการบันทึกภาพและเสียง ท้ายที่สุดแล้วผู้ต้องหาก็ต้องให้การต่อหน้าอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง โดยมีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความของตนเข้าร่วมการสอบปากคำนั้นด้วย ทำให้ผู้ต้องหาสามารถปรึกษาบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือทนายความ และมีทางเลือกที่จะให้การโดยปราศจากการบังคับชูเชิญ อันเป็นการควบคุมครองผู้ต้องหาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เป็นอย่างดี¹¹

(4) ผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

เมื่อได้มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้แล้ว ประเด็นที่จะต้องพิจารณาในลำดับต่อไป คือ การกำหนดผลในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนได้ ซึ่งทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาล้วนแต่กำหนดผลของการฝ่าฝืนไว้ในแนวทางเดียวกัน คือ มีผลทำให้คำให้การของผู้ต้องหา หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนผู้ต้องหาที่ไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียง ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีผู้ต้องหานั้นได้

แต่ทว่าในแต่ละประเทศก็ยังได้มีการกำหนดผลของการฝ่าฝืนไว้แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยความแตกต่างกันนี้มีความสัมพันธ์กับระบบของกฎหมายในแต่ละประเทศที่มีโครงสร้างระบบกฎหมายที่ไม่เหมือนกันในบางประการ ดังจะเห็นได้จากระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ที่มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยมีผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นคน

⁹ Damien Carrick, Police Interviews [Online] July 31, 2007. Available from: <http://www.abc.net.au/radionational/programs/lawreport/police-interviews/3231658#transcript>

¹⁰ Kuibin Zhu and David M. Siegel, "Electronic Recording of Custodial Interrogations with Chinese Characteristics: Tool for Transparency or Torture?," *Hong Kong Law Journal*: 795.

¹¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน," *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*: 50.

กลางคอยพิจารณาคดีภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัด ทำให้หน้าที่ในการค้นหาความจริง หรือภาระการพิสูจน์ตกไปอยู่แก่คู่ความ จึงมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ละเอียด เคร่งครัด ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดประเด็นข้อพิพาท ภาระการพิสูจน์ วิธีการนำเสนอพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐาน¹² แตกต่างกับระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ที่ลักษณะการดำเนินคดีจะไม่ให้บุคคลกล่าวหาและนำสืบค้นหาความจริงกันเอง แต่จะให้รัฐมีบทบาทมีภาระในการพิสูจน์พยานหลักฐานเอง ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย รวมไปถึงวิธีการปฏิบัติในการสืบพยานก็จะให้อำนาจศาลเป็นผู้ดำเนินการก่อน แล้วจึงเปิดโอกาสให้คู่ความทำการซักถามเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานจึงไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญในระบบกฎหมายนี้ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายพยานหลักฐานที่ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนและเคร่งครัดเท่าระบบกล่าวหา¹³

กลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ที่ใช้ระบบกล่าวหา คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผลของการสอบสวนที่ไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงในสถานะพยานหลักฐานไว้อย่างละเอียด และกำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างชัดเจน โดยบัญญัติหลักเกณฑ์เพิ่มเติมจากผลของการฝ่าฝืนที่ทำให้คำให้การของผู้ต้องหา หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนผู้ต้องหาที่ไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ให้ศาลมีดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ในกรณีที่เห็นว่าการสอบสวนนั้นเป็นไปโดยสุจริตใจและความน่าเชื่อถือสูง หรือมีเหตุเพื่อความยุติธรรมอื่นที่ศาลเห็นสมควร ส่วนกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ที่ใช้ระบบไต่สวน คือ ประเทศอิตาลี ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้โดยเฉพาะอย่างละเอียด แต่จะใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานทั่วไปที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของอิตาลี

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าผลของการฝ่าฝืนไม่บันทึกภาพและเสียงการสอบสวนนั้นจะมีความสัมพันธ์กับระบบโครงสร้างของกฎหมายของแต่ละประเทศ และมีผลสอดคล้องกับรูปแบบการบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกัน ในส่วนของประเทศไทยในยุคเริ่มแรกนั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตกที่ยึดถือระบบกฎหมายของคอมมอนลอว์เป็นหลัก แต่ในภายหลังประเทศไทยได้มีการ

¹² พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 5.

¹³ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 26.

เปลี่ยนแปลงรูปแบบระบบกฎหมาย โดยหันมาใช้นิติวิธีของระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ซึ่งได้มีการบัญญัติกฎหมายให้อยู่ในรูปแบบของประมวลกฎหมายเป็นหลัก มีการแยกประเภทและหมวดหมู่ไว้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา รวมไปถึงผลของการฝ่าฝืนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁴

เมื่อแนวคิดของการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง มีจุดประสงค์เพื่อนำมาใช้เป็นหนึ่งขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในการสร้างมาตรการตรวจสอบดูแลความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน ในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทยจึงสมควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการพิจารณาในเรื่องผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงต้องพิจารณาในบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีมาตรา 226 เป็นบทบัญญัติสำคัญที่เป็นหลักในการรับฟังพยานหลักฐาน โดยพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่สามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้¹⁵ การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา หากเกิดกรณีฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การบังคับใช้เทคโนโลยีดังกล่าวก็จะมีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 ที่ทำให้ไม่สามารถรับฟังถ้อยคำใด ๆ หรือทำให้การของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลได้

(5) ข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาบัญญัติเป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวน นอกจากจะต้องกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้มีความครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ให้ครบถ้วนแล้ว ก็ยังจะต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ในกรณีที่จำเป็นด้วย เพราะการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติย่อมมีปัจจัยภายนอกที่อาจก่อให้เกิดอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการนั้น ๆ ได้ การกำหนดข้อยกเว้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสามารถเสริมสร้างขอบเขตของกฎหมายให้ครอบคลุมบรรดาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น¹⁶

¹⁴ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, หน้า 197-206.

¹⁵ จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 333.

¹⁶ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, หน้า 126-135.

เนื่องด้วยมาตรการบันทึกภาพและเสียงจะต้องมีการจัดหาทรัพยากรทั้งในด้านวัสดุ อุปกรณ์ เช่น กล้องที่ใช้สำหรับการบันทึกภาพและเสียง, อุปกรณ์สำหรับจัดเก็บข้อมูลบันทึกภาพและเสียง, อุปกรณ์สำหรับการนำข้อมูลบันทึกภาพและเสียงไปใช้งาน รวมไปถึงบุคลากรเพื่อมาบังคับใช้ เทคโนโลยีดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งในบางสถานการณ์ การจัดหาทรัพยากรเหล่านี้ก็เป็นไปได้ยาก เพราะจะต้องมีการหางบประมาณ และกำหนดระเบียบขั้นตอนปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นมาก ทำให้การนำ เทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้อาจเกิดอุปสรรคในการดำเนินการได้ และในทางปฏิบัติก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุขัดข้องประการอื่นอันเป็นผลทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้บังคับได้ เช่น กล้องที่ใช้บันทึกภาพและเสียงเสียหาย หรือมีความขัดข้องทางเทคนิค ทำให้ไม่สามารถใช้งานได้ และไม่สามารถหาอุปกรณ์อื่นมาทดแทนได้, มีความจำเป็นต้องสอบสวนผู้ต้องหาออกสถานที่ อันมิใช่ สถานีตำรวจ ทำให้ไม่สามารถจัดเตรียมอุปกรณ์รองรับได้ ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสมควรที่จะต้องมีการบัญญัติข้อยกเว้นสำหรับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทยด้วย¹⁷

อย่างไรก็ตาม การบัญญัติข้อยกเว้นก็ต้องบัญญัติให้มีสภาพบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และไม่เป็นการสร้างอุปสรรคแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย จากการศึกษาแนวทางการกำหนดข้อยกเว้นของแต่ละประเทศ พบว่าส่วนใหญ่จะกำหนดข้อยกเว้นไว้อย่างละเอียดว่ามีเหตุใดบ้าง โดยระบุไว้เป็นรายชื่อที่มีลักษณะตายตัว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติในลักษณะเช่นนี้อาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันอยู่พอสมควร เนื่องด้วยลักษณะของเทคโนโลยีจะมีความพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเป็นเหตุให้ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากกว่ายุคก่อนอยู่มาก ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต่างก็มีโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มากขึ้นกว่าเดิม¹⁸ การบัญญัติข้อยกเว้นโดยกำหนดเหตุเอาไว้อย่างชัดเจนเป็นรายชื่อ เช่น กำหนดข้อยกเว้นไม่ต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงในกรณีที่อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงเกิดความเสียหาย ไม่สามารถใช้งานได้ เป็นการกำหนดรายละเอียดที่ตายตัวเกินไป ขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสามารถในการบันทึกภาพและ

¹⁷ The Justice Project, **Electronic Recording of Custodial Interrogations a Policy Review** [Online] October 28, 2018. Available from: [https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project\(07\).pdf](https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project(07).pdf)

¹⁸ พสุ เดชะรินทร์, **Smartphone อวัยวะชิ้นที่ 33 หรือ สิ่งเสพติด ?** [ออนไลน์], 9 กรกฎาคม 2556. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/515945>

เสียงมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก และยังมีราคาตลาดที่ไม่สูงอีกด้วย เช่น กล้องถ่ายภาพดิจิทัล, กล้องบันทึกวิดีโอแบบพกพา รวมไปถึงโทรศัพท์มือถือ ซึ่งในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่ล้วนแต่มีระบบการบันทึกภาพและเสียงแทบทุกยี่ห้อ

ประเด็นข้อพิจารณาดังกล่าวนี้นี้ ผู้เขียนได้นำไปสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนผู้ดำเนินการใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีเด็ก และพบว่าในกรณีที่อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงมีปัญหาทางด้านเทคนิคไม่สามารถใช้งานได้ ก็สามารถหากกล้องดิจิทัล หรือโทรศัพท์มือถือของสถานีตำรวจ หรือของเจ้าหน้าที่ตำรวจท่านอื่นมาใช้แทนกันได้ ไม่ถึงขนาดที่จะต้องงดการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนเลยเสียทีเดียว ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบันทึกภาพและเสียงของต่างประเทศได้มีการบัญญัติขึ้นตั้งแต่ในช่วงคริสต์ศักราชที่ 1990 ซึ่งสภาพสังคมในยุคดังกล่าวนี้ยังไม่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านการบันทึกภาพและเสียงเท่าที่ควร การบัญญัติกฎหมายในยุคนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเหตุยกเว้นการสอบสวนในเรื่องความผิดพลาดของอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงไว้ด้วย แต่โดยสภาพสังคมในปัจจุบันแล้วประเด็นปัญหาดังกล่าวอาจจะเป็นปัญหาถึงขนาดที่จะต้องนำมาบัญญัติเป็นข้อยกเว้น

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว การบัญญัติข้อยกเว้นที่ไม่สอดคล้องกับสภาพของเทคโนโลยีและสังคมนั้น ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยเหตุข้อยกเว้นที่บกพร่องนี้เพื่อเป็นเหตุในการไม่ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายอันเป็นการเปิดทางให้แก่ผู้ไม่ประสงค์ดีที่จะเลือกใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องได้¹⁹ ดังนั้นในการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงไม่ควรจะบัญญัติไว้อย่างละเอียดเป็นรายข้อ แต่ควรจะบัญญัติในลักษณะที่เปิดกว้างเอาไว้ เพื่อให้การตีความเหตุอันเป็นข้อยกเว้นมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้มากที่สุด

(6) การเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนคดีอาญาที่ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

¹⁹ Stephen Schulhofer, *Doj Requires Electronic Recording of Interrogations – but Not in National Security Cases* [Online] June 4, 2014. Available from: <https://www.justsecurity.org/11150/doj-requires-electronic-recording-interrogations-national-security-cases/>

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญา กำหนดให้มีการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสอบสวนทั้งหมดไว้ โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น กล้องถ่ายวิดีโอ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นที่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้ ซึ่งหลังจากทำการบันทึกเสร็จแล้วนั้น ข้อมูลภาพและเสียงจะต้องมีการเก็บรักษาเพื่อสามารถนำมาเปิดดูย้อนหลังในกรณีที่มีปัญหาพิพาทกันเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนในภายหลังได้ โดยรูปแบบการประมวลผลของระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะทำการบันทึกข้อมูลลงไปในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอื่น เช่น การเขียนบันทึก หรือการจดข้อความลงในกระดาษ ที่ข้อมูลจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของเอกสารในลักษณะที่จับต้องได้ ไม่จำเป็นต้องนำไปประมวลผลด้วยวิธีการอื่นแต่อย่างใด²⁰

รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลภาพและเสียงในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นมากกว่าสมัยก่อนเป็นอย่างมาก และมีตัวเลือกให้เลือกใช้มากมาย โดยวิธีการจัดเก็บข้อมูลภาพและเสียงที่ดีที่สุด และมีความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการทำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญามากที่สุด คือ การใช้แฮ็ทเทอร์นัล ฮาร์ดดิสก์ (External Harddisk) สำหรับการเก็บข้อมูลการบันทึกภาพและเสียง โดยจัดเก็บด้วยวิธีการแบ่งหมวดหมู่ที่ดีให้ชัดเจน เนื่องด้วยอุปกรณ์ดังกล่าวมีขนาดรูปร่างที่ไม่ใหญ่เกินไป ไม่กินพื้นที่ในการติดตั้งและสามารถพกพาไปที่อื่นได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีอัตราความจุในการจัดเก็บข้อมูลที่เยอะมาก และมีราคาจำหน่ายที่คุ้มค่ากว่าตัวเลือกอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้บันทึกข้อมูลภาพและเสียงดังกล่าวจะต้องนำไปใช้แยกในแต่ละคดี จึงต้องมีการดึงข้อมูลออกจากแฮ็ทเทอร์นัล ฮาร์ดดิสก์ เพื่อนำไปใช้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรใช้แผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงชนิดซีดีหรือดีวีดี (Optical Drive CD/DVD) ประกอบการดำเนินการด้วย กล่าวคือ บันทึกข้อมูลภาพและเสียง การสอบสวนทุกคดีความที่มีการสอบสวนในสถานีตำรวจทั้งหมดไว้ในแฮ็ทเทอร์นัล ฮาร์ดดิสก์ และเมื่อต้องนำบันทึกภาพและเสียงออกไปใช้แยกในแต่ละคดี ก็ดำเนินการดึงข้อมูลนั้นออกมาใส่ในแผ่นข้อมูลแบบบันทึกด้วยแสงชนิดซีดีหรือดีวีดี ซึ่งมีราคาจำหน่ายที่ถูกลงและพกพาได้สะดวก²¹

²⁰ แดนเนี่ยล แลร์รี อี., การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย, หน้า 57-58.

²¹ Webmaster, **Types of Storage** [Online] July 14, 2012. Available from: <http://typesofbackup.com/types-of-storage>

ในทางปฏิบัติรูปแบบและวิธีการจัดเก็บสื่อบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวข้างต้นนั้นก็ได้มีลักษณะที่ตายตัว หากแต่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสภาพของสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสังคมที่ไม่เหมือนกัน การกำหนดมาตรการดังกล่าวจึงอาจแตกต่างกันไปตามขีดความสามารถของการเข้าถึงทรัพยากรที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศ แต่ประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นมีอยู่ 2 ประเด็นหลักที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ คือ ใครจะเป็นผู้ครอบครองเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียง และการเปิดเผยข้อมูลบันทึกภาพและเสียงให้กับบุคคลที่ร้องขอสามารถทำได้หรือไม่ จากการศึกษาพบว่าสำนวนการสอบสวนจะถูกเก็บรักษาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการตามแต่กรณีที่แตกต่างกันไปในแต่ละคดี การเก็บรักษาจึงต้องปฏิบัติตามระเบียบภายในของแต่ละหน่วยงาน โดยจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายสองฉบับ คือ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 ข้อ 294 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 17-19 แต่เนื่องจากลักษณะและรูปแบบของสื่อบันทึกภาพและเสียงมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างการข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร การเก็บรักษาจึงสมควรจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยสมควรกำหนดระเบียบข้อบังคับภายในเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะตามความเหมาะสมของแต่ละท้องที่หน่วยงาน เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับขีดจำกัดความสามารถในด้านทรัพยากรและบุคลากรของแต่ละท้องที่

ส่วนประเด็นในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลตัวบันทึกภาพและเสียงนั้น ทุกประเทศกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในทางคดี เช่น ผู้ต้องหา หรือทนายความ สามารถยื่นคำร้องขอให้ทำสำเนาบันทึกภาพและเสียงได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายผู้ต้องหาที่มีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนั้นในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาในประเทศไทย จึงสมควรกำหนดกฎเกณฑ์ให้มีการเปิดเผยบันทึกภาพและเสียงให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทางคดีเข้าถึงได้ด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการผู้ทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหาคดีอาญาที่เป็นเด็กแล้วนั้น พบว่าในคดีที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนจะต้องนำสื่อบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่ถูกจัดเก็บนั้นแนบไปพร้อมกับสำนวนคดีเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลด้วย โดยให้มีสถานะเป็นเอกสารหรือวัตถุประกอบสำนวนคดีอาญา การเปิดเผยข้อมูลสื่อบันทึกภาพและเสียงจึงต้องใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการเปิดเผยข้อมูลสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่มีสิทธิขอสำเนาได้เมื่อพนักงาน

อัยการไต่สวนฟ้องคดีนั้นต่อศาลแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (6)²² ส่วนการขอสำเนาก่อนพนักงานอัยการยื่นฟ้องให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 15²³ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐสามารถใช้ดุลพินิจเลือกที่จะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลในสำนวนคดีก็ได้ตามความเหมาะสม

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิตั้งต่อไปนี้

- (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม
 - (2) แต่งทนายความแตกต่างกันชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา
 - (3) ปรีกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
 - (4) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น
 - (5) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น
 - (6) ตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน
- ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วด้วย
- เมื่อพนักงานอัยการไต่สวนฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (6) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย”

²³ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 15 บัญญัติว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

- (1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ
- (2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม
- (3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว
- (4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด
- (5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้กับการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยจะต้องมีการพิจารณาในการวางหลักเกณฑ์ให้ครอบคลุมในเรื่องของประเภทของคดี รูปแบบของการบัญญัติกฎหมาย ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ผลของการฝ่าฝืนและข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ดังกล่าว รวมไปถึงการเก็บรักษาและการเปิดเผยบันทึกภาพและเสียงด้วย เพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเข้ากับการสอบสวนมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการนำเทคโนโลยีมาใช้กับการสอบสวนในประเทศไทยดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์กระบวนการ มาตรการและวิธีการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในบทก่อนหน้านี สามารถสรุปแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยสามารถจำแนกข้อเสนอแนะออกได้เป็น 6 ประเด็นพิจารณา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเภทของคดีอาญาที่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

การกำหนดประเภทคดีอาญาที่ต้องดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนควรใช้บังคับเฉพาะคดีอาญาที่สร้างความเสียหายต่อสังคมมาก ประกอบกับพิจารณาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิด ระเบียบขั้นตอนการดำเนินคดี และภาระในการแสวงหาและซึ่่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยใช้อัตราโทษจำคุกเป็นเกณฑ์ในการกำหนด เพื่อให้มาตรการบันทึกภาพและเสียงสร้างประโยชน์และอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ และไม่

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้”

เป็นการสร้างภาระเพิ่มให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มากเกินไปจนสมควร โดยสมควรกำหนดให้ให้มีการบันทึกภาพและเสียงในคดีความผิดอาญาที่มีระวางโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้ต้องหาร้องขอ และให้นำมาตรการดังกล่าวไปใช้กับการถามปากคำพยาน และผู้เสียหายด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด

5.2.1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบในการกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยี

บันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวน

กฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา การบัญญัติเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนจึงควรบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อให้เนื้อหาของบทบัญญัติใช้เทคโนโลยีมีความเป็นระบบระเบียบ และมีความสอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนอื่น ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงของมาตรการดังกล่าวอันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากกว่าการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ

5.2.1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

การกำหนดขอบเขตขั้นตอนและวิธีการใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพในการสอบสวน ควรกำหนดให้มีการดำเนินการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน หรือสอบปากคำผู้ต้องหา และการถามปากคำพยานหรือผู้เสียหายตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด ครอบคลุมตั้งแต่การแจ้งสิทธิตามกฎหมายก่อนเริ่มการสอบสวน จนกระทั่งการสอบสวน หรือสอบปากคำ หรือการถามปากคำได้เสร็จสิ้นลง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนที่มุ่งคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนตลอดกระบวนการทั้งทางกายและทางวาจาที่จะต้องไม่ถูกระทบกระแทงด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และกำหนดให้การสอบสวนที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง ต้องจัดให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหา พยาน หรือผู้เสียหายไว้วางใจ หรือนายความเข้าร่วมการสอบปากคำ หรือการถามปากคำด้วยทุกครั้ง เพื่อสร้างกลไกในการคานการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่สอบสวน และเสริมสร้างมาตรการบันทึกภาพและเสียงให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้อย่างรอบด้าน

5.2.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

หลักเกณฑ์และรูปแบบการนำมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวน กำหนดให้มาตรการบันทึกภาพและเสียงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่จะต้องดำเนินการในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องเกิดผลเสียที่ตามมา ซึ่งเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในเรื่องของพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ดังนั้นในการฝ่าฝืนมาตรการบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่กำหนดจึงให้เป็นไปตามมาตราดังกล่าว มีผลทำให้ไม่สามารถรับฟังถ้อยคำใด ๆ หรือคำให้การของผู้ต้องหา หรือพยานและผู้เสียหายที่ได้ให้ไว้ในระหว่างการสอบสวน เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลได้

5.2.1.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อยกเว้นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงในการสอบสวน

การบัญญัติข้อยกเว้นการบังคับใช้มาตรการเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง ควรเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจตีความเหตุอันเป็นข้อยกเว้นได้ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการตีความเหตุยกเว้นให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคม และสภาพของเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้า และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ควรบัญญัติข้อยกเว้นไว้เป็นรายข้อในลักษณะตายตัว เพราะหากสภาพของสังคมและเทคโนโลยีเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นเมื่อใดก็ต้องดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายอยู่ทุกครั้งที่ การบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้จึงขาดความยืดหยุ่นและไม่เหมาะสมกับมาตรการบันทึกภาพและเสียงแต่อย่างใด

5.2.1.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนที่ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียง

การกำหนดระเบียบขั้นตอนเกี่ยวกับการเก็บรักษาบันทึกภาพและเสียงควรพิจารณาความเหมาะสมตามความสามารถของแต่ละท้องที่ของสถานีตำรวจและสำนักงานอัยการ เนื่องด้วยตัวไฟล์หรือสื่อบันทึกภาพและเสียงมีสภาพลักษณะเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะต้องจัดเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะต้องใช้อุปกรณ์ในการเก็บรักษาที่แตกต่างกันออกไปตามความสามารถและขีดจำกัดทางด้านทรัพยากรของแต่ละสถานที่ การจัดเก็บรักษาที่เหมาะสมจึงควรเป็นไปตามความสามารถของแต่ละหน่วยงานที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดกับ

ตน การกำหนดระเบียบขั้นตอนการเก็บรักษาสื่อบันทึกภาพและเสียงจึงสมควรให้หน่วยงานในแต่ละ
ท้องถิ่นกำหนดขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรและบุคลากรของในหน่วยงาน

5.2.1.7 ร่างกฎหมายตามข้อเสนอแนะ

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อบังคับใช้มาตรการบันทึกภาพและเสียงในการ
สอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาตามแนวทางที่เหมาะสม โดยอาจทำการบัญญัติเพิ่มเติมลงในประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136 อันมีใจความดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136 บัญญัติว่า

“การสอบปากคำผู้ต้องหา และการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานในคดี
ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้ต้องหา
ผู้เสียหายหรือพยานร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออก
ถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจดำเนินการได้ ก็ให้
พนักงานสอบสวนงดการบันทึกภาพและเสียง และบันทึกเหตุดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานในสำนวนการ
สอบสวน

การสอบปากคำ และการถามปากคำตามวรรคแรก ให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหา
ผู้เสียหายหรือพยานไว้วางใจ หรือนายความร่วมมืออยู่ด้วยในการสอบปากคำและถามปากคำ”

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การบัญญัติกฎหมายในเรื่องการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้กับการ
สอบสวนในประเทศไทยควรกำหนดให้มีบทเฉพาะกาล โดยกำหนดระยะเวลาให้ผู้ที่ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติ
ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ทำการเตรียมตัว และจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ตาม
กฎหมายดังกล่าว เนื่องจากการนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนนั้น
จะต้องมีการจัดเตรียมห้องสอบสวน และอุปกรณ์สำหรับใช้บันทึกภาพและเสียง รวมไปถึงอุปกรณ์ใน
การจัดเก็บไฟล์สื่อบันทึกภาพและเสียงให้เพียงพอแก่สถานีตำรวจทุกสถานี ดังนั้นจึงควรผ่อนเวลาให้
สักระยะหนึ่งในการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการทั้งในด้านทรัพยากร และบุคลากร เพื่อให้
การบังคับใช้กฎหมายอยู่บนมาตรฐานเดียวกัน และใช้บังคับอย่างเท่าเทียมกันในทุกท้องที่ของ
ประเทศไทย

การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด จากการศึกษาปัญหาการสอบสวนหรือสอบปากคำในคดีอาญาของประเทศไทยพบว่าปัญหาการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายในบริบทเดียวกันกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประสบพบเจอได้ทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วโลก ปัญหาการบังคับ ชูเชิญ หรือประทุษร้ายผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ หรือให้การที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเป็นปัญหาสำคัญที่ลดรั้งภารกิจในการอำนวยความยุติธรรมของกฎหมายเป็นอย่างมาก แม้ว่ากฎหมายบ้านเมืองจะได้บัญญัติให้มีการคุ้มครองสิทธิที่ผู้ถูกสอบสวนไว้อย่างครบถ้วนแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงก็ยังไม่สามารถรับรองและคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ตามจุดประสงค์ของกฎหมายได้ นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวก็ยังสามารถเกิดขึ้นกับการถามปากคำพยาน หรือผู้เสียหายได้อีกด้วย แม้จะไม่ได้เป็นผู้ถูกดำเนินคดี แต่ถ้อยคำหรือข้อมูลที่พยานและผู้เสียหายได้ให้ไว้ในบางครั้งก็มีความสำคัญในการกำหนดทิศทางของคดีความได้เป็นอย่างมาก การถามปากคำพยานและผู้เสียหายในคดีอาญาจึงพบเห็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เช่นเดียวกัน การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาประยุกต์ใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงสมควรนำมาบังคับใช้กับการถามปากคำพยานและผู้เสียหายด้วย

ดังนั้น แนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ากับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาของต่างประเทศที่ถูกรื้อแบบมาเพื่อปกป้องและคุ้มครองระเบียบขั้นตอนของกฎหมายว่าด้วยการสอบสวน รวมไปถึงสิทธิของผู้ต้องหาจะถูกดำเนินการสอบสวน โดยจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ระหว่างการสอบสวนผู้ต้องหาไว้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดนั้น จึงได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างมาตรการในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน เพื่อลดปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ลดน้อยลง ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งกันเกิดขึ้นก็สามารถเปิดดูบันทึกดังกล่าวเพื่อพิจารณาหาข้อสรุปที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน แต่การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้กับประเทศไทยก็ควรจะต้องคำนึงถึงโครงสร้างของกฎหมาย รวมไปถึงปัจจัยและปัญหาอื่น ๆ ของประเทศไทยที่แตกต่างจากประเทศกรณีศึกษาด้วย ผู้เขียนจึงได้ทำการวิเคราะห์วิถีทางที่เหมาะสมที่สุดในการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้กับประเทศไทยและได้ค้นพบข้อสรุปที่ผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุดดังที่ได้เสนอแนะไปในรายละเอียดข้างต้นของบทนี้ ถ้าหากประเทศไทยสามารถนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงเข้ามาบังคับใช้ได้อย่างเหมาะสมแล้วนั้น ย่อมทำให้การตรวจสอบและพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการสอบสวนคดีอาญามีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น และทำให้ปัญหาการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง

บรรณานุกรม

- New York State Bar Association. Task Force on Wrongful Convictions [Online].
Available from: <https://www.nysba.org/wcreport/> October 28, 2018]
- The Board of Directors of the New York State Defenders Association. Resolution Supporting Mandated Electronic Recording of Custodial Interrogation in Criminal Cases [Online]. Available from:
http://66.109.34.102/docs/PDFs/Pre2010/03_AmendedBoard%20Resolution%20on%20Recorded%20Interrogations.pdf July 2003]
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. Binary Code Computer Science [Online].
Available from: <https://www.britannica.com/technology/binary-code> August 4, 2018]
- Damien Carrick. Police Interviews [Online]. Available from:
<http://www.abc.net.au/radionational/programs/lawreport/police-interviews/3231658#transcript> July 31, 2007]
- Paul G. Cassell. Miranda's Social Costs: An Empirical Reassessment. Northwestern University Law Review 90, 387 (1996).
- Neil C. Chamelin Charles R. Swanson, Leonard Territo. Criminal Investigation. Illinois: R. Donnelley & Sons Company, 1996.
- Nathan J. Gordon and William L. Fleisher. Effective Interviewing and Interrogation Techniques. 2 ed. Massachusetts: Academic Press, 2006.
- Rod & Plecas Gehl, Darryl. Introduction to Criminal Investigation: Processes, Practices and Thinking. British Columbia: Justice Institute of British Columbia, 2016.
- William A. Geller. Videotaping Interrogations and Confessions. Washington, D.C: National Institute of Justice, 1993.
- Gisli H. Gudjonsson. The Psychology of Interrogations and Confessions: A Handbook. New Jersey: John Wiley & Sons, 2003.
- David B. Wolcott and Tom Head. Crime and Punishment in America. New York: Infobase Publishing, 2010.
- Georgina Heydon. The Language of Police Interviewing a Critical Analysis. New York:

Palgrave Macmillan, 2005.

The Special Committee on Recordation of Custodial Interrogations. Report of the Supreme Court Special Committee on Recordation of Custodial Interrogations [Online]. Available from:

<http://www.judiciary.state.nj.us/notices/reports/cookreport.pdf> April 2005]

David M. Buckley and Brian C. Jayne. Electronic Recording of Interrogations. Wisconsin: Hahn Printing Incorporated, 2012.

William J. Brennan Jr. The Criminal Prosecution: Sporting Event or Quest for Truth? A Progress Report. Washington University Law Quarterly 68(1990).

Dept. of Justice. New York Policy Concerning Electronic Recording of Statements. Harvard Law Review 128, 5 (March 2015).

Antonia Merzon. Recording of Custodial Interrogations: A Report for Law Enforcement [Online]. Available from: <https://pceinc.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-Recording-of-Custodial-Interrogations-A-Report-for-Law-Enforcement-CO-Best-Practices-Committee-for-Prosecutors.pdf> 2015]

Stephen Moston. Investigative Interviewing of Suspects in Australia. Oregon: Willan Publishing, 2009.

International Association of Chiefs of Police. Training Key: Video and Audio Recording of Interrogations and Confessions [Online]. Available from: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/2018-08/ElectronicRecordingPolicy.pdf> 2006]

Chester Porter. The Conviction of the Innocent: How the Law Can Let Us Down. United States: ReadHowYouWant, 2009.

Innocence Project. Implementing Electronic Recording of Custodial Interviews [Online]. Available from: <https://ipivs.com/learning-center/interviews/recording-custodial-interviews> October, 2015]

The Justice Project. Electronic Recording of Custodial Interrogations a Policy Review [Online]. Available from: [https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project\(07\).pdf](https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/Justice%20Project(07).pdf) October 28, 2018]

Adam Quirk. What Is the Difference between Interrogation and Witness Interviewing?

- [Online]. Available from: <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-interrogation-and-witness-interviewing> [October 28, 2018]
- George H. Ryan. Report of the Governor's Commission on Capital Punishment [Online]. Available from: http://illinoismurderindictments.law.northwestern.edu/docs/Illinois_Moratorium_Commission_complete-report.pdf [15 April 2002]
- Stephen Schulhofer. Doj Requires Electronic Recording of Interrogations – but Not in National Security Cases [Online]. Available from: <https://www.justsecurity.org/11150/doj-requires-electronic-recording-interrogations-national-security-cases/> [June 4, 2014]
- New York State Division of Criminal Justice Services. Recording of Custodial Interrogations Model Policy [Online]. Available from: https://www.nychiefs.org/images/ModelPolicies/MPTC_Recording_Model_Policy_Dec_2013.pdf [October 28, 2018]
- Kuibin Zhu and David M. Siegel. Electronic Recording of Custodial Interrogations with Chinese Characteristics: Tool for Transparency or Torture? Hong Kong Law Journal 45, 3 (October 26, 2015).
- Thomas Sullivan. Police Experiences with Recording Custodial Interrogation [Online]. Available from: <http://www.law.northwestern.edu/wrongfulconvictions/Causes/CustodialInterrogations.htm> [2004]
- Thomas P. Sullivan. Electronic Recording of Custodial Interrogations: Everybody Wins. The Journal of Criminal Law & Criminology, 95 (2005).
- Vicki Waye. Video Tape Recording of Custodial Interrogation. Adelaide Law Review 14, 12(2) (1989).
- Webmaster. Types of Storage [Online]. Available from: <http://typesofbackup.com/types-of-storage> [July 14, 2012]
- Milton R. Wessel. What Is Law, Science and Technology Anyway. Jurimetrics: Journal of Law, Science and Technology 29, 259 (1989).
- Welsh S. White. False Confessions and the Constitution: Safeguards against Untrustworthy Confessions. The Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review

32, 105 (1997).

Yale Kamisar, Fred E. Inbau, Thurman Wesley Arnold, and A.E. Dick Howard. Criminal Justice in Our Time. Virginia: the University Press of Virginia, 1965.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 9, 4 (มีนาคม-พฤษภาคม 2521).

พสุ เดชะรินทร์. Smartphone อวัยวะชิ้นที่ 33 หรือ สิ่งเสพติด ? [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/515945> 9 กรกฎาคม 2556]

เสกสัน เครือคำ. อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2558.

เสนาะ พูนเพชร. การนำเทคโนโลยีและสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.sobsuan.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=9852> 7 กรกฎาคม 2552]

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.

ไทยรัฐออนไลน์. จับคดีประวัติศาสตร์ระนอง สู้ 15 ปี ฎีกาจำคุก 2 พ.ต.อ. 'รณพงษ์-อนุชน' 15 ปี [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1133533> 22 พฤศจิกายน 2560]

คณะกรรมการจัดทำเอกสารวิชาการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วัฒนาการและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน, 2531.

คณะกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรมในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. หลักนิติธรรม the Rule of Law ความหมาย สำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม. กรุงเทพมหานคร: พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์, 2557.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

———. กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญใหม่. บทบัญญัติ 54, 4 (ธันวาคม 2541).

———. ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม. ใน รวมบทความด้านวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, 2540.

คณิง ฤาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

คมสัน สุขมาก. หลักนิติธรรมกับการอำนวยความสะดวกทางอาญาของพนักงานสอบสวน. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย 8, 1 (มกราคม-เมษายน 2559).

จรัญ ภักดีธนากุล. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2560.

จุลสิงห์ วสันตสิงห์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 (มาตรา 1 - มาตรา 119) พร้อมตัวอย่างคำถาม - คำตอบจนถึงปี พ.ศ.2558. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. การบันทึกเสียงและบันทึกภาพเพื่อการศึกษา บทที่ 9.1.1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557.

ณภัทร สร้อยศัพท์. ความเหมาะสมในการกำหนดความผิดและโทษทางอาญา: ศึกษากรณีกฎหมายการแข่งขันทางการค้า. สารนิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2548.

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543.

———. การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์ 29(ธันวาคม 2542).

———. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.

ธานีศ เกศพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2558.

ธีระวัฒน์ เอื้อพอล. มาตรการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ: ศึกษากรณีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2551.

ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์. การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2549.

———. การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา: บทวิเคราะห์และวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2558.

———. สอบสวน (Inquiry). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.

ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2523.

ประวีณ ณ นคร. เทคนิคการร่างกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., 2543.

ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2554.

พงษ์ธร ธัญญศิริ. กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2555.

พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

มารุต บุณาค. สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550.

- รชฎ เจริญน้ำ. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติราษฎร์, 2554.
- วรรณชนนธ์ บรรณมาศ. พัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย : ศึกษากรณีผู้มีอำนาจสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2558.
- ศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิด้าโพล. ปฏิรูปตำรวจอย่างไรจึงจะได้ใจประชาชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=552> 24 กรกฎาคม 2560]
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับพยานหลักฐาน. ใน รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาศกดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556.
- สมยศ เชื้อไทย. ความรู้กฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558.
- สหรัฐ กิติ ศุภการ. หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559.
- สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ประมวลสาระชุดวิชาไทยศึกษา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเทคโนโลยีหน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. ผลการดำเนินงานการรับเรื่องร้องเรียน แยกตามประเภทสิทธิ ปี 2553 – 2559 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statistical-information/Statistical-information-on-complaints/Yearly-\(2548-Now\).aspx](http://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statistical-information/Statistical-information-on-complaints/Yearly-(2548-Now).aspx) 2558]
- สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน. ข่าวสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ombudsman.go.th/10/news600410.html> 10 เมษายน 2560]
- สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.
- . กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.
- . การบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา. บทบัญญัติ 71, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2558).
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุลและคณะ. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://beyond.library.tu.ac.th/cdm/ref/collection/trf_or_th/id/22393 กรกฎาคม 2551]
- แดนเนียด แลร์รี่ อี. การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย. แปลโดย สกาวรัตน์, ส. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง, 2559.

อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา,
2558.

อุทัย อาทิวาช. คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง, 2559.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ธีรัช เทพรักษาใจ
วัน เดือน ปี เกิด	2 มกราคม 2536
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน วิทยาลัย, การศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	17 ซอยลาดปลาเค้า 48 ถนนลาดปลาเค้า แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY